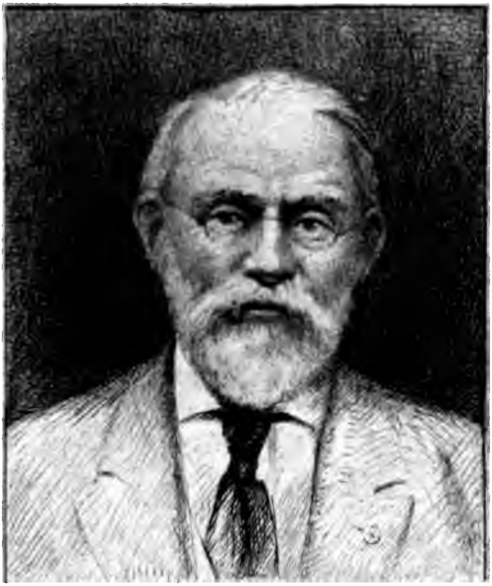
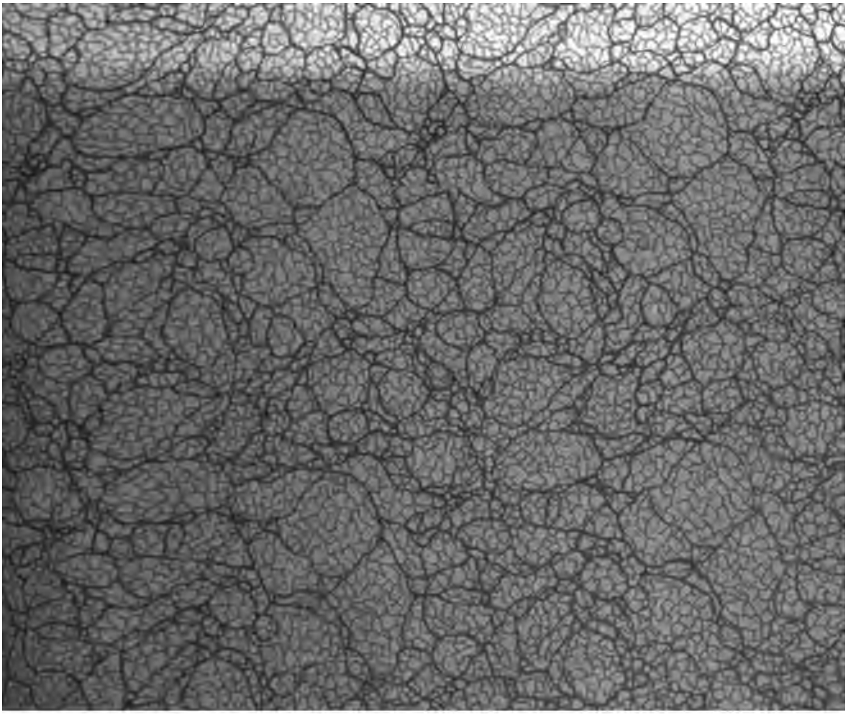




JOHANNES V. JENSEN

HIMMERLANDS HISTORIER

KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCVI

HIMMERLANDSHISTORIER

JOHANNES V. JENSEN

HIMMERLANDS-HISTORIER

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

FORLAGETS BOGTRYKKERI
1905

OMSLAGSTEGNING AF KNUD LARSEN

I

HIMMERLANDSFOLK

2DEN FORØGEDE UDGAVE

OKTOBERNAT

DER var tre Gæster i Skænkestuen, det var i en Kro oppe ved Aalborgvejen i Himmerland for mange Aar siden. Klokken var ti om Aftenen. Skænkestuen var saa uhjemlig, Døren stod aaben til Mørket. De tre Mænd gjorde megen Larm, raabte op med stærke vejrrustne Stemmer og lod Kruslaagene klapre. Svære skæggede Karle var de med lange Skaftestøvler paa, Stødkaarder og Dolke. Krigsfolk lod sig hverve den Gang og blev kaldt Landsknægte.

Disse tre skulde til Aalborg, hvor den Høvedsmand var, som de havde taget paa Haanden af. De havde allerede gaaet langt, skulde gaa fremdeles hele Natten, derfor hvilede de i Kroen og drak Øl. Rimeligvis Brunsvigermumme. De to var gamle Svende med skimlet Skæg, men den tredie var ung, krushaaret og ikke før over Maven. Hans Stemme var klarere end de andres, han lo mere. Det kunde ogsaa høres paa hans Eder, at han var et ungt Blod, han bandte overdaadigt og rigt, var ikke som de andre falden tilbage paa en enkelt, stereotyp Gudsbespottelse.

Det Landsknægtene talte om med saa stor Larm, var uhøvisk, deraf kom deres Ivrighed, og derfor edede den unge Landsknægt saa blomstrende frodigt.

Men at Samtalen var uhøvisk vil sige, at den drejede

sig om Kvinder, i de Dage var det nemlig ikke anderledes end nu.

Den unge Landsknægt gjorde sig til af nydt Gunst og omvandt forskellige blege Minder med friske Kranse af Lovord, indvirkede med Vemods Silkebaand og sat med fordringsfulde Tungesmæk. De to gamle sad paa Bordkanten og tilkendegav deres Skepsis ved indre fed Latter.

Men medens de raabte højest, kom Værten ind og bad dem ærbødigt om at dæmpe Røsterne. Uden Fortrydelse — men han havde et Barn, der var sygt og ikke vel taalte det.

Han bad i al Sagtmodighed, saa at Gæsterne ikke fortørnedes.

Hvad skader hans Barn? spurgte en af Landsknægtene lavere.

Kromanden forklarede, med Ihukommelse af Skriften, at det nok var den faldende Syge.

Av! sagde den unge Landsknægt. Han slog Knips og drejede sig paa Hælen.

De talte sagtere Resten af Tiden. Men henved elleve brød de op, betalte deres Fortæring og fortsatte Marschen. Da de kom ud, var Regnen hørt op, og Maanen skinnede paa den vaade, opblødte Vej.

Den unge Landsknægt gik sidst, og da han kom forbi et af Vinduerne i det lave Hus, saa han, at der var Lys indenfor. En Dør blev aabnet, og Kromanden traadte ind med et Lys i Haanden. Værelset var lille, og i en Seng laa der et Væsen, han saa et aflangt blegt Ansigt med mørkt Haar om to mørke Øjne, et kummerligt Smule Pigeansigt. Saa var han forbi Vinduet.

Han tænkte, at det vel var den Syge, og saa skyndte han sig efter de to andre.

Værten var Enkemand og havde denne ene Datter. Lisbeth hed hun. Men hun var syg og skral og havde været det siden Foraaret. Der havde aldrig været nogen Trivsel ved hende, nu var hun seksten Aar og blev vel næppe ældre.

Da Faderen havde set til hende, satte han Slaa og Rigle for Dørene og gik i Seng.

Der blev aldeles stille i Huset og uden om, det laa afsides ved den øde Landevej.

Lisbeth hørte ikke andet end Vinden nu. Den havde fundet en eller anden Sprække at synge og pibe i, det blev den langsommeligt ved med. Den steg længe lidt efter lidt og blev til en tynd, syngende Klage, sank saa hen og smaapylrede for sig selv alene, rejste sig igen og naaede med et utaalmodigt Rusk sin ensomme Jammers Højdepunkt, faldt igen — trøstesløs. Vinden svøbte med Halmen, der stak ud af Møntørvene oppe paa Tagryggen, og trykkede af og til blødt paa Ruderne. Fra Tagskægget dryppede Regndraaber med lange Mellemrum ensomt ned paa Stenene.

Lisbeth laa og tænkte paa det store forvovne Ansigt, hun havde set udenfor Ruden. Hun var bleven saa bange . . .

Det var vel en af dem, der havde støjet ude i Skænkestuen. Nu gik de ude paa Landevejen i Nattens Mørke og var allerede langt borte. De skulde nok i Krigen.

Lisbeth rejste sig stille, bøjede sig frem og saa ud. Mørke Skyer drev om Maanen, der skinnede paa den

vaade Vej. Langt henne kunde hun ikke mere se Jorden for Mørke. Der saa' koldt og trist ud i den klare Maanenat; det var ligesom hun kunde se Vinden fare over den vaade Jord, fordi hun saa', at Skyerne drev.

Lisbeth faldt mat tilbage.

Medens Nattens Tomhed var omkring hende, og Tiden kun fyldtes af øde, ynkelig Blæstpiben i utætte Døre, gik der Tanker gennem hendes Hoved som Græsspirer i goldt Sand, som Bobler, der triller op fra Munden af en spæd Kattekilling, naar den hjælpeløst kavtende synker. Lidt havde hun hørt nu og da, noget havde Naboens Grete vidst, andet havde hun opsnappet i Skænkestuen.

Hun tænkte derunder paa den store Soldat, hvis Ansigt hun havde set, og hendes Sjæl skød som en svag Lilje, der er bleggrøn i Stedet for hvid.

Lisbeth laa stille og lysvaagen, saa ud i Natten, aandede uhørligt.

Blæsten peb bestandig, hun hørte ingen Ting for sine ufuldkomne, bange Drømme.

Da det var bleven langt ud paa Natten, rejste Lisbeth sig lydløst og forsigtig paa den ene Arm. Hun lyttede længe, men da al Ting var dødsstille, lagde hun sig tilbage igen, strøg nølende Dynen til Side og laa lidt der i det svage Maaneskin, mager og udtæret, som en dæmpetskinnende hvid Rosenblomst, der halvtudfoldet visner og bøjer sig mod Støvet.

Hun kom til at hoste, krøb ned under Dynen igen og laa atter stille og stirrede ud, indtil Maanen var borte, og Skyerne begyndte at graane mod den gryende Dag.

7

Men de tre Landsknægte var i hurtig Marsch gaaet videre ad Landevejen mod Nord.

De kom over Vadestedet tæt nordenfor og pjaskede velbehageligt i deres gode Støvler over det lave Vand. Saa kom de ned i Dalen og op over Bakken og gik videre.

Da de var en Mils Vej fra Kroen, geraadede de i Strid over et eller andet, der er af Vigtighed for en Landsknægt; det var en af de gamle og saa den unge, hvis Navn var Jørgen.

De mundhuggedes bravt og svor, saa at Svovl og Forgift lyste dem ud af Halsen. Tilsidst trak de blank og anfaldt hinanden.

Ude i Lyngen ved Siden af Vejen fægtede de, og den tredie Landsknægt saa til.

Jørgen var forbitret og bestemt paa at dræbe Modstanderen. Det var med en Følelse af noget grænseløst urimeligt og naturstridigt, at han i et pludseligt Nu vidste sig udækket, saa' den onde Klingespids — han tænkte sig lynsnart og med al sin Vilje Muligheden af Naade — og i dette Nu følte han Spidsen hurtig gaa gennem Tøjet, Stikket, den isnende Skæren og en smærtelig Vaande dybt ud i Ryggen. Først nu kom det, han vilde, at bøje sig til Siden; i det samme svandt Kraften af hans Ben, og han faldt. Men da den anden trak Klingen ud, krummede han sig sammen med et kort Skrig.

Saa gik de to deres Vej videre mod Nord og lod ham ligge med et dødeligt Stiksaar gennem Lungen.

Jørgen fattede ingen Ting, fordi han saadan i et Sekund skulde forsone sig med den fjerneste og umuligste af alle

Tanker. Men da han endelig blev klar over det, følte han sig totalt forandret, ligesom omskabt. Hurtig lettede han sig — Smærten var ulidelig — han skød det hele fra sig og stirrede efter de to Skikkelser, der svandt jævnt i Mørket. Han fyldtes helt af maabende Vantro:

Gik de fra ham! Ja, uden at vende sig, Jørgen blev helt blindet af rasende Had og Harme.

Han lod sig falde tilbage i Lyngen, trængte sig sammen om Smærten, der bed og huggede i Kroppen, og da han atter lettede paa sig, mærkede han, at Tøjet slap fra hans Skind; det havde klæbet dertil. Tak! han var blodig over det hele, det løb nok saa lystig ud i Lyngen ogsaa. Han vilde knappe Tøjet op, men Armene var stive som af Kulde — da blev han afsindig af Skræk, saa' sig om i Mørket, kunde ikke tro det.

Han laa ved Foden af en lille Høj, det blev ham med ét om at gøre at komme op til Toppen. Krybende og kravlende naaede han derop og blev undervejs aldeles ydmyg, saa kraftesløs var han. Da han sank om deroppe, gav han Pokker i det altsammen. Han laa ganske stille paa Ryggen, kunde ligesom liste sig uden om den gruelige Pine i Brystet og føle, hvor velgørende og godt hans trætte Ben hvilede.

Nu han laa saa stille, begyndte han at tænke over Tingene.

Han hørte Vinden, der kom strygende over Lyngtoppene, vippede en Kende med de stive Kviste og stribedes af dem til en dæmpet Hvisken og Puslen. Skyerne drev forbi Maanen, det var som det plejede at være. Men i Jesu

Navn, nu var det ramme Alvor, han skulde af med Livet. Et Øjeblik voksede han op i en eneste jamrende Anklage. Saa tænkte han fornuftigt igen, ivrigt, skyndsomt, det gjaldt om at faa Rede paa en hel Mængde. Men i Hastværket snublede al Ting over hinanden, smaa Tanker og Minder fløj til i ilter Forfjamskelse. Et Krampesæt i Brystet jog alt ud — han vaandede sig halvhøjt.

Netop her skulde det være forbi, saa var alt det andet jo ingen Nytte til, syntes han. Nej, hele hans Liv var for ingen Ting at regne mod den Stund, da han laa her og i al Evighed hørte Vinden suse let hen over Lyngen og puste og sukke.

Der nede i Rendsborg stod han og drak et Glas Vin, saa faldt Hatten bag af ham, og Kridtpiben gik i Stykker — i Værtshuset den Gang — hvad skulde det til? Hvorfor havde han gjort sig saa stor Umage med den Vaabensmed i Lübeck? Og hvorfor havde han plejet sit Skæg og hver Dag længtes efter at det skulde blive længere? Hvorfor var der Blod i ham, naar det nu skulde rende ud? Jørgen følte et Øjeblik lun Lattermildhed, som om han havde narret nogen, der havde gjort en hel Del ud af det for ham — rigtig taget dem ved Næsen. Men derved kom Jørgen i Tanker om Gud og gav sig til at hviske og bede til ham.

Vinden kom forbi, bar hans Hvisken et Par Fod, tvandt den sammen med Lyngsus og Nattelyd, spredte det hele og fo'r videre.

Dér døde Landsknægten Jørgen i Ensomheden, Maanen skinnede paa et hvidt, stivnet Ansigt, smilede rundt

til et Udtryk af ubesvarede Angstraab, Forladthed og Ynk.

Jørgen laa stille paa Ryggen, i lidt Afstand kunde han ligne en aflang graa Sten. Lyngen dækkede ham halvt, de stride Toppe nikkede og vippede. Skyerne drev mørke og gustenrandede over Maanen af og til. Landet var øde og lidet beboet, det strakte sig i flade, møjsommelige Rundinger, beklædte med Lyng.

Vinden strøg over det hele paa sin lange medløse Vandring. Den nuslede ved Lyngtoppene, pillede lidt ved Landsknægtens Haar og fo'r saa videre for et eller andet Sted at finde sig en Dørsprække til at synge og pibe i.

TRE OG TREDIVE AAR

PLUDSELIG kan Musiken tie, Strengenes hidsige Hvin forstumme ... og en bliver staaende midt paa Gulvet med Sved paa Panden. I en støvet, fejende Festsal raver alle tavse mod Væggene, fordi en Spøgelserædsel sneg sig ind ad de aabne Vinduer fra Mørkets Stumhed derude. En kan blive staaende alene paa Gulvet sanseløs og svimmel af Dans og Glæde, medens Krampe tager fast om alles Hjærter. Men saa er der maaske en, der river Dødens Maske af og slaar op med Haanden: Spil Mand! Fil paa din Fedel, jeg vil forglemme og danse i svimle Krese med hende, min Brud!

I en Gaard levede der er gammel Kone i tyve Aar, og i den Tid forandrede hun sig ikke. Hun var der i Gaarden som et Inventar, man sagde I til hende og omgikkes hende varsomt, hun havde taget Skade paa Forstanden. Der er et Udtryk mellem Bønderne, de siger om en, der er bleven underlig, at han har „set for meget"; det sagde man ogsaa om gamle Kirsten.

Det var en maaneløs Jævndøgnsnat for mange Tider siden. Mørket var tæt og fuldkomment, det fyldte Luften over Vejene og de tomme Afstande. Spredt langt fra hverandre laa enlige røde Lys, uden Straaler, fra et og andet Talglys i en lavloftet Stue. En Mand gik gennem Mørket

efter tre tæt ved hinanden siddende roligt skinnende Lys, han var selv som en vandrende Funke, han bar en Staldlygte i Haanden for at finde Stien over Marken.

Lygten lyste et Par Alen hen, i Lysskæret skridtede det nederste af to Ben skiftevis og kastede Skygger skraat bag ud, Resten af Manden var skjult i Mulmets bløde Stof. Naar Lygten drejede sig lidt, vendte ogsaa de tre Lyskegler fra dens Ruder sig; medens Manden gik, gled et synligt Stykke af Stiens Grønsværkant ind fra Mørket og ud igen. En Gang faldt Lyset ind i en Harve, som stod i Brakmarken ved Skellet sat op som en Tagryg; om Roden af hver Tand sad en Dusk hvide Græssener. Manden gik op over Agrene; det var som en rund Lysplet, der usikkert flyttede sig frem over Jordfladen.

Da han naaede op over Bakken, forsvandt de tre Ledestjerner; Stien drejede. Den førte i Bue, Lygtelyset faldt paa et Havedige — ud over rødbrunt, tykt Møddingevand, flakkede op ad en Udhusmur af Kampesten med hvide Kalkaarer imellem. Vandreren bøjede om Hjørnet; der stod Lyset ud fra Ruderne som tre Hulveje med Vægge af Mørkets dybe Masse, langt hen kunde den knoldede Mark skelnes paa Bunden.

Hej didula! — der lød Violinspil og Støvledundren indenfor. Manden gik langs Stenbroen; før han naaede Døren, blev den slaaet op, og flere Stemmer hilsede ham fornøjet.

Der har vi Smedesvenden! Kom indentil!

Der var Legestue hos Thøgers. De Unge stod selv derfor, Thøger lagde kun Storstuen til. De dansede og muntrede sig i de lange Aftener nu, da Høsten og Efteraars-

arbejdet var fra Haanden. Nogle af Pigerne var i nymodens Sirtses Kjoler.

Ved Døren stod Bitte-Stine fra Fattighuset med en stor Hankekurv paa Armen, den indeholdt Hvedekager med Korender i. Af og til satte hun Kurven ned og gik udenfor og drak af en Pægleflaske; hun var allerede stille fuld.

Karlene havde skudt sammen til Kaffe, Thøgers Kirsten anrettede den. Man pustede ud og nød Forfriskningerne.

Kirsten sang saa godt, Pigerne bad hende indstændigt. Men hun vilde ikke. Karlene nødte hende ogsaa, hun tviede sig urolig paa Bænken.

Syng nu, bitte Kirsten! sagde Smed-Anders mildt. Pigerne for sammen i en Klump og tittede fnisende omkring.

Kirsten bøjede Hovedet.

Der blev helt stille, Hvedekagerne forsvandt stykkevis under den forventningsfulde Pavse.

Saa rejste Kirsten Hovedet, strejfede hurtigt Anders med Øjnene og lagde Hænderne i Skødet.

Hun saa ret ud for sig og sang langsomt:

Som Stjernerne paa Himlen
de parres Par ved Par,
saa skulde baade du og jeg
ha' fulgtes paa den samme Vej;
men du, du vilde ej.

Kan du huske, hvad du loved' mig,
den Gang vi stod paa Strand?

du loved, du vilde elske mig;
men du vilde bare narre mig,
det maa jeg tro om dig.

Nu er jeg som det vilde Faar,
der ud paa Marken gaar.
Og jeg har hverken Fa'r eller Mo'r
eller nogen som helst paa denne Jord,
der kan trøste mig med et Ord.

Efter Sangen blev der lang forlegen Tavshed. Lysene uttede i Vægstagerne og fyldte det nøgne Rum med uroligt Halvlys. Bitte-Stine stod med Hænderne oppe under Forklædet og græd et Par Fuseltaarer.

Kirsten sang en Vise mere, og saa spillede Kræmmer-Jakob til Hopsa igen.

Anders dansede næsten hele Tiden med Kirsten, i Pavserne maatte han høre for det af de andre Karle. Han smilede roligt. Kom han til at se op, da mødte han Kirstens gode Øjne tværs over Stuen.

Det var noget enhver vidste, at de to var Kærestefolk. Thøger var nok Gaardmand, men han sad smaat i det med mange Børn. Smed-Anders hverken drak eller gjorde nogen Uret, hans Haandværk faldt indenfor kuldlyst Bondetiltag. Det var i sin Orden, at han skulde have den smukke Kirsten. Han kunde ikke ret længe ad Gangen undvære at se paa hende.

Dansen gik, der var mange andre, to og to, som helst vilde være hinanden nær. Glæden lyste over dem. Mathis, der havde været i Købstaden — han handlede med Lam

— dansede avet om og huggede Sinkerne i Gulvet ved Slutningen af Melodiens Repetitioner. Nogle ældre Folk sad og saa til paa Bænkene.

Det var nær Midnat, alle var hede i Hovedet, de brede Vesterygge dampede som Enge. Dansen blev jo længere o lystigere.

Kirsten kom ind og strittede Vand paa Gulvet, en muggen Kattelugt rejste sig fra det vaade Støv.

Puh! saa det var varmt — Mathis slog Vinduerne op.

— Og lad os faa „den røde Lue", raabte han hæst til Spillemanden. Det var en Turdans, hvori alle deltog. Efter den dansede de „Firkanten", ogsaa en Turdans, men i hastigere, aandeløs Takt. To Hold deltog og hvirvlede rundt med bedøvede Øjne — Hænder slap og greb, Skørter stod sejlende ud i Luften ...

Men da var det, at Kræmmer-Jakob brat holdt inde med Musiken, og da de saa op til ham, sad han med Violinen under Hagen og stirrede vist hen mod Vinduerne ...

Rædselen greb dem i Struben allesammen, de flygtede fra Gulvet.

Kun Mathis blev staaende der alene som stivnet i et Spring.

Der blev aldeles dødsstille.

I Jesu Navn! lød Bitte-Stines Røst højt og skælvende gennem Stuen.

Pigerne røg sammen i en Krog. Saa gik Smed-Anders hen og lukkede Vinduerne et for et, han saa fast ud i det fløjlssorte, stille Mørke. Da han havde klemt den sidste Haspe paa, vendte han sig.

Det var jo ingen Ting, sagde han, spil, Kræmmer-Jakob! Hvad blev du ræd for? Kom Kirsten! Anders aabnede sin Favn, og Kirsten gik derind i til ham. Jakob spillede op og trippede Takt med Støvlespidsen.

Alle saa undskyldende paa hverandre og pustede. Men Dansen gik herefter endnu gladere og lettere end før. Latteren befriedes og klang.

De holdt ved, til Ruderne blev graa. Saa spredtes de to og to ud over Stier og Biveje. Pigerne skulde hjem og malke.

Om Foraaret byggede Anders Hus og Smedie, og i Juni Maaned blev han og Kirsten viede.

Det var en Dag med grøn Jord og skyløs Sommerhimmel, da Bryllupsvognene kom i rullende Tog op over den lyse Landevej. Hestene førte sig væligt, Støvet lettede og blev staaende over Grøftekanten. I den forreste Vogn sad Kræmmer-Jakob ved Siden af Kusken og spillede Køremarschen, han gabede over Klarinetten og skiftede med Fingrene paa Hullerne. Den Brudemarsch blev altid spillet, de forgangne Tiders Gilder og Fester gik op med den.

Dædædæ, dædædæ, dædædædæ ... klang Trætonerne.

Musik var sjælden paa den fattige Egn. Solen skinnede langt ud over Marken, i fjærne Gaardsled kom der nogen frem for at lytte.

Vognene rullede, en efter en kom op over Bakken, der var mange. De holdt udenfor den kalkede Kirke. Et hvidt Slør løftedes af Sommerluftningen. Smaabørn kravlede paa Stendiget om Kirkegaarden.

Og saa rullede de tilbage igen i Række ned over Vejen.

Solen glinsede paa Vadmel med sort, blank Luv, Kræmmer-Jakob sad tilbagelænet i Agestolen og gabede over Mundstykket. En Fest drog forbi, en Fryd lo ud over det nøjsomme Land.

Bitte-Stine stod ved Grøften og tindrede med de smaa, røde Øjne, og da den sidste Vogn var forbi, tog hun en gammel Tøffel frem bag sit Skørt og kastede efter den, for at de unge Folk kunde faa Lykke.

I de første Aar stred Anders og Kirsten bittert for Udkommet, de skyldte alting paa Huset.

Anders hamrede og klinkede fra Morgen til Aften, gjorde Træskosøm og lappede paa Stueure. Desuden dyrkede han Jordstykket.

Bønderne kommer saa tit med et Værktøj og snakker godt, Anders gjorde dem den Villighed og saa langt efter dem.

De fik tre Børn, to Piger og en Dreng, Kirsten kunde ikke hjælpe meget til, saa længe de var smaa. Men efter en halv Snes Aars Forløb var Gælden betalt, og Anders fik Mon til at købe Faar og Ko efterhaands. Den store, ludende Mand var benmager, han talte kun lidt.

Der kom jævne Tider for de to, Kirsten blev fyldig, hun var hvid og rød endnu som en Pige. Børnene blev konfirmerede, de to var ude at tjene.

Da Sørine, den ældste Datter, var hen ad tyve, blev Anders hugormeslaaet en Gang, han læssede Lyng. Tommelfingeren kom sig aldrig siden, og de andre Fingre blev ogsaa buldne. Han gik i flere Aar med store Klude og Tutter paa Fingrene.

Naar Anders Smed kom udenfor Døren, kunde han staa og skotte over mod den lille Smedie, hvor Essen var kold. Han blev ved at gaa med Skødskindet. Det hule Ansigt blev grublende mismodigt. Man saa ham pusle om ved Huset, duknakket og stille. Tagskægget over Døren var tæt pakket med alt muligt, som kunde sidde der — en Kalkbørste, som var slidt lige til Ringen, en halv Uldsaks, en gammel Tøjrepæl. Der blev det siddende i Aaringer og gik ikke til Spilde.

De levede af Jordlodden og slog sig igennem, men Anders Smed blev mere og mere tungsindig, fordi han ikke kunde udrette noget. Lars var sytten Aar nu og passede det hele tilligemed Moderen.

Naar Anders Smed gik saadan og nulrede udenfor, kunde Bitte-Stine komme forbi og vende sit lille fordrukne Ansigt om imod ham. Nogle Dage efter kom Bitte-Stine igen forbi. Og et Par Aar efter saa han hende akkurat lige saadan. Bitte-Stine vidste ikke, hvor gammel hun var, Tiden eksistede ikke for hende. Omtrent hver Maaned kom hun og fortalte, at det var hendes Fødselsdag, hun samlede Toører til en Pægl i den Anledning. Det var ikke noget Kneb, hun troede, der var gaaet et Aar.

Lige saa underligt var det med Snøvl-Peter, den lange Vagabond. En Dag tonede han frem paa Landevejen med en Hale af Børn efter sig fuld som en Høne og glad, usigelig glædesstemt. Han var altid i Murerklæder, hjulbenet var han og halvfjerde Alen høj.

Snøvl-Peter kendte hverken Almanak eller noget. En Tid var han forduftet og aldeles glemt af alle. Saa var

han i ukendte Byer, hvor han klinede skæve Svinestier op. Men en Dag kom han imperatorisk ned ad Vejen med Piben rakt op i Luften som et Scepter, han udfordrede hele Skidtværket og snøvlede som en Tapir. Med ét gik Krigshumøret af ham, han smilede uendelig godt i det hvidskimlende Skæg.

Kom an, I bitte, morsomme Drenge! raabte han snøvlende, han tog lange, sejge Skridt og holdt Ryggen stejl. Og saa sang han gennem Snabelen!

> Ak, hvorfor bad du om mit unge Hjerte,
> ak, hvorfor gjorde du mig denne Sorg?!

Haa, haa, haa, lo han saligt for sig sig selv og dinglede videre.

En sludfuld Morgen kunde man se Snøvl-Peter, der laa og sov i en Grøft. Saa var han borte og glemt, og en Skumringsstund kom han igen i Triumf ned ad Vejen med Piben rakt op foran sig og med Brændevinsflasken i Sidelommen. Og saadan blev han uforandret og uberørt af Omskiftelser, medens Jorden rullede; han var udenfor Tiden.

Sommer og Vinter skiftede og havde ingen Ting at fyldes med; Anders Smed laa paa andet Aar i den brede Alkoveseng derinde, og Kirsten puslede lige stille om ham.

Han kunde se ud af de smaarudede Vinduer til en Bugt af Niels Jepsens Agre, han kunde se et Hjørne af Gaarden, det var alt, hvad han saa. Sneen smeltede om Foraaret, det varede grumme længe, medens det stod paa. Men en Gang var det alligevel længe siden, saa var det Efteraar, og Ageren laa bar.

I Hjørnet ved Sengen stod Kasseuret, som Anders selv havde lavet, baade Værk og Visere. Han havde malet blommede Roser og Stilke paa Skiven som paa et rigtigt Købeur. Perpendikkelen svingede frem og tilbage og hakkede nøjagtigt ... Anders Smed laa i søvnløse Nætter og hørte derpaa og kunde alligevel ikke faa Ende paa Tiden.

De havde faaet Doktoren til, og han sagde, at der var Tuberkler i Fingrene. Anders havde dem ogsaa indvendig. Kirsten lærte Ordet, det havde i sig en kold Mystik for hende.

Anders Smed laa med det brungule Hoved skraat paa Puden, sommetider pillede han med de to hele Fingre ved Kvasten paa Sengebaandet, den var gjort af rødt og blaat Garn. Anders havde kendt den siden Tidernes Begyndelse.

Et Aar saa han Snøvl-Peter dingle forbi ude paa Ageren med Piben rakt hoverende mod Himlen.

Er han levende endnu? hviskede Anders Smed undrende.

Ja han er, bitte Anders. Ja han er saamænd saa. Ja, ja — ja det er han.

Kirsten sad foran Sengen og bandt Hoser. Nøglet laa i en lille Halmkurv, som Anders havde flettet i de unge Dage. Det trillede om sig selv og blev mindre og mindre; Garnet krøb mellem Kirstens aldrig hvilende Fingre, gik over Pindene og blev Maske ved Maske. Kirsten maatte bruge Briller allerede, hun havde staaet saa meget ude i det mørke Køkken, hvor den fede, gule Røg fra Lyngtørvene kvalmede op og skar i Øjnene som Salt. Hun

græd ogsaa hver Dag. Der blev ikke lukket op nogen Sinde i den lille Stue, Luften var mættet med Lugt.

Katten sov nogle Aar under Bilæggeren, saa fik den en Killing, der tog Livsanskuelsen i Arv.

En Dag, da Anders Smed laa som han plejede med det skindmagre Hoved skraat paa Puden, klædte de ham i hvid, udhugget Linskjorte og redte Resterne af hans Haar frem over Ørene.

Han blev jordfæstet oppe paa Kirkegaarden.

Skolelæren havde trykte og kolorerede Mindeblade med Steder in blanco til Navn og Dato. Han kaligraferede Anders Pedersens Navn derpaa, og det kom til at hænge i Glas og Ramme hjemme hos Kirsten. Mellem to Søjler og omvundne af rige Zirater stod at læse:

Fader! Naar Moderen spørger:
hvor ere hvort kæreste hen?
naar hun klager og sørger,
sig, jeg ere i Himmelen igen.

Eller naar Faderen græder,
tørre hans Taare ham af,
planter, naar Solen skinner,
Taarene paa min Grav!

Hvert Aar kom den gamle Bissekræmmer fra Nürnberg med en ny Forsyning til Skolelæreren, han kom ved den Tid, da Frøerne kvækker, og der bliver saaet Havre. Det var ikke slaaet fejl noget Aar siden Kristian den ottendes Tronbestigelse.

Der havde i de sidste Aar været meget stille i Smedens

Hus, men nu laa der ligesom en større Stilhed bag ved. Kirsten græd, naar hun stod over Ildstedet og lavede Mad til sig og Lars, den bitre Røg hjalp til.

Om Foraaret kom Sørine hjem fra sin Tjeneste, hun var femogtyve Aar nu. Den høje, milde Pige havde været saa godt lidt, men nu kunde hun ikke længere taale Arbejdet. Hun var smalkindet og hostede, Øjnene lyste klarere, end godt var.

Kirsten blev den gamle beslutsomme Kvinde fra før, hun fik Sørine pakket ned i Alkovesengen, hvis Bundhalm endnu havde Aftryk efter Faderen.

Der laa den lange, blege Sørine og døde i Løbet af et Aar.

Hun laa og saa ud paa Hjørnet af Niels Jepsens Gaard, græd af og til, naar Moderen var ude i Køkkenet for at græde, tæredes langsomt og sikkert hen. Hun tænkte mest paa, at hun ingen Kæreste havde haft i sin Tid. Sørine havde Haaret delt ned til hver Side langs den hvide Jomfrupande, hun laa som et Skilderi derinde i den dunkle Alkove. Degnekonen sagde det, hun kom undertiden og hjalp til med Sorgen.

Der var mange, som havde holdt af Sørine, hun var altid en stille Pige, som man kunde faa til at synge de kønneste Viser, naar man nødte hende i tyve Minutter. Herregud, at hun skulde dø. Naar Gæsterne var gaaet, fik Sørine sommetider Anfald af langvarig Graad, saa vidt hun formaaede det.

Bitte-Stine kom en Gang ind til hende og gjorde sig lækker med en lille Kurv Tyttebær. Hun bragte Hedens

Duft med sig, den friske, bitre Duft af Rævling og Lyngens syrlige Aande. Da Sørine sygeligt smilende prøvede at spise af Bærrene, var der en Bismag ved et af dem, en vis Smag, som kun den kender, der i sine Barneaar har ligget paa Maven i Lyngen og fyldt sig med Bær. Man kan faa et, som man spytter ud igen, det har en Tæge krøbet over, en af disse flade, grønne Tæger, der ligner et Tyttebærblad saa aldeles, man kan smage det.

Da Sørine fik den Smag i Munden, sank hun Bærret og vendte sig bort mod Væggen. Hendes Ryg skælvede i smaa korte Trækninger.

Bitte-Stine sad og sludrede, hun havde jo kendt Sørine, fra hun blev født. Ja vist. Da Sørine var 9—10 Aar og føjtede ude i Heden med Kammeraterne, traf de altid Bitte-Stine et Sted dybt ude i Heden, hvor hun samlede Bær til at sælge. Den Gang saa Bitte-Stine ud nøjagtig som nu.

Sørine vendte sig ikke om mere den Dag, Skumringen fyldte Stuen, hendes hvide Nattrøjeryg dæmrede derhenne i Alkoven.

Hun stod Vinteren over, men om Foraaret gravede de hende ned ved Siden af Faderen, og der kom et nyt Mindeblad paa Væggen.

Kirsten ældedes, men stærk var hun endnu. Lars kom i Tjenesten, og i den Tid passede Kirsten Jorden alene. Karen Marie var fremdeles ude. Kirsten var i Aarenes Løb kommen til tale i en klagende og jamrende Tone, men derfor var hun ikke knækket. Hun blev en Slags Tillidskvinde i Byen, var gerne behjælpelig ved Barsler

og Juleslagtninger. Naar Kirsten Smed sad i den dampende Fylde af Tarme og Flæskesider, kunde hun glemme alting og blive drøj paa en særegen stærk Maade. Hun var bleven bøjet i Ryggen, men Fødderne stod paalideligt i de højhælede Tøfler.

Bitte-Stine havde haft Fødselsdag et stort, ubestemt Antal Gange uden dog at blive ældre, da Kirsten fik et Slag til, idet Karen Marie, den næstældste Datter, døde. Hun var bleven gift med en Vognmand og havde det godt nok. Men med det første Barn døde hun. Kirsten var tilstede og lukkede sin Datters Øjne.

Nu havde hun Lars tilbage. Han var en støt 27-aarig Karl af samme gode Sind som Faderen.

Lars passede det lille Jordbrug, og da der blev rigelig Tid tilovers, gik han paa Dagleje og tjente godt. Han var afholdt alle Vegne for sin Venlighed og sit lune Humør.

Om Foraaret gravede han Tørv for Folk, han drev det til et uhørt Antal om Dagen og kunde endda med sit lyse Sind holde Humør i tre-fire Tørvetrillere.

Kirsten fik en Bekymring, Lars havde noget Kæresteri for med en Sypige, som gik omkring mellem Gaardene.

Bitte-Stine var daglig fuld, naar Mette var i Byen, Kirsten Smed belønnede hende for god Underretning. Hun haabede ikke, at Lars mente noget med det. Gaardmandsdatteren sad Kirsten i Blodet. Hun talte dog ikke om det.

Lars havde Arbejde paa samme Gaard som Mette.

En Morgen skulde han vække hende i Kammeret. Lars listede ind. Pigen sov derhenne i Sengen. Lars lo

snedigt ved sig selv og listede paa Taaspidserne over Gulvet. Det var ikke saa let, da han havde Træskostøvler paa. Han bøjede sig og vækkede Pigen med et Kys.

Hun for op og saa paa ham.

Nu ska' du op! hviskede Lars mildt, og saa trippede han ud igen.

En Skumringsstund kom han ind i Stuen. Mette sad alene for Bordenden og syede. De fine smaa Hænder gjorde dybt Indtryk paa Lars, han klappede en af dem.

Vil du gi' mig et Kys? spurgte han hviskende.

Mette svaldrede op.

Nej — nej, nej — nej.

Vil du ikke gi' mig 'en godvillig?

Nej.

Ja men maa jeg saa ta' 'en godvillig? spurgte han lidt stakaandet.

Mette svarede ikke.

Lars tog hende ind under hendes Arme og bøjede sig.

Nu ta'er jeg 'en godvillig.

Hun vendte Ansigtet bort.

Lars vilde ikke kysse hende uden at faa Lov. Omsider gav hun ham Lov til at tage Kysset og gjorde sømmelig Modstand.

Videre kom Lars ikke, men han struttede af Humør i de Dage, Sypigen var paa Gaarden.

Nogle Maaneder efter fik Mette et Barn med en anden. Lars var kureret. Om han tog sig Sagen nær, er der ingen, der kan vide Besked om; han var i al Fald den samme som før.

Tiden gik saa lindt, der var ingen Ting til at maale den med.

Om Foraaret havde Lars et vist Tidsindtryk efter Antallet af de Tørv, han skar. Dag og Nat vekslede, det var Efteraar en Gang, naar man skulde til at tænke efter det; næste Gang man igen huskede efter, var det maaske Sommer. Snøvl-Peter tonede frem en Dag og havde faaet ny Pibe, dens blanke Laag tindrede i Solen, han holdt den op mod Himlen og sang beruset af Lykke og Brændevin.

Et Foraar viste Snøvl-Peter sig med invalid Pegefinger, i Vinterens Løb havde han forlist to Led. Men hans Glæde var lige hel. Han bragte kun sin Saligheds Kulmination til Byen; naar han var nøgtern og elendig, gemte han sig paa ukendte Steder.

Et vaadt og ruskende Aar stod Lars i Tørvegravene og tog Kuld. Han blev rusten i Mælet og gik med Halstørklæde Sommeren over, uden at det fortog sig. Om Høsten gik han paa Arbejde, han hostede om Morgenen, før han stod op. Da Kirsten første Gang saa ham spytte Blod, blev hun hvid af Frygt og gik hen og tørrede Blodet længe af, skønt det var rent nok.

De to havde aldrig før sagt hinanden et ondt Ord, men nu hændte det, at der kom Tvistninger mellem dem. Kirsten klagede og pylrede bestandigt og var over Sønnen med Formaninger, han blev opfarende og gav bitre Ord. Han var ingen Slatben, som man havde nødig at hænge over. Lars rystede sin Moder af sig og gik paa Arbejde med et Klæde fire Gange om Halsen.

Han kom til at se afvisende og sammenbidt ud; det

var sjældent, at han sagde en Vittighed, og saa var den gerne saarende.

Det gik saadan Vinteren over, uden at han vilde høre tale om Forsigtighed. Kirsten græd og blev furet, hver Søndag gik hun i Kirke og græd ogsaa der.

Om Foraaret tog Lars fat paa Tørveskæringen, han fik ikke det sædvanlige Antal om Dagen. Undertiden forvred han Ansigtet og jog den skarpe Spade dybt ind i Tørvebedet.

Hen paa Sommeren drak han sig fuld et Par Gange og ragede i Slagsmaal med de svenske Karle fra Højtorp. Han truede dem med en Lynglé, og Sognefogeden maatte tilkaldes.

Lars blev skarp i Kinderne, det blonde Kindskæg sad fremtrædende. Hosten knugede ham.

En sen Søndag Aften i August Maaned sad han og Moderen ude ved Enden af Huset. Det var stille, ganske stille, Duggen begyndte at udfældes paa det mørke Græs. Oppe i Byen larmede og hujede Børnene i Stilheden, man kunde høre, at de legede Tagfat om Købmandens tomme Tønder. Ude over Hederanden, som var hel sort, stod et sidste kummerligt Genskær af den sunkne Sol. En Fugl flygtede langt derude i Mørket.

Lars sad paa Slibestenen og røg Tobak. Hverken han eller Moderen sagde noget, Misstemningen var ikke glemt, selv om Aftenens Fred var over dem.

Lars satte Piben ned i Slibestenens Vandtrug og rejste sig.

Ja, lad os saa gaa ind, Mor! sagde han, og hans

Stemme var mild som i gamle Dage, endnu mildere og blødere.

Siger du det! udbrød Kirsten stille og brast i Graad.

De fulgtes ad ind, i Døren standsede Lars og saa op — langs Tagskægget sad endnu alle de Ting, Anders Smed havde stukket derop, for at de ikke skulde forkommes.

Moder og Søn var i Tavshed enige, han lagde sig i Alkovesengen, og hun gik til Ro i den anden Stue.

Lars blev liggende om Morgenen. Han blev liggende der halvandet Aar, inden han døde.

Det var en bitterlig lang Tid, Lars laa og stirrede fra samme Sted, som de to andre, og saa det samme.

Om Sommeren blev Niels Jepsens Gaard kalket hvid, de to runde Popler blev saa synlige. En Dag havde Poplerne ingen Blade.

I den Tid Kreaturerne gik løse paa Marken, kom der af og til et over den lille Agerstump. Lars fulgte Foraarets Komme fra sit Sted. De omstrejfende Børn kom forbi over Ageren for at plukke Padderokker. Han saa et Barn finde en gammel udtraadt Sko der og titte i den. En anden Gang kom tre—fire Smaapiger vandrende i en sær, søvngængeragtig Stilling, de gik mod Solen med et rødt Flaskeskaar for Øjet, det var April.

Kirsten sank i Ryggen, hun græd i Grunden altid nu. Hendes Øjne blev svage. Lars talte til hende som til en lille Pige. Lars var taalmodig, han laa og fik Ende paa en Tid, der var længere end Resten af hans Liv, om han var bleven lige saa gammel som de andre. De store Arbejdshænder blev hjælpeløst hvide og fine som en Sy-

piges. Han fingrerede med Kvasten i Sengebaandet, de røde og blaa Traade var ordnede omhyggeligt.

Tik-tak sagde Uret i Krogen. Viserne flyttede sig ikke, Værket var i Stykker, men Perpendikkelen kunde gaa. Lars vilde have, at den skulde gaa. Det var saa rosomt, sagde han. Tiden deltes i smaa Stykker. For hvert andet eller tredie Tik kunnet Lars tænke sig en vaad, velskaaren Tørv sat op paa Kanten af Graven.

Undertiden saa Børnene ind til den Syge. Lars, der aldrig havde kunde gaa forbi en Hund uden at klappe sig paa Laaret ad den, var Børnenes Ven. Altid naar de indfandt sig, kom Kirsten ind fra det mørke røgfyldte Køkken og tørrede Øjnene. Og naar de kom ind i Stuelugten, saa de det samme blege, taalmodige Ansigt henne i Alkoven. Det var Sommer, det var Vinter, det var stillestaaende Tid for Børnene, og i al denne Evighed fandt de Lars uforandret, naar de kom.

Men Tiden gaar, en Gang naar man skal se til, er det lange, lange Aar siden.

Paa det sidste led Lars meget. Doktoren gav ham Morfin, men Lars var grumme forsigtig dermed. Han vilde lide, hvad han skulde lide, sagde han. De sidste Dage kunde han ikke holde ud at ligge, Moderen stod og holdt ham oppe, til hun ikke kunde mere og græd i Elendighed.

En Dag stod Kirsten med et Tællelys foran Lars' Mund. Flammen rørte sig ikke, den stod ret i Vejret og lyste paa Næsetippens skarpe Brusk. Lars var død i sin Faders Seng, der hvor han en Gang blev født — Kirstens Ægteseng.

Han blev begravet oppe paa Kirkegaarden, der blev fire Grave ved Siden af hverandre.

Bitte-Stine kom ind for at se til Lars' Grav en Dag. Børnene løb og legede i det lange Græs derinde, de jublede op ved Synet af hende og fo'r til. De sludrede en lang Tid.

Har du ingen Grave, Bitte-Stine? spurgte en rask.

Jo, det havde hun da. Hun førte dem hen i et Hjørne. hvor der var en Mængde overgroede Tuer imellem hverandre. De havde ikke anden Pynt end det lange, blege Græs, der ligner gammelt Haar, og de var ens allesammen.

Men Bitte-Stine kunde finde en bestemt. Her laa hendes Moder, sagde hun. Bitte-Stine lagde sig ned og rev lidt i Græsset, hendes røde Brændevinsøjne blev bedrøvede.

Hvor længe er det siden, hun døde? spurgte en sorgløst.

Ja, det var — aa ja, mange hundrede Aar siden — vist.

Bitte-Stine kunde ingen Ting huske. Og hun var den eneste, der gemte Levningerne af et ukendt, bortpustet Liv, et Tal i Regnskabet, hvis Facit er Nul. Bitte-Stine kunde bare være bedrøvet.

Kirsten Smed solgte Stedet et halvt Aar efter. For Pengene købte hun sig ind i sin Fødegaard, som hendes Brodersøn havde.

Saadan gik det da til, at Kirsten kom tilbage til samme Sted hvorfra hun var gaaet ud, efter 33 Aars Forløb. Hun kom tilbage kroget af Slid, stum og udhulet af Sorger, som

en, der har rejst i 33 Aar, lidt ondt undervejs og kommer hjem alene uden at have faaet noget som helst i Vederlag.

Der var en Aften Legestue paa Gaarden, og gamle Kirsten sad og saa til. Hun kom til at mindes en Gang ... saa' de mange Aar i et Billede. Ja, hun havde været alene paa et fremmed Sted ude i Verden og var bleven brudt af at erfare om Frugtesløshed og Bliven til Ingenting. — Hun var underlig efter den Dag. Hun „saa for meget" den Dag. De sidste tyve Aar levede hun i Vanviddets endeløse Mørke.

CECIL

I en Gaard nede ved Fjorden boede en Mand, de kaldte Bitte-Anton. Han var gammel og hvidhaaret og havde aldrig været gift. Det kom af, at Bitte-Anton var en tøvende og grundig Natur. Han havde tit og ofte været i Støvlerne for at bejle; i Løbet af 40—50 Aar var det hændt mange Gange, at en Enke sad i sin Bedrift og trængte til Støtte. Men . . .

Kort efter Krigen i 64 var Bitte-Anton det nærmeste ved en Beslutning, han nogensinde havde været. Alt var saa godt som i Orden, Enken var rask og renfærdig, og der var ingenting til Hinder. Men Kæret laa for langt fra Gaarden; man kunde gærne spilde det halve af et Læs Tørv undervejs.

Nu gik der en ung Karl i Gaarden, Bitte-Antons Brodersøn. Han hed ogsaa Anton.

For nogle Aar siden var Bitte-Antons Broder kommen hjem fra København, hvorhen han i Tidernes graa Begyndelse var rejst. Det klinger som et Æventyr. Men Sagen var, at Halvøens Beboere gav sig af med Fiskeri. Ved hver større Gaard ser man den Dag i Dag et lille enligtliggende Hus af raa Sten og med Tagpyramide af Halm. I gamle Dage røgede Gaardmændene Aal her i store Partier. Den Gang fiskede alle i den unge Alder, ogsaa

de, der siden arvede Ejendom og drev Jordbrug. Og naar de unge Bønderkarle var paa Fiskeri, hændte det, at der kom Uvejr over dem, saa at de maatte søge ind til fremmed Land. De kom paa den Maade til Salling og Thy og stundom endnu længere bort. Kørslerne til Randers med de røgede Aal gjorde sit; og saaledes kunde det gaa til, at en forvoven Natur som Bitte-Antons Broder fik det store Udsyn og det slugende Mod.

Men efter tyve-tredive Aars Forløb kom han tilbage som en ødelagt Mand. Han havde tjent i København og været Gaardskarl, havde dernæst drevet Høkerforretning og var omsider bleven Eier af en Beværtning. Den gav Penge. Der var Tider, da Antons Broder forføjede over bedøvende Summer. Men hvordan gik det saa?

Ja, da han kom tilbage til Fødegaarden, ejede han ingenting uden en lille Søn. Og den store Mand var udbuldnet og skoldet af Drik. Saadan var det gaaet til.

I to Aar vankede „Københavneren," som de kaldte ham, hos Broderen. Han bestilte aldrig noget men drak i al Stilhed. Fik man ham at se, naar han stod nede ved Fjorden og veirede ørkesløs mod Blæsten, da blev hele Naturen som et Udtryk for tavs og ubodelig Ulykke.

En Morgen, da Fiskerne kom ned til deres Garn, troede de, at en stor og sælsom Fisk af sig selv havde fanget sig deri. Men det var „Københavneren," der hang paa en af Tørrestolperne og var saa død som en Sild.

Bitte-Anton opgav at blive gift, han lod sine Støvler skimle paa Loftet; og da Brodersønnen voksede til, adopterede han ham og satte hint mystiske Apparat i Gang,

hvis ene Ende man betror en Pengeseddel, hvorpaa man med højtidelige Hænder udtager et tinglæst Skøde af den anden.

Anton, som han slet og ret kaldtes, var nu nogle og tyve Aar, en stor kry Karl med fremstaaende Underlæbe, Han var dygtig til Arbejdet, han sang og røg Tobak Fritiden igennem, og han dansede i et Sved til om Morgenen, naar der var Legestue. Men han var ikke mest afholdt mellem Folk, der var noget uskaansomt i hans Væsen.

Pluselig døde Bitte-Anton. Og saasnart Brodersønnen havde overtaget Gaarden, gik han ud paa Frierier.

Til at begynde med fik han Nej af Cecil. Naa. Anton, der havde været Dragon i Randers og lært engelsk af en Kamerat, sagde Aal rejt og henvendte sig med Piben i Munden paa de andre Gaarde. Men han blev·ved at faa Nej lige ud til Halvøens yderste Pynt. Og han var dog en rig Karl.

Folkene paa den Egn var noget forskellige fra andre. Halvøen ligger ud i Fjorden og ender som en blind Gade. De to Slægter, der ejede det meste af Jorden, havde boet der fra gammel Tid og havde indgaaet Forbindelser gennem saa mange Led, at der egentlig kun var én Slægt, skønt der fandtes to Slægtsnavne. Nogle hed Madsen til Efternavn, og andre hed Byrgialsen. Disse Folk var rige og høflige, de sagde ikke deres Mening lige ud i Næse og Kæbe paa nogen, det var tavse og stædige Folk. Men af og til kunde de uden Varsel bære sig ad paa en retvinklet Maade.

Familiesammenholdet svigtede nu ikke, fordi Anton kom paa Dørtrinene i sine nymodens Fjedersko. Der var ingen af de giftefærdige Døtre, der vilde have ham; og Forældrene nødte dem ikke.

Men at Cecil forsmaaede ham, var ikke alene fordi hun ikke kunde lide ham — saadan en Praler! — der var en Grund mere. Cecil var Datter af Jens Madsen i Bakkerne. Et bitte Stød nordenfor laa Laust Byrgialsens store Gaard. Sønnen der, Christen, var Cecils Søskendebarn, og de to var hemmeligt fornøjede med hinanden. Der var maaske ingen udtalt Forstaaelse mellem dem, men Christen og Cecil havde altid holdt sammen. I den sidste Tid undgik de med Flid hinandens Selskab; og det betyder noget.

Cecil havde i flere Aar været berømt videnom, saa skøn var hun. Hun var ikke rent ung mere — fire-femogtyve Aar. Cecil var høj og mørk med blaa Øjne, den tætte emailleblaa Farve, som Gøthes Øjne skal have haft. Naar hun sad og hæklede, hvilede hendes Hage næsten paa Brystet, og hun aandede hørligt, hun pustede af den Livsgrøde, der var i hende. Nu og da maatte hun fare op og skaffe sig noget at le til Himmels over eller en Grund til at eksplodere og sprude af Livslyst. Men derimellem var hun en kold og noget affærdigende Natur.

Før Anton friede til Cecil, havde han udtalt sig til forskellige Venner derom og havde med sin sædvanlige engros Frejdighed indbudt dem til Forlovelsesgildet. Men da Udfaldet blev som det blev, agede Anton et Læs Karle med sig til Færgestedet, og de drak sig allesammen saa fulde, som de kunde blive. Og efterhaanden som Anton

fik Afslag paa Gaardene, drak han flere og flere Kaffepunche paa Færgegaarden. Folk begyndte at mishages. Cecil var egentlig den værste til at gøre Nar ad Anton, hun skaanede ham ikke, naar Talen var om ham.

Men det blev værre, da Forstaaelsen mellem Cecil og Christen Byrgialsen rygtedes. Anton begyndte nu at svire metodisk, og han lagde sig efter at køre forargeligt, rent som han var gal. De to røde Heste, som Bitte-Anton havde opfødt fra Føl af med ene Kærne og strøet under med Byghalm, var allerede kendeligt skamferede i Forparten. Anton erhvervede sig ingen Agtelse ved dette Levned.

Da skete noget, som i og for sig var ubetydeligt. En Husmandsdatter oppe i Bakkerne fik et Barn og udlagde Christen Byrgialsen som Fader dertil. Han vedgik Narreriet og lovede Betaling. De ti Kroner om Maaneden kunde ikke skade Christen langt. Heller ikke blev der megen Snak om Sagen. Men Cecil gjorde sig til! Om Søndagen, da Christen kom hen til Jens Madsens uden at ane ondt, gav Cecil sig til at smæde og fornærme ham. Hun spurgte ham skaanselløst, om han ikke snart skulde giftes, hun talte om Husmandstøsen, idet hun gav sig Mine af ikke at kende hende og Historien — hun var skam køn — sikke Fødder hun havde — hun lugtede lang Vej hen af Møg —. Og Cecil lo, hun var bleg af Ondskab, hun lagde Kort paa Bordet og spaaede for de to, medens de andre, der var til Stede i Stuen, knap vidste, om de skulde le, eller hvad de skulde. Det var den gamle Kortspøg, hvor Hjærter Es falder som det afgørende Kort ved et af de Spørgsmaal, man remser op.

Hvor mødtes de? I Gangen, i Stuen, i Kammeret, i Sengen, under Sengen?

Under Sengen! fik Cecil det til at blive, og hun skoggerlo og fik de andre til at le med. Videre spaaede Cecil — og nu var der lydløs Tavshed i Stuen — om hvordan de skulde køre i Hjulbør med Rotter foran, og hvordan de skulde bo i et Pindehus. Hvordan de skulde leve sammen — de kysses, de klappes; de rives, de nappes? . . .

Christen Byrgialsen sad tvær og vred paa Bænken, saalænge Vanæren blev ved at bydes ham. Men da Cecil var tilfreds og havde skvalderleet en sidste Gang, rejste han sig og gik.

Du glemmer dine Vanter! raabte Cecil efter ham — du kan vel ikke have hendes Armhulinger ved dig og varme dig i . . .

Dette Optrin blev der snakket meget om, og det blev forskelligt bedømt.

Nogen Tid efter traf det sig, at Jens Madsen og Cecil kørte i Stads til nogle Slægtninge. De skulde forbi Færgestedet, og saa tog Jens Madsen fem Grise med for at levere dem ved samme Lejlighed.

Just som de svingede op for Krodøren, kom Anton, den i Modgang prøvede Bejler, dinglende ud, opkogt og forrykt af Spiritus. Da han saa Jens Madsen komme kørende der med Svinestillads bag paa sin Stadsvogn, var det noget for ham:

Skal du i By med Familien? spurgte han hikkende. Jeg synes, dine Børn ser mig noget nøgne ud. Og er det ikke dem, der hvæller?

Du skal ikke være næsvis, sagde Jens Madsen lavt og skarpt.

Anton fyldte Gangen med et Latterudbrud saa højt som Skraldet af en Bøsse. Men derpaa dejsede han ind i Kørestalden og krøb op paa sin Agestol. De to røde stod og bævrede angst i Benene.

Giv Jer Stunder, I to Kuler! Kan I staa!

Anton fik Tømmerne samlet til sig. Saa! Han hæflede Pisken op fra Forlæderet. Og nu gik det i skammelig Fart henad Vejen.

Jens Madsen knasede Tænder ved Synet.

Men det venstre Baghjul paa Antons Vogn var skævt, eller ogsaa sad det løst, nok er det, under Vognens vilde Fart saa Hjulets Bevægelser mageløs ud, Hjulet gik ud og ind, ud og ind — som en halt Stodder, der skal til Ildebrand.

Cecil, der endnu ikke var gaaet indenfor, gav sig til at le, hun lo saa voldsomt, at hun krogedes sammen ved det.

Henne ved Omdrejningen løb det balstyrige Hjul af Akslen og trillede vraltende ned i Grøften — og Hu! hele Befordringen ligesom blæste omkuld — Anton kom i en Bue over i Pløjejorden — Vognkassen slæbtes paa Siden.

Jens Madsen, der havde staaet og rømmet sig hastig ud gennem Næsen, rørte brat paa sig — Søde Gud! — og stak i Rend.

Men Cecil lo værre endnu — pludselig fik hun ondt og ravede til Døren. Da hun var kommen sig, lo hun endnu en Stund.

Nogle Minutter efter kom Jens Madsen og Færgemanden bærende med Anton, han havde slaaet sig paa den frosne Jord og var daanet. Men da Anton kom til sig selv, lukkede han klogt sine Øjne i igen og lod til at være svag og afmægtig endnu en bitte Tid; han fandt sig nemlig liggende med Hovedet paa Cecils Knæ.

Hvordan er det, du flyver og og farer! sagde Cecil strængt og irettesættende, da Anton omsider vendte tilbage til Livet.

Hvad kan du sige, Cecil, mumlede Anton meget forsagt, jeg kan vel have Lov at slukke min Sorg. Hvissommenstid . . .

Der blev ikke talt mere. Jens Madsen vilde afsted. Men da Anton var bleven helt frisk og fulgte dem til Vognen, stod Jens Madsen tæt hen til ham og sagde ham Besked:

Mine Svin er ellers gode nok, saa du skal ikke fornærme mig, det vil jeg sige dig. Men ellers for en anden Gangs Skyld, saa kan du . . .

Jens Madsen saa op med hvasse Øjne og indbød Anton til noget mindre ærefuldt.

Saa kørte Fader og Datter.

I den følgende Tid kom Christian Byrgialsen to Gange til Jens Madsens for at give gode Ord og faa Venlighed igen. Men Cecil blev i Frammerset og vilde ikke snakke med ham.

Men da Anton ved Paasketid mødte frem og friede for anden Gang, i ædru og stilfærdig Form, gav Cecil ham Ja.

Jens Madsen stred imod. Men om Foraaret blev Forlovelsen kundgjort, og Brylluppet bestemtes til at staa en

Maaned efter. Jens Madsen maatte lade Datteren faa sin Vilje, for det havde han altid maattet.

Efter Forlovelsesgildet puttede Anton og Cecil sig sammen for Natten i Cecils Alkove. Det var saa Skik, og i Jens Madsens gammeldags Hus vilde ingen rokke ved det overleverede. Andre Folk, der vilde være fine paa det, kunde saa lægge sig efter en mere afventende Skik, det blev deres Sag.

Otte Maaneder efter Bryllupet fik Cecil sit første Barn. Som Pige havde hun haft trangt for at faa Vejret — halvt som Astma — men nu mærkede hun ikke mere til det.

Paa Bryllupsdagen var Anton fuld. Og sidenhen blev der længere og længere mellem de Dage, paa hvilke han var ædru. Paa samme Tid blev han mere og mere uvorn til at køre, han kørte Forbenene over paa et Par Heste i mindre end en Maaned. Han og Cecil kørte grasat næsten hver Dag, de væltede mere end een Gang og paadrog sig Skam. Antons brutale Væsen aabnede sig rigtigt for Alvor; ved Gilderne teede han sig saa braskende, at alle maatte blive flove paa hans Vegne. Han var som en Tønde, Tappen er taget af, han broutede over alle Bredder. Mænd, der var til Aars, blev baade røde og hvide af Undseelse, over at han var en af deres. Men det var godt at vide, hvad han var kommen af, siden Velstand og Besiddelse i den Grad kunde stige ham til Hovedet.

Cecil, den stolte og ømskindede Cecil, hvordan bar hun Skammen — underligt! Hun hidsede ham, Manden, som ønskede hun, at han skulde skræve sig af Led, hun tog

sin Tilflugt til at le, siden hun ikke havde anden Udvej. Cecil gik med til hvad det skulde være og foreslog det, der var endnu urimeligere. Ja naturligvis. Det allergaleste.

Men en Formiddag, da Anton laa inde i Kamret efter en Nats Svir og Spil, gik Cecil ind til ham, og Folkene i Stuen hørte, at hun begyndte at tale. Hvad hun sagde, forstod de ikke, men det kunde høres, at hun gik i Rette med Manden, der faldt Ord saa tonløse og piskende som tynde Læderøle. Længe blev den hadefulde Stemme ved at fugtle og gennemgarve; men da hørtes en hæs Forbandelse og et Rabalder — et Hvin — Stole der væltede . . .

De unge Folk blev en Uhørthed paa Egnen. De regerede taabeligt med baade Ejendom og Anseelse. Sagde Anton syv, da foreslog Cecil fjorten, kørte han som en gal Mand, da smed hun endogsaa Tømmerne helt fra sig.

Ved en Tombola, der blev afholdt i en Naboby, tog Anton for over tohundrede Kroner Numre. Det var et hjærteskærende Optrin. Han var fuld, Underlæben dinglede, og han tabte Mundvandet ned langs Pibespidsen. Men ved hans Side i Trængslen stod Cecil og hun købte Numre og Nitter lige saa rask som Manden. Hun vandt et Par Træskostøvler og gjorde sig overdreven muntert til i den Anledning. Hun stod med koldsvedigt Ansigt. Men Cecil vilde ikke bøje sig; rundt om stod Kendinge, der var ved at græde af Sorg over hende. Hun kunde vel ikke redde Æren anderledes end hun gjorde. Men det var bitterlig trist at se.

Da de havde spillet en svimlende Sum bort, steg de til Vogns. Man stablede det Skrabsammen, de havde vundet, op bagi Vognen, men Anton sparkede det ned paa Jorden igen. Saa fik han Tømmerne. Og Hestene skælvede.

Ned over Vejen! Vognen rullede tæt og skarpt som paa et Gulv, saa rasende kørte Anton. Det var som selve Satan, der kom kørende. Ruderne dirrede i Husene, hvor de kom forbi. Cecil sad i sort Perlekaabe ved Mandens Side, hendes tillukkede Ansigt kunde ingen læse i.

Anton og Cecil forødte i skøn Fællesskab den store gældfri Ejendom paa halvandet Aar! Det skulde man næsten ikke tro, men det var nu Tilfældet. Men det spurgtes ogsaa. Der var Sallingboere ved Auktionen.

Nu sad de paa en Halvgaard i nogen Tid, og Cecil fik sit tredie Barn.

Men Anton drak, saa man skulde mene, han var splittergal. Han vilde have Ende paa sig selv, saa det ud til. Det var ligesom han rendte, alt hvad han kunde, i Mørke, fordi en havde kaldt paa ham et Sted i et Hul. Antons Haar strittede lukt til Vejrs, det var dets Fald af Naturen; og da han ogsaa havde røde Øjne, lignede han virkelig en, der suges hen af overnaturlig Magt. Det var jo tydeligt nok, at Faderen kaldte paa ham.

Da de kom fra Halvgaarden, forlod Anton Kone og Børn og rejste til Skive. Der var han først Havnearbejder, men siden sank han endnu dybere og blev Jernbanebisse. For Cecil, der nu sad hjemme hos sin gamle Fader med Børnene, var det en Skam, der næppe kunde bæres. Og An-

ton var ikke bedre, end at han levede paa polsk med et Kvindemenneske i Skive, tilmed.

Der var ingen, der kunde blive klog paa Cecil. Kom man i sin Godhed og søgte at gøre hende godt ved at forklage Manden, den sølle Pjalt, da fik man saa godt som en Lussing, hun stak en midt i Panden med et ondt Blik. Og ynkede man hende selv, da opslog hun en Latter, der kunde gaa et jævnt Menneske til Marv og Ben.

En Dag kom saa Anton tilbage. Han var ædru. Men det havde ikke meget at betyde. Manden var ikke tredive Aar endnu, men han lignede en Strandvasker, saa tyk og pussen var han af Svir, og rundt i Ansigtet saa han ud som gnavet af Fisk. Anton legede med Børnene og græd behørigt.

Men da Jens Madsen Dagen efter harkede sig bestemt og sagde Datteren, at han ikke vilde have dem begge to — ja saa svarede Cecil ingen Ting. Fjorten Dagen efter reiste hun derimod fra Hjemmet ind i et Hus oppe i Bakkerne. Her satte hun sig til at væve for at tjene til Føden. Hun havde Manden hos sig og spædede ham med hvad han behøvede. Anton var ikke til meget mere.

Saaledes gik det den storsindede og nøjeregnende Cecil, saadan blev hun gift, og saadan vilde hun leve, hvad Folk saa sagde.

Cecil vidste vel ikke, hvordan alt havde sammentvundet sig; hendes stridige Hjærte kendte ikke sin egen Lov. Hun vidste ikke en Gang, Cecil, at hun havde trodset, og at hun fremdeles vilde trodse et helt Liv igennem, udenom al Lykke og stik mod enhver Rimelighed. Cecil tænkte ikke

over, at Menneskene kun har et Liv, hun tænkte ikke videre klart, og hun forstod ingenting. Men forstod nogen hende?

Og Tiden gik.

Cecil vævede. Hendes Lærred havde godt Lov paa sig; Islætten var slaaet fast og tæt i.

SØNDAGMORGEN

NAAR Solen viser sig, kommer Lærkerne ned fra Himlen, hvor de har holdt sig hængende højt oppe for at spejde efter gryende Straaler. Straks efter trompeter alle bryske Haner. I Landsbyerne vaagner Folk og ser, at det igen er bleven hvid og frisk Dag, medens de sov. Paa stenpikkede Gaardspladser begynder Træsko at klampe; Lyd af Blikspande og pibende Brøndvinders ømme Av—av høres milevidt fra Gaard til Gaard.

En Time efter har den levende Dag rystet alle fjærne og nære Lyd sammen i sin Kværn. Heller ikke er der nogen, der lytter længere.

Udenfor Dyrlægens i Kjelby holdt en Karl med en Hingstplag. Noget efter kom en Karl til trækkende op fra Kærvejen med to smaa Plage. Han trak frem foran Døren ogsaa. De saa ufravendt og overvejende paa hinanden i flere Minutter, de to Knøse.

Hvis Karl er du? spurgte den sidstankomne endeligt; og da han havde sagt det, saa han slappet ud.

Jeg tjener til Graves' i Svendsild, svarede den anden dæmpet. Han vendte sig mod Plagen og strøg den en Gang over Krydsets tvedelte, fine Runding.

Kanske det er hans Plag, saa . . .

Jo.

De tav længe. Den ene af Karlene søgte at faa fat i den hvidlige Luv, der groede ham paa Kinderne. Et Spørgsmaal tøvede i ham. Han saa vist paa Pibeslangen, der stak op af den anden Karls Brystlomme.

Hvormeget skal Piben koste? spurgte han tilsidst. Dette var en venlig Tilnærmelse.

Den skal ikke sælges.

Nu kunde de ikke sige hinanden mere, hvorvel de saa villige og bespændte ud begge to. De stod og holdt Plagene og skiftede Ben nu og da. Det samme gjorde Plagene.

En Stund efter gik Dyrlægens Kontordør op; den knirkede længe, inden den kom i Ro. Der var blaat af Tobaksrøg derinde; gennem Taagen skimtedes Bogrygge i en Reol. Efter nogen Træskotumult kom to Bøndermænd ud; de bukkede sig af Hjemmevane i Døren, uagtet den var mere end høj nok. Det var Graves i Svendsild og gamle Kren Smed, Gaardmænd begge to. Lysvaagne og vel til Mode saa de ud.

Saa skulde vi vel se at faa fat i noget Mandskab, sagde Dyrlæge Elle og saa ned ad Vejen. Kaj, spring efter Skomager-Anton og Laust — hvormange er vi? — ja se og faa fat i Frederik Just ogsaa.

Kaj sprang, hans Støvlesinker glimtede i Luften.

Graves havde faaet fat i et langt Græs, som ham halede gennem Pibespidsen, det kom ud fedtglinsende af Sovs.

Nu røger den! sagde Graves fornøjet, da han havde faaet Piben skruet sammen igen. Kren Smed stod henne ved sine Plage og saa ned i Vejen og tænkte. Kaj kom

forpustet tilbage og begyndte at slæbe Tove og Lædergjorde ud fra Gangen. Tilsidst kom han med Kassen, der indeholdt Tænger og Sager, han rodede kyndigt i den og gjorde sin Pligt. Frederik Just kom drivende, han var uvasket endnu og i sine lappede Klæder.

Naa skal de nu til 'en! sagde han lystig og saa paa Plagene, som stod og trippede og vendte Hviden ud af Øjnene.

Ja nu bliver det nok ikke længe varende, sagde Graves lunt.

Kren Smed smilede stille. De to Aaringer var hans.

Skammelig skøn Kløj! udbrød Frederik Just og saa forskende paa Graves' røde Plag.

Graves snusede op i Næsen — grublede — og spyttede frem for sig.

Ja den er ikke saa ringe.

Skomager-Anton tonede frem i sit Skødskind og med begede Fingre.

Maatte du ikke hellere have lagt ham til? spurgte Frederik Just alvorligt.

Graves vidste ikke . . . men nu tyktes han . . .

Da Laust omsider viste sig, satte man sig i Bevægelse ned mod en lille tør Sig neden for Vejen. Kaj gik i Forvejen tungt og ansvarsfuldt belæsset med „Tøjet."

Den ene af Aaringerne toges først, de to andre blev tøjrede oppe paa Agrene. Kaj søgte efter Sten i Engbunden og kastede dem langt bort. Mændene lagde Piberne fra sig i det dugvaade Græs.

Den er taalig nok, oplyste Kren Smed, da Dyrlægen

lagde Lædergjorden over Ryggen paa den lille laadne Plag. Dyret begyndte at ryste.

Ja den tvier sig noget, sagde Kren Smed. Saa da! Men det har ikke noget at betyde. Staa! Han krillede Plagen beroligende paa Mulen med Knoerne.

Det er da ellers ikke at undre paa, mente Frederik-Just. Hov! Se til 'en! Ja bitte Far, det skal ikke vare svært længe!

Hi! Kren Smed tørrede sig med Kanten af Haanden under Næsen. Kaj hoppede rundt med et af Tovene lagt i Løkke for at faa Plagen til at træde over.

Hum sig! Ryg! sagde Kren Smed.

Omsider var alle Tove og Spænder i Orden. Dyrlæge Elle rettede sig og pirrede Brillerne i Lave.

Saa var det en stærk Mand til Hovedet!

Mændene slog deres Øjne ned. Ingen rørte sig. Men Sjælene kom stille overens, og da det var Tid, stod Graves i Svendsild ved Plagens Hoved og fattede om Klaptræerne.

En ta'r ved Halen!

Det føjede Skomager-Anton sig til. De øvrige ordnede sig ved Tovene. Plagen dirrede i Tøjet og prustede. Næseborene spilede og krympede sig.

Ikke før jeg siger til! Dyrlægen tog den ene Forfod op ved Kodedusken og strammede Rebet.

Trræk!

Mændene trak, saa at Træskoene stod dybt i Engbunden. Plagen mistede Fodfæstet og faldt, det svuppede i Livet paa den, og den gav sig tungt ud af Halsen. Graves

laa saa lang han var og knugede Hovedet i Bunde med sin svære Overkrop. Og saa surrede Dyrlægen Tovene til. — Giv Linde! Gelik! — det var snart i Orden. Plagen laa med sin hvidgule Bug i Vejret og med det fine Skind spændt over Benene. Saa hentede Kaj Kassen med øvet Geskæftighed, og Dyrlæge Elle fik Kniven op af Vestelommen.

Graves laa paa Knæ ved Hovedet og ludede sig frem for at se til. De andre stod ved Tovenderne. Frederik Just assisterede med Tang og Seglgarn.

Munterheden flakkede mild og klog fra den ene til den anden. Vitser, der havde henrundne Tiders Hævd, blev sagt en Gang til. Kren Smed knarkede forsigtigt og tørrede sig bagefter. „Hektor," Dyrlægens Hund, sad og passede paa bag hans Ryg; Dyrlægen kastede uden at vende sig, og Hektor var der — glubs!

Den har Øvelsen, sagde Graves.

Det var sin Davre, sagde Frederik Just.

Graves lo. Hans Latter var en Luftudpresning uden Lyd, omtrent som naar et Barn bliver borte i Kighoste.

Der kom en Vogn forbi oppe paa Vejen, Folk der kørte i By. De tykke Føløg travede forstandigt, Støvet svævede efter dem. Oppe paa Ageren begyndte Graves' røde Toaaring at danse, den rejste Hovedet og vendte de store dristige Øjne, Ørerne klippede fremefter. Saa drejede den paa sig og vrinskede modigt. Saalænge Vognen var at se, stod den med buet Hals og højt hævet Hoved.

Dyrlæge Elle var færdig. Kaj satte Vandspanden op til Side i Græsset; der blev ryddet væk om Plagen, og To-

vene løsnedes. Dyret blev liggende med alle fire fra sig og pustede.

Hov! Vil den ikke op! Kren Smed rykkede i Halen og prikkede med Træskosnuden mod Hoftebenet.

Nu kan vi vel komme til Rejsegilde, sagde Frederik Just. Det var en kendt og lagret Vittighed, som fandt sin Paaskønnelse.

Plagen sprang endelig op, rystede sig og vendte straks Hovedet for at se hen, hvor det gjorde ondt. Kren Smed trak den frem, Bagparten var noget stiv.

Han er ellers bleven sloten! sagde Frederik Just triumferende.

Plagen skulde nu røres, den maatte ikke lægge sig ned. Kaj stod med Armen udstrakt, og Kren Smed overlod ham Tøjret. Kaj trissede af med Tøjrrinkningen daskende ned ad de smaa Ben. Plagen hang med Hovedet og fulgte efter ham.

Saa kom den anden af Kren Smeds for Tur, og det var afgjort paa et Kvarters Tid.

De tre Kroner er ellers nemt tjent, sagde Graves, den Filur. Det var Spøg. Men Kren Smed syntes dog han vilde bøde med en Indvending.

Ja . . . men L æ r e n sagde han stille.

Man pustede lidt, inden den røde toges for. Oppe paa Vejen sværmede Smaabørn i rødtavlede Forklæder, de var henne og snakke med Kaj. Kirkeklokken havde begyndt at ringe, den var saa kummerfuld i Mælet. Nede paa Vejen kom to Koner i sorte Silkehovedklæder; Solen skinnede paa deres Lommetørklæder, som de holdt om

Salmebogen. Det var en stille, dejlig Morgen; Luften lige netop rørte sig, den gled mod Ansigtet, kølig af Duggen, der forflygtigedes fra Agrene, og klar som Vin.

Kaj blev den anden Plag betroet og trak op over Brakmarken. Plagen snusede nedslaaet til Græstotterne og klappede med Underlæben.

Saa kom Turen til den røde, den fulgte Graves ned til Sigen i kort Trav; Krydsets to Rundinger gik skiftevis op og ned, og Manken bølgede. Den var svær at faa Bugt med. Graves kom næsten til at staa paa Hovedet for at faa Dyrets Hals tvunget i Bunde.

Svært nok, at Jens Jørgensen ikke vil have sine to gjort ved, sagde Graves efter en lang Tavshed.

Han vil bie til Efteraaret, lød Kren Smeds pibende Gammelmandsstemme — de er jo noget Korn arme . . .

Underlig. Den Mand har da haft Foder nok, saa han behøvede ikke at være nøje. — Jeg fik de to Stude paa Markedet.

Købte du dem Stude! Han sælger vist fra Gaarden, gør Jens — hvad mon han vil? Det brune Øg solgte han i Gaar Morges — det kom til Alsted.

Saa'nt! — Jeg kan ellers ikke vide, hvem jeg kan sælge mit det røde — Kløjen her hans Moder.

Har du tænkt at skille dig ved hende?

Ja, nu har jeg faaet Arbejdsstudene.

De talte ikke mere. Dyrlægen blev færdig, og Kaj fik den røde at trække med ogsaa. Skomager-Anton rinkede Tovene sammen, og Frederik Just, der hjalp ham, lavede i al Stilhed en Løkke og kastede den om hans Hals.

Hov, bitte Anton, kom du nu her, saa skal vi snart faa dig omkuld — du skal ikke gaa og være saa kaalhøgen om Dagene. Kom nu I andre og lad os faa ham kastet!

Laust opslog et gennemtrængende Grin, de to Gaardmænd skelede varmt til Spasmageren. Men Anton var ikke mest tilpas ved Løjerne.

Saa skulde man op i Kroen og nyde en Genstand.

Han passer vel paa, Kløren? spurgte Graves og saa efter Kaj.

Jo, Plagene skulde ikke lægge sig. Undervejs op til Kroen fortalte Dyrlæge Elle om en Plag, der havde lagt sig og haft Held til at skamfere sig med Tænderne, saa at den maatte slaas ned.

Saa, saa! sagde gamle Kren Smed rystet. Siger De det. Jamen det var en Ulykke. Søde Gud! ...

De blev nødte ind i Kroen, og Bajerne bragtes. Klink, Klink, og saa drak de af Flaskerne. Skomager-Antons Adamsæble gik op og ned, mens han gurglede i sig. Da de havde drukket, satte de Flaskerne paa Bordet og ræbede en efter en anden. Piberne kom frem. Graves gabede over Halvdelen af det svære Træhoved for paa den Vis at undgaa den sovsede Tap, da han pustede Asken ud paa Gulvet.

Ja det er nu ellers skønt ... sagde Kren Smed længe efter med spæd Stemme og han saa ud, som om han mindedes besynderlige og dybe Ting.

Dyrlæge Elle holdt sig med den brede, hvide Haand om Munden og Skægget.

Tavsheden vandrede langsomt. Under Gulvet i Kæl-

deren dryppede en af Hanerne — pyt pyt — ned i en Balje. Spurvene hoppede ude paa Brostenene; en vovede sig op paa Dørtrinet — Vjiv! og saa var den væk igen.

Saamænd, sagde Dyrlæge Elle og stemmede Hænderne mod Knæene.

Tavshed.

Graves stoppede fremdeles Pibe, hans lange, glatragede Mund smilede venligt — det kunde nok have sin Rimelighed, det, ja — hvad det nu var . . .

De sad i samme Nød allesammen, Trangen til Meddelelse og Bristen paa Evne.

Da vendte Kren Smed sig omsider til Graves:

Har du saaet din Havre?

Nej ikke end.

Rugen staar godt i Aar! sagde Skomager-Anton højt og befriet.

Saa meget voldeligt! indrømmede Graves livfuldt. Det tegner til et godt Rugaar for Alvor. Men en bitte Draabe Regn kunde nu ikke skade.

Duggen! sagde Kren Smed. Det dugger meget om Nætterne — ellers blev Jorden vel snart til Skorpe . . .

Kaj gik forbi ude paa Vejen med de tre bedrøvede Plage, de ludede efter ham og strammede af og til i Tøjret for at se tilbage. Spurvene for op fra Stenbroen og fløj ud over Marken.

Det er nu svært med Dyrene, sagde Graves i bred Glæde . . . de er kloge.

Ja, de har en god Forstand. — Det var Frederik Just, der ogsaa udtalte sin Tillid til Dyrenes Aandsevner.

De ved godt, naar de er syge. Som nu et Aar — jeg kommer til at tænke paa — et Øg, jeg mistede. Dyrlægen var ellers og kurerede paa hende ...

Graves kneb sine varme Øjne i, og hans store Ansigt lyste af Lune.

Men hun kunde nu ikke leve. Hun stod i Folestien med Føllet, og en kunde redelig se paa hende, at hun vidste det, det var nemt at kende. Det var et sært Øjensyn, hun havde. Aa som hun da saa paa Føllet, rigtig saa naadelig. Konen græd skam. Det var nu ogsaa et godt Øg. Men hun var jo endelig forsikret. Ja, og som hun tog Pusten, hun sukkede ligesom et Menneske ...

Graves sugede paa Piben og klappede Laaget i.

Ja det er ikke umuligt, sagde Kren Smed meget dæmget. Min Bedstefader kunde fortælle om to Øg — det er groft længe siden nu — som hans Nabo havde. Dem tog Franskmanden. De havde Føl begge to. Manden var forstyrret over det, det var to grusselig gode Øg. Men tre Dage efter kom de nok saa skønt rendende ind i Gaarden begge to — Franskmanden havde ikke passet paa dem. De skraalede, da de kom ind i Gaarden, og Føllene rimmede ind i Folestien. Det var da en Fornøjelse ...

Kren Smed bøjede Hovedet og spyttede tæt forbi Bordkanten.

Men dem samme to gæve Øg kom ellers jammerligt afsted — som min Bedstefader ogsaa fortalte. For Karlen skulde vande dem i Dammen, og saa blev de katolske — bremsgale velsagtens. Eller kan hænde, de havde staaet for længe inde. De tog da Magten selv og spjattede for

langt ud. Der var Dynd og Sykke i Dammen, saa de blev dernede. Karlen druknede med dem. Aa ja — det var en stræng Handel.

Kren Smed tog Vejret og trillede med Tommelfingrene. Hans lyse Oldingeøjne saa stift frem ... ned i Tiderne, som var svundne.

Saa kom Blikket op paa Dyrlægen, og Kren Smed hentede en Lærredspose ud af Lommen.

Graves fulgte Eksemplet, og Betalingen blev erlagt i Tavshed. Lidt efter sagde Kren Smed i al Almindelighed:

Jeg har ellers en Kvie, der er noget Korn forfangen — ikke saa det betyder noget — men kanske Dyrlægen kunde sige et Raad ...

Kren Smed fik Raadet og blev urolig bagefter, famlede ved Flasken og rømmede sig.

Ja, Prøjserne var ogsaa slemme efter Hestene, sagde Graves. Jeg husker saa nøje den Gang de kom. Jeg var ikke stort mere end en Knægt den Gang. Mig og min Fader stod oppe paa Kaalgaardsdiget, og nord paa efter Alsgaard til kunde vi se et bitte Stykke af Aalborgvejen — den gik saadan over en Bakke — der var en god Mils Vej dertil. Tidligt om Formiddagen begyndte de at komme marcherende, de kom lige saa tæt som en Myresværm, saa bred Landevejen var. Det støvede op omkring, og vi kunde se Bajonetterne skinne og Sablerne. Vi saa ikke andet end det bitte Stykke Vej over Bakket, og vi kunde ingen Verdens Ting høre. Men de blev ved at komme derover til langt hen paa Eftermiddagen — vi var ude og passede paa imellem Stunder, og de kom bestandigt.

Saa hen ad Klokken fire gik min Fader ned af Diget og gav sig til at græde. For Per, min ældste Broder — ja han døde jo nu i Fjor Foraar — stod som Soldat oppe i Vendsyssel, og den Vej tog alle Prøjserne. Men vi vidste sandelig ikke, hvordan vi skulde bjærge Øgene, og de blev da ogsaa taget. Vi hørte aldrig fra dem siden.

Graves smilede tankefuldt og hældte Tobakssovs paa Gulvet.

Jamen Dyrene er nu kloge, sagde han inderligt. Der var nu sidst i Efteraaret — ja det var mærkeligt for Alvor. Jeg havde været til Mølle i Ejdrup, det var sent, for vi havde pløjet den Dag, saa jeg kunde ikke faa Øgene før. Det var de to brune — det var ellers ikke mere end et Par Tønder gruttet Rug, vi skulde hente. Men da vi skulde hjem, blev det da saa tindrende mørkt, som jeg har aldrig kendt Magen ... jeg faar stoppe Piben.

Graves stoppede og huskede — hans Træk bevægede sig — de sad forventningsfulde allesammen.

Ja det var saa almindeligt. Jeg havde tøvet noget, og da jeg kom ud, stod Lyset fra Møllevinduerne lige ud i det skære Mørke — jeg kunde ikke se en Brand. Det var saa meget hæftigt. Naa jeg kom da paa Vognen, og først kunde jeg ikke en Gang se Hestene. Men de to brune holdt sig nøje til Vejen, dem lidede jeg paa. Men Øjnene bliver jo fortrolige — jeg kunde da begynde at skimte. Det gik helt godt. Nu kender I Vilsom Bakke, den er ikke saa lidt stejl, den var jeg noget ræd for. Jeg holdt godt op i Tømmen, da vi kom til den, og de to brune trippede fornuftigt nok.

Graves hævede Stemmen.

Men da jeg saa er omtrentlig paa Midten af Bakken og skal til at se — ja det er sandfærdigt, om I saa vil tro det — saa kørte vi baglængs.

Ho Ho! sagde gamle Kren Smed sørgmodigt og saa op med sine slidte Øjne.

Dyrlæge Elle pirrede ved Brillerne og ligesom skærpede Blikket.

Ja, det er sandt. Og jeg vil gerne vedgaa, at jeg blev gruelig bange. Da jeg rejste mig op i Vognen, slog det mig i mine Knæ. Jeg saa ned paa Jorden, jeg kunde ingenting se, jeg saa paa Øgene, de travede saa jævnt og stødte Skankerne mod Hamlen, over det de maatte holde igen, men jeg tyktes, at vi kørte baglængs — op ad Bakke; jeg blev lige saa kold i mit Ansigt. Men saa med et begyndte Øgene at blive urolige, jeg kunde fornemme, at de smaabævrede. Da blev jeg rent forskrækket. Nu skal jeg sige, at jeg er en noget hæftig Mand, naar en Ting kommer paa, og det her kunde jeg da ikke begribe. Jeg blev harmet, jeg tog til Svøben og task paa Øgene, jeg stod ret op i Vognen, og vi kørte ned ad Bakken i Flyvegalop. Sækkene skred ned ad Vognbunden og kom imod mine Hæle. Jeg var rent ude af det, for det gik i Galop, tordengalt, og det baglængs bestandig. Men da vi kom til Ende af Bakken, saa jeg med et en Vejvisersten, den var kalket kvid, den kom flyvende imod os, ligesom — jeg kunde skimte den — og saa med det samme var det i Orden, det gik forlængs, som det skulde, igen. Saa standsede jeg og stod af Vognen, mine Knæ de rystede. Og de to brune stod og bævrede i Laarene og snorkede. Jeg trak dem

hjem Resten af Vejen. Var det nu ikke underligt? Jeg ved ikke, hvordan det kan have sig med den Baglængskøren, men der ellers andre Folk, der har fortalt det samme. Men jeg er da vis paa, at Bæsterne blev hentagne, fordi de kunde mærke min Angst, det er nu sikkert nok. For noget unaturligt kan jeg ikke tænke paa.

Hm! hm! kremtede Kren Smed som den, der tænker sit.

Der blev Tavshed igen. Graves drak sin Bajer ud og slængte den sidste Bundslant henad Gulvet.

Saa skulde en vel se til at liste hjem med den røde.

Kaj holdt udenfor Kroen med Plagene. Da han afleverede den røde, smilede Graves som Solen. Lidt efter smilede Kaj ogsaa; han fik sin blanke Belønning.

Saa trak Graves af med sin Plag.

Kren Smed kom ud fra Kørestalden og skulde ogsaa afsted. Kaj gav Tøjrene fra sig og søgte at holde Kren Smeds Øjne fast. Men den lille, tørre Gamling saa langt, ovenover Kaj og langt ud, hvor Jemdrup Kirke laa som en hvid Kalkprik midt paa den solbeskinnede Landrunding.

Nu faar du have Tak.

Kren Smed stavrede henad Vejen med de to pjuskede og stivbenede Plage. Træskoene skramlede paa Skærverne, Tobaksrøgen svøbte sig tilbage over den falmede Frakkeskulder.

Henne paa Vejen gik Folk fra Kirke, de flyttede sig langsomt i sorte Klæder. Der rejste sig lidt Støv, Solen skinnede hvidt og blændende.

LINDBY-SKYTTEN

DER levede oppe i Jylland et Menneske, som bar Naturens og Tidernes Dyb i sig uden at vide af det, en Mand, der sit Liv igennem troede at handle og eragte frivilligt. Men han havde et af Pans Skæbnetegn paa Panden.

Børnene afgjorde det med deres sikre Instinkt, de følte Urtidernes Slægtskab, de kunde ane en Ligemand i et voksent Menneske. Da Lindby-Skytten første Gang kom til Byen, tog Børnene ham straks i Besiddelse. Han kom ikke ad Vejen, som andre Folk, der maaske staar stille og kalder Børnene uartige og spørger, om de kan deres Bibelhistorie. Han dukkede op over Marken og satte i et Spring over Grøften. Saa kendte de ham. Han havde desuden en toløbet Bøsse i Haanden og en Odderskindstaske over Lænden. Vældig bredskuldret og korthalset var han, med et svært Hoved. Hvidt, tætklippet Haar. Han var skægløs med store Renan-Træk, man satte straks sin Lid til ham. Lindby-Skytten fortalte uden Nedladenhed om sin Hund, og Børnene maatte gærne pille ved Krudthorn og Bøsse.

Manden satte sig paa Grøftekanten og talte forstandigt med Drengene; imidlertid rodede de en død Agerhøne op af Tasken, følte den paa Brystbenet og skød Øjehin-

den fra de brustne, smaa brune Øjne med Fingerspidsen. Se, den lukkede nok sine Øjne fra neden af. Naar de vendte og drejede den døde Fugl, kom Hoved og Hals altid til at hænge nedad. Det var saa sørgeligt.

Siden hen blev Lindby-Skytten en af de sære Ahasverusskikkelser, der var og ikke var paa Egnen.

En Dag vidste Drengene, at Lindby-Skytten var i Byen, de hilste paa deres Ven, som havde de set ham for en Time siden. Saa kunde der gaa Maaneder, uden at de tænkte paa ham. Men saa kom han igen en Gang. Tidens endeløse Stillestaaen, det Ubekendtes Gaadefuldhed omhyllede ham.

Lindby-Skytten førte et hjemløst, omvandrende Liv, han bjærgede Føden ved Jagt og Fiskeri. Det underlige ved Tingen var, at hans Forældre havde været almindelige jævne Bønder. Det vidste Folk, de ansaa derfor Sagen fra dens økonomiske Side. Hvem kunde vide, hvad han tjente paa den Maade, kanske havde han valgt den bedre Del. Han var en af deres egne nemlig. Dommen skulde faldet anderledes ud, om Lindby-Skytten havde været af By- eller Taterslægt. Foruden sit Næringsliv dyrkede Lindby-Skytten to Tilbøjeligheder, Kortspil og Slagsmaal, og han brugte hemmelige Kneb ved begge Lejligheder.

En Dag afholdtes der Auktion oppe i Byen. Et Hjem var opløst; hvad der var samlet sammen og puget paa, skulde sælges og spredes.

Der kommer en vis munter Feststemning over Folk ved saadan en Lejlighed, de gaar og stikker Næsen i dybe Kasser med Ragelse, fyldes med Ideforbindelser deraf og

faar Skorper løst fra Sjælen. Gamle Aftægtsfolk kan blive lystige, tunge Mænd kan falde tilbage til Fortidstyper. Især naar lidt Alkohol skyder bag. Men den Dag kom endvidere Pan til i Skikkelse af Lindby-Skytten.

Børnene krøb om allevegne med Næserne fulde af Mølstøv fra Bohavet. En Sofa, der i 40 Aar havde staaet med Ryggen mod en Væg, stod nu ynkelig prisgivet midt paa Marken. Det var som en Opdagelsesrejse at bese den ormædte Bagklædning og putte Hænderne ind mellem Fjedrene. Store Metusalems-Edderkopper stanklede sky ud i Solskinnet.

Men med et fór Børnene afsted i en Sværm, deres langtskuende Spurveøjne havde opdaget Lindby-Skytten. Han kom fra Kærene op over Marken. Fem-seks smaa Hænder lettede ved Taskeklappen, mens Skytten blev ved gaa.

Nej jeg har ingen Ting, Børn, sagde han venligt. Men nu skal I se!

Han fremtog et Par „Tordenstene" og et Stykke Flint, der var formet som et Dyr.

Dem maa I faa, naar I er gæve Børn.

Lindby-Skytten kom ikke for at købe noget; hans Vej faldt forbi. Hen ad Aften fik han en Firkort-mis i Stand inde hos Søren Furbo. To Gaardmænd fra en Naboby, Jens Hansen og Mogens gik med. Søren Furbo var en lille forkuet Mand, han var gift anden Gang med en Kvinde, der bestyrede Resterne af hans Beslutningsevne. Men i Dag stindede han sig — han havde nydt to Dramme — og førte Gæsterne ind. De bænkede sig om Bordet, og

da Konen forsvandt uhøfligt fra Stuen, fiegrede de to velmægtige Gaardmænd i Skægget.

Til at begynde med spillede de paa fire Femører, og det gik saa behageligt. Timeglaskaraffen stod paa Bordet, af og til efter et komisk Spil satte man Fornøjelsen i Bunde med en Dram.

Ud paa Aftenen smækkede Skytten Kortstammen i Bordet.

Det her er noget Snaldreværk, lad os give paa fire Femogtyveører!

Nej — nej, sagde Søren Furbo spøgende men bestyrtet. Han havde tabt en tre-fire Kroner.

Snak med Konen om'et! foreslog Mogens med smaa hjærtelige Øjne.

Jeg kan gærne laane dig et Par Øre, sagde Skytten og saa alvorligt paa ham.

Ikke for min Skyld! erklærede Søren Furbo og saa stoltelig fra den ene til den anden — det er ikke nær saadan!

Skytten stakkede da Kortene, fik taget fra og gav rundt.

Spillet gik i Tavshed. Mændene sad med Kortene bøjet sammen efter Længden i den hule Haand. Naar de aabnede Haanden, lukkede Kortene sig ogsaa op. De bøjede det øverste af hvert Blad forsigtigt fra; det var, som hver snød sig til at se sine egne Kort.

Mogens' store Fingerender skælvede en Ubetydelighed. Søren Furbo kunde ikke skjule sin Nervøsitet. Naar han tabte, lo han paa samme anstrængte Maade som en Knøs,

der er oppe og skal hjælpe Tryllekunstneren og faar en Kanin snydt ud af Næsen.

Jens Hansen sad rolig som en Træmand; han vandt. Der var heller ikke noget at se paa Skytten, hans gejstlige Træk rørte sig ikke; kun Øjnene blev skarpe og hurtige.

De spillede i et aandeløst Køre, til Klokken blev fire om Morgenen, der blev givet og trumfet, Mønterne hentedes med Fingerspidserne over Bordpladen.

Alle Mændene var bleven grusomme i Blikket som Dyr.

Det var højlys Dag, Søren Furbo slukkede Lyset og spildte sig en Dram. Kortene gaves rundt, de snød Næserne og beherskede sig. Jens Hansen sad i Uheld nu.

Henad Klokken seks begyndte Jens Hansen at knurre og vise Tænder. Skytten saa længe tavs over paa ham.

Du kan vinde igen, Jens, sagde han. Jens Hansen rykkede sit Blik fra Skyttens og tog Kortene.

Ved Syvtiden kom Konen ind, stod med Hænderne paa Maven og saa til, som om hun vilde velsigne dem allesammen.

Søren Furbo slog pludselig de magre Knoer i Pladen.

Gaa ud og bag os to Flæskepandekager! sagde han, og det — sandelig — nu!

Konen rørte sig ikke.

Da trak det op til rabies, Søren fik Konvulsioner i Ansigtet og begyndte at spytte.

Dddddd . . .

Men søde Gud! raabte Konen og forsvandt i Køkkenet.

Ta' Drammen! bød Mogens kort, da Søren Furbo skælvende sank ned paa Bænken.

De spillede hele Dagen og rastede kun for tavse at hugge Æggekage i sig. En Gang var Tabet for Jens Hansens Vedkommende over 300 Kroner. Det var en Mand, som til daglig studerede en Tiøres Præg paa begge Sider, inden han skilte sig ved den. Han sad paa Bænken som et ømtaaligt, nerveblottet Saar, opirret til Bunden af menneskelig Brutalitet. Hans Ansigtsmuskler krympede sig i Bitterhed, strammedes af Ondskab. Søren Furbo tabte lidt og langsomt, det svimlede op for ham.

Lykken skiftede, Jens Hansen vandt, og Mogens tabte.

Nu kommer du jo til Krylter, Jens, sagde Skytten lavt og fortroligt og saa stift over Bordet. Jens Hansen smilede grimt.

Af og til kom Konen gennem Stuen og saa bedende paa Søren, hun vidste ikke sine levende Raad. Søren var bleven hæs, hans Øjne lyste sygeligt.

Ude i Byen var det bekendt for alle, at de fire Mænd sad der og spillede Ejendom og Salighed bort.

De spillede ud over Aftenen, Konen satte Flæskepandekage paa Bordet og gik grædende i Seng.

Ogsaa hele denne Nat spillede de fremdeles, og Lykken vendte sig fra og til. Tællepraasen lyste paa de hærgede Ansigter. Mogens, der var kommen nybarberet til Auktionen, sad med en mørk Skygge over hele Underansigtet, hans Skæg var groet ud. Det var ikke længere Mennesker der sad der.

Da det blev lys Dag igen, slukkede Søren Furbo Ly-

set. Det stank bagefter, og Søren fik ondt af Lugten, han brast forover og kastede op paa Gulvet. Han kunde ikke hænge sammen længere.

Naa! snærrede Jens Hansen ligegyldigt og pikkede paa hans Kort, — Naa! Pas Spillet! Nu er det godt! Han glippede med de forvaagede Øjne. Men de maatte holde op.

De reiste sig ravende, saa paa hinanden med giftigt Fjendskab.

Mod Slutningen havde det jævnet sig, Jens Hansen og Søren Furbo havde tabt et hundrede Kroner hver, Skytten gik af med Størsteparten. De havde drukket tre Potter Brændevin og spist fire Æggekager.

Jens Hansen stod og tænkte sig om, hans Ansigt talte om grænseløs Ulykke og Hadskhed.

Kun Skytten var rolig, hans Øjne passede paa, da de to Mænd rakte efter Kæppene, han var fattet paa Slagsmaal og havde allerede udset sig en Stol til at brække Benet af. Med et var det, som de saa deres nøgne Dræbelyst og skammede sig for hverandre. Tavse og bøjede gik de to Gaardmænd deres Vej.

Lindby-Skytten tog sin Bøsse og sine Sager og skridtede af ned mod Kærene.

Søren Furbo blev hjulpen i Seng af Konen, han græd i dybeste Elendighed.

Langt borte fra menneskelige Boliger strakte Lindby-Skytten sig bag et Gærde og sov den lange lyse Dag igennem.

Ved Midnatstid vaagnede han. Han satte sig over Ende i Sommermørket, gabede og fortrak sig. Saa tog han Mad

op af Tasken og spiste. Siden blev han liggende vaagen et Par Timers Tid.

Hvad tænkte han paa? Ingenting.

Fuglene gav Lyd fra sig nær ved og langt borte. Af og til fløj en gennem Luften ovenover, den var ikke at se, Lyden strøg forbi. Det var som en stor Kam sloges i Luften. Et og andet Græsstraa under Skyttens Hoved søgte sig en bedre Stilling, fjedrede tyst op paa et andet Sted. Naar han bevægede Hovedet, knitrede en Mængde Straa paa en Gang og begyndte saa at liste sig til at kommer i Ro, naar han laa stille.

En Vibe tog til at krese om ham og kære og skænde, da rejste Skytten sig. Himlen rødmede i Østen. Hurtigt satte han op, kastede Bøssen over Skulderen og gik med lange Skridt over Engene op mod Hederyggen i Syd. Han sprang over Grøfterne, gik lige paa gennem tykt og tyndt.

Da det lydløse Morgengry holdt hele Naturen i sin Lammelse, kom Skytten ned til Aaen paa den anden Side Lyngbakkerne. Han gik ned til et af „Høllerne“, lagde sig stille i Græsset og gjorde en Snøre i Stand.

Taagen, der laa over Aalejet, ligesom toges bort, foldedes fra Vandspejlet som et Florhylle fra en blank, kostbar Klinge. Hvert tyndt Sivstraa blev tydeligt at se, det var fuld og klar Morgen.

Med et lille bitte Plump faldt Skyttens Snøre ud i Vandet mellem de smaa Malstrømme, der spaserede i Aabugten som Smilehuller. Krogen sank langsomt, svajede med den svage Strøm og slukkedes nede i Vandmørket.

Et Sted længere borte pladrede Aaen over flad Bund, hist og her lød der bløde Kluk, hvor Vandet strøg ind under en Brink.

Lindby-Skytten sad med Snøren i Haanden og saa ud over Vandet.

Nogle Aakandeblade laa i Vandfladen, paa et af dem krøb en Brusk-Igle; paa et andet var der bleven en lille Pyt, og her kresede en Hvirvler om i rastløs Fangenskab, hvordan den saa var kommen der. Aakandernes Frøhus laa i Vandspejlet som smaa svømmende Flasker. Der blev mere og mere Liv; et Sted cirklede en hel Flok Hvirvlere som blanke Kærner om imellem hverandre, de legede i alle Slags Kurver og Figurer. Smalle Tæger løb over Vandhinden, uden at den kom i mindste Bevægelse. Naar de stod stille, saa man, at Benene gjorde et lille Grube i Vandet. Mellem Sivene kom der fine Lyd af Fluer og Myg. En af disse flade, graa Fluer, der sætter sig til at stikke et Sted og i Ro og Mag lader sig slaa ihjel der, anbragte sig paa Skyttens Haandbag og fik lydløst Døden. Han vendte Hovedet — nede mellem Græsrødderne skød en frisk, lyserød Regnorm, han saa paa den, til den kom i Forlegenhed med en Roset af Tidselrodblade; saa tog han den og puttede den i Blikdaasen.

Lidt efter blev han spændt og aarvaagen i Ansigtet, der var Bid. Han manøvrerede med Snoren men mærkede, at Biddet var godt og halede til sig. En stor gulhvid Ørred fik han, paa tre Pund sikkert. Den sprællede i Vandskorpen og bakkede med Halen for at holde sig nede, alle Smaadyrene for ind mellem Planterne ved

Bredden. Lindby-Skytten tog Krogen ud og lagde Fisken bagved sig i Græsset. Længe efter, medens han igen sad drømmende med Snøren ude, hørte han Fisken pusle i Græsset med Finnerne og aabne Munden; det lød, som naar en røger Tobak og af og til faar en Boble til at briste mellem Læberne.

Solen kom højere op og varmede i Nakken. Den skinnede ned i Vandet, en Del spejlede, og en Del var gennemsigtigt. Bunden ved den anden Bred kunde ses, og der stod en lille Gedde mellem Aakandestilkene, den stod ganske stille med determineret Underbid, som en død Ting, efter Geddernes Sædvane. Det ene Øje syntes at se vedholdende op. Den var ikke til at faa fat i, desuden var det en lille Tingest. En Time ventede Lindby-Skytten paa nyt Bid, og i al den Tid blev Gedden staaende dernede som en Pind. Naar der kom lidt Uro i Vandskorpen fordrejedes den. Det ene Øje stirrede hele Tiden.

Det var høj, solstærk Morgen nu, alle Smaadyr fik levende travlt rundt omkring. Hundestejlerne begyndte at blive næsvise; de føjtede op i Vandskorpen og vendte de blanke Sider, allerede naar Ormen var nogle Tommer derfra. Det var snart over Tiden ogsaa.

Solen hedede; overalt surrede og spandt de vingede Insekter, Paa et bredt Blad krøb en Mariehøne ligesom en lille Draabe rød Segllak . . .

Med et hævede Lindby-Skytten Hovedet og holdt det længe, som om han lyttede.

Han blev underlig lille i Udtrykket, Munden blev saa taalmodig.

Naa! hviskede han ydmygt og blev hurtigt ligbleg. Han rejste sig, rinkede ilfærdigt Snøren sammen og puttede den i Tasken. Han lod Sagerne ligge og gik et Stykke op paa Engen. Der saa han sig om paa Jorden, gik frem og tilbage paa et lille Stykke og pillede ved sine Klæder, saa efter, hvad han havde i Lommerne.

Han var graa og gusten i Ansigtet, stirrede forsagt ned mod Jorden.

Og saa kom det.

Han stansede med et Ryk, stejlede bagover og faldt som en Træbul. Den elastiske Engbund fik ham til at hoppe lidt op og falde ned igen. Han laa paa Ryggen, Ben og Arme gik som Marionetlemmer, han knejsede og huggede Hovedet stærkt bagover i Engbunden. En tyk Knurren og Snorken kom gennem Struben. Hænderne var sammenknugede, og Tommelfingrene bøjede ind, ligesom paa nyfødte Børn, Øjnene drejede det farvede op under Brynet og vendte Hviden ud.

Lidt efter fortog Krampen sig, Arme og Ben sank ned, han laa lidt og smaaskælvede og blev saa helt rolig. Øjnene var aabne og saa nu ret op i Luften, spejlede al Verdens tomme Undren. Medens han blev liggende ganske stille, vekslede Udtrykket i de aabne Øjne, det var som noget rørte sig i dem. Trækkene var stramme og uden Mening, kun Øjnene levede. Var det Tidernes Løndom, var det den eneste Evighed som aabnede sig der?

Et Stykke henne plaskede Aaen muntert over det grunde Sted, under Breddernes Udhulinger kom der af og til bløde Kluk. Det var, som en gemte sig og holdt sig stille

men en Gang imellem maatte slippe en dæmpet Latterlyd. Alle Naturens Kryb levede deres ubemærkede Liv i Solskinnet rundt om Manden, der laa hen og stirrede.

Et Kvarter blev han liggende, saa rejste han sig pludselig over Ende. Ansigtet havde et Smil af inderlig selvglad Hemmelighedskræmmeri, som om han vidste en god Del men skam ikke vilde sige det til den første den bedste. Men saa blev han helt bevidst, saa sig bange om og viskede Skummet af Munden.

Det var forbi, han var vaagnet og vidste ikke, hvor længe han havde været borte.

Lindby-Skytten gik ned efter sine Sager, han var slap og ynksom i Trækkene.

En lille Brise foldede Vandspejlet, Gedden stod endnu dernede paa Bunden — lidt fordrejet af Vandets Flimren — og stirrede op med det ene Øje. Skytten tog et Bæger med Snor ved frem af Tasken, hejsede Vand op og drak begærligt. Tung Nedtrykthed laa over hans Bryn og Pande.

Saa drev han langsomt ud over Engene med matte, slæbende Skridt og sænket Hoved.

Henad Aften var han flere Mil øst paa ad Hobro til.

I den stille, bløde Skumring kom han forbi en Bondegaard, gik bagom Udhusene. To Piger stod og skurede Malkespande ved Gavlen. De hvinede højt begge to, da de saa Lindby-Skytten, de smed Skureviskene og flygtede træskotrappende ind i Gaarden. Alle Kvinder var gruelig rædde for Lindby-Skytten.

Han vandrede videre, tværs paa alting, Marker og Kær.

Mod Natten fandt han sig et lunt, hyggeligt Sted i en Grøft og sov ind lullet af Fuglenes Kny nær og fjærnt.

Saadan var Lindby-Skyttens Liv. Han vagabonderede omkring paa Egnen i en Menneskealder, skød og fiskede, spillede og sloges. Hans Krigeriskhed var af specifik jydsk Art, han uddelte tørre Hug, der ingen egentlig Skade forvoldte. Ingen havde Rede paa ham nogen Sinde, han var snart her og snart hist.

Det hændte, naar han var paa en beboet Plads, at han overraskedes af Ligfaldet der. Medens han laa hen, stod da Folk omkring ham blege og hentagne af Rædsel. Gamle, erfarne Koner kom og stak en Ske i Munden paa ham, for at han ikke skulde bide sin Tunge.

Med Aarene blev hans Voldelighed af ondartet Natur, men han blev i samme Forhold mere menneskesky. Ligfaldene tiltog i Hyppighed og Langvarighed.

En Vinter havde han lejet sig ind paa et Loftskammer i et Hus.

Han kom og gik, var mest borte, ingen regnede med ham.

Hen paa Forsommeren sporede Manden i Huset en Dag Lugt deroppe. Døren blev brudt op, og man fandt Lindby-Skytten liggende midt paa Gulvet. Han havde været død i over otte Dage. Øjnene vendte glansløse og dumme op mod Loftet, Larver og Smaadyr havde travlt under hans Klæder.

ELSES BRYLLUP

Lille Sørens Forældre var døde, han blev opfødt hos Sivert Nielsens, med hvem han var fjærnt beslægtet. Siverts Børn var forlængst voksne og kommen ud, kun den nittenaarige Else gik hjemme.

Søren var syv Aar gammel, en lille stumpet Fyr. Han var en saare alvorlig og tankefuld Dreng. Eftersom han ingen Børn havde at lege med, opfandt han sin Morskab selv og puslede om med mange løjerlige Forehavender. Ude i et Dige havde han lavet pyntelige Huller og Baase, hvori han gemte sine blanke Smaasten, og i en hemmelig Vindueskarm ude i Stalden forvarede han andre mærkelige Ejendele. Søren beskæftigede sig meget længe med hvert enkelt Tidsfordriv, man kunde se ham nulre rundt paa et og samme Sted i halve Dage, uden at der tilsyneladende var noget, han syslede med. Det kunde være en Pind, Søren havde fundet, eller det kunde vise sig at være en Skarnbasse, som han gjorde Livet surt.

Søren passede sig selv og kom godt ud af det med Mennesker og Dyr. Om Sommeren tøjrede han Skruptudser nede ved Dammen og flyttede dem samvittighedsfuldt paa de rigtige Tider. Det blev saa deres Sag, om de rykkede Bagbenet af Led. Om Vinteren læste selve Sivert Nielsen Katekismus med Søren, og Søren gjorde den tør-

re, knortede Mand tilpas ved Flid og Nemme. Siverts Kone sad i Halmstolen ved Kakkelovnen og gjorde ingen Fortræd, hun var træt efter et langt Livs Stræb. Søren var bange for hende uden Grund.

Else, Else var Uroen i den stille Gaard. Hun sang nede i Mejeriet om Morgenen og trappede rundt paa Stengulvet, hun var lystig til enhver Tid, og hun var mild som Solskin mod alle. Else beskyttede lille Søren og sørgede for ham, hun kaldte paa ham ved Melmadstider og præsenterede ham udmærkede Rundtenom'er. Søren tog dem af hendes store, kærlige Hænder. Havde Søren været en Hund i Stedet for et Menneske, saa kunde Else godt bundet en Kasserolle i Halen af ham og siden aldeles have glemt ham, og Søren skulde løbet omkring fuld af ydmyg Tak, hver Gang Kasserollen stødte mod noget, saa at det gjorde ondt.

Om Søndagene kom der fuldt op af Karle paa Gaarden for Elses Skyld. Og en Gang, da de havde sværmet og været i Vaande allesammen, forføjede Søren sig bort og gemte sig bag Udhusene. Han havde lige lært at skrive, han skrev Elses Navn paa en Stump Papir — med lille Forbogstav — Papiret lagde han angst sammen i en smal, haard Strimmel. Men han kunde ikke kaste det bort. En Aften stak han det ind ved Støbejærnsforsiringen paa Kakkelovnen inde i Stuen. Ingen kunde finde det der, og Else vidste ikke, at det var der, naar hun gik i Stuen.

Else havde sommetider Morskab af at jage med lille Søren for at klappe ham, han flygtede da med alle Tegn paa Skam og Ulykke. En Dag da Søren kom gaaende med

et fyldt Krus i begge Hænder og saaledes var værgeløs, kom Else over ham og slegede jublende for ham. Søren satte Kruset ned paa Gulvet og krøb derpaa tavs ind under Sengen. Inde i det inderste Mørke stødte han paa Katten, som han pludselig kværkede, saa at den mjavede i største Ophidselse.

Men Søren da, hvad gør du ved Missen! raabte Else og lo.

Naar Karlene kom om Søndagen, havde Else Maadsel nok med at holde Skik paa dem. Per Andersens Jesper var den dristigste, han var nemlig vant til, at Pigerne forsaa sig paa hans kløftede Hage og sanselige Mund. En Dag søgte han under uhyre Lattersalver at kysse Else med Magt. Det var ude i Køkkenet, mens hun kogte Kaffe, og alle Karlene sad langs ad Køkkenbordet. Else blev ikke vred, langtfra, hun lo af fuld Hals. Og saa greb hun den stærke Karl ved Skuldrene og slog ham bagover i Stengulvet, saa at det svuppede i hans Skulderblade. Det var ikke ene Galanteri af Jesper, at han faldt saa ublidt. Søren saa det hele, han gik bort og skjulte sig et Sted.

En Gang ved et Gilde vartede Else op med hvidt Forklæde for, og der var ingen der kunde lade være at se paa hende, gulhaaret og skær som hun var. Gamle Folk blev rørte og virrede med Hovedet i dybe, dybe Tanker.

Om Aftenen puttedes Søren, der ogsaa var med, i en stor Seng. Dynerne lagde sig om ham som Beg, han smeltede hjælpeløst ned i dem. I Mørket hørte Søren Musiken og Dansen fra Storstuen, Fløjtetriller, bløde Løb og Smut,

og han blev saa forsvindende for sig selv. Tilmed var han glemt af alle. Der gaves vel knap en, som af sygelig Interesse for det uendelig Smaa og Ligegyldige huskede paa ham. Søren laa i lange Tider og tænkte paa, at Else derinde i Lyset skulde mindes ham og komme. Døren skulde gaa op, og den store, hvide Else skulde komme. Og medens hun smilede kærligt, skulde hun skære ham langsomt ihjel med en Bordkniv. Kanske Kniven ikke var synderlig skarp, det gjorde ingenting, det havde heller ikke noget at sige, om der sad Sauce paa Knivsbladet. Naar Søren havde tænkt sig sin Død til Ende, begyndte han forfra og fik hver Gang flere skønne Træk med. Omsider sov han.

Nogen Tid efter hændte det store Under. En Helligtrekongeraften blev Søren stukken op i Storstuesengen, fordi der var varmere der. Søren holdt ikke saa meget af det, han var bange deroppe. Han gennemgik adskillig Bævelse, inden han faldt i Søvn.

Men pludselig vaagnede han ved at Døren knirkede. Han lammedes straks af Angst og laa urørlig. Men det var ikke saa slemt; det var en, der kom med Lys. Det var Else. Hun kom listende paa bare Fødder med et tændt Helligtrekongerlys i Haanden. Søren blev liggende stille, han kunde titte ud gennem en Sprække eller en Fold, Dynen slog.

Else stod lidt paa Gulvet og saa sig om paa alle de mørke Ruder. Der hørtes ikke en Lyd nogetsteds fra. Saa gik Else tøvende hen foran Spejlet. Hun saa ikke deri, men hun løste sin hvide Særk og lod den falde. Saa hæ-

vede hun Hovedet og saa i Spejlet. Gulvfjælene knirkede pludselig — Else lo! Nu slukkede hun i en Fart det tregrenede Lys, og Søren hørte hende liste ud og lukke Døren sagte efter sig.

Søren vidste ikke, at man kan faa sin Tilkommende at se ved at bære sig saaledes ad, han tænkte egenlig slet ikke over, hvad det skulde betyde. Han havde set en hvid Skikkelse, der syntes ham kæmpemæssig stor, en gylden Sky og tre urolige Lysflammer. Men i Sørens Hoved dannede der sig bagved den dybe Forundring en Anelse om noget som Ulve eller laadne Dyr, der havde ligget i Baghold en Gang for evige Tider siden. Han følte dunkelt, at der maatte være sket noget grusomt for længe, længe siden, men nu var der kun det taagede Skrækminde tilbage. Men denne blodige Grumhed kunde det maaske endnu falde i enkelte lykkelige Menneskers Lod at udøve, denne djævelske Raahed. I Sørens Lod vilde det ikke falde. Ak nej, Ak nej. Lykke kunde han ikke faa, for han var saa lille og blev næppe stor nogensinde.

Else fik mange Friere, og Søren gik bort og skjulte sig i en eller anden Vraa som en Kanin. En Gaardmandssøn friede formaliter til Else og havde sin Fader med, der gjorde Rede for Ejendommen. Og da Else ikke vilde have ham, blev han Ungkarl alle sine Dage og gjorde ingen Numer ud af det. Naar han tog til Byen for at skaffe sig noget, saa skulde det være saadan og saadan. Kunde han ikke faa det, saa købte han ingenting og forklagede heller ikke Købmanden. Saadan var den Mand.

Men omsider fik Else sig en Bejler, hvem hun gav ja.

Han hed Laurits og var en køn, højmodig Karl. Else syntes godt om ham.

Per Andersens Jesper drak sig fuld den Dag og sang en sørgelig Vise. Den havde saa mange Vers, at han faldt i Søvn, før den var sunget til Ende. Derpaa gik Jesper ind som Soldat i Stedet for en anden (han havde selv trukket sig fri), Sorgen synes at have gjort ham noget forstyrret. En Maaned efter kom han til Byen i Kongens Klæder og gik op ad Vejen som en Hertug. Else holdt Kommers med ham, og Jesper jubilerede ufortøvet. Sorg og Kummer laa i Grunden ikke for ham.

Laurits og Else spaserede sammen og befæstedes i Hengivenhed for hinanden. Meget gamle Folk sagde, at saa skønt et Par var ikke set i næsten hundrede Aar.

Om Høsten kom Laurits og hjalp til hos Siverts med et og andet, han skulde jo have Gaarden med det første alligevel. Laurits gik med Leen i Skaaret, Else bandt op for ham. Det var en ualmindelig tør og gunstig Tid, det var ingen Sag at leve. Laurits gik sindigt og sikkert, han holdt Øje med Pegen og lagde Kornet omhyggeligt, for at Else skulde have let ved at samle det. Af og til vendte han sig, rejste Leen paa Skaftet og saa sig tilbage efter Else. De snehvide Skøtærmer skinnede paa hendes Arme, en to tre snoede hun Baandet, favnede Neget og satte det velbundet ud til Siden. Hun smilede til ham igen eller lo. Else lo af ingenting. Saa gik Laurits videre; og laa der en Sten i Skaaret, pirrede han den lejlighedsvis bort med Træskosnuden. En Knold kunde han ogsaa sagtens passe at træde ned, naar han skulde Vejen, og af

og til vippede han en Tidsel væk med Spidsen af Leen, hemmelige Smaating, som maaske ingen lagde Mærke til uden lille Søren. Han gik med i Marken og puslede saa hist og saa her.

Kornet kunde ikke være i Laden og blev sat i Stak udenfor. Else stod paa Stakken tilligemed Laurits og tog imod, gamle Sivert kørte Læssene og forkede op. I Mellemtiderne sad de ned i Halmen og saa paa hinanden og snakkede om et og andet. Laurits tyggede paa et Halmstraa og havde skudt Luen fra Panden. Den tørre Duft af moden Rug fyldte deres Klæder, deres Fingerspidser var glatte som blankpoleret Træ af at tage paa Negene.

Se jeg har Træskoene fulde af Kærner! raabte Else og rystede Rugkorn ud i Halmen. Hun lo af fuld Hals. Laurits saa paa hendes pæne Strømpefod; Stakke og Avner havde sat sig fast i Ulden.

Har du ingen Viske i Træskoene? spurgte han undrende. Nej, Else gik ellers mest i Tøfler. Laurits tænkte, at han skulde lave et Par fine Byghalmsviske til Elses Træsko, naar han kom ned.

Stakken blev baade høj og stejl. Da Toppen var lagt, kunde de svaje deroppe som i en Trætop. Saasnart gamle Sivert kom med det næste Læs, skulde de til at lave en ny Stak ved Siden af.

Laurits lagde sig paa Ryggen og lod sig rutsche ned langs Siden af Stakken. Saa vendte han sig og bredte Armene ud mod Else, som tittede ned paa ham deroppe fra.

Eller skal jeg hellere sætte Stigen til? spurgte han

Men Else var bange for, at hendes Skørter skulde flyve op, hun vendte sig hen til den anden Side af Stakken og lod sig glide ned der.

Et Øjeblik efter hørte Laurits hende skrige frygteligt. Og der var sket en Ulykke, for lænet op mod Stakken stod en Høtyv, et Jærnredskab, der ligner en kort Baadshage. Søren havde gaaet og leget med den og havde stillet den der, fordi han ikke havde bedre Vid.

Else døde næsten straks, hun var bleven spiddet aldeles. Gaardens Folk kom jagende til, og de bar hende ind. Laurits gik ved Siden af, og da Elses Haar løstes og faldt ned, tog Laurits det op i sine Hænder og bar det, som om det var et fuldt Fad han bar.

Da Liget var lagt ned inde i Stuen, listede Laurits sig bort. Han gik over Gaarden, bøjede hastigt om Hjørnet bag Stalden, og der gav han sig til at græde, han vrængede Munden fra Tænderne ligesom et Barn, og Taarerne sprudlede ham ud af Øjnene. Else, bitte Else! hviskede han sanseløs i sin hede Smærte — Else, Else! og han plukkede med sine grove Fingre Halmstraa ud af det lave Tagskæg . . .

Søren laa nede i Haven i et af sine Gemmesteder med Hovedet under sig som et Dyr, der vil grave sig ned.

I MØRKET

GAMLE Folk kan endnu huske Historien, den bliver altid fortalt ens og med de samme Enkeltheder.

Der er en Dalstrækning oppe i Himmerland fra Vest til Øst, Aaen bugter sig mageligt og omstændeligt ud og ind som en Orm, der kryber efter noget og vil have al Ting med. Paa begge Sider gaar Engdraget op i Brinker og Agerskraaninger; men syd for er Landet højest, det er mager Jord med lange Hedeaase, og der ligger Landsbyen Graabølle.

For to Menneskealdre siden havde Jens Andersen en Gaard i Byen. Han var en i al Hemmelighed velstaaende Mand, skønt Gaardens Længer hang i Mønningerne og stak Ribbenene ovenud som Rakkerøg.

Jens Andersen tærskede sin halvvoksne Karl en Morgen, han var i ondt Lune.

Karen, hans Datter, stod og blandede „Læwer“ i et Kar, Lervælling til at kline mellem Bindingsværket. Hun saa op fra Siden en Gang imellem. Karlen dansede og skreg mindeligt for sig, Jens Andersen havde ham i Nakken og valkede hans Ryg med Egekæppen, Knøsen vred sig, hans stumpe Ansigt skinnede af Graad.

Lervællingen var tilpas, Karen stak sine bare Arme ned i den og begyndte at smække store Haandfulde mod

Husvæggen. Hun var en høj, sværlemmet Pige, under det opkiltede Skørt stod to lige og viljefaste Ben.

Jens Andersen var omsider udladet, Karlen luskede hulkende over i Stalden, og Jens Andersen skramlede hen mod Indhuset, de lange Arme i Skindærmerne dirrede endnu.

Indenfor de smaa Ruder forsvandt et Hovedklæde, som havde været at se der, saalænge Eksekutionen stod paa. Jens Andersen satte Kæppen i Ganghjørnet, klinkede Døren op og gik ind. Lidt efter dukkede Lænkehunden sky og forpjusket frem fra sin Tønde, hvor den havde søgt Ly under Uvejret.

Karen rettede sig op og lyttede med de lerede Hænder langt ud fra sig; jo Faderen holdt Hus derinde, hun hørte ham gnirre og hakke forbitret. Efterhaanden blev der stille. Karen arbejdede videre, dyppede Lyngkviste i Karret og stoppede dem ind mellem Stolperne, hvor der var Hul, hvorpaa hun klinede Ler ovenpaa.

Hønsene gik og skrabede henne ved Vippebrønden og smaasnakkede dæmpet.

Et Kvarters Tid efter kom Karlen frem i Stalddøren, saa sig om og vilde liste sig ud af Gaardsleddet.

Anton! kaldte Karen halvhøjt. Knøsen nærmede sig tøvende, satte de lyse Øjne sørgmodigt op paa den store Pige og snusede vedholdende.

Karen rettede sig og tørrede Panden med kroget Haandled.

Det skal du ikke bryde dig om, sagde hun roligt. Hun trøstede ham ganske sindigt. Knøsen brast igen i Graad

og krogedes sammen i Tøjet, lang og ledeløs som han var. Han rystede endnu i Bukserne.

Karen klaskede ivrigt løs, smaa Lerstænk var tørret ind paa hendes usunde Hud og i det farveløse Haar. Lige paa Kanten af det ene Øjes Underlaag sad et lille rundt Stænk.

Gaa du nu ud og flyt Høvederne, sagde Karen ligegyldigt men med gennemskinnende Velvilje. Du skal ikke bryde dig om den Stodder.

Anton stod lidt endnu og saa, hvor sikkert Karens Hænder smed Lerklatterne, saa at de fladedes ud og dækkede hvor de skulde, hans vandblaa Øjne klippede. Omsider drog han et dybt ujævnt Suk, vendte sig om og drev af.

Karen havde lidt ondt af Anton, det var nemlig hende, der var Aarsag til Faderens Urimeligheder.

Hun var gode Venner med en Karl, som Faderen ikke vilde høre Tale om. Han hed Laust og havde hjemme ovre paa den anden Side Dalen.

Niels Lausten, hans Fader, havde en lille forgældet Fæstegaard. Laust var eneste Barn, men der kunde alligevel ikke blive noget til ham. Folk paastod rigtignok, at Gammel-Niels var rig, han var i alt Fald saa nøje og gerrig, at en ikke kunde faa smurt sin Vogn, naar man kom forbi, om det saa røg fra Lundstikkerne. Men Jens Andersen maatte vel kende Besked, han vilde da ikke vide af Kæresteriet.

Under Middagen var Stemningen tung og ladet. Jens Andersen sad for Bordenden og skrællede bistert sine Kartofler, strøg Skrællingerne kort af mod Bordkanten.

Ingen sagde noget.

Konen gik fra og til med Hovedklædet ud over Panden og om Munden, hendes gamle Ansigt var fuldstændig udtryksløst.

Anton turde ikke række frem til Dyppelsen, han spiste lydløst sine Kartofler og sit Flæsk foruden.

Dyp! snærede Jens Andersen med et og hug Knivskaftet i Pladen.

Anton hoppede paa Bænken. Lidt efter kom hans Kniv med en flad Kartoffelskive paa Spidsen bange hen i Dyppelsespanden.

Karen spiste med mut Bestemthed, hver Gang hun sank, gik Læberne fra de smaa, stærke Tænder, og Ryggen bugnede op, hun sank store Portioner ad Gangen.

Solen skinnede fattigt ind paa Geranierne i Vinduet. Ude i Gaarden jamrede og klirrede Pasop, den havde ingen Æde faaet.

Om Eftermiddagen kørte de Møg. Karen stod ved Møddingen og læssede. Hun udrettede to Karles Arbejde. Anton kørte ud med Studene, og Jens Andersen selv spredte. Gaarden hang fuld af en stærk Amoniaklugt, store Hobe dryssede fra den elendige Vogn, det knirkede i Studenes Sivaag.

Hen ad Aften indstillede Manden Arbejdet og erklærede kort, at han vilde i By. Han trak Yderfrakke paa, mimrede arrigt med Munden og stavrede endeligt op over Bakkerne.

Fem Minutter efter gik Anton med en stor Sigtebrødsmelmad i Haanden ud af Gaardsledet og ned mod Aaen.

Da Belønningen var fortæret, satte han i mæt Trav og forsvandt nede i Dalen.

Og en halv Time efter kom Laust som han gik og stod, i lappede Klæder og Træsko. Det var en garderhøj Karl, Bukserne sad om lange knoklede Ben. Skægløs og hulkindet var han med smaa misfornøjede Øjne. Karen tog ham ved Haanden og førte ham ind i Stuen.

Velkommen! sagde Konen, hun fik et vist snedigt Liv i den Brøkdel af Ansigtet, der kunde ses under Klædet.

De satte sig i Tavshed ved Bordet. Det var næsten mørkt i Stuen, fra Alkovesengene i Baggrunden kom en sødlig Kvalme, som var Rummets Hjemmeluft og Indehygge.

Konen gik bums til Sagen, de snakkede dæmpet op og ned. Lidt efter gik hun „frem“ og hentede en Spiddelys, som hun satte paa Bordet.

De kom til det Resultat, at der var ingen Raad med Manden.

Karen beværtede sin Ven med Øl og Snaps, satte Brød, Smør og Faarekød frem paa Bordenden.

Ja saa vilde han gaa da, erklærede Laust omsider tvært og rejste sig.

Æd nu! sagde Karen nedslaaet og lagde Kniv og Gaffel til Rette.

Nej!

Laust stod og hvilede paa det ene Ben og slyngede med sin Hue som en Perpendikkel. Lyset gjorde Skygger i de store Folder paa Bluseærmerne. Haandledene var et

halvt Kvarter brede. Han var en stout Karl, det udtalte ogsaa Konens Blik, hun plirrede op paa ham. Skiftevis vendte den Gamle Hovedklædet og saa paa ham og Datteren. Karen stod med bøjet Ansigt.

De tav ubestemte.

Der kom nogle usigeligt fiffige Trækninger inde i Skyggen af Hovedklædet, Konen rejste den ene Arm og sagde:

Ja Laust, jeg vil nu ikke saadan sige det. Men vov du det kuns. Hun tog i Armen paa dem begge to og plirrede fra den ene til den anden. Karen bøjede Hovedet helt, Laust løftede nødtvungen paa Overlæben og smilede.

Saa giver han sig vel til Rette, sagde Konen med nikkende Betydningsfuldhed, hvorpaa hun ivrigt flyttede ved Anretningen.

Æd nu Laust!

Laust satte sig tankefuldt og gav sig til at spise.

Der kom tunge Træskoskridt ude paa Stenbroen.

Manden! hviskede Karen indtrængende og greb Laust ved Skulderen.

Døren gik op med et stærkt Smæk af Klinken, og Jens Andersen bøjede sig ind. Laust lagde Kniv og Gaffel fra sig, tyggede af Munden og saa op. Jens Andersen stod stille i Døren umælende af Forbitrelse. Konen begyndte stille at flytte af Bordet, hendes Ansigt var atter udtryksløst som paa et Lig.

Sidder du her og bliver fedet, din mogede Knægt! brød Jens Andersen ud i skælvende Vrede, da skal jeg endda ... Vil du herud! Hvad skal du her, din Trævl! Du er

saa arm, at en kan ryste dig. Din Kamerat! Vil du herud og det ogsaa lige med det samme!

Jens Andersen gik frem i Stuen og pikkede med Kæppen mod Lergulvet, han dirrede af Arrigskab. Laust satte sin Hue paa, gik uden om den rasende Gamle og til Døren. Der vendte han sig.

Han vil vel ikke slaa, Stodderen! sagde han ophidset. Nej, jeg skal ellers ikke komme over det her Dørtræ siden. Haa!

Han smækkede Døren i og gik.

Nu kom de andres Tur.

Jens Andersen slog efter Konen og rev Hovedklædet af med Stokkespidsen, det næsten skaldede Hoved saas i sin runde Fattigdom. Manden gennempryglede hende godt i Tavshed, hun tog villigt derimod, kvækkede kun kort af og til, naar et Slag ramte alt for bittert.

Karen sad paa Slagbænken og saa uvirksom til, hun havde overværet sligt i flere Aar, uden at det nogensinde var faldet hende ind at lægge sig imellem. Manden var hendes Fader.

Pludselig slap Jens Andersen Konen og vendte sig om mod Karen.

Nu skal du faa Hug!

Fa'r! Nej det lader I nok være ... Det store Kvindemenneske skælvede fra Top til Taa.

Jens Andersen stod lidt og harkede og aad hende med Øjnene, saa hvæsede han foragteligt, gik ud i Gangen og satte Kæppen, hvorpaa han anbragte sig for Bordenden.

Nu kan I jo prøve det en Gang til! sagde han tænder-

skærende. Den Trævl! Lad mig ikke faa ham at se! E
Skidt og Møg!

Konen vandt stilfærdigt Klædet om Mumieansigtet
begyndte at sætte frem til Nadveren.

Hun klippede Tanen af Praasen med en Lysesaks
Messing; der var et spidst Horn paa den til at spile V
gen ud med, hun stod lidt og dirrede med den i Haand

Frem og tilbage gik hun, der var ingen Bevægels
Skørtets grove Folder, hun saa ud som en Kegle m
ganske smaa Ben helt nede under Bunden.

Anton kom og skubbede sig saa usynligt som mul
ind paa Bænken. De spiste Mælkegrøden som glubs
mistænksomme Hunde. Anton logrede ustanseligt m
Øjnene.

Siden denne vellykkede List passede Jens Anders
nøje paa. Karen kom aldrig udenfor hans Synsvidde. A
ton blev jaget væk, for at Manden bedre kunde pa
paa, han og Karen udrettede alt Arbejde baade inde
i Marken.

Saaledes gik der to Maaneder, uden at Laust og Ka
saa hinanden.

Laust greb saa Tingen an paa en anden Maade, h
vilde tjene nogle Penge og saaledes blive en vær
Bejler.

Om Efteraaret tog han som Driver med en af de st
Studekaravaner, der skulde til Holsten. Den var blev
samlet i Hobro og skulde til det store Marked i „Isseho
Der var gode Penge at tjene, og hvem ved, hvad
kunde byde sig. Det var desuden muntert Liv.

De drev Studeflokken baade Nat og Dag, knaldede med lange Svøber og kom gennem fremmede Byer. I uendelige Regnnætter sneglede de sig frem ad opblødte Veje, asede med Træskostøvler i Pløjejord og maatte fare ude omkring i Mørket over Grøfter og Diger for at hente forvildede Dyr til Flokken. Kameraterne var lystige og hæse Karle, som sang Viser i de ravnsorte Nætter og raabte til hverandre. Altid, Nat og Dag, gik de med Ørerne fulde af Kvægflokkens forvirrede Kloveknirken, Brølen og Viften med Halerne. Af og til paa Døgnets forskellige Tider holdt de Rast i en Kro, drak Brændevin og sov i friske Halmdynger.

En sen Nat kom de til en Kro tæt norden for Skanderborg. Flokken blev dreven sammen ude paa Marken, og der blev slaaet et langt Reb om den.

Laust havde aset og smeldet med Pisken og sparket Studene op ad Bovene; omsider var han ogsaa færdig og gik hen mod Kroen. Han var baade sulten og træt. Da hørte han vilde, raa Skældsord, et skingrende Skrig; han løb til. Udenfor Kroen saa han en dunkel Gruppe. I det samme blev Krodøren slaaet op, og en Mand kom ud med en Lygte. Lyset flakkede over Pytter og Pøle, og der midt i Snavset laa en af Driverne i voldsomme Krampetrækninger. Blodet sprudlede ud af et bredt Knivstik i Halsen.

Laust rejste Hovedet og hørte den fjærne Lyd af store Støvler,der sjappede hurtigt i Vejen; det var Gerningsmanden, som flygtede ud i Mørket.

Driveren blev baaret ind og døde snart efter. Der var

ikke mere ved den Ting. Forhør blev optaget, og Morderen efterlyst.

En Morgenstund nogle Dage efter listede Laust op af Halmen og deserterede fra sin Plads. Paa to Dage gik han hjem og var hos sin Fader igen.

Nu gik der et Par Maaneder, og Sagen stod ved det samme. Jens Andersen troede, at alt var godt, han slappede Tugten lidt og blev noget rimeligere om Dagene. Han begyndte saa smaat at se sig om efter en bedre Mand til Karen.

En Gang i November gik de i Kirke alle tre.

Ved den Lejlighed traf Karen Laust igen efter den lange Tids Forløb, de talte sammen bag ved Vaabenhuset, uden at Manden vidste af det.

Næste Søndag gik Karen alene til Kirke, og Jens Andersen lod hende gaa.

Hun talte længe med Laust, han fulgte hende ned til Aaen.

Mandag Aften kom Laust op til Gaarden. En havde set ham gaa i flere Timer langs med Aaens Bugter frem og tilbage i Mørkningen, inden han gik over Spangen.

Jens Andersen sad alene inde i Stuen ved et Tællelys og spiste Nadvere. Konen gik ude i Køkkenet, han hørte hende bryde Tørv itu over Knæet. Lyset faldt paa Ruderne, Mørket laa imod dem, de saa ud som sorte Tavler.

Med et klappede Klinken op, og da Jens Andersen saa i Vejret, stod Laust der og saa underlig paa ham.

Din Tiggertrævl! fo'r Manden op i fuld Forbitrelse, da skal . . .

Men nu drog Laust sin Arm frem bag Ryggen, han havde Buløksen i Haanden.

Jens Andersen stivnede i Ansigtet, han skøv sig forbi Bordenden — Øjnene hang fastgroede ved Øksen — stødte Køkkendøren op, den var lige ved. Han fik vendt Ansigtet om imod den, da han modtog et Slag i Næse og Mund. Konen stod ude i Mørket med en Ovnrage.

Jesus! raabte Jens Andersen og slog de lange skindærmede Arme op for Ansigtet.

Laust gik frem og slog til ham med Øksebagen paa Siden af Hovedet, men det gav efter i Halsen og bukkede sig for Slaget.

Jens Andersen tumlede, han gav en tyk Lyd fra sig, rendte med Hovedet ned i Skuldrene hen mod Yderdøren og rev den op. Karen stod udenfor i Mørket med en Spade og stødte ham op under Hagen. I det samme var Laust lige inde paa ham og hug ham med Skærpen i Baghovedet.

Manden sank forover i Døraabningen og klagede sig sagte. Kun et Øjeblik, saa vred han sig om paa Siden og blev stille.

Laust smed Øksen, skrævede over ham og greb fat i Karen. Han tog med højre Arm ind i Skørtet om hendes ene Ben, slog den anden om hendes Hals, løftede hende op saaledes og bar hurtigt bort med hende over mod Laden.

Jens Andersens Kone kom langsomt ind fra Køkkenet. Hun saa hen paa Manden, som laa uden at røre sig. Hun gik ikke hen til ham, hun tog Lysesaksen og klippede Tanen paa Lyset. Det klarede op i Stuen.

Den Saks — hun blev staaende med den i Haanden. I mange, mange Aar havde Gud fristet hendes Haand, Spidsen skulde sidde i hans Øje, det var ligesom bestemt. Men det var aldrig bleven til.

Nu kunde det vel være det samme —

Hun betænkte sig endnu, men lagde saa Saksen paa Stagens Fod.

Lange evige Tiders Forvoksning af Sindet løste sig op i Ingenting, hun blev saa vel og saa mat. Oppe i Pyramidehylden over Bordenden stod Salmebogen, hun rakte op efter den, satte sig ned og læste.

Døren stod aaben til Gangens Mørke, Lyset brændte som en lille gul Draabe. Hovedklædet ragede langt ud over den gamle Kvindes Hoved, hendes Ansigt laa helt i Skygge, hun mimrede og hviskede Salmens Ord . . .

Næste Dag blev alle tre sat fast og ført til Hobro. Mordet var udført saa raat og uden al Omsigt, at Sagen kunde sluttes paa kort Tid; desuden aflagde de alle tre uforbeholden Tilstaaelse. Laust Nielsen blev dømt til Døden, Moder og Datter fik livsvarigt Tugthus.

En stille, snehvid Januardag blev Laust henrettet paa Graabølle Hede. Mange Mennesker fra Egnen havde samlet sig til.

Da Hovedet var faldet — Laust græd forstyrret de sidste Timer før Døden — trængte Gammel-Niels, Faderen som var mellem de nærmeststaaende, sig tæt hen til Retterstedet. Den gamle Mand var i ufarvet Vadmel med en gulnet Filthat paa Hovedet. Han dirrede lidt af Alderdom.

Gammel-Niels hævede sit hvidstubbede Ansigt mod Herredsfogden og spurgte stille og devot:

Maa A fo hans Træsko?

Delinkventens Træsko vare næsten nye og havde gode Kramper om. Men de tilfaldt med Traditionens Hjemmel Rakkerknægten, hvem de ogsaa viste sig at passe.

STILLE VÆKST

FOLK der gik forbi paa Vejen, kunde se en lang Bøssepibe pege forsigtigt ud fra et Vindue i Købmandens Hus, det Vindue, der vendte ud til Haven. Nogle blev staaende i Tusmørket og undredes over, hvad det skulde betyde. Der var ganske tyst i Byen. Det var en Septemberaften.

Skudet faldt, og med det samme løb flere over i Haven for at se, hvad der stod paa. De saa Købmanden komme fremme henne fra Stærehuset med en død Ugle ved Vingen.

Det var Niels Kristian, der havde skudt den. Niels havde nylig været Soldat. Det var godt gjort, syntes de allesammen. Henne paa Stakittet hang et Bur med en levende Ugle i, Købmanden havde taget den i Stærehuset, hvor den var fløjet ind for at gøre Skade. Saa var det, at han havde sat den i Bur og faaet Niels Kristian til at lægge sig i Vinduet med Bøssen og passe Magen op, naar den kom flyvende.

Nu er der en Skarnsfugl mindre, sagde Købmanden og slængte den døde Ugle ned paa Stenbroen.

Skal vi skille den her ved Livet ogsaa, sagde Niels, nu har den gjort sin Nytte. Han stak Haanden ind ad Burdøren og halede Lokkefuglen ud. De saa lidt paa Syn-

deren, der rullede med sine gule Øjne i Halvmørket og gjorde sig Umage for at hakke. Niels slog dens Hoved i Stykker mod Hushjørnet.

Der var kommen fire-fem Karle tilstede, og da de nu var sammen, blev det til, at de tøvede lidt for at snakke. Købmanden gik ind i Butiken og kom tilbage med alle Fingergab fulde af Bajerflasker — sikke kuns! — og de slog sig til Ro paa Grøftekanten.

Du er ikke ringe til at skyde, sagde Jørgen Pors til Niels Kristian og klinkede med ham — det var jo i Flugten, du tog'en.

Niels nikkede meget beskedent.

Jeg tænker, de skal blive af mine Stærehuse herefter, mente Købmanden.

Snakken faldt nu om et og andet, og der gik en halv Stunds Tid. Af og til fik en Flasken op for Munden.

Saa giver det et Kluk i Jakob, Krokarlen, han kommer i Tanker om noget:

Jeg kan ellers fortælle Jer Nyt — Peter Baks Kirstine skal giftes.

Nej vel! udbrød Jørgen Pors højt interesseret.

Kro-Jakob saa nøje paa Niels Kristian, hvem Nyheden angik, men der blev ingenting kendeligt paa Niels, heller ikke sagde han noget.

Du har jo kærestet noget Korn med hende, vedblev Jakob.

Niels Kristian hævede Flasken, og lige før han satte den for Munden, henkastede han lavt: Hvem har fortalt dig den Krønike? Niels drak og aandede hørligt ud af Næsen, han tømte Flasken og var længe om det.

Nej, det har ingen givet mig at rende med, forsikrede Jakob en Smule angrebsvis. Hun skal giftes med Poul Kjærsgaard; de siger, han har lokket hende. Jeg ved det for bestemt.

Aa Løgn! lo Jørgen Pors halvt paa Niels Kristians Vegne.

Jeg har ogsaa hørt det, lod Købmanden falde.

Herefter tav de. Niels Kristian kunde ikke tvivle længere. Han sad i stor Vaande og følte de andres Tanker som aabne Gab rundt om sig. Han vidste, at han skulde gøres Nar ad nu, som billigt var, der behøvedes kun et lille Signal, saa vilde de falde over ham med al tænkelig Lystighed og Spot. Han havde ikke Kraft til at lede Talen hen paa noget andet; rejse sig og gaa kunde han ikke, for saa vilde Latteren med det samme baske ham om Ørene. Niels tænkte hastigt og anstrængt — endnu tav de — hvad skulde han finde paa ...

Jørgen Pors var lige færdig til et Bid; der havde samlet sig en svær Hoben Løjer i ham; da fandt Niels instinktmæssigt paa Raad. Bøssen stod bag ved bam, han rakte sig tilbage efter den og lagde den over sine Knæ Der var Skud i det ene Løb; de skævede til den. Niels Kristian blev Herre over sig selv.

Jeg har Kig paa en Ræv ude paa vor Holm i de her Dage, sagde han fuldkommen rolig. Jeg vil sige Jer Farvel. Han rejste sig langsomt og blev endda staaende nogen Tid, for at det ikke skulde se ud, som han skyndte sig fra dem.

Nu faar du Tak for Jægeriet! sagde Købmand(
Selv Tak!

Niels gik; den første Snes Skridt var det, som
tede med Ryggen, saa skarpt vogtede han paa de
de lo ikke, saa længe han kunde høre paa det.

Niels Kristian begav sig ned ad Stien uden
lade sig mærke med noget for sig selv engang. ʌ
han kom til at tænke efter, tog det ene det an(
var ikke mere end tre Dage, siden han havde 1
Kirstine, og da havde han ikke mærket noget. Na
havde det andet været i hendes Sind, mens hun h
hans milde Ord; hun havde sagt Niels med Mu
Poul med Hjærtet. Mon det nu passede, at hun
ven lokket?

Niels gik stærkere til, han kom i tyk Ophidse
noget han huskede. For ikke saa længe siden ha
talt bønfaldende til Kirstine, han mindedes alting
vende. Men hun havde formanet ham, saadan og
Agt og Ære, hvad Folk vilde sige og dertil . . . (
havde bøjet Hovedet for Ret og Fornuft. Nu saa h
Kjærsgaard for sig, den svære rødfinnede Mand,
ham, han fortede Gangen endnu mere og værg
mod sin Pine. Niels maatte forestille sig Karlene,
i Række paa Grøftekanten og var færdige at spr
Morskab; han tænkte sig Kirstine som en høj fo
Pige, der gik langt borte i Retning af Poul Kjær
Port og blev ved at gaa. Og hvert Billede, der
for ham, var som en ond Person; han harmedes o
nægtede at se den for sig, manede den væk. ʌ

ımlede sig mere og mere Ulykkelighed i ham, mens han ik. Han fulgte Vejen af sig selv og marscherede sig 'edig.

Niels Kristian tjente hos Anders Holmgaard. Det var godt Sted, og Niels var bleven en agtet Karl i sin Tjeste. Før han kom der, havde han været som Karle er st, dygtig og paapasselig nok. Men det var en Anseelse tjene paa Holmgaarden. Niels Kristian regnedes for get, og hans Væsen var af den Grund bleven høvisk bøjeligt. I den sidste Tid havde han tilmed været saa ırhaands tilpas og fortrolig, over det han og Kirstine · bleven enige.

Nu var det hele gaaet bardus fra hinanden.

Niels gik tværs over Stubmarken, smøg sig gennem smalle mørke Gaardsled tæt under Tagskæggene og n om Staldhjørnet. Han aabnede Halvdørene, den varsøde Hestelugt slog ham i Ansigtet. Hestene stod e i Mørket og tyggede saa jævnt, han kunde høre, vendte Hovedet om mod ham, derved at Lyden blev : stærkere. Da de havde kendt ham, rodede de Mune ned i Hakkelsen igen og viftede godsindigt med lerne.

Niels Kristian famlede sig frem til Karlekamret og kom i Dyneatmosfæren derinde. Anton, Bittekarlen, sov trak Vejret under mange Omstændigheder; det var ni rnesunde Lispund, der vegeterede under Bevidstløslen dèr. Niels fik Svovlstikker frem og tændte Lygten, n satte den paa Bordet og begyndte at klæde sig af, ıngte Uret op paa Muren og lagde Halsklædet i Vindues-

karmen. Men da han var kommen i Skjorteærmerne, betænkte han sig; det var tidligt nok at gaa i Seng Han saa sig om i Kamret.

Anton laa og svedte i Dynerne, han gabede op i Luften saa højt han kunde og snorkede som en Muddermaskine. Spindelvævene hang i Hjørnernes Halvmørke, paa Gulvet flød der Træskostøvler og gamle klistrede Halmviske. Det var ikke morsomt noget af det.

Niels rakte op ved Loftsbjælken og tog en Ladestok ned, den havde en Proptrækker i den ene Ende. Han fiskede Ladningen ud af Bøssen og hængte den op paa Plads. Hvad saa? Nu han ikke beskæftigede sig med noget, tænkte han igen tungt paa sit Forlis. Han gik en Runde ud i Stalden med Lygten, lyste ned i Hakkelsekisten for at se, om Anton havde faaet skaaret noget; og saa gik han tilbage til Kamret igen og satte sig ved Bordet med Haand under Kind.

Med Haand under Kind ja. Og han blev saa syg til Mode. Harmen var forbi, han tog til at sukke og stride. Følelser gik op og ned i ham, Tankerne begyndte at svinge og svang større og større. Han følte Lyst og Forløsning derved og blev endnu mere betrængt af Rytme. Du utro Pige, tænkte han, og Tanken gik syngende frem og tilbage. Hvor kunde du mig svige ...

Niels Kristian rokkede sørgeligt med Hovedet; Melodien til „Der levede i Strassburg en Adelsmand saa rig" havde indfundet sig, den arbejdede tyst og kvægende nede i hans Strube, Jammer og Smærte belejrede ham. Og af sig selv opgik der to Verslinier i Niels Kristians tungt-

aandende Sjæl. De berusede ham; aldrig før havde han digtet, aldrig før.

Niels skød Træskoene af, rejste sig og gav sig til at gaa frem og tilbage i Kamret. Han fik saa mange Ord til at føje sig efter Tonen, han gik op i sin Svimmelhed og lod sig sejle. Da han havde Verset færdigt, forbavsedes han dybt, og han blev varm og tilgivende i Sindet som Følge af sin indre Rigdom. Han sang Verset om igen for sig selv og befandt det fortrinligt; det bragte ham Smærten tilbage, som han havde lagt deri, men nu fulgte der en Sødme ved Siden.

Imidlertid var Niels bleven meget hed og urolig, han følte det og vendte tilbage til sig selv, genfandt sin graa Stemning; han tog Træskoene paa og gik uden for, han var tørstig.

Da Niels havde faaet en Spand op af Brønden og slukket sin Tørst, var han i Ligevægt et Par Minutter. Men saa kom han til at se Poul Kjærsgaard for sig igen, og Hadet gik som hvide Bølger i hans Sjæl, og paa Toppen af hver Skumsø traadte den lede Satan Vande. Niels listede ind i Kamret og gennemgik sammensatte Lidelser. Ad mange Omveje kom han tilbage til den Tilstand, da Bevidstheden ligesom vuggede i ham. Og Følgen blev et Vers til. Niels gentog dem begge, sukkede stridt og pavserede. Lidt efter sivede Smærterne op i ham igen. Og saadan blev det ved.

Anton for trøstig frem med at svede og forsyne sig med Aande henne i Sengen; Luften gik med stor Vidtløftighed ud og ind ad hans Næse og Svælg. Hestene

rømmede sig ude i Stalden. Og ovre fra Nøsset hørtes det af og til, naar en Ko rykkede Lænken op langs Bindestangen. Ellers var der natstille over hele Gaarden og uden om den.

Da det lysnede mod Ruderne, saa Niels Kristian op fra Bordet og forundrede sig behageligt over sig selv. Han sad med Blækflasken foran sig og skrev ved Lygtens Skin. Ja han gjorde. Blækket var lyseblaat, og Niels havde neddigtet elleve Vers. Nu læste han hele Visen igennem, og efter endt Læsning drejede han Hovedet til Siden og lo med sig selv, saa fjottet glad var han. Han gemte Visen i sit Skrin, fandt ved samme Lejlighed en Spejlstump frem og saa sig i. Og med Følelsen af at have oplevet noget afgørende gik han endelig i Seng.

I den kommende Tid holdt Niels Kristian sig hjemme for det meste. Efter at Kirstine var bleven gift med Poul Kjærsgaard, glemte man snart det Nænne, man havde haft til Niels; det faldt ingen ind at gøre Løjer med det lange Ansigt, han havde paadraget sig. Tværtimod stod han højt i Agt. For Visen havde faaet vid Udbredelse. Til at begynde med havde Niels sunget den for et Par oprigtige Venner, og fra dem var den gaaet videre, Afskrifter havde udbredt den, og nu kunde næsten alle synge den.

Naar unge Folk kom sammen, sang de den ny sørgelige Vise, og Pigerne lagde Hovedet paa Siden, idet de berørtes af Forestilllingen om Kummer og hensnigende Tilværelse.

Niels Kristian kom til at staa underlig fjærnt for Ind-

bildningskraften; det var som om han først ret var nærværende, naar han ikke var tilstede, og omvendt. Man tænkte sig ham med et stille Ansigt og med dybe Øjne.

Det er troligt, at Niels kunde ane, hvorledes Folk anskuede ham. I hvert Fald blev han et stille Menneske med noget mildt og tungt i Blikket. Niels havde sagt A, han sagde ogsaa B og bar sin lønlige Sorg videre fra Aar til Aar. Men ved Siden af dette fik han et Drag ved Munden, der varslede om, at Verden til en vis Grad skyldte ham meget. Naar Niels Kristian var i Selskab med andre, stod han lidt til en Side med Armene ned langs ad sig og med Ansigtet fuldt af en Hjærtensgodhed, som den kan vise, der har noget i Reserve, Kundskaben til og Længslen efter Tilværelsens andet og mere. Man kunde faa det med ham, som man vilde have det, sagde hans Øjne, alt, naar man ikkun lod ham, at han gik Livet igennem med en højere Bestemmelse i Maven.

Somme henvendte sig til Niels og bad ham om en Afskrift af Visen, han blev da inderlig ked af, at han ingen havde. Men lidt efter kunde han dog fremfinde et Eksemplar, skrevet med blaat Blæk, og give det hen.

Tiden gik, de andre Karle giftede sig, men Niels forvandt ikke sin Vise. Han vandkæmmede sit Haar og redte det nytestamentligt op over Hovedet. Med Aarene blev Niels fed. Hans Ansigt prægedes mere og mere af dyrekøbt Fred og Stille. Han var født i den trange Vraa,

men Velan! han havde lært Velsignelsen i at udstaa og forsage. Han sagde selv, at han var kommen paa Livets Bagside.

Niels Kristian er nu Indre-Missionær.

Men derfor er det lige svært at afgøre, hvad der var ægte og hvad der var uægte i hans Udvikling.

UDFLYTTERGAARDEN

ET Stød sønden for Graabølle By kan man se en firkantet Plads paa Marken indhegnet af nedgroede Diger. Pladsen ligger hen med magert Ukrudt, Regnfang og Salturter; hist og her kan man se en Dusk Peberrodblade; det er tydeligt nok, at her har været Kaalgaard. Og nogle Murbrokker viser, at der har staaet Bygninger ved Pladsen. Det er ikke et halvt Hundrede Aar, siden Gaarden, der stod her blev revet ned.

Lindby-Skytten kunde fortælle Stedets Historie.

Gaarden blev flyttet fra Graabølle, og to unge Folk fik den at drive. Der laa stor Ejendom til, men det var Hede altsammen. Paa en Menneskealder kunde der dyrkes en god Gaard op.

Det ser ud til, at Hans, Manden, blev mismodig over de lange Udsigter, inden han havde faaet begyndt; sikkert er det, at han slog sig til Drik snart efter Bryllupet. Den unge Kone skal have været „slem til at tale“, det kan godt være, hun gjorde Manden utaalmodig. Han var i alt Fald sjælden hjemme.

En Gang om Efteraaret var Hans truffet sammen med nogle Mænd fra Graabølle. De kom til at sidde og svire, og inden Morgen havde Hans solgt Gaarden til Anders

Mogensen i Graabølle for ikke mere end en Trediedel af hvad den var værd.

Dagen efter kom Anders Mogensen med sine Vidner for at staa paa sin Ret.

Hans kom ikke frem. Men det gjorde Konen. Hun var frugtsommelig ved det Lag, hun stod i Døren og skældte Mændene ud, som de aldrig var bleven det, det var fult at høre paa. De gik saa deres Vej, lige til Sognefogden og stævnede Hans.

Her er at bemærke, at Hans ikke var fra Egnen, han var kommen dertil som en ung Mand, fra Randersegnen af.

Et Par Dage efter traf Hans og Anders Mogensen tilfældigt hinanden ude paa Marken. Hans begyndte at bruge Mund, og de skændtes hæftigt. Pludselig gik Hans frem for at komme Anders Mogensen paa Livet. Men Anders hævede rask sin Kæp og stødte Hans den ind i Munden.

Nu gik Hans til Retten. Han kunde fremvise et langt Saar paa Ganen og gøre sin Ed. Men der var ingen Vidner. Retten afgav som sin Kendelse, at Saaret ikke behøvede at hidrøre fra Dupskoen paa en Stok. Dermed faldt den Sag.

Kort efter rømte „den ny Mand“ i sin Forstyrrelse fra Gaard og Familie og søgte ned paa sin Hjemegn igen.

Og nu maatte Konen give fortabt. Hun begyndte at flytte Indboet til sin Fødegaard ovre paa den anden Side af Aaen.

Men Anders Mogensen holdt Øjnene aabne, en For-

middag stod han som vokset op af Jorden i Gaarden med to Vidner og beviste, at der fandtes ulovligt Gods paa Flyttelæsset. Konen havde forgrebet sig paa mur-og nagelfaste Ting.

Næste Morgen kunde ingen finde den unge Kone. Men omsider fandt de hende oppe paa Loftet. Der hang hun højt under Hanebjælken i store slæbebundede Træsko. Det var et sært Syn at se hende hænge, over det hun var med Barn.

Familjen fik hende jordet, og Anders Mogensen tog Gaarden, Hans hørte man aldrig siden til.

I de første Aar drev Anders Mogensen Udflyttergaarden selv paa den Maade, at han sendte nogle af sine Folk derhen om Dagen, og naar de havde gjort Arbejdet, vendte de tilbage igen om Aftenen. Men havde praktiske Hensyn oprindelig dannet Reglen, saa blev det maaske lidt efter lidt Reglen, der dannede Praksis. Det blev en given Ting, at Folkene vendte hjem om Aftenen eftet endt Arbejde. Og en given Ting retter man sig efter. I flere Aar boede der ingen paa Gaarden. Indhuset blev vel benyttet om Dagen, idet Folkene spiste der, men saasnart de havde røgtet ind, skyndte de sig hjem til Graabølle.

Efter Solnedgang vidste Folk, at der ingen Mennesker var paa Udflyttergaarden. De fire skumle Længer laa der langt ude paa den aabne Mark som fire Dyr, der vil varme hverandre og har faaet sig lagt kejtet og kantet tilrette. Der var ingen Lys i Ruderne, det var en underlig Ting, naar man er vant til at se Lys i en Gaard om Aftenen. Den Gavl, der vendte mod Byen, havde to Glugger for-

oven og en Lem paa Midten, den lignede et Ansigt og havde til Stadighed et smærtelig blindet og bedøvet Udtryk som efter et Spark i Næse og Mund. Hver eneste Aften laa dette jammerfulde Ansigt ude i Skumringen og stirrede ensomt og stædigt ind mod Graabølle By.

Det havde længe været bekendt for alle, at der gik Spøgeri paa Udflyttergaarden.

Men nogle Aar efter at Anders Mogensen havde overtaget Gaarden, besluttede han at give den i Medgift til sin Datter Ane. Hun skulde giftes med Søren Rytters Søn, ham der havde været Garder, og de skulde saa tage Bopæl paa Gaarden. Bryllupet var bestemt til at staa om Foraaret.

Hen paa Vinteren faldt det Anders Mogensen ind at gøre Ende paa det Vanry, Gaarden var kommen i, og i den Hensigt var det, han sendte Lindby-Skytten og tre andre Karle derhen for at vaage en Nat. Anders Mogensen beregnede, at de skulde kunne komme derfra om Morgenen og overbegrine enhver, der havde troet paa Spøgeriet.

De tre Karle var i al Hemmelighed tyndt til Mode, men Lindby-Skytten regnede ikke Sagen for noget. Han, Jægeren, Nattemennesket, var ikke ræd i Mørke.

Da Aftenen kom, fik de tændt Lys inde i Stuen, og Lindby-Skytten smækkede med en vis festlig og kummerløs Mine sit Spil Kort op paa Bordet.

Hvormeget giver vi saa paa?

Skyttens Sikkerhed meddelte sig til Karlene. og Spillet slugte snart al Omtanke, saa at Aftenen gik, inden nogen vidste af det at sige.

Det var over Midnat, da en af Karlene pludselig holdt inde med Spillet og stirrede frem for sig.

Tys!

De var i et Nu stille alle fire. Det var, som om Luften løb sammen og blev tyk. Tilværelsen snørede sig sammen; fire Sjæle kom i Aandenød. Skytten hævede sit store hvidgraa Hoved og saa i Vejret. Paa en og samme Tid blinkede de allesammen og saa gensidigt paa hverandre, derpaa stirrede de igen hver for sig og lyttede. Den ene af Karlene slikkede sine Læber.

Der gik noget for sig oppe paa Loftet. Noget tungt blev slæbt hen over Fjælene, Lyden var saa lang og usalig, saa fuld af Tyngde og ensom Møje.

Hvad kan det være? hviskede en af Karlene til sig selv.

I samme Øjeblik var det, som om nogen famlede udenpaa Døren, hurtigt og brutalt, fra det øverste og langs ned ad hele Døren til Laasen, den rystede haardt, de saa Dørgrebet vrikke. Og saa ikke mere.

De fire Mennesker blev siddende et Par Minutter. Saa rejste de sig, dødelig trætte og svage efter Rædselen, Skytten tog Bøssen fra Hjørnet, de gik ud saa tæt op ad hverandre som muligt og afsted til Graabølle.

Anders Mogensen blev temmelig misfornøjet med, at de kom saa tidligt. Deres Forklaring slog han hen og mente, at de havde været svirende.

Sandelig Nej! forsikrede Skytten, Hvordan skulde vi det? Vi havde jo ikke en Draabe Spiritus med. Se kuns paa os, vi er saa nøgterne som Spædkalve.

Jo I er nogle gæve Karle at sende i Byen, sagde Anders Mogensen. Men nu er det ikke værdt, I snakker om nogenting.

Nej, det skulde de nok lade være med.

Derved blev det foreløbig.

Men ved Foraarstide gjorde Anders Mogensen som berammet sin Datters Bryllup, og det med stor Brask og Herlighed. Og da der var for ringe Plads hjemme, kom Gildet til at staa paa Udflyttergaarden. Folk syntes underlig om den Bestemmelse i Førstningen, men ved nærmere Omtanke fandt de den klog og rimelig. Det var netop en erfaren Forholdsregel at holde Gilde i Gaarden.

Dagen kom, og der blev Rykind fra tidlig Morgen. Anders Mogensen stod selv med bart Hoved ude i Gaarden og modtog Gæsterne med Skænk. Musikanterne paraderede paa Stenbroen udenfor Gildehuset og blæste. Der kom en Mængde Folk, og Vejret var godt, saa at allesammen var oplagte til Gilde.

Da de var kommen fra Kirke, tog Spisningen sin Begyndelse og fortsattes med faa og korte Pust til Aftenstide. Folk blev oprømte og mere end det; og da Dansen begyndte, var alle disse Mennesker at betragte som et eneste stort Hele. For det gaar med Folk ligesom med andre Ting i Naturen, de skal have Varme for at smelte sammen.

Lindby-Skytten, der ogsaa var med til Gildet, kunde siden fortælle, hvad Ende det fik.

De havde faaet nok at spise, fortalte han, og de havde ogsaa drukket meget; der var dem, der havde faaet vel

mange Dramme. Det er vist nok, at der ikke var en eneste, der tænkte paa nogenting, Lindby-Skytten ikke heller, efter hans eget Sigende. De unge dansede i Storstuen, og i de andre Stuer var der en Stimen og Snakken af Folk; der var jo saadan et Humør. Alle Dørene stod aabne i Huset fra den ene Ende til den anden.

Brudeparret var ikke gaaet fra Gildet endnu, men det var vist paa de Tider, da de skulde til at tænke paa det; Søren Hansen gik netop og snakkede om det og fik Folk til at le; Søren Hansen vilde jo gærne sige en Spas, mens han levede. Det var da over Midnat, men der var da for Resten ingen der tænkte paa, hvad Klokken kunde være; Gildet skulde staa i to Dage.

Den Gang det kom, stod Lindby-Skytten i Døren til Storstuen med Ryggen imod Karmen. Paa den ene Side af ham dansede de, og paa den anden Side spillede de Kort og klinkede overgivent med hverandre. Der var tændt Lys gennem alle Stuerne, og Folk røg Tobak; det var en Røg og Damp over det hele.

Saa lige med et kom der et Skrald over Hovedet paa dem alle. Det var saa forfærdeligt. Ingen forstod, hvor det kom fra, men det lød akkurat, som der blev slaaet en lang Medegaj eller en Lægte langs hen under alle Lofterne, og det med mere Magt, end en Mand kunde have; ja det var et Brag, ligesom hele Gaarden skiltes ad. Der var nogen, der vilde ondt for Alvor.

Men Folk blev forskrækkede! Lige ved Kakkelovnen stod Anders Mogensen, og Skytten fortalte, at Manden sank lige ned i sine Knæ. Det var grimt at se; Anders

Mogensen var ikke leddeløs til daglig Brug! Folk stod og gabede i alle Stuerne. Og stille blev der. Det varede lige et Øjeblik. Men saa kom de til Live, og de rystedes imellem hverandre, de stintede ud hvad Vej de kunde komme, og de der var kommen udenfor rendte lige saa stærkt som de kunde. Skytten stræbte ogsaa at komme af Vejen, han var ikke ret modig, tilstod han. Og det varede ikke to Minutter, saa var der ikke et Menneske paa Gaarden.

Saadan endte Bryllupet.

Men derpaa blev Gaarden revet ned og flyttet ind mellem de andre Gaarde igen. Det var næsten, som om den havde faaet sin Vilje.

THOMAS I SPANGGAARDEN

FOR nylig døde en Mand, der var bekendt som den haardeste Hals i Himmerland. Som ung havde Thomas Ry for Hastighed til Slagsmaal, der gik længe Snak om den Gang, da han sloges for Hans Nielsens Jørgine. Det var en Sankt Hansaften.

Byens Ungdom var forsamlet oppe paa Møllehøjen for at brænde Blus. Hver af Karlene havde faaet sit Lam, Per Andersens Jesper læste Listen op under stor Munterhed. Poul, Søren Kristians Søn, fik Jørgine, det var en skummel Ordning af Jesper. Poul sad ved Jørgines Side paa Græsvolden.

Blusset brændte, det var en Tjæretønde rejst paa en Stage, den flammede baade indvendig og udvendig. Vinden trak lydeligt ind i Spundshullet, det lyste hvidglødende, indenfor legede de hede Luer. Ilden slog ovenud af Tønden, slikkede og smældede, og Røgen rullede op i Mørket.

I en lang Række sad Pigerne paa en Jordkant. Ilden belyste dem, Skyggerne blaffede over deres Forklæder. Karlene stod i Grupper og raabte og holdt Kommers, nogle sad hos Pigerne og gjorde Hovedet kruset paa dem. Natten var dunkel og mild, fugtig af Græssets duggede Grøde.

Skyggerne forskød sig ned over Højens Sider, naar

Karlene bevægede sig om Blusset. Højen kunde komme til at se ud som et stort Hjul med Eger af de lange Skygger, der drejede sig.

En Vise blev sungen, og Karlene raabte Hurra for de Blus, der blev tændt i Nabobyerne. De fandt paa Løjer, en af dem tog en lille Dreng og kastede ham som en død Ting hen i Pigeflokken, de hvinede, og Drengen faldt i Jørgines Skød. Hun klappede og trykkede ham trods hans Uvilje derimod.

En Karl kom op fra Foden af Højen med hæsblæsende Fordægtighed. Han havde noget i sin Hue, som Jørgine skulde se. Alle Pigerne skreg igen, det var et Pindsvin, der laa sammenrullet i Huen. Da man havde moret sig noget med det lille Dyr, lagde Karlen det til Side paa Jorden, og der laa det som en Kugle uden at turde rulle sig op.

Blusset bragede med Fryd, Gnister røg op, drog hen i Mørket, dalede og sluktes.

Der kommer en med Blus! raabte Drengene. Jo, temmelig langt borte var der et rødt Blus, der bevægede sig mellem alle de andre rundt i Byerne. Man fulgte den vandrende Stjerne, den gik øjensynligt ad Landevejen. Lidt efter kunde man paa den vippende Bevægelse se, at en bar den. Ved Bivejen drejede Blusset og kom op mod Højen, lidt efter lidt blev det mindre, ophørte at straale og blev til et fast Ildpunkt. Og nu saa man noget af Mennesket, der bar Blusset. Det viste sig at være Thomas Spanggaard. Han havde sat et gammelt gennembeget Hjulnav paa en Greb og bar det brændende over

sit Hoved. Da han kom op paa Højen, blev han hilset velkommen.

Hurra, sikket Blus! raabte de.

Thomas saa hurtig hen til Poul og Jørgine og smilede stramt. Han strakte sig og skød det brændende Nav af i Tjæretønden. Der sad flammende Beg paa Frenene af Greben, han bankede den i Græsset, til Ilden sluktes.

Sikket Blus, sikket dejligt Blus, sikket herligt Blus! sang Drengene og vendte deres Ansigter op mod Ilden, der lyste paa deres usigelige Glæde. Og Lyset spillede ind under Pigernes Hovedklæder paa mangen fyldig Mund.

Efter at Thomas var kommen, forandredes Tonen mellem dem alle sammen; ingen vilde længere være barnagtig.

Thomas gik lige løs paa Jørgine med Venskabsforsikringer, han lod hende forstaa baade det ene og det andet, skønt Poul sad ved Siden af hende. Jørgine lo og vidste ikke, hvad hun skulde gøre af sig selv.

Ja du vil vel ikke have den Smørprins der! sagde Thomas blandt andet og kastede haanligt med Hovedet imod Poul. Poul sagde ingenting, men de andre Karle blev stille ved det.

Nu var Sagen den, at Jørgine havde givet begge Bejlerne Anledning, hun havde i sin Vaklen kærestet snart med Thomas, snart med Poul; de var begge to gode Gaardmandssønner. Men i den sidste Tid gjorde hun vist mere ud af Poul. Det mærkede Thomas ogsaa nu. Jørgine saa ud, som om hun var lykkeligt uvidende om næsten alting. Poul stirrede grundende ned for sig.

Efter at Tavsheden havde varet et Minut, opslog Thomas en Latter og vendte sig omkring.

Baandene sprang om Tønden, de brændende Staver gabede fra hinanden og begyndte at falde ned, Blusset var snart udbrændt. Der blev dunkelt oppe paa Højen, Pigerne begyndte af ville hjem. Vidt ude langs den mørke Synskreds var andre Byers Baal ogsaa ved at gaa ud; de ulmede op og sank igen som Øjne, der er dødtrætte af at vaage.

De unge Folk spredte sig. Mørket lukkede sig om den øde Høj, kun nogle svage Emmer laa endnu paa Jorden og knitrede. Da alle var gaaet ned fra Højen, rullede Pindsvinet sig ud i smaa prøvende Sæt, den lille blanke Snude og de sorte Perleøjne kom frem. Saa trissede det skyndsomst ned i Græsset.

Flere fulgte Jørgine paa Vej, Poul gik hende nærmest. Et Stykke bagved kom Thomas og nogle andre, han snakkede højrøstet paa sin slængende foragtelige Maade. Hans Kulde betog de andre, saa at de ogsaa blev krakilske.

Du skulde Sate'me ikke lade ham beholde hende, sagde Jesper som Ven til Thomas.

Det vil jeg heller ikke, svarede Thomas. Lidt efter gik han pludselig frem og trængte sig ind imellem Poul og Jørgine.

Lad mig nu følges med dig! sagde han uden at kunne beherske sig, og lad den Fedtemikkel passe sig selv. Han tog i Jørgines Arm.

Men hun blev vred og tviede sig fra ham.

Kan du ikke dy dig! sagde hun opfarende.

Jeg kan jo nok forstaa, hvad der er din Mening, sagde i det samme Poul med lav Stemme.

Ja min Mening er at give dig Hug, dit Svineansigt! raabte Thomas støjende.

Flokken eksploderede fra hinanden ved disse Ord. Der blev mæglet og talt til Rette. Men Poul var bleven opirret omsider, han saa sig omkring og søgte retfærdigt Medhold.

Lad nu være! sagde en og tog Poul om Overarmen og Haandledet, lad nu være!

Han skal ikke . . ., sagde Poul stædigt og sled sig løs.

Ja jeg er parat! raabte Thomas og stod med skrævede Ben.

De var stanset paa Markskraaningen. Dagen gryede, og i Graalyset saa Karlene farveløse og ondskabsfulde ud. Hanen galede i en Gaard tæt ved. Nede i Sænkningen laa Engene forsølvede af Dug.

Jørgine stod lidt afsides, hun bøjede pludselig ganske stille sit Hoved ligesom et Togsignal, der falder, og græd.

Gaa du hjem, bitte Jørgine! sagde Jesper trøstende og vendte hende om i Retningen af hendes Hjem, gaa du kuns, det er ikke værd, du bliver her.

Jørgine gik uden at vende sig om en eneste Gang.

Saasnart hun var ude af Sigte, gik Thomas frem og rystede Næven for Poul, idet han brugte vanærende Ord. Poul svarede ikke men saa sig igen om efter Deltagere i en moralsk Oprørelse.

Jeg skal slaa dig saa flad som en Tudse! raabte Tho-

mas og mengede sig tættere ind paa Poul, stod paa Tæerne op ad ham. Poul veg endnu men begyndte at blive stiv i Ansigtet.

Det skal du ikke lade ham byde dig! tirrede Jesper. Men Poul kunde endnu ikke bestemme sig. Thomas gik længe rundt omkring ham og hødede og haanede ham.

Først da Thomas som et Udslag af sin sidste Ringeagt tørte Poul over Ansigtet med Haanden og gav ham et drøjt Øgenavn, bestemte Poul sig.

Jeg er nu ellers ikke bange for dig! sagde han skarpt.

Saa! sagde Jesper og gik baglængs fra de to, idet han med udbredte Arme trængte de andre med sig.

Thomas og Poul begyndte efter gammel Sædvane med Armtaget. De greb hinanden ved det øverste af Overarmene, og hver især søgte at rykke og tvinge den anden omkuld. Deres Anstrængelser førte ikke til voldsomme Bevægelser, de flyttede sig næsten ikke af Stedet, men Sveden kom straks ud paa Panden af dem.

De spændte sig begge to til det yderste, skrævede og stindede Ryggen, Benklæderne strammede sig op over Anklerne.

Men Poul var den underlegne, lige med et brast Fodfæstet fra ham, hans Ben slap ud i Luften, og Thomas slog ham i Jorden, saa det dunkede.

Under almindelige Omstændigheder vilde Kampen nu være endt. Poul havde tabt. Men Thomas slap ham ikke, han holdt ham nede og hoverede stønnende:

Haah; Haa—h!

Det harmede Poul, der ellers havde været villig til at

give sig fortabt, han slog Labberne i Thomas. Og saa begyndte anden Omgang, der gerne bliver blodig.

Alt gik til Tavshed. Jesper stod som paa Naale af Interesse.

Det blev Poul, som fik Pryglene, allesammen. Thomas smækkede ham med Knoerne paa Issen og bedøvede ham halvt, han bukkede begge Ender sammen paa ham og gav ham tørre Rygprygl, lavede ham i det hele metodisk til.

Men da Poul ikke kunde gøre synderlig Modstand og helt holdt op dermed, fortrød Thomas lidt og gav Linde. Det benyttede Poul sig af og bibragte Thomas et Par slemme Spark i Hovedet. Da Thomas' Ædelmod fik saa skammelig Løn, steg hans onde Vilje igen, han fik ny Forurettelse at hævne. Tilsidst laa Poul som en Klat paa Jorden saa gennemforslaaet, at han ikke kunde røre sig.

Thomas sad overskrævs paa ham, og bearbejdede ham. Poul saa op med syge Øjne.

Slaa du kuns! virrede han forpint og lagde Armene fra sig langs Jorden. Slaa mig gerne helt ihjel med det samme, nu du er ved det.

Og Thomas slog Næven i Ansigtet paa ham.

Omsider lagde Tilskuerne sig imellem.

Hold nu! sagde Jesper, lad ham nu ligge, Thomas, det er ikke værdt længere . , .

Thomas rejste sig nødigt, han vilde gerne bleven ved.

Det var klar Dag, Solen var staaet op over Engene. Nogle fulgte Poul hjem, da han fik samlet sig op, han kunde ikke staa ene.

Thomas gik hjem fulgt af Jesper, han satte Benene som en Løve og skød Maven ud. De skulde ellers ikke komme ham for nær, de bitte Karle! truede han. Jesper gik og blev næsten flov over Vennens skrydende Ophidselse, nu da de gik der alene.

Slagsmaalet blev omtalt vidt og bredt, og Poul blev overgrint for det Livfuld, han havde faaet. Thomas var en ville Karl.

Men hvem der fik Jørgine, det blev alligevel Poul, saadan endte det. Hun vilde have ham. Efter Kampen nærede hun blot Foragt for Thomas og kunde ikke fordrage ham.

Saa blev da Poul og Jørgine gift. Da ingen af dem var ældst i deres Fødegaarde, blev de sat ind i en af Udflyttergaardene nede ved Aaen, den der laa lige over for Spanggaarden. De fik Gæld med den, men de var unge og skulde arbejde sig op.

Poul og Jørgine blev lykkelige med hinanden og fik et Barn aarligt, mens Tiden gik.

Der var ingen Samkvem mellem Nabogaardene, om Sommeren gik Folkene paa hver sin Side af Aaen og bjærgede Hø, de saa ikke over til hverandre. Tyende kunde heller ikke forliges.

Thomas Spanggaard slog sig paa Hestehandel og blev et gnavent, kortmælt Menneske, som ikke var lidt af nogen. Da Gaarden tilfaldt ham, giftede han sig.

Der gik otte Aar, uden at de to Mænd havde set hinanden en eneste Gang siden den Sankt Hansnat.

Da kom Thomas Spanggaard en sen Eftermiddag til Pouls. Han gik hastigt ind i Stuen. Den var fuld af Smaa-

børn i alle Størrelser. Jørgine sad og vuggede den sidstfødte, hun sank sammen i Sædet, da hun saa Thomas, og stirrede angst paa ham.

Thomas saa først paa hende, siden paa alle de Smaa og spurgte kort efter Manden.

Poul kom ind, han skulede forundret op paa Thomas. Men da Spanggaardmanden fem Minutter efter gik, var baade Poul og Jørgine tavse, de saa paa hinanden og hang fornumment med Hovedet. Thomas havde bragt dem Opsigelse paa Gælden, Papirerne var i hans Besiddelse, han havde købt dem.

Den Sag gjorde Opsigt paa Egnen, og Thomas fik Skudsmaal for Ondsindethed, men han drev paa, og Poul maatte sælge fra af sin Jord for at bjærge sig.

Fra det Aar af gik det daarligt for Poul, han kunde ikke klare Udgifterne, og Thomas i Spanggaarden var efter ham. Da Poul maatte gøre Udveje for at betale Hovedgælden, havde han foruden at sælge af Jorden ogsaa maattet gøre kontante Laan. Thomas prøvede at faa fat i Papirerne, men Ejerne vilde dog ikke sælge dem. Ja ja; saa anlagde Thomas Proces mod Naboen om Fiskeretten i Aaen. Poul vandt Processen efter 2 Aars Forløb, men da havde han allerede maattet sælge det Engstykke, hvorpaa Sagen beroede. Køberen afhændede det straks til Thomas.

Det var ikke nok, Thomas udtog Stævning mod Poul for et Markskels Skyld. Den Sag vandt Poul ogsaa men blev fattig derved.

Poul var paa denne Tid en noget sygelig Mand, han havde i sit Væsen denne blege Sagtmodighed, som vil

skjule over Bitterhed og Halstarrighed. Af og til, na
nogen ynkede ham, kunde han give sig til at græde
skælde ud bagefter. Han laa atter i Proces med Thom
Spanggaard, denne Gang om „ulovlig Græsning paa a
den Mands Jord."

Sagen var tvivlsom, den havde staaet paa et Aar. So
meren over var Poul meget urolig, Dommen kunde ve
tes til Høsten, og hvis den gik ham imod, maatte han g
fra Gaarden, vidste han.

Det Aar var det, at den store Tørke faldt ind, s
Folk taler om endnu.

Der faldt ingen Regn lige fra om Vaaren, naar u
tages et Par Tordenbyger, der kun evnede at plask
Overfladen af Støvet og gøre Jorden ligesom koparret.

Bønderne ventede længe taalmodigt tilligemed Korr
Det voksede endda, det ligesom listede sig til at vo
lidt. Men Udsigterne blev smaa. Hen paa Sommeren
gyndte man at tale stille om, hvad der endnu k
reddes; det betød, at man havde gjort saa store Af
man evnede. Men der kom ingen Regn.

Der stod det syge Korn paa Agrene, Havre af er
gers Længde, Rug saa hvidt som bleget Haar og n
halve af Vipperne golde. Ude paa de skarpe Jord
Fjorden blev der næsten ingenting.

Længe, længe blev man ved at tro, at en Regn
kunde redde Afgrøden, men Fortrøstningen ble
og løsere, ligesom der var langt mellem Straa
Marken.

Den Dag, Regnen kom — det var langt hen

havde Solen hedet ubønhørligt fra om Morgenen af ligesom hver Dag før, og Stemningen var nedbøjet hos alle. Bekymringen drev Folk sammen, de sluttede sig til hinanden. Udenfor Sognefogdens Hus stod en Gruppe og drøftede Udsigterne, de talte dæmpet, som om nogen var død, de stod tæt op ad hinanden med deres raadvilde Udtryk i Ansigterne, Frygt og Græmmelse fik dem til at lude mere end ellers. Endnu en Gang lod de Øjnene løbe over Himlen, men der var ingen Skyer.

I hvert Hus laa Vanhaabets Feber under Lofterne, der kom sorgfulde Ansigter frem bag Ruderne og saa opad. Hvad skulde det blive til! Det Syn, der var at se, kunde faa en Mand til at skæmmes, Markerne laa som lange Billeder paa Ynk og Ydmygelse.

Men ved Middagstide kom der Kulde i Luften, svære Skyer drev hastigt fra Vest, de kom flydende som mørke Giganter med Armene strakt frem foran sig. Man vilde knap tro det, og da det blev til Regn, kunde ingen bare sig for Bevægelse. Jo, det begyndte at skylle ned. Solen skinnede i Begyndelsen, og Regnen kom højt oppe fra Luften i lange glimrende og lysgyldne Strenge. Funker og Gnister røg fra Kornet, og over Vejen stod en fin Dis af Vandstøv. Det regnede i Solskin, hver Draabe tindrede af Lys.

Og saadan var alle Folks Glæde. Rolige Mænd for ud af Dørene og raabte Halløj — over til Naboen og sige det! Midtvejs mødtes de og bleve staaende i Skylregnen. Børnene, som havde været trykket af de gamles Stilhed, blev ellevilde. Alt kunde blive godt endnu. Mændene gav

hinanden Haandslag, nogle skjulte sig og græd eller takkede Gud. De behøvede ikke at skjule sig, alle var stiltiende enige om at give hinanden Lov til Udbrud og glemme det siden.

Poul Sørensen var ude paa sin Mark, da Regnen kom. Han blev uendelig glad, hans Korn kunde ikke have staaet sig længere. Mens Solen endnu skinnede, tvivlede han, men da Skyerne lukkede sig, og det blev blødende og varig Grøderegn, gav han sig hen i Glæden. Han gik langsomt hjemad i Regnen, løftede Hovedet og lod det svale Vand løbe over Ansigtet og blænde Øjnene, han holdt Hænderne frem og lod det plaske paa dem. Med inderlig Lyst lod han sig gennembløde til Skindet.

Pouls Udmark stødte op til Thomas Spanggaards, og idet Poul gik hjemad, mødte han sin Fjende. Thomas kom langs sin Havremark, hvor Kornet stod bøjet og drak Væden og blev grønt næsten med det samme. Da Poul saa ham, løb hans Glæde over, han satte Lid til alt og syntes, at alle Ting maatte vende sig til det bedste. Men da Poul kom nær til Spanggaardmanden, vidste han ikke, hvad det var, han vilde; maaske havde han kun en Trang til at mødes med et Menneske og dele sit Haab. Poul blev staaende og saa paa Thomas med lyse Øjne og et Udtryk af forlegen Glæde.

Thomas drejede Hovedet om imod Poul og blev ved at gaa i samme Takt.

Din Skidknægt! sagde han lavt og med bidende Ondskab, Tænderne blottedes, hans Øjne stak af Hadefuldhed. Saa gik han videre.

Nu først fattede Poul, at han havde villet forsone sig med homas; han blev rasende, det dirrede i ham. Han stod lidt Regnen og saa efter Thomas's brede Ryg, der langsomt iernede sig, saa gik han hjemad. Et Stykke oppe paa Bak- :en brast han i Graad og dinglede af Sted med kroget Ryg.

Om Høsten faldt Dommen i Erstatningssagen. Poul tabte og maatte gaa fra Gaarden. Ingen kunde hjælpe ham, han gav tabt.

For ikke ligefrem at faa Familien paa Sognet sørgede Beboerne for at skaffe Poul et Hussted med lidt Jord. Det var meget smaat, Poul fik gaa paa Arbejde. Men Græmmelsen knækkede ham, han var sengeliggende det meste af Tiden.

De ældste af Børnene tjente, men der var fem Munde at mætte hjemme, og Jørgine ventede sig igen. Det timedes hende, Hans Nielsens Datter, at hun maatte gaa ud med en Spand og bede Gaardmændskonerne om Mælk.

Hun blev fra Thomas Spanggaards, i Førstningen. Men da det hændte, at hun ikke fik noget andre Steder, kom hun en Gang til Spanggaarden. Siden var hun der tit i Bekneb, hun vidste, at Thomas ikke nægtede sig at give hende. De Skænd og Formaninger, hun med det samme fik, tav hun til.

Thomas bød hende Penge en Dag, da der var fremmede i Stuen, dem tog Jørgine imod og var glad for. Thomas havde kun budt hende dem i den Tro, at hun vilde sige nej, men da han nu kom af med dem, bebrejdede han hende i stærke Udtryk hendes Frugtbarhed. Naar de var saa knasfattige, skulde hun vel gerne kunne styre sig.

Skønt — henvendte han sig til sine Gæster — Fattigfolk havde vel ikke anden Fornøjelse . . .

Det blev grumme smaat med Pouls, og omsider gik de paa Sognet. Thomas havde ikke glemt dem, og da Poul døde fra ham, lagde han sig efter hans Børn, tyvtede en af Sønnerne og satte ondt for de andre. Han udrettede dog ikke meget med det, fordi han var forhadt mellem Folk. Thomas levede i Ufred med de fleste, han førte Processer med mere end een Mand. Thomas var ikke bange for at gaa lige ind i en Gaard og overfuse Manden med Skældsord, han sagde Hvermand grove Ubehageligheder stik i Synet. Hans Kone og Børn havde det heller ikke bedre end godt.

Imidlertid sad Thomas i stor Velstand, han handlede med Kreaturer og snød Folk, saa Vandet trillede af dem. Det var ham en smal Bedrift at narre en Husmand til en Ko, som der siden viste sig at være skæbnesvangre Fejler ved, og det var bekendt, at han havde snydt sin Fader for Aftægten, saa at den gamle Mand maatte ty til hos sin Svigersøn og dø hos ham.

Men det begav sig ogsaa underligt med Thomas Spanggaard, inden Enden tog, Folk fik ham til at grine ad.

Thomas havde hostet en Tid, han gik en Vinter og kom til at se ringe ud. Konen fik listet saa længe ved ham, at han tog til Doktor.

Ja I Bønder! sagde Doktor Eriksen, da han havde undersøgt Thomas, I gaar saa længe mellem jeres Køer, at J faar Tuberkler hveranden. De har Lungerne pakfulde. De kan gaa hjem og lægge Dem!

Thomas sagde ikke stort, han tog hjem igen og brugte Medicinerne, der kom ikke et Ord af ham længe. Men Hosten blev værre, den svære Mand var allerede hulet godt ud. Han kom til Lægen igen og lod sig grundigt undersøge.

Hvor længe kan jeg leve? spurgte han derefter barsk og saa Lægen i Ansigtet.

De kan leve et Aar, men hvis De vil leve fornuftig, maaske to.

Ja hvad er fornuftig? spurgte Thomas og lo haanligt.

Saa skal De holde Dem i Ro — frem for alt ingen Forkølelser . . .

Ja saa kan det være det samme, sagde Thomas og tog til Huen. Han kom hjem og var som en Tordensky. Thomas havde altid før været en ordentlig Mand med sig selv, men Dagen efter at han havde været hos Lægen, kørte han til Kroen — han havde allerede ondt for at gaa — og kom døddrukken hjem. Det indfaldne Ansigt var ligfarvet, da de bar ham ind. Der stod slig Respekt af Manden, at de handlede med ham i største Ærbødighed, skønt han var bevidstløs.

Thomas Spanggaard slog sig løs herefter, saa det spurgtes, han drak og turede i et væk. Og han spiste, han fraadsede gudsforgaaent. Nogle andre Prangere bistod ham i hans Levned, de holdt kostbare Orgier, hvor der blev drukket Vin og spist alenlange Mørbradsstege.

Thomas forandrede sig, hans Fremfusenhed fik et Stænk af Humor, han sang og slog Kortene i Bordet.

De siger, jeg ikke kan leve, men jeg skal vise Jer, jeg

kan leve. Trumf igen! Jeg spiser min egen Begravelsesmad, skal I forstaa. Kløer Konge, hvad vil I gøre ved ham?! Det gaar ikke saadan til! Kløer Dame, stik hende!...

De andre Kroppe lo, saa de var ved at omkomme. Til den lyse Dag aad og drak de som Kykloper, og Thomas — han var aldeles desperat — betalte.

Men da han havde soldet et Aar, levede han endnu, han var bleven lasket og rødskjoldet, og Kræfterne var kommen igen.

Lad mig se paa Dem! sagde Doktor Eriksen med Undren. Hvordan kan det gaa til, De lever jo, som De var forrykt. Og Doktoren undersøgte ham.

Det viste sig, at Thomas Spanggaard var frisk som en Okse, han var virkelig kommen sig aldeles.

De er en radikal Mand, sagde Doktor Eriksen. Men nu skal jeg sige Dem en Ting, Thomas Spanggaard. De har gjort Kuren lige saa gal som Soten — inden et Aar styrter De af Delirium tremens.

Thomas opslog et Grin og kørte bort, han var ikke gal at drikke sig fordærvet. Han holdt ogsaa igen en Tid, hvorvel det kneb at komme ud af Festvanen.

Men det kom til at gaa saa løjerligt alligevel, Thomas var for langt henne. Der gik et Aars Tid, og Thomas var jævnlig svirende.

En Dag kom han ud fra Sovekamret. Han var i Bluseærmer, Vesten spændte om den store Vom. Paa hans Ansigt kunde det ses, at han var i tvivlraadig Ophidselse — Øjnene havde ikke det haarde Udtryk.

Herregud, Tammes! ... raabte Konen og stirrede paa ım.

Thomas sagde ingen Ting, lidt efter gik Angstudtrykket ' ham, han gik ud i Gangen, tog et Seletøj og slængte ɜt ud paa Brostenene.

Spænd for! raabte han vredt til Karlen.

Thomas kørte i By og kom fuld hjem.

Et Par Dage efter var Thomas til Gilde med sine Svire-ɾenner igen. Han holdt Maade og blev ikke mere end godt anløben. Paa Hjemturen blev han helt ædru; han sad forbitret i Vognen og knugede Haanden om Tømmen.

Just som han rejste Hovedet, saa han en Mand i Volstrup — Byen var halvanden Mil borte — en uhyre stor Mand, der bøjede sig og gav sig til at rulle Landskabet op ligesom et Tæppe. Han hjalp til med Fødderne, rullede Markerne vel sammen med Huse, Gaarde og Træer indeni. Bagved ham blev der en graa Flade. Da han havde rullet lidt, gik han et Par Mil længere bort og begyndte at rulle Landet sammen der. Solen skinnede paa hans sorte Uldhoved.

Thomas saa lidt paa denne Forestilling, saa smilede han vantro:

Hold nu bi! sagde han lavt og halvt leende. Men i det ɪamme var Manden væk.

Thomas sad lidt, det lysnede i hans Ansigt, han fortrak Munden heftig og slog løs paa Hestene. Medens det gik jemad i skarp Fart, var Thomas meget urolig, hans grove Hænder rystede.

Da han kørte ned ad Bakken til Spanggaarden, og det stærke Lufttryk kom mod hans Ansigt, saa han pludselig, at noget mørkt som et Sjal flagrede op et Stykke fremme paa Vejen og kom imod ham.

Det naaede ham i et Nu og fløj ham lige i Snuden, det slog som en Staalstang mod en Sten — saa syngende skarpt, at hans Hoved sprang som et Æg . . .

Thomas Spanggaard faldt baglængs over i Vognen, Hestene kom løbende ind i Gaarden af sig selv. De søgte hen til Vandtruget, og da Karlen løb til, saa han, at Thomas laa paa Bunden af Vognen.

Thomas Spanggaard havde Delirium, Folk grinte og sagde, at den skydes ej, som hænges skal.

Men Thomas kom paa Benene endnu en Gang. Saalænge Anfaldet stod paa, maatte der seks Mand til at holde ham, han var ikke let at tage Pippet af.

Da han kom sig, var han en Tid meget stille og omgængelig. Han stred for at lade være, han mistede sin Appetit og blev slunken ved at afholde sig. Men da det en Dag brast for ham, gik han vildt nedad. Han rasede som en olm Stud, der smadrer Vognen, bryder lukt gennem et spaantækt Tørvehus og tilsidst bliver stikkende lemlæstet i en stor tæt Hyldebusk, som man maa fælde for at faa Kødet.

Thomas ødte en Mængde Penge; den sidste Dag han var paa Fode, smed han 1200 Kroner hen, det var en skammelig Kommen-til. Han havde været i Salling med en Hingst og havde faaet Pengene. Paa Hjemturen blev han taabelig i Færgen.

Lad mig komme til at ro! forlangte han pludselig med fordrejede Øjne og ravede over Tofterne. Da var Klokken ti om Formiddagen.

Nej! sagde Laust, den ene af Færgekarlene, det kan der ikke gives Lov til.

Thomas skrævede over den sidste Tofte og greb Laust i Struben. Laust sad under den svære Aare og kunne ikke rejse sig, men han slog sig bagover og slap fri.

Ro du, Christen! raabte han til Kameraten foran, saa satte han over Toften og om Livet paa Thomas. Thomas slog ham i Bunden af Prammen, saa den skvulpede, men Laust var ogsaa en Negl, han tog igen, og de brødes med Voldsomhed.

Ved et Tag i Ryggen sled Thomas pludselig Lausts islandske Trøje over Hovedet paa ham og vilde med det samme vride ham over Rælingen ud i Fjorden. Men nu slap Christen Aarerne og kom til Hjælp.

Færgen drev af, der var stærk Strøm i Sundet.

De to brede Færgekarle fik deres Strid med Thomas, han skraalede og gjorde sig til, de baksede med ham i en halv Time, til de drev af Sved.

Imidlertid førtes Færgen ned forbi Fiskerlejet, hvorfra der kom Hjælp ud. Fire Mand holdt Thomas som en Gris; han fraadede for Munden og gispede tungt.

Alligevel faldt han lidt til Ro og gik skikkeligt i Land. Inde i Færgekroen krævede han Drikkevarer, og da de ikke vilde skænke for ham, rejste han sig rasende op for at gøre Ulykker. Han sad for Bordenden, og idet han sprang op, skubbede han Pladen af, den røg mod den an-

den Væg. Men Thomas fik saa haardt et Stød i Underlivet, at han besvimede.

Søde Gud! De hældte Eddike paa Tindingerne af ham og fik ham til Live. Og saa snart Thomas kunde sidde op, slog han løs; inden de kunde faa Hold paa ham, bersærkede han og ryddede Stuen. Han splintrede alt derinde. Der blev ikke et helt Stykke af Bohavet tilbage. En Mand der kom kørende til Færgekroen med Grise fortalte siden, at han havde set det store Bornholmerur komme flyvende ud af Vinduet; og det var dog et Syn han ikke kunde glemme. Klokken var to om Eftermiddagen, da de endelig med Livsfare fik Thomas overmandet. Nu bandt de ham og kørte ham hjem.

Da de bar ham ind, løftede Thomas sine sammenbundne Fødder og stemmede Dørkarmen ind, saa at Kalken taagede om dem.

Han rasede til Aften, saa faldt der en Døs over ham, der varede et Par Dage, og den tog de sidste Livskræfter. Men før Døden var han lykkelig. Det var ligesom ikke ham selv, han snakkede vildt og kendte ingen, men han var glad. Han rev Blade ud af Salmebogen, som de havde flyet ham, og tærskede dem i Dynen i den Tro, at det var Kort, han vandt alle Spillene og lo rigtig godt; han halede Hjørnet af Dynen med Kvasten paa op igennem Haanden, slog det for Munden som en Flaske og sagde Skaal — Skaal, bitte Vorherre, og mens Konerne omkring Sengen daanede bagover af Sorg for hans Sjæl, svedte han og lo som ved et livsaligt Gilde. Han havde det saa godt, at man skulde tro, han kom sig; men midt

i Glæden blev han træt og lagde sig hen for at hvile lidt, og næsten i det samme var han død.

Nu ligger han begravet paa den øde Kirkegaard i Graabølle, hvor den ene Gravtue er saa lidt forskellig fra den anden.

DEN STILLE MOGENS

NUOMSTUNDER elsker Bønderfolk hinanden ligesaa yndeligt som de Fine, sagde Kirsten Smed; hun sad midt i en Juleslagtning mellem Fruentimmerne og pindede Pølser, med tykke Messingbriller udenpaa Hovedklædet, funklende af Lune, spilfuld af stærke Ungdomsminder.

Som jeg siger, nutildags er Folk mere kælne og ømskindede end i fordums Tid. De har lært, hvad der skal til, de kan saadan sige det, er fremtalende om hvad de fornemmer og skal have Guldringe til Vitterlighed og sidde og slege for hinanden højt oppe i Storstuen og gaa Spaseregang og ly' epaa Fuglene. Folk læser meget i Albenaker, og vore Præster er af et andet Slav nu end før i Tiden; Bønderfolk maa ikke være Syndere nu mere, det skulde vi være i min Ungdomstid, ellers var Naaden jo ikke til noget. Det kan ogsaa godt være, at der er ligesom mere Følelse mellem Folk i vore Dage, og det vil jeg ikke have forandret, for der er flere der trænger til at blive følt for nu om Dage, end der var før, og som Tiden er huer os Folk; men i min Ungdom var det anderledes. Vi var jo saadan nogle grove Kroppe, forvovne, ja saa missel var vi saa, vi vidste ingen Besked med det indenfor vore Sideben, der skulde lede og styre os, vi var Simpelfolk, der var ingen til at beskytte os uden os selv, og vi klarede

os da for Resten helt godt, saalænge det var det grove Arbejde der skulde gøres — det værste og det bedste her i Verden har Skaberen selv sørget for, det behøver ikke at læres, sandelig nej, det falder mere haardt at lægge det af. Det ver det, der pinte os, skulde jeg tro, men saadan er det ikke mere; nu bliver Godtfolk deres Børn lagt til med meget Hovedbrud og elsker vi hinanden eller elsker vi ikke hinanden, og kan' vi bære Ansvaret, og skal vi saa, eller er vi for fornemme til det, og saadan videre med mange Paragrafer. Vi andre vi gik rask omkuld . . .

Gamle Kirsten gav her sin Tale et drøjt ordsprogligt Eftertryk, hvorunder hun gjorde sig tyk som en Høne og skrukkede himmelhøjt.

Men . . . vedblev hun klog og fornøjet, mens hun ivrigt stoppede en ny Pølse og prikkede den i Skindet for at faa Luftblærerne ud . . . saa forklagede vi heller ingen, naar vi kom til Skade, nej. Der var ikke mange Fejl grovere, end at vi jo selv kunde begaa dem. Og det kan nu aldrig gaa helt galt, naar der ingensteder staar skrevet, at det skal være saa stort og godt altsammen. Naarenstid det der skal ske, vil have sin Gang, bliver det til vor Velsignelse, det er min Tro. Jeg kommer til at tænke paa Martine, Justes Datter i Stenbæk — ja hun har været død i Aaringer, og der er Ingen af Jer, der har set hende eller kan huske hende.

Se Martine . . . men jeg vil hellere fortælle Jer det, saadan som det kom. I skal ikke høre Enden paa Historien først, bitte Piger, for saa er det ingen Lære for Jer.

saa kunde I allesammen have været ligesaa kloge. Martine var den villeste og kønneste Pige i Stenbæk og i mange Byer omkring. Hun kunde faa hvem hun vilde have, hun blev bejlet til af alle Karlene, men hun gav dem Nej hver en. Martine vilde ikke giftes. For det var ikke hendes Tid endnu. Den skulde komme.

Jeg tjente for Pige paa Stenerslevgaard den Gang, ikke fordi jeg behøvede det men for at lære de fornemme Folks Haandtering; jeg var en Tøs paa seksten Aar, og I kan tro jeg var nysgerrig; der passerede ikke meget som jeg ikke gjorde mig langøret efter og det i mange Miles Omkreds. Jeg har altid søgt Oplysning, ret som om jeg vidste jeg skulde blive gammel og være den der kunde fortælle. Jeg kendte godt Martine. Jeg var en af de første der vidste Besked, skønt det der skete var en Hemmelighed. Siden da ingen længere kunde tage Forargelse, blev det stille bekendt, alle Folk vidste det men snakkede ikke om det, og det var ikke Martine til nogen Skam. Ja, og nu er de jo døde hvem det hele vedrørte. Martine blev skændt en St. Hansnat ...

Kirsten saa sig omkring og nikkede tiende imod hver enkelt af Pigerne, der gav deres Skræk og Nysgerrighed Luft i sukkende Udraab; hun blev ved at tie og nyde Pigernes Minespil, som udtrykte mere og mere spørgende Ve.

Ja hun gjorde, sagde Kirsten omsider og nikkede af, meget tilfreds med Virkningen af sine Ord. Ja hun gjorde, bitte Piger, hun blev skændt, som i Krigens Tid, en St. Hansnat. Og nu skal I høre. Der blev blusset den Aften

af de Unge oppe paa den store Bavnehøj i Stenbæk Hede. Det er over et halvt Aarhundrede siden nu. Jeg var jo ogsaa kommen med, og det var saamænd den allerførste Gang jeg fik Lam en St. Hansaften. De havde givet mig en af de smaa Karle paa Gaarden, og der gik mange Dage hen inden vi turde se til hinanden, saa undseelige var vi begge to. Karlene den Gang var ligesom mere sky af sig end de er nu, saadan at lade til; Jeg kunde ogsaa fortælle Jer en Historie om en Karl, der baade laa paa sine Knæ og bad naadeligt for sig og græd og maatte købe sig fri med en Flaske Brændevin, da han var bleven alene mellem Pigerne i Engen og de vilde kysse ham med Magt. Saadan en ræd en var den Karl, jeg fik til Lam; vi blev begge to lige røde i Hovedet, naar vi mødtes, længe efter. Se Mogens, som jeg nu skal fortælle om, han var nu ikke af den Slags, for vi maa vel ikke kalde en Karl undselig, der kan faa sig til at gøre det, Mogens gjorde. Skalu vilde jeg ikke kalde ham heller. Men han var saadan et stille Menneske. Ja det var Mogens. Han havde det paa den Maade, at han Ingenting kunde sige. Han var fra en stille Gaard. Jeg han fortælle Jer, at i min Ungdom var der Gaardsteder, hvor der ikke blev sagt et enligt Ord Dage igennem, hvor de gik og passede hvad de skulde og tav til og var lige gode Venner for det. Ikke at de var kede af det, men hvad, der var jo ingen Aarsag til at snakke, de savnede det ikke. Mogens var fra saadan et Sted. Han overdrev det nu, jeg har aldrig kendt et Menneske af saa faa Ord som han. Der var dem der vilde paastaa, han var stum, men det er nu ikke sandt

for jeg har da hørt ham sige baade Nej og Ja; men der var ikke meget mere at snakke om, naar han først havde ytret en af Delene. Han skadede visselig ikke noget paa Tungebaandet, saadan, men give en Forklaring, udtale sig, bruge flere Ord ad Gangen, det var ikke Mogens' Sag. Det kunde han ikke. Veltalenhed laa langt fra ham.

Mogens og Martine var med til det Blus. De havde ikke faaet hinanden til Lam, det var ikke saadan det begyndte; men Mogens forsaa sig paa Martine den Aften, og det saa der var ingen Raad for det. Det gjorde de da for Resten til Hobe, Aa, de vilde være hende nær allesammen, de skulde endelig sige noget til hende, som var lækkert at høre paa. Mogens sagde Ingenting. Han kunde ikke, sølle Karl, vidste ingen Udvej. Der var ingen stadse Ord i hans Mund. Nu kan man jo se paa Øjensynet, naar et Karlemenneske er i Elskovs Klemme, og det var let nok at se paa Mogens; men man maatte da være en sær Pige om man forstod det af sig selv. Der skal mere til, høviske Ord, og Vil du have mig, og Du er endda køn, og alt det I ved nok. Mogens sagde Ingenting. Aak'e nej.

Men da Blusset var brændt ned, og Martine gik hjem, saa mødte hun Mogens i Heden. Hun havde været i Følge med flere, men de skulde hver til sin Kant en efter en anden, og tilsidst kom Martine til at gaa ene. Justes Gaard laa for sig selv mellem Bakkerne ved Stenbæk Aa. Mogens havde spekuleret ud, at hun vilde komme til at gaa alene det sidste Stykke, og var gaaet i Forvejen og havde gemt sig i Heden. Han vilde velsagtens bare paase, at

hun kom godt hjem. Lige med et rejser han sig op af Lyngen foran Martine — og kunde jo ikke sige et Ord! Hun blev forskrækket, som da ikke underligt var, og gav et Brøl fra sig, og det blev hørt af flere af dem, hun havde været i Følge med; men de troede, det var et vildt Dyr eller en anden Uting og gik ikke efter det. Og saa gav Martine sig til at rende.

Det varede længe inden nogen hørte noget igen, for i den Mellemtid rendte Martine for sit Liv oppe i Heden med Mogens efter sig. Det er sjældent en Pige kan bjærge sig ret længe for et Karlfolk ved at rende fra ham, men Martine holdt ham hen paa den Maade i det meste af en Time; hun var mageløs god til at løbe, var Martine. Og naar en drives ud af sit Vid af Skræk, kan man holde længe ud. Men Mogens indhentede hende jo tilsidst. Og havde han haft et tungt Mæle før, saa var han nu gaaet rent fra Talens Brug, af Forpustethed og Græmmelse, over at Martine løb fra ham, og saa var det . . . ja saa var det, han greb til det Sprog, som Ingen af Jer, bitte Piger, maa forstaa, før I har lært det godvilligt, i Uskyldighed. Bed til Jeres Gud, at I ikke maa blive undervist, saadan som Martine blev det. I behøver ikke at være tungnemme for at lide det, hun led. Folk der laa i deres Senge i Stenbæk hørte, hvor hun brølte og bad for sig, men de troede, det var vilde Dyr, der krængede hinanden i Heden, og stod ikke op for at gaa efter det. Hun hvællede saa gruligt, at ingen hørte igennem til den menneskelige Røst, og hun brødes saadan med ham, at der blev en opreven Plet i Heden, som om et Kreatur

havde braadet der; paa den Plet fandt de siden det meste af et Menneskes Hovedhaar. Saa blev det stille. Men en halv Stunds Tid efter, da det var næsten lys Dag, blev hendes Brøl hørt igen, og da skal hun nok have klaget sig saa umenneskeligt, at Folk troede, det var Ellekonen der laa under Jorden og barslede. Da havde Mogens tumlet omkring med hende og haft hende nede ved Aaen for at drukne sig med hende i Forstyrrelse over ikke at kunne snakke og faa hende gjort klog paa sit Hjærtelag, og der var hun rendt fra ham, og han havde saa jaget hende rundt mellem Bakkerne og ikke vidst hvad han skulde sige, og de havde stridt med hinanden paa Liv og Død; der blev fundet flere Steder, hvor Jorden var braadet op. Martine var en stærk og før Pige, men her kunde hun jo ikke staa sig . . .

Aa, det skulde have været mig, udbrød Kirsten og saa sig om med Øjne, der udfunklede Trusler bag de stærkt forstørrende Brilleglas — det skulde b a r e været mig! Jeg skulde have ædt mig gennem Struben paa ham . . . jeg skulde have bidt ham, slaaet ham, sparket ham, krattet ham ihjel . . .

Hvis jeg da ikke godvilligt havde kysset ham, tilføjede hun med pludseligt sænket Stemme, og hun slog Øjnene ned og bøjede Hovedet paa skraa over Arbejdet, der ustanseligt gik hende fra Haanden, mens hun fortalte; Kirsten skød Ryg og lo saa godt, at ikke en Lyd hørtes.

Naa. — Saadan kom Martine afsted. Saa grusselig en St. Hansnat skulde hun opleve. Men dermed er Historien jo ikke forbi. Dagen efter brændte Justes Gaard. Ingen

vidste noget om hvad der var sket om Natten. Ilden brød ud i Middagsstunden, mens Folk laa og sov, saa det varede længe før nogen kom til Slukning. Og Gaarden laa jo langt fra Byen. Det var ellers en skøn Ildebrand, saadan at se. Mig og saa Pigerne og Karlene fra Stenerslev var paa Høslet i Engene og laa og fik os vor Middagssøvn i Stakkene, da jeg vaagnede ved at en Hund tudede for Lig, og da det var sært ved høj Dags Tide, vaagnede jeg ved det. Som jeg nu vender mine Øjne mod Lyden, ser jeg den sorte Røg pulse til Himmels fra et Sted oppe i Heden, som laa bagved Brinkerne; men jeg fattede da straks, at det maatte være Justes Gaard, der brændte. Ilden sprang og slikkede indeni Røgen, det saa grusseligt ud, og jeg hvællede, og vi kom paa Benene. Karlene smed deres Træsko og rendte alt hvad de kunde, men jeg tog mine i Haanden, for jeg vilde ikke træde paa Gløderne naar vi kom derop, med de bare Fødder. Vi var de første der kom til Gaarden. Den stod i Lue fra Hjørne til Hjørne, brændte lige op i Luften; det var en stille Dag og Solskin. Jeg tror da nok, Luerne rakte lige saa højt op i Vejret som et Kirketaarn, den rene skære Ild, som man knap kan se ved Dagslys, men Røgen var hæslig sort og væltede til Himmels med større Fart end Fugl kan flyve, og det maaske en Fjerdingvej ret op i Luften, saa at man blev baade svimmel og vild af at se derop. Det knagede og sprang i Tømret, og Ilden suste og slog Skrald, og bitte Børn den Varme der var, da vi kom nær til Gaarden! Man skulde ikke tro det, men mange Alen fra Gaarden, hvor hverken Ild eller Røg naaede hen, der kunde

ıften skære en i Kinderne som en Kopkniv og tørre en
l ved Tænderne, saa man ikke kunde snakke.

Da vi kom nær til Gaarden, hørte vi Hestene skraale
; sparke, saa det tordnede i Spilbommene, de var ikke
ımmen ud af Stalden. Karlene sprang da ind i Gaarden,
orten brændte over dem, og her saa de Manden, Just, ren-
e med svedent Haar og maadsle med en Spand i Hæn-
erne; han var gaaet halvt fra Forstanden og vidste ikke,
ıvad han gjorde. De stemte Stalddøren ind med et Læsse-
ræ, og en bitte Karl fløj ind i Røg og Ild og skar Grime-
skafterne over, det var ellers mit Lam, der gjorde det,
saa nu var han ikke undselig. Det var paa den høje Tid,
for var Hestene bleven mere vilde, havde de aldrig san-
set at finde Døren. Nu kom de ud den ene efter den an-
den, nok saa villigt, den sidste med Manken i Brand, og
da de først var ude i Gaarden, satte de i Galop gennem
Porten og ud paa Agrene og slog op og vendte Hovedet
og vrinskede, som om nu skulde vi ellers have Tak, nu
vilde de ikke være i saadan en Gaard mere.

Kreaturerne var i Marken og kom ikke noget til. Men
der brændte ikke saa faa Grise, og det var en Ynk at
høre paa. De hvællede og klagede sig jammerligt, og vi
hørte dem springe op og kratte med Benene inde i Svi-
nestien for at komme ud. En fandt paa at ramme en
Bjælke gennem Ydermuren og lavede et Hul ind til dem,
men da var de døde paa nær en, som kom ud med alle
ire Ben brændt over. Den løb paa Stumperne, det arme
ıskyldige Dyr, og en kunde ligefrem høre paa Gryntet,
vor det lindede, da den blev stukket og kom af med Livet.

Ved det Lag var der kommen en Hoben Folk til, hele Stenbæk By, med Brandhager og Stiger, for at redde; slukke var umuligt. De stødte Karmene ind og prøvede at trække noget af Bohavet ud med Brandhagerne, men det blev ikke til meget. Næsten alting brændte. Vi kunde staa og se, hvordan Bordet inde i Stuen brændte, indtil Ølkovsen kom i Kog og sprak hvor den stod, vi saa Skabene brænde og Skilderierne paa Væggene og Sengene og alting.

Men saa lige med et begyndte Folk at raabe og løbe forstyrret omkring mellem hverandre, og vi hørte Justes Kone græde og jamre saa ulykkeligt, at det ikke var til at taale. Hun havde ligget besvimet ude i Kaalgaarden lige fra Manden havde hjulpet hende ud af Sovekammervinduet, og da hun nu kom til sig selv, spurgte hun Konerne, der var kommen og sad hos hende, hvor Martine var. Martine, hvor var Martine! Jo de troede da allesammen, at hun var i Engen med Karlen og Pigen, og at de laa nede i Stakken og sov. Nej, nej, nej, Martine laa og sov til Middag inde i Huset! Aa søde Gud, de maatte holde Moderen, for at hun ikke skulde rende ind i Ilden, og der laa hun og raabte paa Martine som et elendigt Væsen, og nu vidste vi det allesammen, og det var jo en Gru, der ikke var til at bære. Jeg blev som om hele mit Bryst vilde krænge sig ud af min Mund. Martine! kaldte vi, Martine, Martine!

De løb rundt om Huset saa tæt som de turde og saa ind gennem Vinduerne, for om de kunde faa Øje paa hende. Hun var ikke at se nogensteder. Aa men selv om de hav-

de fundet hende, var det jo unyttigt, for Stuerne inde i Huset var allerede brændt i et, Skillevæggene var falden, og Loftet begyndte at sykke under Kornet, som brændte ovenpaa. Det var een hvid Ildovn derinde, saa der var jo ikke Tanker om, at Martine kunde være levende mere. Men de undredes over, at hun ikke var at se nogensteder derinde, hun kunde jo ikke være brændt rent op endnu, man skulde da kunde se noget af hende. Moderen forklarede, saa vidt hun kunde for Sorg og Forstyrrelse, at Martine havde lagt sig til at sove paa Bænken inde i Stuen, men der var ingen Spor at se af hende. I Udhusene var hun heller ikke, med mindre det da skulde have været i Nøsset, men det var allerede skredet sammen og een Ilddynge. Saa lige med et raaber Moderen: Kælderen! Aa hun er i Kælderen!

Og hvordan hun nu kunde komme i Tanker om det, det ved den Alvidende! Se det kunde hun ikke. Kælderen i Huset var jo som paa de fleste Gaarde kun en Grav i Jorden under Spisekamret med en Lem ned til og ellers ingen Udgang. Men allernederst i Husmuren ud til Kaalgaarden var der et Lufthul, som førte ned til Kælderen, og her krøb en hen under Gnisterne og med en vaad Sæk om Hovedet for Varmen og kiggede ned. Jo, Martine hendes Moder havde følt, hvor hun var. Martine var i Kælderen, og hun var levende! Flere krøb hen og saa hende sidde inderst inde paa en Øltønde, de kaldte paa hende, og hun saa ogsaa ud paa dem; hun var levende!

Nu blev der jo en Tummel og en Glæde men ogsaa en stor Angst for at de ikke skulde faa hende red-

det alligevel, skønt de kunde se hende. Det lille Hul i Muren kunde ingen Menneske komme igennem, og det var svær Kampestensmur. Men det lod sig jo bryde større. Imidlertid frygtede de bitterligt for, at Taget skulde skride ned og forhindre dem fra at komme Muren nær, og ligesaa farligt var det, naar Loftet faldt, for saa vilde Spisekammergulvet paa et Øjeblik brænde igennem. Og det skete, mens de tvivlraadige stod og snakkede om det, Loftet skred, Ilden blussede forfærdeligt op, og der fog saa mange Gløder og Funker ud, at Ingen kunde være i Husets Nærhed men maatte trække sig væk for en Stund. Da troede de jo at Martine var fortabt, hele Grunden inde i Huset var een Dynge af hvidgloende Emmer. Men der var noget der havde reddet hende, endnu, og det var Kornet paa Loftet. Der laa tyve Tønder Rug ligeovenover Spisekamret, og den var nok i Brand, men Ilden kan jo ikke æde sig gennem en Korndynge saadan lige paa en Gang, og se alt dette Korn faldt ned paa Spisekammergulvet og beskyttede det foreløbigt. Da vi saa det, fattede vi Haab, og da nogle af Karlene med Fare for at blive svedet fordærvet havde faaet kylet nogle Spande Vand ind paa Kornet for at det skulde holde sig længere, syntes vi det saa helt godt ud fra den Side. Men nu var der Taget, som vi kunde vente vilde skride hvert Øjeblik. Der blev der ogsaa hittet paa Raad. De kørte en Vogn ind i Kaalgaarden og rejste den paa skraa op imod Muren med Hjulene i Vejret, saadan at Faddingen dækkede over Kælderhullet, og ovenpaa Vognen spredte de Sække, der hele Tiden blev pjasket igennem med Vand. Nu

kunde man da krybe ind under Vognen, skønt der var en Varme til at bage Brød ved under den, og skulde Taget saa skride, kunde det ikke begrave nogen og heller ikke lukke for Hullet i Muren. Da det var gjort, tog de fat med Staalstænger og Hamre paa at bryde Muren . . .

Kirsten sukkede dybt ud.

Ja det var en Dag jeg aldrig skal glemme. Den ene efter den anden af Karlfolkene kravlede ind og hug løs paa Muren, og vi andre stod rundtomkring saa nær som vi turde komme og hoppede i vor Tviyl og græd for Martine. Og naar de ikke kunde holde det ud længere for Varme og Anstrængelse, kravlede de tilbage, styrtefærdige og ukendelige af Røg, men der var altid en anden der stod og trippede og bad til sin Gud om det maatte forundes ham at komme til og fri Martine ud. For alle Stenbæk Karle var til Stede, og der var jo ikke en imellem, der ikke vilde have vovet Liv og Helsen for Martine. Og da de nu allesammen efter Tur havde været inde og holdt deres Aande og slidt med Staalstangen i Kampestensmuren, saa fik de jo Kældergluggen gjort saa stor, at et Menneske kunde komme igennem den. Da raabte vi et Hurra. Og vi kaldte paa Martine, og vi var saa glade allesammen. Men da var det, at det Ufattelige kom. Martine vilde ikke ud! Nej hun vilde ikke. Ikke paa nogen Sag eller Maade. Den ene efter den anden kom krybende baglængs ud under Vognen og forklarede, at Martine ikke vilde komme hen til Hullet i Muren, saa de kunde hjælpe hende op. Ikke at hun sad fast eller var kommen i Klemme, ikke heller at hun var fra sig selv,

hun sad dernede i god Behold; der var jo svalt endnu nede i Kælderen; men hun vilde ikke derfra!

Som Folk blev bestyrtede og raadløse! Den Jammer der blev over at Martine ikke vilde lade sig redde! Ingen kunde forstaa det. Men Sagen var jo den, at hun ikke vilde overleve sin Skam. Hun var inde paa, at hun vilde dø, hellere end at leve efter det der var overgaaet hende. Og nu tror I jo, at det var hende selv der havde sat Ild paa Gaarden for at finde sin Død paa den Maade. Men her kan jeg fortælle Jer med det samme, at det havde hun ikke, for det havde Mogens gjort. Ja sande Tro havde han saa, det er mig bekendt. Da Dagen kom, og han havde ladet Martine gaa, saa Mogens sin Gerning og gruede for Følgerne. Hvis han blev meldt, vilde han komme i Slaveriet, det var der ingen Redning for. Han blev ude i Heden hele Formiddagen med sin Skræk over den Ulykke, han havde styrtet Martine og sig selv i, og lad os haabe, at han har gaaet ret inderlig meget igennem i de Timer, lad os bede til, at han har set Afgrunden og svimlet ordentlig for den! Ved Middagstide, da der ingen Folk var at se nogensteder, listede han op til Justes Gaard, for om han kunde faa Martine at se og maaske bede hende om Forladelse. Men da han kiggede ind ad Vinduerne og saa, at de laa og sov allesammen, fik han den gruelige Tanke at fri sig for Ansvar og Følger ved at brænde dem inde! At gaa ind og vække Martine og snakke sig til Rette med hende, forklare sig, det var jo en Tanke der var lige saa umulig for Mogens som det er for Kornet at bede om Regn naar det er tørt, det hav-

e jo vist sig. Og før Fornuften kunde faa Overhaand i ıans Hoved, forstyrret af Anger og Elendighed som han 'ar, havde han gjort det. Noget maatte der jo gøres. Det ;r saa nemt at rive en Svovlstik og sætte den til et Tag- ;kæg, og jeg spørger mere om, hvad det er der til dag- ig forhindrer os fra at gøre det. Ingen saa Mogens' Jdaad, og han slap ogsaa væk fra Gaarden uden at blive set. Men saadan var Ilden opstaaet. Og da Martine vaag- nede op og saa, at det brændte, slog det hende som en Styrelse. Nu kunde hun dø, uden at hendes Ulykke blev bekendt for et eneste Menneske. For ikke at blive fundet og baaret ud havde hun saa fjælet sig i Kælderen; den skul- de være hendes Grav, og Ilden skulde dække til over hende.

Aa, der har aldrig været set saadan en Sorg og Be- vægelse som da Martine i Stenbæk ikke vilde lade sig 'edde, og Karlene bad og tiggede hende og laa paa Jor- len og græd for hende, det er aldrig før kommen frem, ıvor Alverden holdt af og længtes efter en eneste Pige! Iavde de ikke bejlet før, Karlene, saa gjorde de det nu, g det hver for sig med alle de Bønner og Anraabelser g Taarer, der er givet et Menneske. Men hun vilde ikke omme. Hendes elendige Moder krøb paa sine Knæ ind il Hullet i Muren og kaldte paa hende og lokkede for ıende som da hun var en bitte Pige, det nyttede ikke; ıun bad i den dybeste Kval og Pine og vred sine Hæn- ler; men Martine vilde ikke komme. Der var nogen der nente, at hun ikke skulde tages for tilregnelig men at ɜn skulde krybe ned og trække hende ud med Magt, for

de kendte jo ikke Aarsagen til hendes Beslutning; men det blev ikke gjort. Der var ingen der vilde lægge Haand paa hende; og en der vil dø skal man jo heller ikke forhindre deri, for det er at blande sig i Skæbnen, ligesom det aabner for Dødsriget at genoplive Folk, der har hængt sig. Da Martines Moder saa, at ingen jordiske Røster mere naaede hende, forlangte hun i sin Utrøstelighed, at der skulde gaa Bud efter Præsten, for at hendes Datter kunde blive berettet, inden hun døde. Og der blev ogsaa sendt en Vogn afsted efter Præsten.

Men der var en der kom førend ham. Der var en der ikke kunde bære sit Nag og sin Frygt, og det var Mogens. Da han langvejsfra saa Gaarden brænde, og Ild og Røg pulse til Himmels, blev han saa usalig bange for, at Martine virkelig skulde brænde inde, at han ikke kunde holde sig selv ud, han smed Træskoene og stak i Rend tilbage, han løb sig Hoserne af Fødderne og Hatten af sit Hoved, og saadan kom han til Gaarden med Fraade for Tænderne og Øjnene ud af Hovedet. Han kom lige som der var haardt Brug for ham.

Nu skal I da høre, at aldrig saa saare havde Mogens hørt, hvordan det stod til og kylet sig ned ved Hullet i Muren og kaldt, først en Gang og saa en Gang til, saa kom hun, saa kom Martine! Aa ja, bittte Piger, da kom hun. For var han den, der havde fornedret hende, saa var han ogsaa den eneste i Verden der kunde give hende Oprejsning. Husk paa det, bitte Piger, glem aldrig det! Og saa skal jeg sige Jer een Ting til . . .

Alle Træk lagde sig i Kirstens furede Ansigt, saa at

:t lyste stille, af Sødme, af Dristighed og af megen
lvor:

Jeg skal sige Jer, det var nu ham hun havde faaet
nag paa, saa kan det være det samme. Det var Mo-
:ns uden mange Ord hun vilde leve for, ja det var
a.

Aa, Mogens kunde faa Martine til at komme! I kan
o, han var ikke god at se til, Mogens, da han havde
iaret hende ud og stod imellem os med hende paa sine
rme og truede os og Alverden med Øjnene og snorkede
m en Hest; men der var sandelig ingen der gjorde ham
:nde stridig, nej der var endda ikke.

Ikke den Gang og heller aldrig siden. De levede sam-
en i fyrretyve Aar, og jeg har aldrig set Folk der undte
nanden det bedre end de to, saadan i det daglige. Me-
:n Snak og Kæresteri kendte vi ikke til i min Tid, det
gnede vi for de Fine deres Haandtering; men i Mo-
:ns' Gaard der vil jeg nu sige, at de var tavse af sig.
anden led ikke Veltalenhed, og saa sagde de andre hel-
r ikke noget; derfor kunde de godt være flinke at kom-
e til. De fik kønne Børn. Ja det er længe siden
1...

Den Gang de blev gift, sad Folk nede i Kirken og
ar saa spændt paa, om Mogens nu vilde sige Ja, naar
ræsten spurgte ham; de vilde jo mene at det var over-
ødigt og derfor falde ham tungt, hi, men han fik det
kam sagt. Men han var da ogsaa saa træt i Tungen, at
an ikke sagde et Ord, mens hele Gildet stod paa.

Ja det var Mogens, og nu har han længe været død. Ti-

den gaar frem, og jeg er en gammel en der er bleven tilbage, ja, ja, ja, der er ingenting varende ... og saa sidder jeg og fornemmer det hele, som om det var sket for en Time siden.

Kirsten tav.

EN BEBOER AF JORDEN

DEN vestlige Del af Himmerland er skarp og sandet Jord, som det kun lønner sig daarligt at dyrke. Men a disse fattige Jorder bor der ogsaa Folk; der skal jo non til det. Beboerne af Vesterlandet er endda ikke saa ige Folk; de maa knibe, og derfor bliver nogen af dem lstaaende.

Fra Fjorden og nogle Mil ind i Landet gaar en bred inke med mange Høje langsad. Det ser ud, som om n er bleven spildt af en Kæmpe, idet han gik fra Fjorn med Sand og havde et Hul i Posen. Af og til, naar in har staaet stille og grubliseret, er der løbet saa met Sand ud, at der er bleven en Høj. Der er ogsaa et agn paa Egnen om saadan en Kæmpe. Et andet gamielt Sagn vil vide, at to Tyre kom op at slaas ude paa trandholms Mark, og de sparkede saa meget Sand op, at 'inden fik Magt paa Stedet og siden blæste Banken ind Landet. Det kan lyde rimeligt nok; utvivlsomt er det, at n Sandflugt har dannet Banken.

Men det var god Jord, der paa den Maade blev dækket til. Og der er Folk, der ikke kan glemme det; de ved, at den magre Sandjord, de dyrker, ligger paa Muld. Saasnart man kommer otte—ti Alen ned, f. Eks. ved Brøndgravning, støder man paa den sorte Muldskorpe. Det er

ikke allerbedst at leve saa at sige paa dobbelt Bund, med Bevidstheden om, at Vilkaarene kunde været bedre, men at Muligheden derfor ligger begravet lige under ens Fødder.

Den Jord, ingenting andet vil gro i, nøjes Lyngen med. Det meste af Vesterlandet ligger hen som Hede.

Her midt paa Linderup Hede boede Vogn, Hede-Vogn, som de kaldte ham.

Oprindelig havde han hørt til længere nord paa, ad Bjørnsholm til; han var kommen til Egnen med henved et Tusind Kroner, som han i sin Ungdom havde tjent sammen ved Karlearbejde. For disse Penge havde Vogn købt en stor Strækning Hede, et bart og saa godt som værdiløst Areal.

Folk spurgte ham sidenhen, hvorfor han havde gjort det, da der var gaaet en Aarrække, og Vogn ikke havde bestilt saa meget som et Spadestik ved sin Hede. Jo Vogn vilde eje Jord. Og hvor skulde han ellers forvare sine Penge? I Sparekassen, mente Folk. Den kunde gaa fallit. I Landmandsbanken da (det højtideligste Sted, man vidste). Den kunde brænde. Forresten havde Vogn flere Teorier om den Sag ogsaa; men naar han begyndte at udvikle dem, kunde Folk slet ikke følge ham. I Hovedsagen gik de vistnok ud paa, at Jord var det eneste, man kunde eje.

Lige midt paa Hedestykket havde Vogn sit Hus. Det var ikke nemt at faa Øje paa. Et Par Rafter, der stod midt i Lyngen, kunde dog ingen ane betød noget. Men her boede Vogn, han havde gravet sig en Hule lige ned

ɔrden. Ovenover havde han lagt et Par Lægter og tæk-
: efter med Lyng. Selve Hulen havde han foret med
ıs og Hø.

De to Rafter, der var rejst oventil Hulen, var Vogns
isekammer; paa en Snor, der var spændt imellem dem,
ıdtørrede Vogn sin Føde. Der hang altid fuldt op af
øer, Firben, og andre Krybdyr, som dinglede i Vinden.
ıgn spiste dem, efterhaanden som de blev tjenlige. Og
: hvad omboende Folk havde, der var bleven muldent
; fordærvet, bad Vogn om at faa. Naar Vogn spurgte,
et selvdødt Kreatur var bleven kastet ned, kom han
; fik Lov til at grave det op igen. Hestehoveder, der
ıvde ligget nogle Dage i Jorden, var han især lysten for,
ɛt var Yndlingsspise.

Hvordan kan du æde saadant noget? spurgte Købman-
en Vogn, en Dag han var oppe i Byen. Frøer og Skrup-
ıdser og andre Dyr, der er Edder ved — fy for Skam!

Har du nogentid smagt dem? spurgte Vogn.

Nei det skulde Købmanden ellers ikke faa sig til.

Ja hvad kan du saa sige om det — saa snakker du jo,
agde Vogn med den nærgaaende Kulde, der var ham egen.
Købmanden blev usikker, og Vogn satte ham fast, vendte
p og ned paa ham. Det var det, alle vidste om Vogn, at
an var ualmindelig til at tale. Derfor blev han ikke gjort
ar ad, som andre Særlinge ellers plejer at blive. Man
ıvde en vis Agtelse for Vogn, der kunde sætte Hver-
and til Vægs med sin Kundskab — og Gud med. Ka-
kismen kunde han sige fra den ene Ende til den anden,
n behøvede kun at trække Vejret, hvor andre vendte

Bladet. Desuden kunde Vogn en Geografi, saa vidt vides gamle Ingerslevs. Læse kunde Vogn; derimod havde han ikke lært at skrive.

Det fremgaar af de spredte Anekdoter om Vogn, at han var en Filosof af den bitre Slags, man har kaldt Kynikere, Hunde, der hænger tro ved forstødte og glemte Livslove. Men han var ensidig og barsk som alle tro Hunde. Vogn havde noget at udsætte paa alt. Men i Særdeleshed var han stræng mod Kvindekønnet, som han fandt bestod af idel Svaghed, og som han rasede imod for ramme Alvor. Vogn var en Modstander af Familjen, en haardnakket Fornægter af al Livsberettigelse. Naar der blev født et Barn paa Egnen, nedlagde Vogn Protest, skønt det var forsilde; han laa i mangeaarig Krig med en Husmandskone, der blev ved at formere sig. Hver Gang hun havde barslet, var Vogn henne og tale Donners til hende.

Har du nu været om dig igen! sagde Vogn med rå Indædthed. Skal Jeres Ko ikke ogsaa snart kælve?

Konen forsvarede sig med almindeligt menneskelige Undskyldninger, og Vogn hersede forgæves med hende i mange Aar.

Folk var forlegent stedte, naar de blev Genstand for en Tale af Vogn. Han udlagde i Timevis, og fik man noget indvendt, da pillede Vogn det overlegent fra hinanden og drev sit Offer ud i Hjælpeløshed, hvad enten han nu beviste Urimeligheden i at bruge Penge — skidt Metal og Papir! — eller han gjorde Gud ansvarlig for Verdens totale Mislykkethed. Vogn bestred ikke Guds fulde Almagt,

men han bebrejdede ham Uforstand og gik skarpt i Rette med ham som en Gud, der forføjede kortsynet og umyndigt. Og efter Vogns Mening var det ikke bleven bedre, efter at Gud havde taget sin Søn til Hjælp og sat ham ind i Tingene; hele Firmamentet havde gjort sig fortjent til Mistillid i de Aar, der var gaaet siden Begyndelsen.

Vogn havde en underlig Stemme, den var lav og skurrende, ligesom jordslaaet, den lød ud fra et studs, snavset Skæg, ensformigt truende og sønderdelende som en Profets. Desuden var Vogns Sprog forskelligt fra andres; det kom af, at han levede saa meget alene og lavede sine Ord selv. Det at han kunde Geografi, bidrog ogsaa til hans Sprog.

Der kunde gaa halve Aar hen, uden at man saa noget til Vogn.

Man fortalte, at Vogn skulde være kommen fra et Hjem, hvor Fattigdom og Sult havde levet sammen med Afmagt og Nødtørft. Forældrene kunde knap bjærge Føden til sig selv, men imidlertid blev de ved at faa Børn. Det ene Væsen efter det andet blev bragt frem til Nød og Usselhed. I denne Rotterede var Vogn vokset op, og Sulten havde lært ham det hadefulde Nej og den knoklede Livsvrede, der siden gjorde ham til Eneboer.

Undertiden kom Vogn op til Byen. Man saa ham stavre afsted med to armtykke Stager, de samme der stod ved hans Hus, naar han var hjemme. De gjorde altsaa Tjeneste som Tørrestativ og Vandringsstave og som Nøgler til Huset ogsaa paa en Maade. Vogn gik med en i hver Haand; de to krogede og afbarkede Pilegrene var dobbelt

saa høje som han selv. Oppe i Enderne var de omvundne med Klude, hvad det nu skulde betyde. Vogn kom til Byen for at hente Brød. Det vil sige, hvis der var et forkullet og ødelagt et at faa uden Betaling.

Børnene i Byen vidste gennem Overlevering, at de burde flokkes om Vogn og spørge ham, hvad hans Kæppe hed. Han svarede altid villigt, med noget der lignede et privat Smil, det er min Fader, og det er min Moder.

Saa sang Børnene.

Vogn, naar skal du giftes, Vogn?

Børnene vidste ikke, hvorfor det kunde være Morskab at spørge Vogn om det. Folkevittigheden havde gennem Aars Udvælgelse bestemt sig for denne ene Naal.

Vogn svarede aldrig paa Spørgsmaalet; han gik lige frem med sine forfærdelige Kæppe stagende skiftevis paa hver Side, som om han maalte Vejen ud i Favne. Af og til saa han ned med sine indgroede Øjne, der havde et fremmed, vildsvineagtigt Blik. Og mens han vandrede, bevægede det børstede Mundskæg sig; Vogn gik og tyggede Drøv. Vogn tyggede altid, naar man saa ham, og hans Mund var bestandig smudsig og skummende. Maaske havde Vogn fundet en Rod, der indbød til Spise eller en Skælbasse. Eller det var en død Markmus, han fedtede sine Gummer med.

Vogn levede i sit Hul en tredive-fyrretyve Aar, under Jordens Overflade, midt paa en arm og gavnløs Hede. Om Vinteren, naar Sneen føg, mødte den dog Modstand, hvor der var Gaarde og Huse, og lagde sig til Ro op ad Murene eller bag ved Havedigerne. Men Vogns Hus peb

n lige over; ikke en Gang den vilde Sne vidste af no-
n Vogn at sige. Naar Vogn var borte, tænkte ingen paa
m. Hvem forestiller sig Muldvarpen, naar den er krø-
t ned i sit Bo! Ingen havde nogensinde været i Vogns
ule og set den. Men al den Tid Vogn var glemt, sad
n dernede under Jorden. Ensom og saa godt som død
d han der paa Bagbenene imod alt, hvad alle var ble-
n enige om, imod enhver Tilfældighed, der var bleven
ov, enhver Form, Livet i sin flydende Villighed var løbet
d i og størknet til Sten i. Vogn levede sit Liv som et
ædigt Barn, der endogsaa vægrer sig ved at tage imod
rovbrød, siden Hvedekagen er gaaet dets Næse forbi.

Nogle Maaneder før Vogn døde, kom han en Dag til
kolelæreren, han traadte ind i Stuen med alle Tegn paa
tore Tings Nærhed, han saa ud, som havde han efter livs-
ng Prøvelse taget en skæbnesvanger Beslutning.

Om Skolelæreren vilde give ham Papir og Skrive-
ager?

Ja hvad Vogn skulde bruge det til?

Skrive en Bog vilde Vogn, gøre Alvor af at omdigte
erden. Den trængte til det. Tekst og Tone svarede ikke
il hinanden. Velstand og Armod var ulige smurt paa;
omme led ondt til Overflod, og andre forkom af Fedme.
lele Verden var kun en Opskrift over Indholdet, selve
ogen var endnu ikke skreven. Men nu vilde Vogn gøre det
g forbarme sig over Jorden; det skulde blive en Bog
igen havde set Mage til.

Skolelæreren føjede ham og gav ham noget Papir. Men
ogn hævede Hænderne og rystede befrygtende paa Ho-

vedet — for lidt, meget for lidt! Bogen vilde blive ualmindelig stor.

Saa gav Degnen ham saa meget, at han var tilfreds.

Men du kan jo ikke skrive, Vogn! kom han i Tanker om.

Nej det kunde Vogn ikke. Men det havde ingenting at sige.

Vogn gik med Papiret ind mod Brystet i begge Hænder. Han tyggede ikke paa noget den Dag, kunde Degnen fortælle.

Men Bogen blev desværre ikke skrevet, den kunde ellers nok bleven god.

Vogn døde en Søndagformiddag i August Maaned. Ikke i sin Hule men langt borte fra den.

Ole og Jordemodermanden laa tilligemed nogle Drenge nede ved Kjeldby Sø og bødede et Garn, hvormed de agtede at trække efter Gedderne. De saa Vogn komme stagende henne paa Vejen i Solskinnet med sine latterlige Rafter, men de var for optagne til at give sig af med ham.

Der gik han omkuld! sagde Ole pludselig og rejste Hovedet.

Da de kom derhen, laa Vogn paa Ryggen, han aandede besværligt og blæste hver Gang Fraade ud af Munden. Jørgen Nielsen og hans Kone var ogsaa kommen til. Hun snusede over Vogn —

Han er svirende! Lugt! det taager af Brændevin fra ham.

Men da saa den Døende op paa Jørgen Nielsens Kone og holdt hende fast med Blikket.

Nej, sagde han rustent og ligesom i dyb Søvnighed, den var til Søren Poulsen, den gik i Stykker, da jeg faldt...

Da de lettede ham op, saa de ogsaa, at han laa over Skaarene af en Flaske. De bar ham ind i Jørgen Nielsens Køreport og lagde ham i en Bunke Kartoffeltoppe.

Det oplystes imidlertid, at Vogn havde været inde i en Gaard i Byen, og der havde Konen beværtet ham og stegt Flæsk til ham. Men da hun vilde helde Lagen af Panden, protesterede Vogn. Den var for god at spilde, den maatte hun lade ham faa. Og Vogn havde drukket Lagen til sidste Draabe; der var nok til at slaa et Par Svin ihjel. Konen tænkte jo, at Vogn kunde taale Lagen, siden han forlangte den. Og Vogn, der var uvant med tillavet Mad, kunde ikke skelne mellem godt og ondt. Han havde gaaet en halv Times Tid med denne Saltild i sig, før den brændte igennem ham.

Vogn laa stille paa sin Ryg, og de grove Kartoffelstængler sluttede sig uføjeligt om hans sørgelige Hoved. Vogn laa med en mørk Jordfarve om sig; han skulde ikke dø i hvide Omgivelser, som Folk plejer. Øjnene saa ligefrem, de udtrykte ingenting. De stride Børster om Munden saa allerede ud som døde Haar, som en udtværet Pensel, der har været brugt til al Slags.

Drengene stod omkring Vogn og mærkede den syrlige, sære Aande fra Kartoffeltoppene og saa Manden synke dybere og dybere ned i det umagelige Leje, indtil det var, som om han sad op. Munden lukkede sig. Vogns muldsorte Hænder laa halvt aabne paa hans Bryst; indvendigt

saa de ud som forkullede . . . som havde Vogn grebet om Jordens Akse og faaet svedne Haandflader. Men nu udtrykte disse to Forlemmer endelig og uigenkaldelig Afmagt. Drengene blev staaende, sky og forsigtige, til de følte, at Vogn ikke levede længere.

Da kaldte de paa Jørgen Nielsens Kone. Hun kom til og klynkede barmhjærtigt og tørrede Haanden i Forklædet. Saa skød hun med to højtideligt udspilede Fingre Vogns Øjenlaag ned over det brustne Blik.

MORTENS JULEAFTEN

DET mørknede i Ingvar Hansens Gaard, skønt Klokken ikke kunde være stort mere end fire. Pigen gik med et uldent Tørklæde over Hovedet og bar Vand ind.

Husmanden kom frem fra Tærskeloen, han stod i Døren og pillede Avner af sine Bindeærmer, hvorefter han tog Yderfrakken paa og gik tværs over Gaarden hen mod Indhuset.

Du kunde gerne hjælpe mig at bære Vand ind, Morten, sagde Pigen og tittede ud af det store Klæde.

Det kunde jeg sagtens, svarede Morten og smilede ad Spøgen, han gik ind i Gangen, bankede Træskoene af og lettede Klinken til Stuen.

Der var varmt som i en Badstue, Stuens Lugt var af Velstand; der var bleven spist god Mad derinde gennem Aarene. Konen stod ved Bordet og rørte Æbleskivedejg.

Det er Morten, sagde hun ind ad Sovekammerdøren. Ingvar Hansen kom frem i Bluseærmer og med store Sivsko paa.

Vilde du noget, Morten? spurgte han og satte sig gabende op for Bordenden. Ja nu var Morten da færdig for i Dag — saa og saa mange Traver.

Han havde ellers tænkt . . .

Ingvar Hansen røg paa Piben og ventede.

Morten mente at bede om, hvad han havde tilgode.

Vi plejer jo at regne sammen hver Ugedag, sagde Ingvar Hansen.

Naa ja, det gjorde de jo ogsaa, det var rigtigt. Ja saa...

Men du kan godt faa din Betaling for de fire Dage, sagde Ingvar, det skal der ikke være noget i Vejen for. Ingvar gik ind i Sovekamret og smækkede med en Nøgle derinde.

Ja for jeg havde tænkt at skulde til Byen, sagde Morten højt og befriet — efter Apotekersager.

Ingvar kom tilhage og begyndte at tælle op paa Bordet.

Se værsgo, sagde han. Der kommer til at mangle en Øre, men jeg har kun en Toøre, kan du bytte den?

Det kunde Morten ikke, han tav og talte Pengene til sig.

Kan du ikke bytte den? ja saa kan du have en Øre tilgode.

Aa — Morten lo — det kunde skam være det-samme.

Da vil jeg ikke tage Ører af dig, sagde Ingvar noget bus og skød Toøren frem. Saa kan du skylde mig en.

Morten blev ked af det, han tav og stod med Huen —

Ja, men naar du skal til Byen, sagde Ingvar, saa kan du gaa ind til Købmand Møller og tage noget med for mig. De véd Besked. Naar du skal Vejen.

Det skal jeg nok, sagde Morten lettet, jo det skal jeg nok. Købmand Møller — jo.

Det havde ikke været Mortens Mening at gaa til Byen den Aften, men saa bestemte han sig dertil. Han stod lidt og lod Øjnene løbe rundt.

Nu vil jeg sige Glædelig Jul!

Glædelig Jul, Morten, sagde Konen.

Saa satte Morten Huen paa og kom afsted.

Tooren var bleven liggende paa Bordet, Ingvar tog den ; lagde den ind i Pengeskabet.

Morten skulde først hjem og have sagt fra. Klokken ev fem, inden han kom af Sted til Købstaden. Der var Mil dertil, Morten kunde være tilbage henad ti, naar ın skyndte sig.

Det var temmelig mørkt, men Sneen lyste; Morten kom ı til Landevejen og gik stærkt til, han havde Vinden paa yggen. Klokken var syv, da han naaede Byen; det var :gyndt at sne saa smaat.

Morten besørgede sine Smaaærinder, han var paa Apoket, og han var inde og købe et Fjerdingspund Kaffe, ıkker og andet Pilleri. Han købte ogsaa for ti Øre Brystıkker; det var til Tøsen, forklarede han. Saa gik han hen ter de Sager til Ingvar Hansen. Købmand Møller skulde ;e til at lukke, da Morten kom.

Handelsbetjenten stablede Sagerne paa Disken, der var ıre store Pakker, alt i alt en halv Snes Pund. Morten g i Sejlgarnet og løftede paa dem, det gik an.

Men hvad siger De saa til denne her? sagde Betjenten ; slog en stor sammenrullet Zinkplade op paa Disken.

Morten saa bestyrtet paa den og lettede den op, den :jede sine halvanden Lispund. Han saa' sig om.

Skulde der ikke være en gammel Strikke, jeg kunde a? Morten begyndte at fordele Pakkerne paa sig.

Jo. Handelsbetjenten bandt en tyk Strikke om Zink.llen og hjalp Morten den paa Nakken. Betjenten havde

travlt med at faa ham af Sted, og da Morten gik ud ad Døren, stod han parat med Jærnstangen for at spærre Døren, inden der kom flere.

Morten var godt belæsset, da han kom ud. Først da han var ovenfor Byen paa den fri Landevej, mærkede han ret, hvor strid en Nordenvind, han havde lige imod sig. Og det sneede med den. Det kunde nok blive en streng Tur med saa meget at bære.

Morten gik rask til; den sviende kolde Blæst trykkede imod ham og peb med fin Frostsne mod hans Øjne og forbi Ørene. Vinden tudede rigtig i begge Ender af den store Zinkrulle. Det var hæsligt, saa tung den var. Morten stansede og flyttede den over paa den anden Skulder. Han gik igen kraftigt til men kunde godt mærke, at han havde gaaet Henvejen, han var stiv i Benene.

Imidlertid holdt Snefaldet op, det lysnede, og Vinden blev klar, men den tog til i Stivhed. Det blev Rendfog, den nyfaldne, fine Sne føg langs Grøfterne og ilede over den nøgne Landevej. Ude paa de øde Brakmarker spillede lange Snestrimer med Vinden, lette Slør fejede afsted, bag hver lille Knold lagde Sneen sig i Ly.

Morten gik til, Vinden gjorde stærk Modstand, han maatte bøje sig forover og tage hvert Skridt fra den. Frosten skar i hans Ansigt, den tog især paa Næse og Øren. Morten stansede og lagde sine Pakker fra sig paa Vejen, mens han søgte at faa Smærten af Ørene ved at gnide dem. Saa gik han videre. Snoren, hvori han bar Zinkrullen, skar i Skulderen; han havde skiftet saa tidt, at de var lige ømme begge to.

Vejen gik en sjælden Gang forbi et Hus, men for det meste laa den aldeles bar over Landet, renfejet af Blæsen og haard som et Gulv. Et og andet Sted lagde Sneen sig paa Vejen i Pletter, der var aflange efter Vindretningen. Ingen Lyd hørtes i den skarpe Vinternat uden Sneens fine Hvislen hen over Markerne, en Lyd som en menigsløs Hvisken, Snestøvets øde Vise og Vindens tyste Berøring af et vissent Straa, der ragede stridt op af Sneen. Himlen var høj og klar i Nord, Skyerne skiltes derfra, det blev stjerneklart. Karlsvognen stod som en Brosche af syv sitrende Stene, nogle andre Stjerner tindrede blaaligt i den klare Nat. Synskresen laa lavt nede, den kom ilende frem med Vinden bestandig, bølgende løse Sneslør slæbte sig viftende og spillede langs Grøfterne. I Læ af Overkøringerne dannede Vinden en Hvirvel og et tomt Sted, hvor Sneen lagde sig, Driven begyndte at hule sig over sig selv. Hvor der var Brinker eller Diger taagede Sneen ud med den Fart, den havde, og dryssede i fine Lag over Driven nedenunder. Vinden legede i den døde Kulde, Vinden fejede og smøg sig over det forladte Land.

Da Morten var kommen Halvvejen, blev han dødelig mat. Vinden sparede ikke, han maatte blive ved at presse sig frem imod den, og Pakkerne blev tunge. Især den Zinkrulle; Morten bar den under Armen en Tid for at hvile, han bar den foran sig paa begge Arme som et Svøbelsesbarn, og tilsidst læssede han den igen paa sine ømme Skuldre. Men det var snart lige meget nu, hvordan han stillede sig, det værkede endda i Lemmerne. Morten satte Benene frem og bøjede sig, Vinden blæste Ben-

klæderne ind imod hans knokkelmagre Ben. Han syntes, at den ene Træsko blev saa lav under Hælen — skulde han have tabt Beslaget? Morten stansede og tog Træskoen af, stod paa et Ben med Hosefoden hængende i Luften. Jo han havde tabt Hælringen — det var slemt; Træet slides snart op paa den haarde Vej. Morten læssede Pakkerne paa sig igen og vendte sig mod Vinden. Han snusede Kulden op i sin hede Næse og glippede med Øjnenene, de vare gruelig pinte af Vejret, skønt han lukkede dem næsten i.

Morten skiftede igen Zinkrullen, han bar den nu til en Forandring helt nede paa Lænden. Han havde tre Fjerdingvej tilbage, det var et langt, bart Stykke Vej. Fjernt ude til begge Sider skimtedes enkelte røde Lys, de holdt Juleaften alle Steder nu.

Morten kunde ikke holde Varmen, han svedte Koldsved, hans Ben var hudløse hist og her og iskolde. Han maatte vel skynde sig, men det kunde maaske ogsaa være det samme, kan hænde det var lige meget. Han dinglede afsted og bar igen Zinkrullen foran sig i begge Arme. Af og til hvilede Morten ved at staa stille, han lagde ikke Byrderne fra sig, fordi der var Møje ved at tage dem op igen.

Saa lang en Nat det var, saa evig en Vandren mod den ædende Vind, den stumme Vind, og Kulden gik gennem Klæderne og krøb paa det nøgne Bryst. Morten huskede nogle Gange, han havde haft det godt og sovet i Varme, det skulde ikke times ham mere, han skulde aldrig mere faa Lov at sove, saa søvnig han var, saa søvnig . . .

Sneen føg som hvide Lin, det fine Støv rislede over Vejen, det saa' ud som om den strømmede bort i hvide Striber.

Da Morten øjnede Lysene i Byen, stod han stille og duvede i Blæsten. Han tænkte sig om og syntes, at han havde været ligesom „henne". Uden at vide det havde han nok været ved at synke og glide ud . . . Tomheden havde haft sine Arme om ham og hvisket ham i Ørene om det gode ved Hvilen, det velsignede . . .

Morten blev bange og gik til med sine sidste Kræfter. Sveden brød ud paa hans klamme Krop.

Den sidste Fjerdingvej gik Morten med smaa stive Skridt næsten uden at bøje Knæene, han holdt sig bukket helt forover og bar Zinkrullen ind imod Skødet med begge Arme. Han kunde ikke lade være at aande lydeligt.

Klokken var over elleve hos Ingvar Hansens, da nogen kom i Gangen og famlede ved Klinken. Det var Morten. Folkene sad oppe endnu og spillede om Pebernødder.

Morten løste Pakkerne af sig og lagde dem paa Bordet. Tilsidst satte han Zinkrullen frem og saa' op:

Og saa var det den der.

Den! sagde Ingvar Hansen, den er ikke til mig.

Jo den er, sagde Morten, som om han vilde haabe, den var til Ingvar, han saa' sig om med Forundring.

Nej, det er nok en Misforstaaelse, den kender jeg ikke noget til, der maa Købmand Møller have taget fejl.

Morten saa' ned med et Udtryk, der fik dem til at le allesammen.

Det har været en streng Tur for dig, sagde Ingvar, dine Øren har faaet Kuld.

Ja, Morten havde gule Vabler paa Ørene.

Juledagen over blev Morten liggende i Sengen hjemme af Træthed. Men ellers tog han ingen Skade.

INDHOLD AF FØRSTE DEL

HIMMERLANDSHISTORIER

JOHANNES V. JENSEN

HIMMERLANDS-HISTORIER

ANDEN DEL

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

FORLAGETS BOGTRYKKERI
1906

II

NYE HIMMERLANDS-HISTORIER

WOMBWELL

•

En Midsommersdag svinger uden Varsel det mærkeligste Køretøj op for Kroen i Keldby, en flunnde rød Gig med rent urimeligt store Hjul. Egerne, n var ganske tynde, maalte over tre Alen fra Navet til Fælgen. Mellem de røde Stænger gik en langnet Hest af et paafaldende udenlandsk Slav, kort i arlaget og med fremstaaende Aarer henad Flankerne. n oppe i den svimlende høje Agestol sad to Perer, en fin gammel Mand, der havde en tyk Kavaj skønt det var Sommerdage, og saa en ung Frue. n var af fornem Stand med et Slør for Ansigtet og grusseligt Øjensyn. Søde Gud, man kunde blive helt ıne, naar hun saa paa en.

Det var hverken en Vejinspektør eller en Handelsende, der var ude og ture, heller ingen Herrend paa Rejse, det var vildfremmede Folk. Det viste da ogsaa, at de ikke kunde snakke Dansk. Kroen, Madam Bjørn, fik uopholdelig Bud ned til Købndens Lærerinde, der havde taget Præliminæreksan, om hun ikke vilde komme op og oversætte, hvad to Udlændinge sagde. Da hun kom derop, sad de mmede i Dagligstuen med et Kort foran sig paa rdet. Lærerinden havde ingen lang Snak med dem; bad om noget at spise, og da hun havde tolket

dette for Madam Bjørn, talte de ikke mere til hende. De var fra England. De undersøgte Kortet, og Lærerinden hørte dem mange Gange nævne Graabølle med en fremmed rivegal Udtale. Den gamle Herre havde hvide fornemme Hænder og sad hele Tiden og holdt om en Skildpaddes Daase, han rystede en Del af Alderdom men var ellers sært levende af en Olding at være, han førte en livlig Snak dog uden nogensinde at smile. Det gjorde derimod den unge Frue; hun var saadan en glad en. Hun lo og bar sig meget forelsket til mens de spiste; Kropigen fik Indtryk af at de var nygifte og paa Bryllupsrejse, hun fandt det derfor passende at kro sig kælent og smile paa en daanende Maade, mens hun vartede dem op. De fik stegte Aal, som til stor Befrielse for Madam Bjørn lod til at falde i deres Smag. Knive og Gafler medførte de selv i et Læderfoderal, og det var massive Sølvsager. Det var nok ikke Smaafolk; alt det Tøj og Udstyr, de havde i Vognen var ogsaa baade godt og kostbart. Da de havde været en Time i Kroen og forfrisket sig, kørte de bort sønderpaa ad Graabølle til. Befordringen havde samlet mange Tilskuere i Kørestalden, og da den unaturligt høje Gig svævede ned ad Landevejen, fulgtes den med dump Deltagelse af Alles Øjne. Det var som om de, der saa Vognen køre bort, kendte hverandre altfor godt, da de igen var bleven ene.

Dagen efter rygtedes det, at der om fem Dage vilde komme et mægtigt stort Menageri til Egnen. Det vilde blive fremvist i Graabølle By. Det hed *Wombwell* og

var fra England, det var et af de største rejsende Menagerier i Verden. Det kom nordenfra og havde sidst været aabnet i Aalborg, hvor det havde forbavset Alverden. Nu skulde det til Viborg, men undervejs vilde det gøre Holdt paa een Plads i hele Himmerland, og her var Valget faldet paa Graabølle som den midterste By, ikke af nogen anden Fortjeneste. Menageriet bevægede sig frem i et uhyre stort Vogntog og skulde, naar det var stillet op, kunne rumme et helt Herreds Indbyggere. Det ejede en Flok udvoksne Elefanter; der var en Vogn fuld af ene Løver, og i de øvrige var der alle de vilde optænkelige Skabninger, der findes i Verden. Manden i den høje Gig var aldeles ikke Wombwell selv, men en underordnet Sekretær, der rejste forud og sørgede for Alting paa Stederne, hvor Menageriet skulde hen.

To Dage efter at Sekretæren var passeret gennem Keldby, ankom tre svære Arbejdsvogne med Materiale og Tømmer og en Besætning af fremmede Folk. I Spidsen for dem stod en Ingeniør til Hest, en rasende Engelskmand, der nær havde kyst Livet af Madam Bjørn i den halve Time han bedede i Kroen. Det blev snart aabenbart, at denne Stab var sendt ud for at gøre Veje og Broer i Stand foran Toget. Mange Steder kunde vore Veje jo ikke bære de alvældigt svære Vogne, forstod man fuldkommen godt, og Broerne var nu slet ikke til at lide paa, naar Elefanter skulde betræde dem. Ingeniøren rejste med Bemyndigelse fra Herredsfogden i Løgstør til at foretage sig disse Ting.

Det spurgtes siden, at han nok byggede Broen over Moholms Aa om saa godt som fra ny. Men det var noget der forundrede Folk, at saadan en Udgift kunde betale sig for den eneste Gangs Skyld Menageriet skulde befare Vejen. Selv store Gaardfolk blev opmærksomme; dette her kunde ikke være nogen tilhyllet Betlerforretning. Wombwell saa nok ikke ud til at være en af Rakkerslavet, der berendte Landevejene med en Lirekasse og en Abekat.

Det var en Onsdag Formiddag, at Wombwells Menageri naaede Keldby ad Aalborgvejen, en Julidag med Hede og Støv. Fremvisningen skulde finde Sted samme Dags Aften og næste Dag i Graabølle; Wombwell kunde ikke indrette sig paa en Søndag, over det at det ikke passede ham; Folk fik at føje sig efter hans Bekvemhed og indfinde sig eller blive væk som de vilde. Alle Folk fra Keldby og Omegn var paa Benene den Onsdag. Mange Timer inden det rigtige Tog viste sig, blev der ved at komme Forløbere nordfra, baade Ridende og Kørende, og ved dem alle var der noget flyvsk og udenlandsk at bemærke, baade ved Heste og Mandskab. Det var Materialvognene, belæsset med alle mulige Sager, Stænger og Sejldug og Redskaber, og Gud i Himlen bevare os som de Mennesker der fulgte med Læssene havde travlt! De snakkede som Kværne paa deres gale Maal, de sprang og piskede og hujede, Alting skulde gaa enten i Trav eller Galop. Kroen var snart i deres Vold, og de fór ulempeligt frem; det de skulde bruge havde de ikke Tid til at vente paa, og naar

de ikke blev føjet straks paa Sekundet, tog de selv, baade af Foder til Hestene og af Bajerskøl til deres egen Mund; Krokonen fortvivlede op ad Dagen, da der kom flere og flere, og Menageriet ikke en Gang var begyndt at indtræffe endnu, hun satte sig grædende hen og bad til sin Skaber, hun kunde ikke magte det, nej hun kunde ikke, de fik at regere med det som de syntes. Krokarlen hjulpen af Frederik Just og Niels Liv drog Vand op og skar Hakkelse paa Livet løs men kunde ingenlunde stille Kravet; de fremmede Karle smed sig selv til det og lod Spanden suse i Kedlen som til Ildebrand og hvirvlede med Hakkelsemaskinen, saa det stintede fra Knivene; det var voldsk at se. En af Fremmedkarlene, der kunde snakke lidt Dansk, vilde købe Køer og væltede sig ind paa flere Mænd, der stod og saa til, men de vilde jo ikke sælge ham Køer, hvad var han for en Hejgut? Saa sprang han paa en Hest og jog ind i Ove Jørgensens Gaard for at faa Køer der, men Ove viste ham ud med det samme; Fyren galopperer da over til Anders Mikkelsen, som var en Mand, der kunde bestemme sig. Anders beder om at maatte se Pengene, og to Minutter efter har han solgt sine fire bedste Køer til Engelskmanden. Han fik dem betalt med deres Værdi og halvt saa meget til. Ove Jørgensen havde nær forgrebet sig paa sig selv, da han hørte det; han var tungsindig i flere Uger efter. De fire Køer blev drevet op til Kroen, og inden Nogen rigtig sansede det var Halsen skaaret over paa Høvederne, og syv—otte forfarne Svende i

Færd med at slagte og partere dem. Det var til de vilde Dyr deres Mellemmad, naturligvis, naar de kom.

Toget indfandt sig omsider, og nu gik det helt over Hovedet paa de arme Krofolk; det stod tykt med fremmede, galende Mennesker ind ad Dørene. Madam Bjørn fik som en Rørelse og gav sig himmelhøjt til at le i sin Elendighed, Pigen bekendte siden fortroligt, at Vandet stod hende ned i Træskoene af Skræk og Allarm, da Toget kom. Niels Liv, det gamle Menneske, kunde nær have raget sig i Ulykke, han blev harmet paa en fræk Kusk, der tog sig for at poje ud i den grønne Havre og rykke hele Favnfulde op til sine Bæster; det var Niels Liv et Nummer for stærkt, han fløj paa ham, og de gik overende i Agren. Alle de fremmede Karle gik med Kniv, men denne her blev bange, for Niels Liv klemte ham, og han hvællede skam og bad om Forladelse. At Niels Liv havde turdet, kunde Ingen siden fatte, han selv ikke heller. Aa den Tummel –! Alt hvad som spiseligt var i Kroen og ved Bageren og Købmanden og fra flere Gaarde, og alt hvad der kunde flyde gennem Halsen blev fortæret den Dag af Hestene og af Mandskabet og af Dyrene; men det var nok ikke sært, naar en Elefant satte et Rugbrød ned i to Bidder, hvilket man saa. Men herom skal siden mere fortælles.

Stod det nu saadan til i Keldby Kro, saa var Uroen allevegne paa Landevejen næsten lige saa stor. Folk var meget naturligt begyndt at søge nordpaa ud ad Aalborgvejen, hvorfra al Trafiken kom, og hvor det

ore Tog af Menagerivogne kunde ventes. Nogle gik
a langt som til Smedens Bakke, hvorfra de havde
dsigt til det lange Stykke af Vejen gennem Dalen,
r ligesom hænger mellem Højderne fra Keldby Mølle
til Allerup Bakker; men mange andre, og det var
ær yngre Folk, gik hele den Vej ogsaa og posterede
g paa Højderne der langt fremme, hvorfra de kunde
et godt Stykke nordpaa ad Løgstørkanten. Hele
ejstykket i Dalen var oversaaet med Folk. Omtrent
idt nede i Dalen, hvor Milepælen staar, havde en
l Forsamling fra Byen slaaet sig ned, her vilde de
nte paa Toget.

Og det kom jo. De fleste blev overvældet ved
lsynekomsten, saa at de glemte hvordan det be-
ndte. De vidste ikke af det, før den ene under-
lde Vogn tonede frem efter den anden, Slag i Slag.
et var den samme Vej, de samme Grøfter, og Møl-
n stod oppe paa Bakken ganske som sædvanligt.
røfterne dernede ved Milepælen havde nu altid ga-
t paa en hemmelighedsfuld Maade, som om man
unde vente sig det Ubekendte der. Gud ved hvor-
r, maaske fordi de var meget brede og dybe og
ed en anden Slags Blomster end andre Steder, maaske
saa fordi Byens hjemlige Enemærker her ligesom
gyndte at gaa over i Udverdenen. Hvordan det
a hang sammen, Alles Følelse af Virkeligheden svæ-
ede i Fare, da Toget kom. Hvad var sandt af
et? Var det ogsaa vor Landevej, eller var det som
Slags kæmpemæssigt *Varsel,* at der kom Vogne

kørende med livagtige Kameler for, og at skifergraa Elefanter med Øren som Tøndesække plantede deres Fødder som store Brolæggerjomfruer i de støvede Hjulspor?

Til alt Held gjorde Toget en Hvil, saa at man kunde komme til at vænne sine Øjne til det. Hele Toget stansede, og idet Vognene nu holdt stille, saas det af dem der aandeløse ilede ud paa Marken for at faa et Overblik, at Karavanen strakte sig tværs paa hele Dalen, fra Keldby Mølle og til Allerup Bakker, Vogn ved Vogn paa den hvide Chaussé, een Hængebro af Befordringer spændt fra Synskreds til Synskreds! Dette Syn blev aldrig siden glemt; det berørte mange med en Oplevelsens Panik, saa at det gussede i dem, og de blev kolde i Hovedhuden. Man saa Folk stikke i Rend og igen staa stille, mens de Gang paa Gang for sammen, som om der gik en Kraft fra dem. Hvermand blev besat af en underlig Iversyge og maatte endelig forkynde Storheden til andre, der naturligvis saa alt lige saa godt, og mens de blev helt hvide i Ansigtet som om de var syge, stod de og stødte de selv samme Opdagelser ud i Munden paa hinanden. Der skete mærkelige Ting. Nogle Folk kom frem med en Varme i deres Væsen, Ingen før havde anet noget om, og som der blev let af siden, da alt repeteredes; andre blev styrtet fra aarelang Anseelse eller blev Genstand for undergravende Ynk, ved at de kom til at blotte sig; det var ikke lige sunde Følelser hvormed man saa at sige

for første Gang saa, hvad man selv og hvad ens Nabo var værd.

Der var dem der greb Lejligheden til at laane af Optogets Glans og slaa sig vanvittigt i Vejret derpaa, blandt andre Rytter-Morten. Det var en ganske lille Husmand ude fra Strandholms Hede, halvt en Dværg, der naturligvis aldrig havde været Rytter. Der havde altid bestaaet et forunderligt Misforhold mellem den lille Mands kummerligt smaa Kaar og den Betydning han tillagde sin Eksistens. Naar Rytter-Morten tre fire Gange om Aaret indfandt sig hos Købmanden i Keldby for at købe nogle Lod Kaffe, blev han i Butikken en halv Dag og følte alvidende paa alle mulige Ting, Reb, Zinkspande og Vridbor, eller ogsaa stillede han sig bare vidt skrævende op med Hagen ned i Mundklædet, et Billede paa sin egen Bedstefader, tavs og høvisk nok, men saa gennemtrængende et Udtryk for indre vældig Selvfølelse, at han var en ren Gaade. Rytter-Morten havde al sin Tid været uskadeligt til Grin. Men i Dag revnede Mandslingen under det splittergale Forsøg paa at bemægtige sig Situationen som tilhørende ham alene. Det var som om hans Rige endelig var kommen til ham. Rytter-Morten gik omkring ustyrlig af Vigtighed og klappede Bekendte paa Skuldrene, idet han blinkende af Bevaagenhed gjorde dem opmærksom paa Toget og bad dem se paa det nu mens det var der . . . og om de ikke syntes det var *godt,* de havde faaet det til Egnen (ved hans Kraft lykkeligvis) . . . og de skulde ikke være bange for Elefanterne, for de bed ikke . . .

Rytter-Morten gned sig op ad flere store Gaardmænd, for hvem han ellers var Luft, men som nu i deres grebne Sindsstemning ikke sansede at ryste ham af sig. Han gik saa vidt at han i en fortrolig og beskyttende Tone gav sig til at give Anders Nielsen, Sogneraadsformanden, gode Raad med Hensyn til hvordan han skulde stille sig; han bad ham dog endelig gaa nærmere og forske paa Elefantdyrene. Anders Nielsen maatte ikke være undselig . . . og Rytter-Morten tog ham i Armen og vilde med blid Magt føre ham nærmere til Vognen, hvor Elefanterne stod og rullede Høviske op i Munden med Snablen. Anders Nielsen vidste slet ikke, *hvem* det var der stod og sled ham i Armen, før nogle Omkringstaaende begyndte at le. Da saa Anders pludselig stift paa Rytter-Morten og holdt sin Pibespids ud af Munden som for at sige noget. Han tav dog, men hans Øjne stak. Det var Rytter-Mortens Dom. Man glemte ham aldrig siden hans Optræden. Før havde man let af ham som en Nar, nu ynkede man ham som en Stakkel og mærkede sig ham som et Skadedyr, der ikke taalte Medgang.

Der var en anden Mand, der udleverede sig til Folk den Dag, det var Doktor Elkær. Han havde jo alle sine Dage omgivet sig med den mest ubetingede Foragt for Bønderfolk. Ingen mindedes at have set noget til ham uden i hans Praksis, og da var han bidegal som en Hund, hovmodig og skaanselsløs, en Mand for hvem Ingenting var godt nok. I Kirken kom han ikke, og Indbydelser fra Folk havde han aldrig taget imod,

han kom overhovedet kun frem af Hulen for at skamskælde en eller anden ordentlig Mand og brændemærke hele Sogne som Sammenrend af Høveder og Kæltringer. Denne stinde Herre værdigede imidlertid Toget at komme ud og se paa det, da det passerede Keldby. Han var ikke alene saa naadig, han skjulte ikke en Gang at han var forhippet som andre Gemene; han stillede i Stadsklæder, hvilket Ingen havde set før, gule Nankins Bukser, der var uhyre vide forneden, og Solskærm som et Bymenneske, høj blank Begravelseshat og Neglemanchetter med store røde Knapper i. Det hed sig, at Doktoren havde været en stor Laps, mens han studerede i København, nu kunde man da se, det var sandt. Han var ogsaa rød i Kinderne i Dag, skønt han saa bitter ud. Nu skulde det vel endelig times den haarde Negl at der kom nogen af hans Lige, nogen der kunde „forstaa" ham og læske ham i hans Udlændighed. Det viste sig meget rigtigt, at Doktoren havde ventet at komme til at tale Engelsk med de fremmede Herrer og afsløre sig som en af deres; men her var det altsaa han forliste sit Haab saa jammerligt. Da Toget nemlig kom, gik Doktor Elkær af sig selv hen for at hilse paa Engelskmændene, og naturligvis kunde vor stolte Honoratiorus ikke henvende sig til andre end Direktøren selv, Wombwell, nej nej, de Fornemme skal jo finde hinanden. Folk fra Byen passede paa at staa hos og høre efter, og de sagde at Doktoren virkelig smilede saa lækkert, som om han havde sparet mange Aars Høflighed op, idet han hilste og begyndte at sige

noget paa Sproget. Nu skulde hver og en i Byen jo være falden ned og have tilbedt ham. Men Wombwell kunde ligesom ikke opdage eller skelne vor Doktor, han var til Hest, var Wombwell, han lige just saadan betragtede Doktoren, hen over ham saadan, højt oppe fra, og han svarede ikke et Ord, havde ingen Brug for Doktor Elkær, kunde undvære ham. Wombwell var grov og red videre, og Hesten han red paa vilde heller ikke snakke. Da bemærkede Folk, at Doktor Elkær blev som en af sine egne Patienter i sit Ansigt, han gik i Stykker, han svandt lige saa stille af Vejen, evnede ikke at se paa Nogen. Man undte Doktor Elkær denne skoldende Ydmygelse, tilvisse man gjorde.

Da Toget kom ind gennem Keldby, opdagede man til sin Forbavselse, at der var tre kendte Personer med det, tre af Landsbyens Drenge, som sad oppe paa Hamlen hos en af Kuskene. Det var Doktorens Einar, Bernhard Lundgren og saa Bitte Niels. Disse tre forvovne Børn agede nok saa frimodigt oppe paa Hamlen bag de kolossale Bryggerheste, idet de med Flid gav sig Mine af at høre til Mandskabet. Og de stod slet ikke af i Keldby men blev paa deres Post, hvorfra de kastede vildfremmede Blikke ned til baade Folk og Huse i Byen. Flere Hunde, der elskede Drengene, gjorde glade Tilnærmelser til dem deroppe men opnaaede ikke at blive genkendt, skønt de logrede sig Kroppen næsten af Led og gabede og ivrede mod deres Venner i største Fortvivlelse. Da Toget drog videre, kørte Drengene med, ud af Byen. De havde, mens

›gnene holdt nordenfor Keldby været nede af Vog-
ne og hjemme for at hente deres Spadserestokke,
ilke alle var af Spanskrør og havde Bly i Enden,
Doktorens Dreng havde skaffet Penge, samt en Lom-
eflaske med Salmiakmikstur, foruden at han havde
ıbt Brystsukker hos Købmanden til Rejsen. Man iagt-
g som en Kendsgerning, at Doktorens Einar koldblo-
gt talte Engelsk med Kusken; og de Folk fra Byen
r interesserede sig for Drengen følte, at han uhjælpe-
;t var i Færd med at glide fra dem. De tre Æven-
rere saa sig ikke tilbage, da Toget drog ud af Keld-
og sønderpaa ad Landevejen gennem Graabølle Hede.
ange Folk studsede ved at se dem forsvinde paa
nne uopklarede Maade. De tre Drenge havde ikke
llet give nogen Forklaring men havde anlagt en skrut-
gget betroet Holdning som andre voksne Mænd og
lt Byen tilbage med dens Gisninger.

Men at de var bleven saa intime med Menageriet,
t var gaaet meget naturligt til. Hele Landsbyskolen
ıvde taget Stade nede ved Milepælen, den store Klas-
for sig i den ene Grøft naturligvis, og den lille
lasse for sig paa den anden Side af Vejen. Toget
orde et bedøvende Indtryk paa dem, da det kom;
lv den store Klasse følte sig med alle sine Fortje-
ester som totalt slettet af Verdens Regnskab. Aldrig
r havde de vidst, hvor de var fattige og afmægtige,
u da den indre Værdsættelse ikke længere gjaldt,
vor deres Ry for Skønskrift eller som Stenkastere var
idet udbredt, hvor faa der ejede Forudsætningerne for

at gøre den rette Forskel imellem dem. Enhver Værdi gik forfærdeligt ned; hvem tænkte nu uden bitter Ringeagt paa sine Vibereder og Humleboer eller paa sin Svanekniv. Hvad værre var, selve Personligheden stod paa Spil; Drengene fik ligesom de Voksne paa en farefuld Maade Øjnene op for deres eget og Kammeraternes virkelige Ansigt; mange kom under den almindelige Fallit til at se paa hinanden med en Kulde, der aldrig siden lod sig fordrive. Men der var ogsaa en og anden der ligesom for første Gang fattede Troskaben i sin Vens arme, fregnede Ansigt og fik ham mere kær. Einars og Bernhards Venskab taalte Ildprøven. Men desuden blev Bitte-Niels optaget deri.

Bitte-Niels var en Udsætter, et Sognebarn uden levende Slægt eller Forældre; han blev hele sin Barndom igennem kun taalt, fordi man jo ikke kunde drukne ham eller paa anden Maade blive ham kvit. I Skolen saa man dybt ned paa ham men forfulgte ham ikke, da han af Natur var Venligheden selv. Bitte-Niels havde en smilende Mund og kunde blive saa glad, naar man gav ham noget. I Dag var han ogsaa kommen med men sad lidt for sig selv, vel vidende at han ikke kunde maale sig med de andre Drenge i Tøjet. Og dog var han festligt klædt paa, i lange Bukser og med en altfor stor Kasket paa Hovedet, smaa Skaftestøvler og en Trøje som var vendt, altsammen Gaver fra forskellige Kanter af Sognet. Niels lignede i hele sit Antræk en Bondemand i lille Maalestok, en ganske lille Udgave af en Gaardmand, og han følte sig vel til Mo-

le, de lyse Øjne kunde lige naa at skue frem under
uen, som gik ham altfor langt ned paa Hovedet. Han
var sig bevidst, at Knapperne i hans Trøje sad paa den
venstre forkerte Side, over det den var vendt, men det
haabede han kunde overses; derimod sad han i stor
Uro paa Grund af Støvlerne. Det var dejlige Støvler
med Skafter, ikke meget slidte, men den højre var en
ubetydelig mere but i Taaen end den venstre, hvilket
var uklædeligt. Alene Bitte-Niels i hele Verden anede
noget om denne Lyde, men han troede nu, at hele
Herredet og Menageriet stævnede til bare for at opdage
det. Derfor sad han hele Tiden med sine Fødder gemt
i en Busk Græs og aandede ret sorgløst saa længe;
dog var han stadig ilde til Mode ved Tanken om, at
man vilde se paa Støvlerne, naar han rejste sig og gik.
Og det maatte han til, da Elefanterne kom. Men da
glemte han Støvlerne. Mens nu alle var optaget af at
se paa Elefanterne, der stod og puttede Hø i sig,
akkurat som om de var udstoppede Dyr, der endnu
følte nogle Huller indvendigt, der skulde fyldes ud,
kom Einar til at se paa Bitte-Niels og fattede Venskab for ham. For den lille Søn af Sognet, der var
ligesom sat sammen af milde Gaver fra Top til Taa,
selv Hænderne og Ansigtet lignede smukke Foræringer, han stod og morede sig, han var den eneste der
gav sig hen. Alle de andre Drenge stod lukkede og
fulde af hundrede uovervindelige Forbehold ligesom de
Voksne, der alle kom til at se mere og mere lidende
ud, fordi de fyldtes af et hemmeligt mægtigt Begær

ved Synet af det Fremmede og Nye, uden at de dog kunde anerkende det eller bøje sig derfor, da de saa vilde tabe sig selv. Bitte-Niels havde derimod intet at tabe og kendte ikke til Trods, han var en ensom og lykkelig lille Sjæl. Han stod og lo alene, han tog imod, alle hans Lemmer spillede af Deltagelse. Man kunde se alt hvad der skete paa ham, hans Ansigt var som et levende Spejl, hans smaa Hænder gjorde alle de Bevægelser efter, han iagttog, næsten umærkeligt, de spjættede og flagrede som Fugleunger, hans Knæ bevægede sig i Takt, naar han saa Nogen gaa, han smilede uden at beherske sig naar noget var godt, hans Hjærte fløj ethvert Vidunder i Møde. Som han der stod med den altfor store Lue paa, i en lille Bondemands Lignelse og totalt fortabt i hvad han oplevede, var han alle Begivenheders Midtpunkt, selve Kongen i Æventyrriget, hvor alle Væsener er lykkelige og smaa.

Da nu Toget satte sig i Bevægelse igen, var der en af Kuskene, en sortagtig og venlig Fyr, der havde raabt til Drengeflokken fra sit Sæde paa den umaadeligt store Hamle. De havde jo alle slaaet Øjnene ned og teet sig som om de Ingenting saa eller hørte; men Doktorens Einar, der lærte Sprog af sin Fader, var snart bleven klar over, at denne Mand hverken spurgte dem, „hvis Fader de var“, eller oplyste dem om, at „de havde noget Skind paa Næsen“, eller den Slags Spøg, Voksne plejer at gøre Drenge forlegne med. Saa havde Einar givet sig Bekendtska-

et i Vold og draget Bernhard med. Men da de var ommen til Sæde oppe paa Hamlen, saa Einar Bitte-Niels trave nede paa Vejen smilende og tilfreds over .t det var gaaet de to saa godt, og saa havde Einar vinket ad ham og halet ham op paa Hamlen ogsaa. Saadan var det gaaet til.

Og nu rullede de ud over Heden i en Stemning ler var hinsides al Erfaring, større og mere bevinget end Søndagsglæde og Julefryd; de var simpelthen løftet ovenud af Landet og sad ned midt i en ny storartet og herlig Verden. Vognen, hvorpaa det forundtes dem at køre var jo et Vovestykke i Retning af Størrelse og udmærket solid, den lignede et angt smalt Hus sat paa Hjul, men den havde hverken Vinduer eller Lemme; det var jo nemlig et stort Bur med Gitter paa den ene Side, som var blænet med Skodder. Alt paa Vognen var i svær Stil, baade Stængerne, der var saa tykke som Stolper, Hamlen og Svingeltræerne, og Hestene var i overnaturlig Størrelse. Det var engelske Bryggerheste med umaadeligt svære Ben, rene Kæmpedyr. Tæt ind under Vognens ene Baghjul løb en lille Træbom i to Kæder, den var til at møde for Køretøjet, saa det ikke skulde gaa tilbage, naar det gjorde Holdt opad Bakke. Se af den Slags mægtige Befordringer var der jo en uoverskuelig Række. Nogle blev trukket af Elefanterne og andre af Kameler; men den der sagdes at indeholde lutter Løver blev trukket af fire Kæmpeheste, den var endda større end de øvrige. Imid-

lertid var der flere Husvogne end dem der indeholdt vilde Dyr; bagest i Toget kørte flere meget store Vogne, der var indrettet til Beboelse for Direktøren og hans Stab, og det var Køretøjer uden Lige i Pragt og Kostbarhed. Wombwell selv rejste i en Vogn af Spejlglas og Forgyldning; der var flere Stuer i den. Men den allerbageste Vogn var den fineste og dyreste af dem alle; i den rejste nemlig den store Løvedronning, *Miss Alice,* om hvem der stod paa Plakaterne, at hun vilde gaa ind i Buret ganske alene til de femten Løver. Denne Vogn var sat sammen af slebet Glas og lutter udskaarne og forgyldte Rammer, det var en Triumfvogn af mange tusind Kroners Værdi; den droges af fire flødefarvede unge Hopper med rosenrøde Muler og blonde Manker; de var saa trinde og hvidkroppede, at det gærne kunde være Jomfruer, der gik paa alle fire. Miss Alice var der endnu ingen der havde set, hun sad inde i Triumfvognen, for hvis Vinduer der var trukken røde Silkegardiner.

Fra Keldby til Graabølle er der halvanden Mil. Men Landevejen gaar næsten i Vinkel, fordi man maa passere Broen over Moholms Aa. Den første Mil gaar gennem en Hede, som til venstre strækker sig lav og i det uendelige ud mod Limfjordsstriben med Salling Land paa den anden Side, og som paa højre Haand rejser sig kuplet og stor med mange Kæmpehøje og ender mod Himlen i Graabølle Hedebjærge. Denne lange Hederyg staar saa kraftig med

sin mørke Farve, der er plettet af frisk Gyvel, den bærer over en Snes store Kæmpehøje, men midterst og højest stræber en rund og fin Gravhøj luftigt tilvejrs og mødes med den blaa Himmels snehvide Klodeskyer. Her siger de, at en Konge ligger begravet. Heden er endnu fuld af Spor efter ældgamle Køreveje, som krinkler sig ud og ind i den dybe Lyng; der har i gamle Dage gaaet en stor Trafik fra Hvalpsunds Færgested og ind i Landet. Chausseen trækker nu sit hvide, retlinjede Baand gennem Heden kantet med Grøfter og pyntelige Skærvebunker. Men blot man springer over Grøften, er man i den vilde Hede, der dufter saa krydret af sin egen mangfoldige Frodighed i det Smaa.

Med disse Omgivelser var de tre Drenge fortrolige; men i Dag da de var kommen saa stolt op at age midt i det herlige Optog, syntes de, at Heden og de kendte Høje, ja selv Skærvebunkerne, saa' saa langt efter dem, idet de kørte forbi, saa tilovers, at de blev ligesom hjærteklemte over ikke at kunne gøre noget for de fattige Ting. Der hoppede en Hare op paa Vejen, hvor den sad lidt med rejste Øren for saa at styrte sig hæftigt forskrækket over Grøften og ind mellem Bankerne; det var jo ikke saa sært, tænkte Drengene, at den blev skræmt, og de fulgte den med hemmelig Sympati og Ynk, til den var forsvunden. Hvad var ogsaa denne enfoldige og hjemmefødte Hare at regne mod alle Menageriets ædle Skabninger; det gjorde dem smærtelig ondt for den,

den havde set saa lurvet og uegennyttig ud, da den rendte.

Rejsens Vemod gav næsten de tre Drenges befriede Stemning Ulivssaar. Deres Hjærte hang ved den arme, enlige Husmandsko, der var tøjret i Grøften, og som troligt gumlede, skønt der for et menneskeligt Øje ikke var Græs at opdage; den saa' saa angerløs op paa dem, den stod og bar sin Magerhed uden Protest som var *det* dens Bidrag til den lyse Dag.

Langt ude i Heden boede en Stodder, som ilde anset og ellers næsten glemt nu paa tredivte Aar var beskæftiget med at opdyrke sin usle Hedelod; han kom frem i Dag og stod nede ved Vejen for at se paa Toget. Det brødes underligt i Mandens tilgroede Ansigt, som om han blev blændet af at se den endeløse Rigdom, uden at det dog vilde lykkes ham at danne sig Tanker derved. Hans Kone stod i nogen sømmelig Frastand strikkende paa sin Strømpe, hun iagttog ikke den store Vognrække men *ham*, Manden, hendes Herre, paa hvem det beroede hvad hun skulde se og mene. Tre-fire smaa langhaarede Hoveder stak op af Lyngbuskene endnu længere borte, de Yngste, der spejdede og ikke vovede sig nær. De Keldby Drenge havde aldrig haft andet Mellemværende med Hedemanden, end at de en Dag da han var oppe i Byen havde drillet ham fra Vid og Sans ved uartige Tilraab og ved at bombardere ham med Tørveknalder, og hans Børn havde de haft mest Lyst til at jage efter

i Heden, ikke røre ved dem, men jage dem, til de faldt om sprængte og døde. 'Nu følte de, at de havde gjort Hedemanden Uret, og det smærtede dem, at de smaa Hoveder i Lyngtoppene ikke turde nærme sig mere.

Men da de naaede længer bort fra Byen, udenfor de Omraader, der gjorde et hjemligt Indtryk paa dem, svandt de nagende Fornemmelser og gav Plads for Sorgløshed og Varme. De blev igen snaksomme og stærke i Øjnene. Vejen der ikke længere var dem saa bekendt nærede deres Velbefindende. Einar bød Brystsukker om af Kræmmerhuset. Bernhard slog to i Munden, men Bitte-Niels erklærede først med Tugt, at det var en Skam, hvorpaa han tog et, der var klart som Glas og af Form som en Fisk. Einar bød ogsaa Kusken og havde den Glæde, at han i Aandsfraværelse tog et og puttede i Munden. Den sorte Fyr var bleven saa stille og slap, han sad og nikkede og tjattede i Halvsøvne paa Hestene med Linerne, som hvert Øjeblik gled i hans Hænder. Pludselig saa han drukken og bedende paa Bitte-Niels, der sad ham nærmest, og stak uden et Ord Tømmerne i hans Haand. Niels tog dem, og i samme Nu sov Kusken med Hovedet bøjet dybt forover. Det var som om de først i dette Øjeblik bemærkede, hvor hans Klæder var ynkelige, og hvor de fremmedartede Støvler var udslidte og skamferede af Landevejenes skarpe Sten.

Men det var jo et stort Fejlgreb af Kusken at han havde givet Bitte-Niels Tømmerne; de andre to blev

skinsyge og vilde have ham til at afstaa dem, det blussede op til en Trætte, hvorunder der blev hvisket hidsige Ord. Bitte-Niels svarede Intet men spyttede som en Gentleman Brystsukkeret, han havde faaet, ud igen; den klare søde Fisk, der nu var ganske tynd, faldt ned paa Vejen. Da det var gjort, smilede han, holdt smukt paa Tømmerne med sine smaa haardføre Barnehænder og smilede mere og mere, alene. De andre kunde ikke staa for ham. Bitte-Niels *skulde* køre, enedes de om som med een Mund. Og da Niels nu følte sig anerkendt som Kusk, smilede han livsaligt, der gik stumme Ryk igennem hans Bryst af Glæde. Einar puttede et nyt Brystsukker ind i hans leende Mund, mens Niels med begge Arme strakt frem paa Tømmerne kørte det kæmpemæssige Spand. Det gik godt. Hestene travede meget roligt og holdt af sig selv Afstanden mellem sig og Vognen foran, som de var vant til. Hvor Niels var kommen paa den grønne Gren, og hvor Einar og Bernhard uimodstaaeligt bøjede sig for ham og undte ham det! Kusken snorksov i det bagende Solskin siddende med sin magre Ende paa Hamlen, som var han limet til den. Inde fra Vognens mystiske Indre lød nu og da en puslende Lyd af Halm og nogle højst skumle Gab og Knur, det var de indestængte Dyr. Hu hej, Bitte-Niels, du den mindste Gaardmand i Verden, der styrede du Noæ Ark smilende og med Færdighed gennem Graabølle Hede!

I det skarpe Knæ ved Tinghusene, hvor Heden

ører op, var det dog nær gaaet galt. Her drejer 'ejen i en Vinkel næsten tilbage i samme Retning, g her gav Niels ikke Vognen Sving nok ud til højre, ller han havde ikke regnet med dens Længde, nok r det, Baghjulet kom Grøften for nær og skred lidt d. Aa, da stivnede alle tre Drenge af Angst, men et farlige Nu drev over, og de rullede frelst ind paa en brede og banede Graabøllevej. Det var morsomt t se Vongtoget passere dette Hjørne; Vogn for Vogn vingede i brat Kurve, det lignede en stor Orm, der iger anden Retning. Nu laa Vejen hvid og fin lige p til Graabølle, der kunde ses med sit Kirketaarn og ne store Træer.

Vejen gik tværs over den brede Dal, der strakte g fra Fjorden og langt ind i Landet til Moholm. aen krøb blaa og vidtløftig gennem de lysegule Enge. angt borte øjnede man Moholms røde Taarn. Selve ejen var kridhvid, fordi den blev holdt i Stand med iuslingskaller, som blev taget fra Grøfterne; det var ımmel Fjordbund her. Men denne hvide Vej gen- em de grønne Kær gav Rejsen mere Liv. Fra Fjor- en kom Pust af Saltvand og af Tang, det gjorde Øj- ene saa klare.

Men hvad der var det mærkeligste, det var den længde Folk der var paa Færde. Da Toget havde asseret Broen over Aaen og begyndte at tage Bak- en op til Byen i korte Ryk afvekslende med Hvil, ar det som om selve Jorden frembragte Mennesker Tusindvis. Bakken fra Byen og ned til Aaen var

sort af Folk, de mylrede op af Grøfterne, de kom til Syne paa Brinkerne i sorte Flokke, alle søndagsklædte, de nærmede sig gaaende og kørende allevegne fra. Langt, langt borte kunde man se Punkter og Hobe flytte sig i Solskinnet med Retning efter Graabølle.

Det ældgamle Bondeland, fra hvis Bakketoppe de henfarne Slægters Gravhøje og Bavnepladser glanede til hinanden, Mil og Mil imellem, den fra Oldtiden dyrkede Dal, hvis Bredder grinede med hvide Affaldsdynger fra Stenalderfolkets Bopladser, og mellem hvis Brinker Ekkoet af Dyrebrøl og Lurer endnu spøgede, Fjordkysterne og Heden, al Himmerland opgav sine Levende. De kom fra Omegnens gamle Byer, Kourum og Torrild og Stenbæk, de kom fra de tusindaarige Gaardsteder med hedenske Navne, hvor en og samme Slægt havde siddet stille uden Minder og uden overleveret Historie lige fra den graa Fortid alene bøjet over Dagens Arbejde, de kom fra nye Udflyttergaarde, fra Husmandspladser; alt hvad krybe og gaa kunde stævnede mod Graabølle, som vilde de endelig en Gang samles og se sig ud derfra. Aldrig havde man før set saa mange Folk paa et Sted; og Enhver saa, at alle dem han kendte kom, for de kom *alle*, Aftægtsfolk, Hundredaarige, Kvinder og Børn, hele Generationer i flere Led. Folk der forlængst havde puttet sig og kun ventede Forløsningen, de kom frem en sidste Gang endnu, kuldskære og sky i Solskinnet, vanskabte af Aar, som havde de siddet deres Livstid i dybe Kældre; ogsaa til dem var Rygtet naaet

ned en Genklang i de øde Hjærner af hin Forjættelse, de en Gang tog i Arv og gennem endeløse mørke Tider tabte af Syne. Men skulde de ikke komme, skulde de ikke stævne sammen for denne eneste Gangs Skyld, nu da det ikke forlangtes af dem, at de skulde rejse til Verdens Ende for at se dens Vidundere, nu da Verden selv kom til dem!

Da Toget kørte ind i Graabølle, modtoges det temmelig stille af Egnens Menneskemasse. Vognene var jo foreløbigt lukkede; ogsaa Folk holdt sig tilbage, væbnede sig med Mistillid og ventede, som deres Erfaring havde lært dem til det. Kun een Vogn drog som en Fure af lys Munterhed, næsten Bevægelse, gennem Mængden hvor den kom frem, det var den der blev styret af Bitte-Niels. Han sad jo saa strunk og paapasselig og kørte og var ikke til at tage fejl af, det var Bondens egen lille Søn, skabt i en smuk Gaardmands Lignelse, sammenskænket af ægte Ting fra Top og til Taa. Et helt Sogn var tilstede og kunde indentificere hans Udstyr Stykke for Stykke, hele Herredet muligvis havde bidraget til selve hans Eksistens, han var Kød af alles Kød og Blod af alles Blod, han sad der og smilede saa sødt og fint som Kys og Hvisken bag Døre, ja og sandelig om det lille Allemandsbarn ikke optraadte som forsonende Engel mellem hele den stride Bondebefolkning og Menageriet, dette Bud ude fra den aabne, glubske Verden! Vist er det, der kom en frisk og befriet Stemning over Folk, deres Hjærte gik op, da de saa den lille hjemlige Figur med

saa stor Sikkerhed sidde der som Kusk paa Vog
med brølende Løver.

Vogntoget defilerede gennem Byen og ind paa
store Toft bag Kirken, samme Sted hvor der l
holdt Ting i fordums Tid, og nu fik man da at
hvordan Menageriet skulde opstilles. Den første V
kørte hele Pladsen rundt og holdt saa stille,
næste kørte op bag den og saa fremdeles; det
let at se, at alle Vognene vilde komme til at
sammen i en aflang Rundekreds med Gittersiden in
naar de alle var kørt op. Men det tog Tid, for
var umaadeligt mange Vogne, og Rundkredsen
nede til at blive af et kæmpemæssigt Omfang. N
sagde at dette vældige Rum endda skulde dæk
med et Telt, men det syntes utroligt. Og dog
man det at se. Hele Resten af Eftermiddagen m
gik til Opstillingen af Vognene, og det blev la
hen paa Aftenen inden Teltet var rejst og Alt in
Orden.

Folk der stod og saa til blev Vidne til paafalde
Optrin den Eftermiddag; der foregik Ting som i B
derfolkets Øjne var baade harmelige og oprøre
Aldrig havde de set Kuske fare saa ubarmhjærtigt
Heste som her, og aldrig havde de tænkt sig en
raa og rasende Behandling af Mennesker, som
Wombwell bød sine Undergivne. Han ledede
Opstillingen, i en eksempelløst fin og kostbar F
klædning og med en mange Favne lang Lædersv
i Haanden, og han skreg og skummede som en

Mand, naar det ikke gik ham tilpas. Han forlangte Hurtighed, Hurtighed, hvilket virkede som en Forvorpenhed paa Bønderne, der naar noget ikke bliver gjort er vant til at se Undskyldning nok i at det bliver forsømt. Wombwell, der iøvrigt var en atletisk bygget Mandsperson med Øjne der sprængte ham ud af Hovedet af Drik, Wombwell kendte kun til at blive lystret, og der var kun et Tempo i ham, Firspring af baade Heste og Mennesker! Naar en Vogn skulde køres op paa Plads, blev Hestene pisket i strakt Karriere for saa i sidste Nu at blive halet til Side inden de blev rammet op mod Vognen foran, det skulde gaa gelik! Det sidste Stykke blev Vognen saa ført af Mandskabet, der mens den endnu var i Fart kastede sig til Hjulene eller hvor de nu kunde faa fat saa tykt som Bier og sled, saa det sang i deres Ben. Vognene var tunge, og Bunden for blød, det gjaldt om at *flyve* over Grønsværet, inden Hjulene satte sig fast, Wombwell hylede som en undsluppen Satan og svang den forfærdelige Pisk over Heste og Kuske i Flæng. Flere af Egnens store Gaardejere, der ogsaa var kendt med at udøve Myndighed, stod og saa sig fornærmede paa denne himmelskrigende Bøddel og havde den største Lyst til tungt og vægtigt og langsomt, men med utilsidesættelig Værdighed at skride ind her og faa dette Dyrplageri forbudt.

Men da skete der dem noget uhørt mærkeligt, noget de aldrig siden talte om og som de aldrig rigtig fattede. En af Vognene duvede endelig ned i Grøn-

sværet med det ene Hjul og lod sig ikke rokke af Stedet, hvor meget saa Bryggerhestene lagde sig hen ad Jorden og Mandskabet sled i Hjulene. Deres fortvivlede Opsang lød tilsidst som rene Nødskrig i Dødens yderste Pine, og Wombwell galede over det hele i et ustanseligt Hyl af Raseri, mens han med Svøben beskrev hvinende Uendelighedstegn i Luften. Pludseligt faar han saa Øje paa en Flok store og kraftige Mænd i deres bedste Alder, der staar med mætte Miner og sutter paa Piber, selve den udvalgte Skare af Himmerlands største Gaardejere, og i næste Nu hviner Uendelighedstegnet over de ukrænkelige Kabudser! Wombwell er over dem med hele et fremmed Sprogs Forraad af Edder og Svovl og med sit Kæmpelegemes bestialske Energi, han griber en Mand i Armen, Thomas Spanggaard! og slynger ham hen mod Vognen, en til, Anders Nielsen! og en til, Graves i Svendsild! . . . og inden nogen ved hvordan det gaar til, ligger Himmerlands Aristokrati af Bønder ved Hjulene af den sunkne Vogn og kratter i Egerne paa Livet løs! De er stærke som Bjørne og vil pludselig vise det, for de bliver jo saa ustyrligt vrede over den Behandling, de strider sig blaa, Spyttet fyger dem fra Tænderne, de træder Støvlerne ned i Jorden, og Wombwell hyler og plejler paa Hestene, og op kommer Vognen og flyver ind paa Plads under vilde Skraal af Tilskuerne! Situationen drukner heldigvis i Hurraraab, ellers vilde de stærke Gaardmænd ikke vidst hvad de skulde gøre af sig selv, da de gik tilbage fra Knuptaget.

Hvordan var det hele gaaet til? Havde han magtstjaalet dem? Hvad *var* han for en halsende Udsending fra Helvede?

Mange Vogne blev skamferet under den hensynsløse Ilfart, hvormed de blev kørt op, Træværk og Stænger sprang og bragede, og Dyrene indeni Vognene kradsede paa Væggene og tudede i alle Tonarter; der var skellig Grund til at blive baade angst og bange. Men Wombwell pressede paa. Han vilde have Menageriet aabnet i Aften, koste hvad det koste vilde. Omsider var Rundkredsen lukket paa et Sted nær, hvor Indgangen skulde være. Kunde Wombwell nu ikke taget Entré her og ladet det være godt? Nej han kunde ikke; man fik endnu et mægtigt og gribende Skuespil at se, en Kraft- og Pragtudfoldelse bogstavelig talt, der i brutal Energi lod haant om Liv og Lemmer og Materiel, nemlig da Portalen blev rejst.

En meget stor og særligt konstrueret Vogn blev kørt op i Indgangsaabningen, og det viste sig, at den var til at slaa ud og folde fra hinanden ligesom i mangfoldige Vinger og Fløje. Men denne Opstilling lignede mere et Bombardement, en Sprængning og Beskydning, end et Arbejde i Fredstid. Wombwell var nu totalt ude af sig selv og rasede som i Krampe, brølede ud af Brystet og aad Luften, og hans Folk tog fat som man kun kan det i faa Sekunder, mens man holder Vejret, og der støver Ild for Øjnene, men i de Sekunder blev Portalen ogsaa udfoldet! Det skete ved Hjælp af Tove og lange Stænger, Fløjene blev halet

ud og samtidigt støttet nedenfra med Stængerne af Mandskabet, som bar den uhyre Vægt i strakt Løb, og idet Fløjene svang ud til Siderne og klappede ned eller fløj tilvejrs, aabnede Portalen sin Verden af Forgyldning og Malerier, mens store Stykker af den kostbare Udskæring splintredes og sprang under Knald som Bøsseskud og peb langt hen i Luften. Og da nu Portalen havde udfoldet sig mod Himlen som en Tropeblomt, der aabner sig med Knald og Røg, da Navnet *Wombwell* var sprunget ud i luende Guldskrift midt i de groteske Snørkler og gyldne Kringler med et straalende Skilderi af ham selv paa højre Fløj og Miss Alice tildels nøgenkroppet paa venstre, da blev der et Øjeblik dybt og stille i Luften, mens de styrtefærdige Mænd bøjede sig rystende forover og snappede efter Vejret. Men de fik ikke Lov til nogen lang Pust. Wombwell var et Øjeblik gaaet ind i Triumfvognen til Miss Alice og kom nu tilbage rørende Munden som efter en Dram. Til Forbavselse for dem der havde troet ham ganske sindsforvirret for lidt siden, bevægede han sig med den roligste Mine af Verden. Men i næste Nu da han har smagt af Munden, tager han Tilløb som en Svømmer, hans Hoved dukker op midt i det gispende Mandskab og hakker hid og did med hæse Brøl, mens Svøben svirrer over hans Hoved som en flyvende Snog. Nu skulde Teltet rejses. Og det uhyre Areal af Lærred blev spændt ud over Vognborgen. Skønt der arbejdedes som i Feber, tog det dog lang Tid, og Dagen hældede. Folk kedede sig imidlertid

slet ikke, tværtimod fulgte de alle Forberedelser og al Travlheden med en saa levende Interesse, at de rent mistede Følelsen af Tid.

Næsten alle Tildragelser bliver først „historiske“ længe efter at de har fundet Sted. Men det hænder at en Oplevelse er saa kraftig, at den paa Stedet mærker Fantasien, saa at man ved at glemme sig selv faar Stemning af den evige Varighed. Saaledes gik det her. Tiden slog Kreds om den Hær af Mennesker, der var forsamlet, om Graabølle og om de milevide Udsigter over Landet derfra og Sommerdagen og den store Himmel og *Wombwell,* der laa som en uhyre, groende Ting midt i det hele. Det var saa fin en Højsommerdag som det kan blive, Agrene nærved stod med alle de Blomster, Midsommeren kender, og de fortsatte sig saa langt man kunde øjne. Langt langt ude, hvor Solen mødte Landet i et grønt Skimmer, vidste man, at Frodigheden dækkede Jorden, at Rugen bølgede lige saa levende og frisk som her under Øjnene paa Graabølles Agerfald, hvor de søgrønne Marker gik i Solskinnet med knitrende Vipper og blaa og røde Gnister af Blomster. Himlen var saa vældig, Skyerne overtaarnede hinanden og rejste sig næsten til Himmelkuplens Midte, hvor den var usigelig blaa og dyb. I Vest brød Lysstøtter og Straalebundter sig gennem Skyverdenerne, men i Øst rakte høje blege Skybjærge sig op mange hundrede Mil borte og vendte sig mod Solen som store blinde Aasyn. Fjorden drog sig i spejlklare Bugter og blaanende Sunde ud mod

Fjærnheden, hvor alt endte bittesmaat som i en Taage.

Men nu er det dunkelt i Luften og køligt, Solen er gaaet ned. Den lyse Sommeraften er langt fremskreden. Menageriet staar færdigt og under Telt. Og hvilket Telt er det ikke! Det er *Arken,* det er den Gudsmands vældige Skib, der bjærger de Levende, strandet paa Graabølle Banke! Hør Dyrenes og de vilde Skabningers Kor, det er det Gys, der hilste Solen hin Foraarsmorgen paa Ararat, da Regnbuen spændte sig over Jorden! Pludselig gløder hele den mægtige Teltkuppel! Den gløder som et Bjærg af Jærn; de tænder Blus og Fakler inde i Teltet, og samtidig tager de Skodderne fra Burene, man hører et tusindstemmigt Udbrud af Alverdens blændede og forbitrede Vilddyr, og nu skyder der Raketter, et helt Bundt af Ildstraaler, tilvejrs fra Portalen, himmelhøjt op, og i samme Nu skærer Hornorkestret og Trommen i med Musik i Stormtakt — der falder et drønende Kononskud — Wombwell aabner for Publikum! Da er Klokken saa vel ti om Aftenen.

Nu opstod der Trængsel. Men ikke lige straks. I de første Minutter gik der slet Ingen ind, og Wombwell, som selv billetterede, var lige ved at sprække af Sorg og Skuffelse. Her stod flere tusind Mennesker forsamlet, og ikke en Eneste gjorde Mine til at komme ind i hans Telt! Han gjorde en mægtig indbydende Armbevægelse, den store Mand, ganske ene som han stod der i Portalen, han slog en Bugt paa sin Ryg,

en Art Logren, som Tegn paa Fred og Velkommnn. Ingen rørte sig. Han blev rød og bleg skiftevis, han raabte noget, hvorunder hans Stemme slog over i høje Lyde, dèr næsten lignede Graad. O Wombwell, det var jo Jyderne du var kommen til; Ingen vilde gaa først; Ingen vilde begynde! Mændene stod og trykkede sig sammen i kompakte Flokke og røg Tobak, idet hver for sig gjorde sin Person til Intet. Konerne holdt sig tilbage stive som Støtter og med Hænderne tugtigt foldede for Mellemgulvet ganske som ved Kirkedøren. Der førte jo en Trappe op til Indgangen, hvem skulde gøre sig *synlig* der, hvem skulde gaa ud af den sikre Ubemærkethed og udsætte sig som den forreste? Ingen vovede det, Ingen vilde bære Ansvaret. Her kunde de jo ikke skrue sig ind i en Klump, som de ellers plejede naar de skulde igennem en Dør. Da, netop som Stillingen var ved at blive uudholdelig, opdagede de tilsyneladende nedslagne men altseende Øjne, at der var Nogen paa Trappen, der var Nogen der gik først! Det var tre ganske smaa og tynde Drenge, der med desperat opskudte Rygge stampede opad Trappen, besluttet paa at komme ind og se Menageriet eller dø; det var de tre Drenge fra Keldby, Doktorens Einar, Bernhard Lundgren og Bitte-Niels, de Syvsatans Knægte! Bitte-Niels var i Spidsen, dirrende af Liv. Det var anden Gang i Dag, at Sognets unge Søn aabnede Vejen ind til Vidunderet. Menneskemassen stod tyk og sort opad Trappen bagefter de tre. Og nu blev der

Trængsel. Det saa i nogen Tid alvorligt ud, man hørte brutale Eder, som der længe havde været stemmet op for, og sære uøvede Skrig af Kvinder, der blev klemt, Teltet var imidlertid rummeligt nok, og lidt efter lidt blev hele den utallige Forsamling opslugt deraf.

Einar, Bernhard og Bitte-Niels kom som de allerførste ind i Menageriet. Græsbunden glinsede underlig giftiggrøn i Lyset fra de svedende og vilde Naftablus. Overalt Gitterstænger med urolige Figurer og Skygger bagved, Dyreansigter, gule Skind, store svømmende Øjne, Gab der aabnede sig utæmmeligt; overalt Mumlen og tungsindig Glippen med Øjenlaagene, overalt bløde Poters rastløse Vanken om paa Savsmul ... og hvilken sørgelig Lugt! Det var de store fornemme Rovdyrs Parfume, der fyldte Teltet, denne syge og onde Lugt, der er ulykkessvanger som Luften i et Ligværelse, hvor den søde Røgelse og Osen fra Lysene gemmer Stanken af det gærende Aadsel. Drengene vovede sig ikke straks nær til Burene men gik frem midt ude paa Grønsværet, uttende af Ophidselse; de befandt sig med deres tynde Hud og Indianersanser som i et Vejr af Ild. Løvernes Dommedagsbrøl lagde dem næsten flade paa Jorden. Men snart vænnede de sig til at begribe, at Dyrene var indespærrede, og at de med et Gitter imellem ganske roligt kunde nærme sig Kongetigerens vældige Ansigt. Og saa tabte de sig da paa denne deres første og aldrig siden fordunklede Opdagelsesrejse, saa spærrede de Øjnene op og gik ind i den vidunderlige

erden, der altid er til og altid er mistet, den der be-
taar mellem *Naturen* og *Barnet*.

Forestillingen varede i to Timer, det vil sige Folk
ıavde i to Timer Lov til at gaa rundt i Teltet og be-
igtige Dyrene. Det var et taknemligt Publikum den
Aften i Graabølle, det var Folk der hverken var bla-
ſeret af Naturhistorieundervisning eller Frokoster i Zoo-
ogisk Have. De tog paa Tingene fra et hjemligt og
neget rigtigt Synspunkt, gik fra hvad de kendte til det
Nye, ad Erfaringens Vej, hvilket aldrig har ført en Mand
vild. Darwin var jo saadan en stor og uskyldig Bonde-
nand, der sluttede fra Katten til Tigeren og tilbage
gen. Ganske som Erik Sørensen fra Kourum.

Det er jo vor Missekat, sagde Erik, da han stod
oran Tigerburet; men den har faaet Magt, den har haft
let for godt!

Samme Mand bemærkede om Elefanten, at den var
som en Slags stor Gris; det var Tapiren der hjalp ham
paa den Tanke. Folk var jo ikke til Gudstjeneste, de
rørte sig i deres egen Forestillingskreds og havde ikke
noget imod at udvide den. Dyr som Zebraen og Æs-
let interesserede dem stærkt, overdet det var en Slags
Heste.

Sin Hale er ligesom paa en Ko, udbrød Erik Søren-
sen livfuldt i Anledning af Æslet. Jeg synes det er
Synd for den. Den har jo ikke selv forskyldt det. Den
er meget langøret! Den ser taalig ud.

Stor Opsigt vakte ogsaa den Ko, de kalder en *Gnu*.

Nogle vilde paastaa, at det var en Hest med Horn. Den Betragtning at det var et Dyr for sig, der kunde ligne baade en Ko og en Hest, laa ikke nær for Nogen. De saa „Kippekalven" i alle Hjortedyr, hvori de jo heller ikke saa fejl. Af Slangerne blev de som alle Naturfolk stærkt betagne men kunde ikke karakterisere dem paa anden Maade end som grusseligt store „Huworme". Et Dyr som Bjørnen, der har spillet en Rolle i Folkefantasien, besaa de med Sympati men uden rigtig at genkende den.

Da Dyrene blev fodret, kom der saadan en hjertelig Stemning over Folk. Her var en Side af Sagen de kunde føle naturligt for; de var selv saa vant til at give Dyr det de skulde leve af. Det rørte dem dybt at se de store Rovdyr med deres forgrædte Ansigter kaste sig over de usselige Kødstumper, der blev stukket ind til dem. Oppasserne slog dem med deres lange Kødforke, naar de fodrede dem, hvorfor gjorde de det, var det nødvendigt? Dyrene spiser saa godt, og saa er det jo netop ved den Lejlighed man kan faa dem i Tale. Selve den kongelige Hanløve er ikke for stolt til at røbe sin Madlyst, til at kysse Ribbensstegen og favne den ind til sig og udsynge Trusler mod Alverden over den. Alle Dyr bliver milde i Øjnene naar de synker; om det saa er den grumme Tiger kan man møde et godartet Blik fra den, naar den ser op fra Maden og har glemt sin Smærte. Og Dyrene bliver saa kloge naar de spiser,

de ser frem for sig som fortabte i Hovedregning; de bliver saa aarvaagne og ordentlige, for det er jo en vigtig Ting at smage Foderet og at faa Alting grundig spist. Aa der blev saa inderligt stille og forsonet i Menageriet, da hele Bestanden havde faaet sin Givt. De tav og malede med Tænderne allevegne, de drog Pusten mildeligt gennem Næsen, hver enkelt Dyr skelede nidkært paa sin Bid, det var een Spisen og een Gøren sig til Gode over det Hele. Elefanterne gebærdede sig udtryksfuldt som Døvstumme mens de spiste, det lille vise Øje, de havde, lod Ingenting gaa ubemærket hen. De var slet ikke klodsede, de vidste altid hvor de traadte, de brugte Snabelen saa lækkert, bestandigt den korteste Vej. Kamelerne lod ikke til at more Folk; de mindede jo lidt om Faar men syntes dem ellers overdrevne og urimelige af Skabning. En Mand fandt at Kamelerne lignede Skrædere; men her har han muligvis tænkt paa en bestemt Person.

Forestillingen sluttede med den store Løvedronning, Miss Alices Optræden. Hun faldt ikke i Publikums Smag, og Vovestykket at gaa ind til Løverne var nok spændende men talte ikke til nogen Passion hos Bønderne. De kunde ikke beundre den fine Dame, da hun lagde sit Hoved i en af Løvernes dampende Gab, det forholdt de sig tavse til; men der var mange der lo, da hun fik en af Løverne til at lægge sig ned og selv strakte sig yndefuldt oven-

paa den. Et vildt Dyr ved vi hvad er, men en tam Løve er bare en Tingest. Hvis Miss Alice var bleven ædt, skulde Folk set interesseret til og haft noget at tage med hjem. Der var mange der var mødt op i god Tro til, at Meningen med at hun vilde gaa ind i Buret til Løverne var den, at de skulde bespises med hende, det laa i Plakatens Ord; de følte sig med god Grund brøstholdne. Til allersidst, da Miss Alice stillede sig i Dronningpositur inde i Buret midt mellem Løverne, brændte Wombwell selv et grønt Fyrværkeri af udenfor Buret, Miss Alice affyrede en Pistol og skyndte sig at kravle ud, og da det grønne, blændende Lys var slukket, begyndte Folk at tage bort.

Nu blev der en Snakken af Folk, der gik bort flokkevis, og en Rullen af Vogne paa Landevejen i den sene, meget lyse Nat. Blandt saa mange andre Mærkværdigheder drøftedes ogsaa den Kendsgærning, der allerede var sivet ud, at Wombwell nok holdt til med Miss Alice i Triumfvognen, skønt de ingenlunde var gift. Ikke at Folk havde noget derimod, men sligt er forbudt, og Parret gjorde det aabenlyst. Wombwell maatte være rig saa det betød noget! Naar man har Penge, saa kan man. Herregud, vi vil vel allesammen gærne være slette Mennesker, men vi er for smaa. Folk skiltes sukkende.

Nu er der kun at fortælle om de tre Drenge fra Keldby, at de efter Forestillingens Slutning følte, at

: havde langt hjem, og at de var forfærdeligt sult-
:. De kunde sagtens komme op at køre med No-
:n fra Keldby, men Tanken om at gøre den store
nvej huede dem ikke, og de bestemte sig til at
a tværs paa over Engene og Heden. De drak
t sidste af Salmiakmiksturen, som de mærkeligt nok
Hoste af, skønt det jo netop er mod Hoste man
ır den, og derpaa marcherede de af hver med sin
ykæp i Haanden. De var trætte og tavse mens
vandrede over Dalen, hvor Enggræsset duftede
a tungt i den dæmmerlyse Nat. De stod lidt ude
a Spangen og saa ned i Aaen, der flød saa dun-
l og dyb og blid. Men da de naaede op i He-
n og det allerede lysnede stærkt af Dag i Nord-
t, blev de friske igen og fik Lyst til at gaa op
a Toppen af Hedebjærgene, der altid drog dem,
ar de var paa Farten. Mens de arbejdede sig
, begyndte Landskabets Farver at tænde. De laa
pe i Lyngen paa Kongehøjens Top, da Solen brød
m. Landet strakte sig lyst og grønt under dem
nsides Heden, alt var stille, de fulde Kornagre
ı uden ringeste Bevægelse. Allevegne hvorhen de
a, og saa langt de kunde øjne, vandrede der Folk
a Hjemvejen, myresmaa, ingen Lyd naaede op fra
m.

Medens de sad her, fæstede Einars Øjne sig plud-
lig stift paa noget, Pupillerne blev smaa som Naa-
stik, og han blev ligbleg. Uhyre langt borte, paa

den anden Side af alt Land havde han faaet Øje paa en fin, skinnende Stribe! Det maatte være Kattegat. Det var *Havet.* Han havde aldrig set det før. Lyset faldt saa gunstigt den Morgen, at Vandspejlet fangede Glans og blev synligt paa de mange Mils Afstand. Det var kun faa Øjeblikke, saa slukkedes Striben igen. Men Einar fortalte ikke de andre hvad han havde set. Det kunde ikke siges. Det var hans Skæbne, der havde kaldt ham i det lydløse Morgengry. Han lagde sig lidt efter ned, syg og underlig kold i sit Indre, naget af Tanken om Løvedronningen, Miss Alice, Miss Alice, som han aldrig mere skulde se.

Bernhard lagde sig ogsaa ned, han var hvidplettet i Ansigtet og lod næsten ikke til at trække Vejret. Han var saa sulten, at der ikke dannede sig nogensomhelst Tanke i hans ydmyge Fattigmandssjæl. Bitte-Niels gav sig til at lede efter Bær i Lyngen; han kom længere og længere bort fra Højen og glemte de andre, indtil de kaldte paa ham.

Bitte-Niels var den der gjorde sin Lykke hin minderige Dag. Folk havde lagt Mærke til ham og set at der var Gaver i Krabaten. En hel Del Mænd, der troede at have Part i ham, og det var ikke faa, — Bitte-Nielses Moder, Mette Skræderpige, var kommen meget omkring i Herredet med sit Persejærn og sin Mund der ikke kunde sige Nej — bekostede ham sat i Lære paa Jærnbanen i Hobro, hvor han

i en ung Alder blev Pakhuskarl. Han lærte tillige Musiken og blev god til at blæse paa Fløjte. Men siden da han ikke længere kunde nære sig for Alimentationskrav, der blev stillet til ham, udvandrede han sporløst til Amerika.

JOMFRUEN

Vesterude i Himmerland, et Sted paa den lange Kyststrækning ligeoverfor Salling, ligger fire store ɔndergaarde. For et Par Aarhundreder siden laa her ı fri Herregaard der hed Strandholm. Det er en øde ; tyndt befolket Egn. Herremændene paa Strandholm ıvde i flere Generationer lagt sig efter Studehandel t meste af Ejendommen bestod i de milebrede Enge r laa ud til Fjorden. Jorderne oppe i Landet, der var agre og sandede, gjorde de ikke meget ved. Det var id uselskabelige Folk der boede paa Strandholm, det m af at de levede saa ensomt og havde saa langt andre Folk. I Ydre og Vaner skilte de sig ikke eget ud fra de øvrige Bønderfolk paa Egnen; de var aaske en Kende mere bryske overdet de var fribaarne ; fordi de sad i Velstand, men ellers fulgte de Skik-n og holdt sig paa Jorden som andre jævne Menne-er. Det var store sindige Folk, som mest blev an-ıffen i Friluft med svære Støvler paa Benene og ngivet af Hunde. Den sidste af dem hed Jørgen Dam - den sidste der besad Gaarden helt og udelt. Han ɜste og skrev meget og gjorde Rejser i Udlandet. Da ın blev gammel skiftede han mellem to Sønner, saa : Ejendommen blev delt i to lige store Dele, Nørre trandholm og Sønder Strandholm. Brødrene forligtes

godt nok. De lagde sig mere efter Jordbruget, og da Bedriften nu blev sat ned til det halve paa hver Gaard, faldt det af sig selv, at Brødrene anlagde en Levevis der var endda jævnere end deres Forfædres. Det gik saa omtrent i Glemme at Slægten var adelig. Med de knappe Tider der faldt ind efter Svenskekrigene gik det stærkt tilbage for begge Brødrene, saa at de døjede med at holde sammen paa det hver for sig.

Imidlertid havde de begge Børn. Og lige fra Børnene var ganske smaa, var det bleven en hellig Ide hos begge Brødrene at faa Gaardene gift sammen igen. Det saa ud til, at de skulde faa Held med sig; da Børnene voksede til, dannede der sig ligesom af sig selv et Par. De andre Børn paa Gaardene vedkommer ikke denne Historie, deres Forhold falder udenfor Strandholms Grænser. Det var Sønnen Mathias paa Nørre Strandholm, Junker Mathias som de kaldte ham, og saa lille Birthe paa den anden Gaard, der blev hinandens Skæbne. Mathias blev hurtig sin Faders Yndling, ligesaa Birthe, og de to Søskendebørn syntes ogsaa selv fra ganske smaa at udvælge hinanden. Den første Gang de saa hinanden som spæde Børn, begge to sat op paa et stort Bord, greb de begærligt efter hinanden med deres smaa Arme. Hele Barnealderen igennem lod man dem være sammen, de var altid foretrukket og begunstiget. De voksede op og kom til at ligne hinanden, de blev smukke, holdt sig begge finere end deres Søskende og var mere urolige. Deres Barndom var lang og sorgfri, en Evighed af Friskhed og

Sødme tilbragt i de solbeskinnede Heder og Sandstrøg, i Engene med de frodige Grøfter og ved Fjordens stille og ensomme Strand. Hvad Ingen andre saa, det vidste de to Børn om; det golde, skarpe Flyvesand var i deres Hænder dyre Skatte af bitte, bitte smaa Juveler i mange fine, ligesom fjærne Farver, Heden og Engene var dem en Verden mylrende fuld af Væsner, som de stod paa en god Fod med, Biller, Firben og Tudser, Svaler og Hundestejler; de havde hvert Aar Fuglereder saa her og saa der, som de kaldte deres, og som de besøgte i Skumringen for at tage de varme Æg og sidde lidt med dem i Haanden, mens Fuglen, hvad enten det var en Vibe eller en Lærke, biede paa Jorden et Sted i Nærheden og saa naadeligt hen til dem. De var næsten altid ude, havde altid den store vidtstrakte Himmel over sig.

Hvis man skulde sige, at der var en stadig genkommende Tone i deres Barndom, en der for evige Tider gjorde dem kendte for dem selv, da var det Ternens Skrig, der næsten altid lød over det lave Land paa Grænsen mellem Strand og Hede og altid kom højere oppe og længere borte fra, end hvor andre Fugle fløj.

Der var altid en eller anden Terne der rejste ene højt oppe under Himlen og skreg saa ufredeligt og bittert, saa kendt og saa gaadefuldt. *Girah!* Den spinkle, snehvide Fugl med de lange og dog ikke sikre Vingeslag, Fuglen der ikke lod til at have noget at sige, men som dog ikke kunde tie paa sin Flugt fra den

øde Fjord og til den ensomme Hede og tilbage igen, den gennemrejste Himlen over deres lykkelige Barndom.

De to Børn var næsten voksne, da de blev ene. Deres Forældre døde omtrent samtidig. De døde i den trygge Forvisning, at Gaardene nu vilde blive samlet igen, saa at Slægten atter kunde komme i Vejret. De Unge kunde om føje Tid gifte sig, og alt var jo iøvrigt ordnet saa godt for dem.

Men da skete der det, at Birthe ikke vilde have Mathias.

Det kom som et af disse pludselige uforklarlige Udbrud i Naturen, der skyldes dybe skjulte Kræfter. Alt var saa udmærket lagt til Rette, alt slog til; de andre Søskende havde faaet deres Arvepart og var forsørget hver paa sin Vis; Mathias og Birthe var i en passende Alder, alt var bestilt og gjort færdig til dem forud med Aars Omsigt — selv det aller kildneste Spørgsmaal var i Orden: de to Unge havde stor og prøvet Tilbøjelighed for hinanden — og saa slog Birthe alligevel op. Hvorfor? Var det noget der var vokset i hende med samme Vækst som selve Bestemmelsen? Havde en hemmelig Uvilje i hende eller en omvendt Lyst til at sejre sat Frugt, samtidigt med at hendes Lykke efter alle Regler skulde være moden? Nærede hun maaske i sit uudforskelige Pigehjærte den Følelse, at hun ikke vilde gifte sig med Mathias, netop fordi hun elskede ham? Vægrede hun sig muligvis alene paa Grund af en Drift, der er fælles for Kvinder, den at

e just vælger at trodse paa et Tidspunkt, hvor det er rimeligt og af skæbnesvangre Følger? Hvem ved vad en ung dejlig Kvinde kan falde paa! Birthe vilde kke giftes.

Junker Mathias skoggerlo til at begynde med. Silen blev han angst og tiggede for sig, saa rasende g atter igen ydmyg, saa himmelfalden, saa splitteral. Han truede, han græd. Men Birthe havde klædt in tillokkende Person i sort som til Begravelse, med store dyre Fjer og lækkert Fløjl, hun tav, tav. Hun oksede i al denne vellykkede Ubøjelighed og fik Lyst il flere Sorger og Sejre, hun omgav sig vellystigt ned Kulde og sjælelig Mystik, som ikke fandt Ord, iun legede at *komme Fremmede* — men det var hentes skrækkelige Alvor. Junker Mathias fattede hente jo ikke trods alle hæderlige Bestræbelser, og da ian elskede hende og ikke andet, endte det altid ned at han blev ude af sig selv og gav en Storm af Vildskab tilbedste, hvilket Birthe gyste for og nød. Naar Mathias opførte en af sine forfærdelige Scener, kunde hun staa saa ligbleg og yndig og lade som Ingenting, medens alle Junkerens lidenskabelige Sindsbevægelser gik som næppe skelnelige Spejlinger over hendes fine, begærlige Træk. Hun fik ofte syge Øjne, naar det lange Karlemenneske smækkede sig selv i Gulvet foran hende, dampende af Elendighed, men hun bevarede den største Ro, stod bare og rørte Munden ganske lidt, som om hun smilede grumt, eller som om hun hviskede til sig selv: Jeg elsker

ham, jeg elsker ham! Omsider rejste hun jo *hans* forfærdelige Stivsindethed, han gik fra hende i Raseri en Dag, saaret, aldrig til at tæmme mere. Han svor sig til Satan i sin Trods, kom ikke igen, kom aldrig igen.

Saa blev de da ikke gift.

Og nu begyndte der et underligt Levned paa de to Tvillinggaarde. Jomfru Birthe greb Bedriftens Tøjler paa sin Ejendom, og det saa enhver kunde se, det var hendes Forsæt at køre i Grøften med det samme. Hun forføjede med Gaardens Anliggender paa den mest fantastiske Maade i sit barnlige Stivsind, bare for at faa sin Vilje, og det blev meget værre da Nogen af Familjen vilde hjælpe hende. Endelig var der en Slægtning der traadte til med myndig Haand (Birthe gnistrede men bøjede sig) og fik sat Skik paa Tingene. Sidenefter faldt hun i Ro og teede sig menneskeligt; hun drev nu Gaarden alene, temmelig ordentligt. Forsaavidt var hun bjærget.

Mathias gik det værre men ikke lige straks. Han skøttede sin Gaard fornuftigt i Begyndelsen. Men snart gav han sig i sin Vrede og sit Nag til at ture rundt paa andre Gaarde, til Markeder og Købstæder, hvor han spillede og drak. I den første Tid tumlede og sloges han mere end han svirede; lidt efter lidt forfaldt han imidlertid.

Der gik nogle Aar, og Giftermaalet var fuldstændig slaaet ud af Hovedet paa begge Sider. De to

Søskendebørn saa aldrig hinanden, de eksisterede kun for hver Dag at mætte sig med Bevidstheden om ikke at ville give sig, de nærede hver for sig sit Hjærte med Haabet om, at den anden nu længtes og led rigtig bittert, og med Beslutningen om aldrig, aldrig at røbe sin egen Ulykke og Smærte. Stillingen udadtil var den, at Birthe nu drev sin Gaard med Held, hun levede mere og mere tilbagetrukken paa Gaarden. Junker Mathias derimod var næsten aldrig hjemme, og hans Gaard blev skammelig vanrøgtet. Bygningerne stod og faldt sammen; et Aar blev Afgrøden slet ikke slaaet men fik Lov til at raadne paa Marken, og siden blev Jorden ikke tilsaaet mere. Da der ikke var noget at fodre med, svandt Kreaturbesætningen ind, og da Junkeren tilsidst ikke kunde faa Penge mere, skammede han sig for Folk og holdt sig hjemme paa Gaarden uden at tage sig noget for. Han jagtede eller laa og drev ude paa Fjorden. Tyendet forlod ham lidt efter lidt; Markerne blev slet ikke dyrket længere. Saa endte det da med, at Nørre Strandholm kom til at ligge aldeles øde hen, uden Folk, uden Kreaturer. Egnen var i sig selv gold og sparsomt beboet, men dette var dog et Forhold, der stak af og som Ingen havde set Mage til. Det blev husket af Folk og var altid det man begyndte med siden, naar Junkerens Historie skulde fortælles. Det var en Brøde, for var der ikke Fattigfolk nok i Verden, som ikke havde den Jord de havde Lov at saa i, og her laa mange Tønder Land

hen uden at røres af Ploven. Det var underligt at se, hvor hurtigt en dyrket Plads kunde blive vild igen. Lyngen krøb ind over Agrene, hvor de ikke laa i et Urede af Følfod og Tidsler og Korn, der havde saaet sig selv, og Ukrudt mellem hinanden. Vejene ind til Gaarden forfaldt og groede til, saa at den kom til at ligge midt i et vejløst Uføre af Græs og vilde Planter som paa en Kirkegaard. Folk snakkede meget om denne Forargelse, men da der ikke var saa mange Folk, og der var langt imellem dem, blev Junker Mathias jo snart paa det nærmeste glemt. Han sad da som det eneste tiloversblevne Væsen paa den øde Gaard. Han var omsider ganske ene, idet han heller ingen Dyr havde om sig mere. Han levede af Jagt og Fiskeri, hvis han da overhovedet levede.

En Dag saa nogle Folk, der kom med en Drift Stude paa Landevejen, en underlig Skabning, som nærmede sig dem nede fra Nørre Strandholms Tidselmarker. Han lignede en Vildmand, var i en Skov af Haar og Skæg og i gamle forfaldne Klæder. Det var Junker Mathias. Han vilde ikke tale med nogen, han skød ganske roligt en Stud i Flokken og blev staaende ved den, mens de andre gik videre. Driverne gjorde Ophævelser, dette her gik over deres Forstand, men Junkeren gav dem ingen Svar, pegede blot rundt paa dem med Bøssen, indtil de fortrak. Junker Mathias skar et Stykke Kød ud af Studen og gik hjem med det. To Dage efter kom Rettens

Folk til den øde Gaard og fandt Junkeren hjemme, han laa i Sengen inde i den eneste Stue, der var beboelig. Gulvet under ham var en Sump af Jord, han havde slæbt derind paa Fødderne i Aarevis, Fugt og skimlede Vækster. Fra Sprækkerne i Loftet hang lange Rødder ned af Planter, der spirede ovenpaa. Vinduerne var mørknede til af Malurtbuske og andre Urter, der groede ude i Gaarden. Da Junkeren eller det ukendelige Haarmenneske, der var ham, saa Mændene og hørte deres Ærinde, stod han op og klædte sig paa. Han gjorde et Forsøg paa at sige noget, men de forstod ham ikke; han var kommen af Vane med at snakke. Men da de vilde afsige Arrest over ham, tog han til Bøssen og forklarede sig med den. Det endte med at de maatte gaa. Da de kom mandsstærke og bevæbnede igen, var Junker Mathias forsvunden. Hans Vej sporedes nogle Uger senere nede ad Viborgkanten, hvor der blev begaaet et Røveri paa aaben Landevej. Kort efter dræbte og plyndrede han en Pranger paa Koldingvejen. Det var det sidste man hørte til ham. Han havde forladt Landet.

Nu blev Nørre Strandholm delt i to store Bøndergaarde, og der blev igen saaet i de forsømte og tilgroede Jorder. Samkvemmet mellem Gaardene, der oprindelig havde hørt sammen, var ganske afbrudt. De ny Mænd paa Nørre Strandholm Gaardene saa aldrig noget til Jomfru Birthe. Hun boede alene. Og Aarene gik hen over hende. Saalænge hun var

ung havde hun nu og da Friere, men hun viste dem bort med Spot og Væmmelse. Siden lod man hende i Fred. Hun blev en Særling; de kaldte hende mens Aarene gik stadig „Jomfruen". Man vidste at fortælle om hendes sære Levemaade og menneskesky Væsen. Hun var slet ikke god, hun undte ikke sine Folk mere end hvad de kunde tilkomme; hun var skrap til at paase, at alting blev gjort. Hun boede i en stor Stue paa Gaarden, og her samlede hun i Aarenes Løb forskellige Dyr om sig, flere Mopper, der var saa fede af Mad og af Alderdom, at de laa hen paa Puder uden Livstegn, skaldede Kanariefugle og Kakaduer paa Pinde og i Messingbure, en Samling dødeligt dovne Katte og som den allerbedste Ven et gammelt Faar, der gik i Stuen og brægede mod Vejrforandring et Par Gange hvert Fjerdingaar. Det havde en Gang været et lille Lam, hvidt som en Sommersky og saa fuldt af Overgivenhed, at det hoppede lige op i Vejret med alle fire smaa Ben fra Grønsværet; nu var det blindt og lignede en Betlers Sæk stoppet med Uld og gamle Ben. Det faldt om tilsidst og maatte mades af en Flaske; det blev saa gammelt, at det begyndte at faa Horn i Panden som en Vædder og det kunde kræve sig næsten med menneskelig Røst, naar det blev sultent. Ingen skulde se at det var et Faar. Der var mange der gjorde sig Tanker, ved det at Jomfruen for enhver Pris holdt Liv i dette Sorgens Dyr; hvem vidste hvem hun stod i Pagt med? Men

da det tamme og trofaste Faar endelig døde helt, gentog Jomfru Birthe Historien og adopterede et nyt lille Lam om Foraaret, som gik hos hende i de næste mange Aar, til ogsaa det blev gammelt og døde fra hende.

Paa Strandholms Kirkegaard er nu Jomfru Birthe Dams store og sirlige Gravsted. Det er forunderligt it komme over et saa pompøst Monument paa denne ifrugtbare Egn. Strandagrene ligger golde og graa saa langt Øjet ser, strøet med kridthvide Flintesten, ler ligner smaa Knogler, Kirken selv er hvid som et Ben og er kommen til at ligge saa øde, den vender sig med sit arme Taarn ud imod Fjorden, som er lav og uden Lys eller Farve. Og paa den riste Kirkegaard stirrer Fattigdommen, her er saa og saa mange navnløse Begravelser, aflange Tuer dækket med hvidligt Græs. Vinden kommer forbi som en Fremmed, der puster for sig selv, tænker over sit eget lange Ærinde og rejser videre. En Tærne beskriver sin Vej over Himlen, højt oppe, den smækre hvide Fugl ligger ustøt i Flugten, som om den er for let i Luftrummet og saa altfor ene. *Girah! Girah!* Her er saa forladt, her er saa ensomt. Men midt paa den aabne Kirkegaard, ud til den tomme golde Strand, staar Birthe Dams fine Monument. Det er en høj spejlblank Granitstøtte, der er prydet med Bronceornamenter i overdaadig fransk Stil. Den krones foroven af fire skønne Broncehorn, som en dobbelt Lyre. Disse forfinede Linjer staar mod Jyllands

blege Himmel, de maner underlig raat om blidere Kaar et eller andet Sted fjærnt sønder paa, hvor de skrøbeligst tænkte Muligheder faar Liv, og Metallet støbes i lykkelige Former.

Herunder hviler Birthe Dam, som i en Menneskealder og mere besøgte Kirken hver Søndag og ikke besøgte noget andet Sted. Hver Søndag saa Menigheden hendes blodløse, visne Ansigt bag Laagen i Pulpituret, hvor Slægten havde haft Kirkestol fra Arilds Tid. Her hang Dam'ernes Vaaben udskaaret i Træ og bemalet med azurblaa og teglrød og svovlgul Maling. Her findes nu et gammelt Kontrafej af „Jomfruen" paa Sønder Strandholm. Man ser hende sidde i et Snørliv, der er saa spidst som et Kræmmerhus, og med det hærgede Nonneansigt indkapslet i pibede Strimler. Under hendes venstre Arm er malet Hovedet af et Faar med gule Faunøjne og en from lang Næse, det er til Minde om det eneste Væsen, Jomfru Birthe elskede.

Men det hændte en Søndag, at Menigheden til sin Forundring og Skræk ikke saa Jomfruen i Pulpituret. Andagten blev forstyrret, Præsten vævede aandsfraværende i det, fordi det gamle tørre Hoved med den stivsindede Mine ikke som ellers var at se oppe i Pulpituret.

Jomfru Birthe var lovligt undskyldt den Dag, hun gik grædende og vild oppe i sin Stue den Dag. Om Formiddagen da hun kørte til Kirke som sædvanligt og var kommen ned i Dalen og over Aaen,

havde hun bemærket, at en Rytter jog ned over Vejen inde fra Landet og med Retning efter Strandgaardene. Hun havde ikke tænkt videre over det, før hun et Minut efter havde set en anden Rytter komme frem over Bakken i strakt Galop bag efter den første. Da havde hun ladet Kusken holde. Og da det snart stod tydeligt for hende, at den første af Rytterne var en Flygtning, som det gjaldt om at stoppe, havde hun, raadsnar og handlekraftig som hun var, givet sin Kusk Befaling til at staa ned og kaste Broen af, som de lige havde passeret. Kusken lystrede Ordre og havde paa faa Øjeblikke fjærnet Plankerne paa den usle Bro, saa at den ikke kunde befares. Jomfru Birthe blev roligt holdende paa Vejen og saa, hvorledes Rytteren sprængte ned imod Aaen. Han suste lige forbi Karossen — det var en Mand med lange graa Haar — og i næste Øjeblik saa hun ham kaste sin Hest til Side, idet han observerede, at Broen var brudt af. Han var lidet paaklædt efter Aarstiden, Manden, og han bar en falmet Hat paa det graa Haar. Da han ikke kunde komme over Broen, tvang han Hesten ud i Aaen ved Siden af, men den blev straks stikkende i det dybe Dynd, sank sparkende og forsvandt. Rytteren bjærgede sig tilbage over dens Kryds og kom paa Land. Imidlertid havde den anden Rytter stanset sin Hest og var staaet af. Der var ikke tredive Alen mellem ham og Flygtningen. Og Rytteren der nu ikke kunde

komme længere, og hvis Hest var sunken, han stod ret op og ned, uvis om hvad han skulde gøre, eller lydig i sin Skæbne. Men Forfølgeren gjorde koldblodig sit Gevær løs fra Saddelen, sigtede omhyggeligt og skød. Røgen fløj fra Piben sammen med Rabalderet, og han hængte Bøssen over Halsen, tog sin Hest ved Tøjlen og trak ned mod Aaen, hvor Flygtningen laa falden forover.

Birthe Dam havde imidlertid forladt sin Karosse og var gaaet ned til den faldne Mand. Hun løftede hans Hoved og saa, at det var Mathias. Hun blev ikke forundret, over at det var ham, og ikke sønderknust, over at han var død. Han var gammel og graa og næsten ukendelig, men hun kendte ham, og de samme Aar, der havde ødelagt ham, havde gjort hendes Sind koldt. Han var død just som han kom hjem, ja det var saadan hans Skæbne vilde have det. Og hun havde ventet paa ham i tusinde Aar, men nu var han jo kommen, nu havde han redet sig Blyet i sit Hjærte, just nu da hun fik ham igen. *Girah!*

Manden der havde skudt stod og ventede. Det var jo en fornem Dame, der laa og holdt Misdæderens Hoved, han fik vel vise hende lidt Høflighed. Jomfru Birthe vendte sit taareløse Ansigt op mod den Fremmede og sagde stille med en bønfaldende Klang:

Aa, lad ham ligge lidt! Blodet er ikke løbet af ham endnu.

Hun var bange, hun ikke skulde beholde Mathias, hun blev siddende og holdt hans Hoved oppe, mens Blodet løb af ham. Hun lagde hans Hoved i sit Skød og holdt paa det med Hænderne, som hun plejede at gøre da de var smaa, og Mathias græd sine Genvordigheder ud hos hende. Aa de puttede sig altid væk et Sted ude under aaben Himmel, hvor Ingen kunde se dem, mens de var Børn. Der var jo ikke gaaet saa lang Tid siden de Dage. Nu havde hun ham igen, og Mellemtiden kunde det være det samme med. Hvor han laa stille! Han sitrede kun ganske, ganske lidt i Kroppen, og det blev svagere og svagere, som naar hans Graad stilnede i de gamle Dage, da de var smaa. *Girah!*

Den Fremmede talte med Kusken. Det var en Politisoldat fra Hamburg, han talte kun gebrokkent Dansk. Han havde forfulgt Misæderen, som var brudt ud af Fængslet, i fire Dage. Han havde Ordre til at tage ham levende eller skyde ham, og da det nu var truffen sig saa heldigt, at der var Vidner, havde han skudt. Om Kusken vilde bevidne det? Jo det skulde Kusken nok. Den Fremmede tog Hatten af for Jomfru Birthe, hvem han titulerede Madame, og forklarede Sagen igen for hende. Den Mand som han nu i Medfør af Hamburg Stadsret *ex tempore* havde henrettet var en Landevejsrøver og Mordbrænder. Om Madame kunde og vilde bevidne, at han var død?

Birthe Dam nikkede med Respekt, aandsfraværende. Jo hun kunde bevidne det!

Ja saa havde Manden udrettet sit Ærinde. Liget kom ham ikke ved. Det lod til at Madame interesserede sig for det; saa meget desto bedre...

Det lille Formiddagsmøde endte med, at Jomfru Birthe kørte hjem med Liget i sin Karosse, og den Fremmede red bort ad samme Vej han var kommen med en undertegnet Dødsattest.

Men da Birthe Dam havde faaet sin døde Fætter lagt til Rette inde i Stuen, løste hendes stive Hjærte sig, og hun gik grædende og vild som en ung Kvinde op og ned mellem sine skabede Katte og Mopper. De saa paa hende, alle hendes overfedede og metusalemsgamle Skødedyr, de ræbede, mjavede og hummrede imod hende, Mopperne som laa, Kattene der ikke kunde rejse sig, Faaret der var blindt og gik i Barndom.

Nogle Aar efter døde „Jomfruen" og blev begravet. Nu blev ogsaa Sønder Strandholm delt.

Der staar en Sten paa Strandholms Hede, en høj smal Graasten, der vel er rejst af Oldfolket over en Høvding. Den ligner et stort Hængsel, en vældig Stentap, hvorpaa der kan have hængt en uhyre stor Port. Rundt om er Landskabet fuldkommen øde. Og dette enlige fantastiske Kæmpehængsel viser sig i Miles Omkreds paa Heden som den sidste vældige Rest af en kolossal Bygning eller som Brudstykket

en forglemt Begyndelse til en Kæmpebygning. Him-
n over dette Land er saa tyst, det lyder saa en-
mt, naar en Tærne gennemstrejfer den og skriger
øjt oppe. Tærnen flyver altid alene; det siges at
en er usalige Jomfruers Sjæl.

HERREMANDENS TRÆSKO

[ar jeg aldrig fortalt Jer om den kloge Præst i
L Kourum?

I har da set, at der hænger et gammelt Gravskilt
ɔurum Kirke, inde i Koret, det er af Blik og skal
som forestille en Papirrulle med en Jærnkrans om
en bitte Hølé ovenover; det er meget rustent.
ı man kan tyde Indskriften, naar man ved Besked
ɔrvejen, den er sat over Emmanuel Povelsen, Pa-
og Ejer af Knustrupgaard. Gamle Folk kan godt
ke Snak om ham. Han blev nu ellers kaldt Hr.
ıwol, mens han levede. Han kom til den Gaard
en sær Facon.

Saadan fortæller de. Hr. Manwol var Præst i
rum. En godsindet en, saadan en sølle en, men
's en grundfæstet Mand i sin Lærdom. Han havde
taget en Visdomsgrad ved Skolen i København.
var ingen Ende paa hans Hukommelse, han kunde
elle, og det uden at hakke i det, hvad for Præster
sad i Embederne hele Landet over, hvorlænge de
de siddet, og hvor de var født og alle deres For-
ne — der skal Hoved til at huske saa meget!
ı saadan det Timelige forstod han sig ikke grun-

dig paa, som man jo heller ikke havde Lov at vente af ham. De sagde, det var Madammen der holdt *det* sammen, der kunde holdes sammen i det usle bitte Kald; Præsten var meget for god. Hun var skam skrap. De fortalte, det var Hr. Manwols Moder, der havde givet ham hende til Ægte, for at han kunde have en til sin Husgærning uden Bekostning. Jeg ved det ikke, men Folk vilde da have det til, at Præsten ellers bar Frygt for Fruentimmer. Den Aften de kom hjem, græd han nok og rendte op paa Loftet og gemte sig, helt forstyrret over at Bruden vilde forgribe sig paa ham. Og siden levede de fra hverandre. Det kan jeg nu ikke tro, for jeg er vis paa, Præster gør deres til at de altid sidder med saa store Familjer, og at de lider det godt; ellers skulde der da være Nogen der hjalp dem med den Gren af Embedet. Kan hænde sig det er det de holder disse her personlige Kapellaner til sommetider. Naa. Men Hr. Manwol var som jeg sagde meget for god. Han kunde ikke have noget uden han jo skulde give det hen. Han slegede for Katte og Kyllinger og andre Dyr, som om han følte sig nærmere til dem. Om det saa var en Skarnbasse, maatte han lade den leve. Men *den* har jo ogsaa en sort Kjole. Det gik tit paa, at Præsten holdt stille paa Landevejen, naar han skulde i Sogne, og Kusken var saa nede foran Bæsterne og pirre i Hjulsporet; saa grinte Folk, naar de saa det, for saa vidste de godt, det var en Skarnbasse, Hr. Manwol havde spejdet ud i Hjulsporet,

og som han ikke vilde have undlivet. Saadan var han.

Hr. Manwol havde en Dreng, fortæller de, en Krabat, og *han* havde Løjer af sin Husbond en Gang. Præsten krigede paa Muldhvalpen. Her vilde jeg synes han gjorde Uret, for Muldhvalpen, kommer det mig for, var ligesom lidt af hans eget Slav ogsaa, med sort Kjole og meget nærsynet; Muldhvalpen er lærd. Imidlertid, den vilde han udrydde. Den braadede jo i hans Bede, Skadedyret. Nok er det, Drengen skulde have en Toskilling for hver død Muldvarp han kunde komme med. Og han stillede i Studerekamret med en stor en og fik sin Præmie, og Præsten kylede den ud af Vinduet ud i Haven, og Drengen kom igen næste Morgen og Overmorgen igen, lige saa rask, og det gik saadan rigtig mageligt en Ugestid. Saa begyndte Muldhvalpen jo at lugte. Præsten tog den god et Par Gange endda. Den skammelige Dreng! Men omsider blev der en slemme Lugt ved Aadslet, Drengen kunde ikke holde ved den længere men havde bundet en Strikke om den. Præsten fik noget paa Fingrene. Han snusede til Muldhvalpen. Saa fik han Drengen for sig, og bekende maatte han jo, at det var den samme han var kommen med hele Tiden. Fik han nu Hug for det? Nej han gjorde ikke, Præsten var meget for god. Men den Bedrift af Drengen havde Folk megen Fornøjelse af.

Ja. Og saa kan Narrevornhed alligevel baade sin

Mand. Skam faa Præsten. *Noget* havde han vel lært af at gaa i Skole; Folk lo ikke af ham til allersidst.

Den Tid Hr. Manwol var Præst i Kourum, havde Herremanden paa Randholm alle de andre store Gaarde paa Egnen foruden Randholm. Han hed Jokum Stisen, en mægtig Mand for Alvor, ustyrtelig rig. Han var nok endda af Bondefolk, sagde de. Præsten vilde jo gærne holde sig til paa Randholm, og der er saamænd Ingen der behøver at tage Møllestenen om sin Hals, fordi han siger det. Der hvor der er Levemaade der vil vi se dem, der *kan* skaffe sig Ærinde. Men Herremanden kunde ikke dy sig for at lade Præsten bære Lyset for sig, og der maa vi jo sige, at det tit blev Menigheden, der blev en af *disse Smaa*, der som skrevet staar ikke maa forarges. De fortalte meget om hvad de gjorde ved Præsten, naar han var oppe paa Gaarden, og det var ikke *saa* pænt. De lod ham staa op og bede til Bords, naar de skulde have Fraadsegilde med Kortenspil; det kunde endda gaa an, for Ingenting tager Skade af at blive signet; men de forgreb sig skam paa Præstens Værdighed, og det maa ikke være. En Gang fik de en af Pigerne paa Gaarden til at smide ham omkuld og sætte sig paa hans Ansigt — fy for Skam! Blive fra Gaarden kunde Præsten jo nu velsagtens ikke, for han var fattig; han kunde vel heller ikke altid *se*, naar de rendte avet om med ham.

Men nu skal I saa høre. En Gang stod der et

grusseligt Gilde paa Randholm. Det var ene Karlfolk. Jokum Stisen samlede altid Gaarden fuld af Prangere og det Slav, og saa drak de og tærskede i Kortene, saa længe de kunde holde Øjnene aabne. Det var jo ikke noget for en Præst at være med til slige Festligheder, som da sandelig ikke undskyldes heller ved at han er tilstede, men Hr. Manwol *var* nu kommen med. Først gik det paa med Spisning, og det alvorligt, og her klattede Præsten ikke ebag, og saa skulde de jo til deres Andagt med Holmblads Salmebog. Midlertid kom Herremanden i Tanker om, at de skulde se hans Kreaturer, og de kom ned i Gaarden allesammen. Han fedede Stude, gjorde Jokum Stisen, der gik mange Hundrede sønderpaa fra hans Stalde om Aaret. Nu var der Smadring i Gaarden, og Præsten vilde først ikke ud i det med sine Blanklæderstøvler.

Saa tag mine Træsko paa! sagde Herremanden og stak i at flegre, han pegte paa dem, de stod i Gangen, og alle de andre syntes jo ogsaa, det var en vittig Spas. For Træskoene var saa store, det var et Par rent alvældigt store Træsko. Nu om Stunder er det sjældent med Skovbotræsko, nu bruges Overlædertræsko; men den Gang havde de ene Skovbotræsko. De var svære, og da de vilde sprække maatte man lægge Jærngjorde om dem. Jokum Stisens var nu saa meget rasende store igen, han var en Prygl med store Fødder. Det var to jævne

Trug at se til, og de var rundeligt beslaaet med Jærn.

Præsten skottede til dem. Og de tykke Grinebidere forlystede sig. Men han tog dem sandelig paa! Ligesom om han vilde give dem en Paamindelse og en Lære i Sagtmodighed. De inspicerede saa Studene. Og den bitte Præst gik og storkede omkring i de her urimelig store Træsko, som han næsten kunde vende Fødderne i, ligesom et Barn. De lagde jo til ham . . . han skulde ikke være bange for at gaa omkuld i Pladringen, for han var tungest i den nedre Ende . . . og med den Befordring kunde han færge over Vandet . . . og hvad de nu kunde hitte paa.

Men saa er det Jokum Stisen hvæller, at kunde Præsten gaa med saadan et Par Træsko paa Fødderne til Hamborg, saa vovede han Knustrupgaard!

Om det var et Væddemaal? sagde Præsten ligesaa rask.

Ja det skulde gælde! Anders Stisen skrupgrinte, og de andre havde ogsaa deres Morskab af at se Præsten gjort til Nar.

Men det har I hørt! Det er I Vidner paa! siger Hr. Manwol, og han ind og sætter Træskoene fra sig og afsted hjem. De grinte saa de var færdige at sprække. Jokum Stisen *blev* noget Korn ilde faren, det gjorde han nu, da Præsten saadan lod til at gøre det til Alvor og gik sin Vej.

Og før Aftenstide, da de havde spillet Kort en

Timer, saa de Hr. Manwol komme kørende ind
Gaarden med sin Holstenskvogn. *Madammen var*
il Karlen sad foran og var Kusk. Hvad skulde
betyde? Da de kom ud og skulde se, var Vognen
pet fuld af Brød og Kød og andre Madvarer, et
ær Øl . . . og Præsten forlangte at faa de store
esko paa og komme afsted.

Jokum Stisen blev virkelig forstemt. Han kom
t med Undskyldninger, gjorde ogsaa et godt Til-
i Penge, hvis Præsten vilde falde fra sin Beslut-
ning. Men Hr. Manwol var ham for øvet i Stand-
ighed indtil Enden, han lod sig ikke friste fra sit
sæt ved Udsigt til en mindre Gevinst straks. Vi
l jo sætte os de store Maal. Nægte kunde Jo-
n Stisen ikke, dertil var der for mange Vidner.
slog han sig kalkunsk, bandte og truede og
ldte Præsten ud for de allerværste Navne. Men
aa det skal man jo gaa i sig selv og taale, skal
ı ikke? Den bitte Præst var nu kommen i Tan-
om at gøre Korstoget. Hvordan han havde faaet
lammen snakket omkring er ikke godt at sige;
skesig kunde hun denne ene Gang se det kloge i
d Tordenhovedet vilde tage sig for; hun var ligesaa
d som han. Knustrupgaard var jo ogsaa nok et
kidt Foretagende værd.

Der blev han pinnede hængende ved det, Jokum
sen! Nogle af de andre vilde snakke Præsten fra
, fordi de syntes det var *sært* . . . ja var det ikke
re end sært? Han kom hovedkuls ud af sit Em-

bede paa den Maade, forestillede de ham, hvad var dette her for noget! Men han forlangte at komme i Træskoene og begynde paa Selvpinslen. Saa prøvede de igen at grine Modet fra ham. Men Madammen stod ham bi, hun kæftede oppe fra Agestolen, og det var en Hagl, som man slog Øjnene ned for, naar hun tog paa Vej. Det stod længe paa inden de kunde blive enige. Jokum Stisen tabte Besindelsen af Harme og vilde slaa Præsten, de maatte holde ham. Omsider føjede han sig og smed Træskoene ud i Skidtet til dem. Nu kunde Præsten — saa bandte han — sejle ad Helvede til i dem! Han *æreskendte* ham. Men *der* havde han jo selv sørget for, at Hr. Manwol fik Øvelsen. Hr. Manwol ikke saa meget som svarede igen, han var *saa* ydmyg af Hjærtet. Han tog Træskoene paa. Det var hans Alvor. Han havde trukket tre Par tykke Uldhoser paa for at fylde Trugene nogenledes ud. Han var en klejn og skrøbelig Mand, hvor mon han fik Modet fra? Fra sin *Overbevisning,* maa vi vel sige. De kunde ikke lade være at stormle, da han nu stod i den Positur som en Pilgrim, der har den lange og møjsommelige Vej for sig. Men saa fik de at se, hvad han og Konen havde spekuleret ud . . . de lod Kusken køre til i magelig Skridtgang, og saa tog Præsten fat med begge sine Hænder i Bagsmækken af Vognen! Det støttede jo, det var en mægtig Hjælp. Men at han *gik,* det kunde jo Ingen benægte. Saadan drog de ud af Gaarden.

Fra Randholm og til Hamborg det er det meste Jylland igennem! Det tog Hr. Manwol en Maaned elleve Dage. Man skulde ikke tro, han førte det ɜnnem, men det gjorde han skam. Præsten storde sine tre-fire Mil om Dagen, somme Tider mer, nme Tider mindre. Mange Genvordigheder havde n, og meget maatte han udstaa af Folk. Nogle ede han var forstyrret og vilde have ham sat fast, lre overfusede ham for den Synd han begik. En æst, det var jo ikke noget lig! Jeg vilde nu forure ham, for hvor mange har Mod til at foretage en Taabelighed nu mere? Jeg synes, han skulde t en Medalje for det.

Førenstid Toget kom til en By, var Snakken gaaet 'orvejen, og de samlede sig sammen om den gale est i Hundredevis. De spyttede paa ham. Hvorgjorde de det, da der var Plads nok udenom ham? sværmede og sang: Malebrok han gaar i Krigen . I Kolding *blev* han nok arresteret men kom paa Fod igen.

Jokum Stisen havde Ryttere ude hele Tiden, der ılde passe paa, han ikke satte sig op at køre; naligvis gjorde de ham ogsaa hvad anden Skade de ɜrs kunde. Sønden til Frederits tog de sig for at ekke en Bro op, for at han ikke skulde komme ɜr; men det tødede ham jo kun til den blev gjort i nd igen.

Han led meget ved det, Præsten, han kunde nap knap hænge sammen den sidste halve Snes Dage.

Huller havde han paa Fødderne, stiv og spæget var han. Men Madammen sad jo oppe i Agestolen som en Trøsteengel og snakkede godt for ham, naar han var ved at tabe Kræfterne. Træskoene blev tungere og tungere for den arme Mand, han slæbte dem efter sig, ligesom Slaven trækker Kuglen efter Benene. Den ene af dem gik nok ogsaa i Stykker, da de var kommen et Stød ind i Holsten, men de fik den bødet ved en Smed.

Ja det var en Gang for alle Præstens Synder! Kanskesig lettede han ogsaa andre deres Samvittighed ved det han der tog paa sig . . . vi er nær ved at staa i Skyld til ham allesammen! Vi er jo ikke for gode nogen af os, vi skal sige Tak naar nogen vil tage Korset paa sig og lide for os til Hobe. Hr. Manwol gjorde en *Martyrgærning*, det skal vi huske ham for. Ham og saa Pastor Møller i Havdrup, disse to har jeg altid set op til. Pastor Møller messede saa stærkt en Søndag, at hans Kæbe sprang af Led, saa at Munden blev staaende gabaaben. Der fløj baade en og to Fluer ned i Maven paa ham, inden han fik Munden sat i Led igen. Han var from. Hr. Manwol, han tog sig ogsaa sin Sag alvorlig. De siger at han græd mangen Gang, mens han slæbte sig over den vilde Landevej og holdt sig til Bagsmækken og var saa rent lagt øde. Saa trøstede Konen ham jo. Men den Smærte og de Taarer skulde vel falde som en mild Dug paa vore Sind, der Sorg skulde jo være *vor* Lægedom, om vi ellers tør

tro Forkyndelsen. Naarenstid Hr. Manwol havde det haardest, skulde Hjælpen jo ogsaa ligge ham nærmest, for os at tykke . . . saa tog han vel i sit stille Sind til Bønnen. Og saa huskede han vel paa det Himmerig, han skulde have i Vederlag, den gæve bitte Herregaard . . .

De *kom* til Hamborg. Da var Præsten ogsaa syg og laa i mange Dage. Siden efter at han var kommen hjem, blev han sat af, men det var han naturligvis belavet paa. Knustrupgaard fik han. Der laa Proces, det var ikke at undgaa; men Jokum Stisen maatte træde fra Gaarden. Hr. Manwol sad paa den saa længe han levede. Det kom ham tilpas at hvile efter den Hamborgrejse. Nu blev han Herremand. Men det var nok ogsaa Madammen der styrede, siger de, da de fik Gaarden at raade for.

JULEFRED

Nuomstunder er der fredelige Tilstande i Jylland, og især om Julen gaar Freden over al For-
ınd. Men for endnu blot to Menneskealdre siden
tød Julen den Tid da der blev lyst Fred fremfor
:sten af Aaret, da Sikkerheden ikke var saa stor.
ır det saa ikke underligt, at Julens Tid netop ofte
:v saa urolig i fordums Dage? Atter og atter for-
lles der om Udbrud af gammelt Nag, om Opgør
:llem Dødsfjender, om Ugærninger; og det var en
leaften, eller det var Anden Juledag i selve Kir-
n! Nogle Folk syntes vel nemlig, at de vilde be-
tte sig af Lejligheden, mens alle tænkte paa Fred
ingen Fare, og andre *tog* deres Fred, naar den
:v dem forment, sikrede sig Julefreden ved halsløs
erning.

Der boede en Mand paa Sønderup Hede, som de
.dte Tørve Christen; ham var Folk sky for, skønt
: ikke var Ondt i ham, han var en skikkelig
ıaamand, der ejede et jammerligt bitte Husssted
e paa Heden og ellers tjente til Føden ved at gaa
a Dagleje. Men han var en Morder. Tørve Chris-
ı stak *Klinkmanden* ihjel en Juleaften. Han blev
l helt og holden frikendt, men der blev alle hans

Dage ved at staa en Grænse af Fortielse om hans Navn, der var Blod paa hans Hænder.

Klinkmanden var en Tyv og Stokhusslave, der havde hjemme paa Egnen; man ved den Dag i Dag at fortælle om hans Overtrædsiser. Det siges, at han var en af de *Hole* Rakkere. Til Trods for at han altsaa var af skidt Slags, og at Folk var bange for ham, hænger der dog ogsaa noget af de gamle Dages raa Varme ved hans Navnkundighed; Folk morede sig over ham, han var en Torn, han forbrød sig mange Gange af blot Lune; der var Løjer i ham. Han synes at have været en af disse forrykte Fugle, der maaske tilsidst ikke er andet end vrange og spildte Begavelser. Der gik mange Historier om Klinkmanden. Han havde sin Styrke i at bryde ud af Tugthuset, han hittede paa det utroligste, var ikke til at holde paa. Traditionen vil vide, at han havde ualmindelig smaa Hænder og Fødder, og at Arrestforvareren aldrig blev opmærksom paa, at han kunde smøge Lænkerne af sig. Hvordan han saa bar sig ad, og hvilke nye Kunster han fandt paa, regelmæssigt hvert Aar havde man ham løs paa Egnen. Hans Kone og Datter boede nemlig i en Knaldhytte paa Sønderup Hede. Ikke langt derfra laa Tørve Christens Hus.

Der bestod et svælgende socialt Dyb mellem de to Familjer, skønt deres Kaar paa det nærmeste var lige elendige. Hertil kom et gennem mange Aar næret personligt Had, som var udgaaet fra Klink-

manden. Og man kan næsten forstaa ham. Naar han der aarligt med usigelig Møje brækkede ud fra Tugt- og Rasphuset og som et Skovdyr med Hundene i Hælene kom hjem til sit eget, skulde han straks have Tørve Christens arme men patentuskyldige lille Bolig at se paa fra sine egne foragtede Vinduer! Der boede Tørve Christen, den knasfattige Apostel, der i al Evighed vægrede sig ved at søge Konflikt med dem som havde noget, der i sin nøjsomme og ustraffelige Vandel aldrig kom Nogen for nær og aldrig kunde leve stille nok og aldrig lod sig rokke i sin Ringeagt for uærlige Folk! Der gik de tre smaa Børn, Tørve Christen havde lagt sig til, og stolprede omkring Hytten i Stil med Engle fra Guds Rige, mens Tørve Christen sled sig kroget med Spaden paa sin Hedelod. Klinkmanden havde ikke Ro paa sig af Længsel efter at bege den storsindede Stakkelsmand og tænde Lys i Toppen paa ham og forvandle ham til en rygende Helgen! Hver Gang han var hjemme, sørgede han for at indbyde Tørve Christen til Stridigheder, men den sindige Husmand passede sit og nærede ingen Ønske om at maale sig med Klinkmanden i nogen Slags Færdighed. Klinkmanden længtes tilsidst lige saa meget efter at komme hjem for Tørve Christens Skyld som for sin Familjes, han hadede ham og vilde ham til Livs. Og den Dag kom, da han ikke længere kunde styre sig.

Det var en graa lysforladt Lillejuledag at Sønderup

By blev opskræmt ind i hver eneste Vraa, ved at der tonede en halv Eskadron Randers Dragoner gennem Byen, hvor ikke et Menneske anede ondt! Mørket var ved at falde paa, og den enfoldige søde Julefred begyndte at lude over Landsbyen. Alle Lyd blev saa inderligt forsigtige, enhver Tanke om en Verden udenfor var gaaet under, og da jog en talløs Flok af Hestfolk i blaat med Hjælme og kolde Palasker ind i Byen! Der stod et Sprøjt af Tøsne og Snavs op omkring dem fra Vejen. De kom i Galop som et forfærdeligt Syn ind gennem Vintertaagen. Gamle Folk fik en Rørelse i Knæene af Skræk. De mindedes en anden Jul, da de havde set Dragoner i Sønderup By. Det var nu mange Aar siden. Da var Aarsagen den, at Sognefogden selv og fire andre Mænd var gaaet ud i Heden, hvor der boede Skidtfolk den Gang ogsaa, en Mand med Kone og to Sønner, som længe havde klippet Faarene paa Marken om Natten og gjorde Egnen usikker paa andre Maader. Nu vilde de Sønderup Folk være i Fred for dem Julen over, de trængte til den Ende ind i Hytten og udryddede alle fire Beboere med Øksehug. Men det var en Misforstaaelse af dem, det kunde ikke forsvares som Nødværge, de blev henrettet alle fem til Gengæld.

Det blev imidlertid snart kendt, hvad Dragonerne kom for denne Gang; Klinkmanden var igen brudt ud og under værre Omstændigheder end ellers, idet han var kommen til at give Arrestforvareren et Knog,

som han ikke havde overlevet. Derfor laa der saa stor Magt paa at faa ham sat fast igen; og nu mente man at nappe ham i Familiens Skød Juleaften.

Dragonerne delte sig, da de kom ud paa Heden, trak i Karriere sammen om Klinkmandens Hus og fik det i en Fart omringet. Men Klinkmanden var der ikke. De ledte og undersøgte lige til Mønningen af Knaldhytten, de forhørte Konen og Datteren, de vendte hvert Halmstraa men fandt ikke Klinkmanden. Da de vel var reden bort igen med uforrettet Sag, krøb Klinkmanden frem fra et Hul under Lergulvet, der havde været godt stampet til over ham og skjult med Tørvesmuld; han var dem for fin.

To Timer efter ringede Kirkeklokkerne i Sønderup den hellige Jul ind. Der blev saa stille, saa lydt under Mørket. Kun Klokken i Kirketaarnet havde Ordet, den lallede med sin sære Røst ud i Tøvejrsnatten over den lave forknytte By, der laa saa alene i det vide Land. Vinden gik fra og til, Vandet sivede og dryppede i Grøfternes levrede Sne. Kirkeklokken talte, snart træt, snart i syngende Stemning, modfalden og glad, op og ned som en gammel Mand, der er erfaren. Og den tav omsider med nikkende Eftertryk som en gammel, gammel Mand. Det klarnede under Nattehimlen, Stjærnerne tændtes ind under det dybe Rum, de hang knitrende kølige og smaa. Skørnende Lyd saaedes ud over Jorden, Vandet sivede mere tyst, der hævede sig Kulde mod Natten. Saa

tav ogsaa Vandets ængstelige Islyd med enkelte svage Knirk som i Søvne; det frøs, og Frosten holdt.

Nu var alle hjemme og i Hus. Kun en Mand fra Sønderup, der af Nødvendighed havde været fra By, kom over Heden om Aftenen. Og han mødte til sin navnløse Skræk Klinkmanden, der kom gaaende med en Tjærekande i Haanden.

Godaften, sagde Klinkmanden som det lod i udmærket Stemning. Du skal ikke frygte, bitte Knud, dig vil jeg ikke skade. Jeg skal ned og tænde Ild i Haaret paa Tørve Christen. Gud i Vold med dig og glædelig Fest!

Inde i Tørve Christens Stue var Julen begyndt. Den kundgjorde sig ved en voksende Stilhed. Tørve Christens Kone gjorde i Stand som til Fremmede. De tre Børn maatte efter Tur gennemgaa et kvalfuldt Minut foran Trebenen med Vaskeskaalen og Sæben. Jeppe og Laurine, de to ældste, lod sig vaske med stor Viljestyrke, de havde Forstand paa den dybe Betydning af Helligaftenen, som nærmede sig. Jeppe var fem Aar og Laurine fire, de var allerede vidende om mange Ting. De havde en Gang været inde i Sønderup By, hvor de var bleven set vandrende Haand i Haand. Det var deres Livs rigeste Tildragelse. De havde beset Kirkegaardens Stakitlaage og Byens andre Mysterier, en stor dyb Have, hvorfra der ragede et Træ op med fede Pærer; de havde beset et Tremmelad fuldt af labbende Ænder et Sted ved et fint Hus, og efter at de derpaa havde indaandet Luften udenfor

Præstegaardens Port og skimtet forunderlige Blomsterplanter i de klare Vinduer længst inde, vandrede de igen Haand i Haand ud af Byen og ankom til Hjemmet ved Mørkets Frembrud. Karen Marie var bare to Aar og for lille i alle Maader, hun græd desaarsag, da hun blev vasket. Jeppe og Laurine var hende vidt forbi i enhver Henseende. De havde Erfaring fra Udverdenen, hvori de havde bevæget sig; de kendte Hedens Vækster og Fluer, forstod sig paa Værdien af Siv og Stargræssets blanke Frø, paa røde runde Sten og kulørte Skaar. De plukkede de bittesmaa Kogler af Porsen og legede med dem som Køer, de klappede Kage af Smadringen udenfor Huset og sejlede med Spaan i en Pyt. Sommeren saa lang legede de udenfor i den krogede Hulvej, hvor det fine sorte Sand i Hjulsporene varmede og løb imellem deres smaa Tæer. Nu havde Vinteren stænget dem inde i umindelig Tid. De havde kunnet række en kuldskær Haand ud af Døren for at fange Tagdryppet, de havde smagt paa det bitre Vand, der løb ned ad Ruderne naar de tøede op. Slagbænken under Vinduet var deres Vintertilhold; om Natten aabnede den sin velbekendte og lune Dynefavn for dem, Dagen tilbragte de paa det blankslidte Laag. Deres Ting havde de i Vindueskarmen, Jeppes Liggendefæ af jordfundne Kostbarheder, pæne Sten og deslige, og Laurines Skatte af Uldgarnstrommer og Cikoriepapir. Karen Marie, som var saa lille, ejede jo intet.

Da Børnene nu var bleven vasket og kæmmet og havde faaet Stadsbluser paa, begyndte deres Moder at dække Bordet med hvid Dug, og de maatte være saa artige, at det ikke er til at sige, for ikke at bringe Forstyrrelse i noget. Grøden som i Dag var ganske hvid, af en anden finere og kostbarere Slags Gryn end Byggrynene til daglig, blærede saa fedt i Gryden og sagde Pyh, som om den gjorde sig den yderste Umage for at blive god. Og Moderen var saa tavs og blid. Da Tørve Christen kom hjem fra Arbejde og bøjede sin lange ludende Skikkelse ind under det lave Loft, saa han sine tre Poder sidde i Række paa Slagbænken bag det hvide Bord, tre Par bittesmaa Træsko stikkende lige frem, tre sæbeblussende Højtideligheder, tre gule Haartoppe i det dunkelt oplyste Rum.

Stilheden sænkede sig over Stuen. Medens Maden blev færdig, var de tre Smaa Vidne til, at deres Fader vaskede sig, ja han vaskede sig i Hovedet, ogsaa han led for Højtiden, indviede sig til det Ubeskrivelige. Derpaa spiste de, først den fine Grød og bagefter stegt Flæsk og Kartofler. De var saa vel til Mode. Et Sted oppe eller nede var der sket noget for Hvermand indgribende, saa at det lysnede i alle Stuer, var de end nok saa trange. Tørve Christens Del var bleven tre Børn med diamantklare Øjne, der sad med hver sit Stykke fedtsprudende Flæsk i de smaa Fingre og spiste saa saare. Stuen lunedes. Konen havde en Overraskelse henne bag Bilæggerens

lukkede Spjæld, de hørte det syde og branke derinde. Tællelyset paa Bordet gyldnede Stuen, som var saa fuld af særbar Fred.

Da blev en af Ruderne slaaet ind. Skaarene faldt i Haaret paa Laurine. Konen brød ud i et Jammerskrig. Tørve Christen saa op og bemærkede et Glimt af en Tørvespades Blad i den søndrede Rude. Han rejste sig, lang og ligbleg i det stubbede Ansigt. Udenfor lød Klinkmandens høje, ganske hverdagslige Stemme: Nu skal du Satan faa mig beges, din hellige Bonifacius . . .

Tørve Christen havde for længe siden ladet sig lave et Spyd, fordi Klinkmanden havde undsagt ham paa Livet. Han tog det ned fra Bjælken og gik til Døren.

Slaget kom til at staa ude i den lille Forstue. Klinkmanden havde faaet Gangdøren aabnet og vilde ind, men Tørve Christen truede ham med Spydet ud gennem Døren. Klinkmanden overvældede ham med en Hagl af Skældsord men kunde ikke komme til at naa ham med Tørvespaden. Det blev længe ikke til andet. Da saa den lille gesvindte Klinkmand sit Snit og førte et Hug mod Christen med den skarpe Spade. Det var ildesindet ment, og Tørve Christen, som var en tung og ubehændig Mand, undgik det kun med Nød og Næppe. Han havde alligevel ikke troet det var Klinkmandens Alvor. Han kom til at ryste.

Vàr dig! sagde han grædende. Og da Klink-

manden lod til at ville lange ud igen, advarede han ham sorrigfuldt: Vár dig! Ellers stikker jeg dig i dit Liv!

Det tør du ikke, din Profet! tirrede Klinkmanden. Han brugte Mund, men nu var der kommen en sær Hede i hans Øjne, og Tungen slog Sludder, saa han ikke rigtig kunde snakke. Med et tav han, og i Stedet for at skælde ud og føre beskidt Kæft trak han sig sidelængs nærmere, lurede med Spaden . . . og da følte Tørve Christen, at Klinkmanden blev ham farlig. Det begyndte at køre rundt og suse i Christens Baghoved. Den klare Frosthimmel derude, Døren der belejredes af en ondskabsfuld Person med Blod for Øjnene, Stuen bagved som laa i en Hvirvel af Skræk og Barneklage, det drejede altsammen rundt, det kogte igennem ham. Og da Klinkmanden med en Grimasse som en Slagter pludselig rørte paa sig igen og sprang frem, bøjede Tørve Christen sin tunge Vægt forover og stak ham tværs gennem Brystet. Klinkmandens Hjærteblod sprøjtede som en varm Suppe ud langs Spydstagen og skoldede Christens Hænder. Efter en kort voldsom Dødskamp, hvorunder han knurrede som et Faar og slog Hænderne om Spydstagen og liggende paa Ryggen søgte at føre ogsaa Fødderne op til det skærende Jærn, var Klinkmanden død.

Da det var gjort, sukkede Christen og glippede Taarerne af Øjnene. Efter at have betænkt sig lidt slæbte han Liget et Stykke væk fra Huset, inden

han gik ind til de andre. En Time efter stod han i Sognefogdens Gang og meldte sig selv. Han blev ført til Købstaden og indsat i Arrest. Men efter at have været i et Forhør blev han jo frikendt.

SYVSOVERNE

)e unge Karle i Keldby var ude Nytaarsaften og slaa Potter paa Dørene efter gammel Skik; de allerede bleven fanget og trakteret flere Steder, at de kan hænde sig var en ringe Smule be- ɛnkede, da de fik i Sinde at aflægge *Bakgaarden* Besøg.

De havde et gammelt Mellemværende at opgøre d Folkene paa Gaarden hinsides Søen. For ifjor de de været oppe og gøre Nytaarsløjer og var ven da saa skammeligt behandlet. Nu var det aa en grov Spøg de havde opvartet med, for som Bakfolkene sidder ved deres Nadvere, den e Grød, i blideste Helgaftenstemning, rives Fram- rsdøren op, og ind flyver en mægtig stor Lød- de fyldt med tørre Aske og lander lige midt paa det, hvor den sprak og hvirvlede sit Indhold ud hver en Krog af Stuen. Bakfolkene sansede st Ingenting for Harme og Hoste, de famlede sig ige frem i den Taage der blev, men omsider dt de jo ud, og da var det sandelig ikke for at ıte Karlene ind til Skænk og Fortæring, nej de sig bevæbnet med lange Piske og hver sin storige gvol og satte efter Karlene, som jo naturligvis stintet deres Vej aldrig saa saare de havde faaet

Lødgryden kylet ind. De blev indhentet af Baksønnerne, som var raskere tilbens end de havde tænkt, nede ved Søen og trængt saa haardt af dem, at der ikke var andet for end at vade et Stykke ud i Vandet. Nu var Karlene allesammen i deres lange Støvler eller Træskostøvler, idet de jo havde forudset al Slags en Nytaarsaften, og Baksønnerne var kun i deres Hosefødder og Træsko, saa at de ikke kunde række til Karlene ude i Søen. Men saa var det at de følgende deres Natur havde *givet sig god Tid,* var bleven staaende ved Kanten af Søen et Par stive Timers Tid og havde indrettet sig rigtig mageligt paa at vente. Det var en bitterlig kold Nat, ikke langt fra Frostvejr, saa Karlene begyndte jo slemt at fryse derude, hvor de stod i Vand til højt op paa Skafterne.

For ligesom at hidføre lidt Adspredelse og for at holde sig selv varme fandt Baksønnerne paa at give sig til at piske og pulse i Vandskorpen med deres Svøber og Knipler, og da Vinden førte fra Land, strittede Vandet ud paa Karlene og gjorde dem vaade. Det blev de vrede over og gav ondt af sig, men i Stedet for at faa Medynk med dem hentede Baksønnerne store Sten og Jordklumper, som de smed ud i Vandet saa langt de kunde, og nu blev de arme Karle snart vaade lige ind til Skindet og begyndte at klage sig. Baksønnerne havde saa god Tid, de blev bare staaende. Saa maatte Karlene bekvemme sig til at bede om Forlig, og siden i

ılligdagene blev der grint godt af dem. Nu skulde : hævnes. Og i det overstadige Lune Karlene · i, fattede en af dem en skændig Plan, som de ɛsammen, skrutryggede af indvendig Oprømthed, gik Gang med at udføre.

Men for at forstaa Spøgen maa man have noget ıre at vide om Bakgaarden og Folkene der. Det r en gammel, gammel Gaard, der laa helt for sig ıv paa Bakken nordenfor Keldby Sø. Ogsaa i ırtiden havde den ligget noget afsides, idet den mle Bondeby, der nu er forsvunden paa nær Spone af Tofter og Kaalgaardsdiger med Hybenbu.e og gammelt forkrøblet Blommekrat, laa længevesterpaa. Det nuværende Keldby paa Søens ıtre Side er en ganske nymodens Landsby, der i ıands Minde er vokset op, efter at Chausseen er leven anlagt. Folkene oppe i Bakgaarden vilde ːke forlade deres Fædres Grund, de blev siddende ıa den ældgamle Boplads og førte de gamle Skikke dere ned i en Tid, der ikke mere kendte dem. De ıvde jo altid boet ene og følte sig ikke fristet ʼerken af Uroen paa den nye Landevej eller det oderne Keldbys mange flyvegale Ideer. For Resten ır Bakmanden meget velstaaende.

Folkenes Søvnighed og ubeskrivelige Langsomːd paa Bakgaarden var næsten bleven et Mundheld. e sov altid paa Gaarden naar der var Lejlighed ı det. Da der var saa mange Sønner og Døtre, holdt ɛ ingen Tyende og kunde derfor være sig selv hele

Tiden. Det var een Gaben og Sneglen afsted, naar der *skulde* bestilles noget, de gik altid med Sengehalm og Dun stikkende frem af Haaret under Luen, de skuttede sig til enhver Tid, som om de frøs af bare Forvaagethed, endda de lige kom fra deres sidste lille Blund, de *krøb* paa Jorden, saa trætte og slummersyge var de. Selv om man traf dem staaende, begyndte de at glippe med nogle bittesmaa Øjne og klø sig paa Armene, naar man snakkede til dem, som om de vaagnede op og maatte besinde sig paa, hvor de var. De sad ved Bordet og spiste med Øjne, som man kunde prikke paa, og det var vist kun som i en lang ond Drøm eller et Mareridt at de gik og pløjede om Dagen og passede hvad de ellers var nødt til. Om Sommeren kunde man finde hele Gaarden som uddød, saa havde de smidt sig rundtomkring ude i Solskinnet for at blive bagt, mens de slumrede, saa laa Manden i sin fulde Længde opad Husmuren, og en Søn i Hjørnet ved Slibestenen, en anden oppe i Bunden af en Vogn, en tredje tværs over Dørtræet til Loen, som havde han ikke evnet at komme længere, og der sov de, og inde i Huset laa Konen og Døtrene og sov med Fluerne kravlende i Klumper paa Øjenlaagene. Man sagde, at Bakfolkenes Klæder kun falmede paa den ene Side om Sommeren, fordi de sov paa den anden. De kom ogsaa til at se anderledes ud end andre Mennesker, fordi de aldrig var vaagne; Bakmanden selv havde store Gevækster ligesom Hummer-

kløer bag Ørene, som var groet ud paa ham mens han sov. Ogsaa Konen havde en stor Grøde paa den ene Kind; Fedtet vandrede jo omkring paa dem og satte sig tilrette hvor det vilde, mens de selv var henne. Alle Sønnerne var paafaldende haarede, og det paa Steder, hvor andre Folk ingen Haar har, i Panden og paa Ørene, men det skal jo betyde Rigdom, hvis det da ikke kommer af at ligge og sove og gro til med Ukrudt som en anden Mark, der ikke bliver holdt aaben. At se de store, stærke Karlemennesker bevæge sig, naar de skulde spænde for en Vogn, til Eksempel, det var helt underligt, det kunde vare en Timestid. Naar det saa var gjort, havde de maaske glemt, hvorfor de gjorde det og maatte have spændt fra og hen og sove paa det. De kunde stille sig op med Hagen paa et Skovlskaft i Tordenvejr og sove væk, de havde Reder ude omkring paa Marken, hvor de tyede hen, naar de blev søvnige, til den der var nærmest.

Var nu selve Bakfolkene saa tilbage og tunge i det, saa var Gaarden og Besætningen ikke mindre gammeldags. Bygningerne var af det rigtige forhistoriske Slags med klinede Mure og Tagskæg næsten ned til Jorden; de brugte endnu Træplove og saadanne gamle Redskaber, som var gaaet af Brug alle andre Steder. I den sidste Tid havde de dog faaet anskaffet en ordentlig Hølé i Stedet for Seglen, de til altfor stor Umage for de stive Kroppe havde anvendt før, men det var en Jammer at se, hvilke

Gaver de havde til at føre det nye Mejeapparat. Gaardens Kreaturer var ligesom alt andet af en forældet og utrivelig Slags, smaabitte lodne Høveder uden Malkekraft og nogle Undermaalere af Krikker med Spytflod og alle de Fejl paa Benene, der eksisterer. De syntes imidlertid, at det var godt nok altsammen, for Levemaaden paa Gaarden svarede ganske dertil. De var ikke fordringsfulde. I den store Gryde, som Husmoderen havde hængende paa en Krog i den aabne Skorsten, kogte der sjældent andet end graa Rugmelsgrød, hin evindelige Ret, som vore Forfædre synes at have holdt Diæt paa gennem Aarhundrederne, mens de vandrede paa Stedet i Armod og Trældom. Paa Bakgaarden var Melgrøden saa bindende og stind, at Husmoderen slog den op paa Væggene, hvor saa Mændene gik og gnavede af den; saadan fortalte man da. Den der har set de Gamles Rugmelsgrød (udtalt Rrrowmlssgrrødd) kan nok forstaa, hvorfor de blev søvnige, og hvorfor de ikke længtes efter Dagen imorgen.

Den ældste Søn paa Gaarden havde da været i Kongens Tjeneste, og det var en hel Historie saadan som det var gaaet ham. Han græd det salte Vand da de trak Skjorten af ham paa Sessionen, og han var og blev utrøstelig fra den Dag han kom ind, og til de kasserede ham, kæmpestærk som han var, for uhelbredelig Aandsfraværelse og Bristen i Taarer. Nu gik de andre og bævede for naar deres Tur kom. Den eneste Gang Baksønnerne havde haft

Latteren paa deres Side var ved den Lejlighed i Fjor da de i deres Taalmodighed stod og ventede paa Bredden, mens Karlene frøs fordærvet ude i Søen. Men nu skulde det altsaa hævnes for Alvor.

Da Karlene var kommen over paa den anden Side af Søen, saa de at der var Lys i Bakgaarden endnu, det var derfor for tidligt at begynde paa Operationerne. De kom lige forbi et enligt lille Hus, hvor der boede en gammel Enke, der hed Maren, og for at faa Tiden til at gaa med noget saalænge gav de hende en Koncert med Rumlepotte og flækket Pennefjer. Den gamle Kone blev overlykkelig, fordi Ungdommen saadan mindedes hende, og kom ud for at takke og give glædeligt Nytaar igen. De maatte da endelig komme indenfor. Hun havde det i alt Fald varmt i den lille Stue, hvor Spændebogen laa paa Bordet med Brillerne oveni.

Aa, men sødeste bitte Karle, jeg har jo Ingenting at varte Jer op med, udbrød Maren angerfuld, da hun havde faaet dem indenfor. Det er endda en blodig Skam! Jeg tænkte jo aldrig der vilde komme Nogen og skyde Nytaar ind for saadan en gammel enlig En som mig.

Det skal du aldrig kære dig om, sagde Anføreren for Karlene. Vi har en Flaske Brændevin med. Men . . . hvis du skulde have en Krumme Gær i Huset . . .

Gær! I vil da aldrig spise Gær til Jeres Brændevin?

Paa ingen Maade, Maren. Men vi har nu Brug for noget Gær, helst noget rigtig blødt noget, som kan klistre.

I Mennesker! raabte Maren fuld af Triumf. Nu har I da en led Skarnsstreg for, Gud velsigne Jer! I skal faa Gær, om jeg har det. Men hvad *vil* I klistre med det, og *hvem* er det der skal holde for?

Det vilde Karlene ikke sige. De gjorde høje Miner af bar Hemmelighedsfuldhed. Gamle Maren havde skam Gær staaende i Bunden af en Spølkum, der var ikke saa ringe en Portion, men den var tør og sprunget i Skorpe.

Jeg kan helde Vand paa og varme den, foreslog Maren, lysende af Iver. Det var jo udmærket, og mens nu Gæren blev blødt op i Bilæggeren, fik de sig en Taar af Flasken og stoppede Pibe.

Jeg kan ikke vide, om Købmanden skulde have aabent nu mere ... siger saa den Karl, der leder det hele, han sidder i dybe Tanker.

Aak'e Nej, erklærer Maren. Han har lukket for *saa* længe siden.

Karlen grunder og sidder i Tvivl.

Vi har Brug for noget Papir. Du har ingen Papir, Maren?

Hvormeget skal I bruge? Aa I grusselige, grusselige Mennesker! Jeg tror, jeg kan hjælpe Jer.

Vi skal bruge meget. Men det er ikke fordi vi skal skrive noget.

Se nu hvad jeg har, raaber den henrykte Maren

og henter en hel Bunke Papirslapper frem af en Skuffe. Der er gamle Omslag fra Tændstikpakker, Papirsposer omhyggeligt opskaarne og udglattede og Blade af Skønskrivningsbøger, og Maren ofrer det hele, blinkende af Deltagelse for de Tossestreger, hun ikke maa blive indviet i. Papiret bliver undersøgt og fundet brugeligt, der menes ogsaa at være tilstrækkeligt. Men det anses for bedst at lime Stykkerne sammen til større Stykker, og da Gæren er tjenlig, bliver det med stor Grundighed udført. Maren staar og ser til, yderst interesseret, og da hun nu ser, hvor store Papirslapperne skal være, skønner hun pludselig, hvad de skal anvendes til! Hun siger dog ikke et Ord, dertil ved hun altfor vel at nyde en Spas, men hun synker ligefrem langt ned i Kroppen af indre Forlystelse, det knitrer i hende, og de tandløse Gummer slaar sammen, saadan godter hun sig. Og da hun *maa* have Luft, røber hun dog ikke, hvad hun har gættet sig til, men lader sig falde om i en Stol, skrigende af kostelig Fryd.

Nu er Karlene færdige, og en der har været ude for at se, om Lysene er slukket i Bakgaarden kommer stumt nikkende tilbage. De siger betydningsfuldt Godnat og Tak til gamle Maren, som ligesaa tavs følger dem til Døren. Men da de er kommen et lille Stykke Vej bort, hører de den gamle Ensomme gale højt af Henrykkelse, idet hun lukker sin Dør.

Bakgaarden laa stille og mørk, da Karlene kom op til den. Nu sov de derinde som Murmeldyr; der skulde mindst et Kanonskud til for at faa dem vækket. Ikke desto mindre gik Karlene frem med største Forsigtighed, og de gav sig god Tid, anvendte en hel Time paa deres fule Arbejde, som bestod i at klistre alle Indhusets Ruder over med Papir. Der var ikke flere eller større Vinduer i den gamle Stuebygning, end at det var overkommeligt, kun to Fag ind til Gaarden og et Par Glugge ud imod Kaalgaarden. De levnede ikke en Sprække for Lyset at trænge igennem, de tætnede enhver optænkelig Aabning ligetil Nøglehullet i Dørene, og da det var gjort, listede de ganske stille bort igen, lydløst halsende af Grin.

Paa Grund af Nytaarsaftenen var Bakfolkene gaaet senere til Ro end sædvanligt. Det faldt dem derfor ikke svært at sove uden Pavser til langt opad Nytaarsdag, hvilket de alligevel vilde have gjort. Men da de en for en vaagnede hen paa Eftermiddagen og syntes de havde udsovet, var det jo mørkt som i Graven omkring dem, de stod derfor ikke op men lagde sig til at sove igen, stærkt forundrede over at være vaagnede op midt om Natten. Hele Nytaarsdagen gik, men da det led hen paa Aftenen vaagnede Bakmanden igen og syntes han havde sovet længere end han plejede; han kravlede derfor op og gik til Døren for at se, om det ikke snart vilde blive Dag. Nu *var* det jo bleven mørkt udenfor,

det rigtige tykke Vintermulm, som staar lige ind paa Øjenstenene, saa Manden begreb, at han maatte være forkert paa det og kravlede tilbage til Sovekamret. En af Sønnerne skød Døren fra i Alkovesengen og spurgte gabende, hvad Klokken var. Den Gamle følte op paa Viserne, Klokken var godt syv. Ved Vintertid kan det Klokkeslet jo passe baade om Morgenen og om Aftenen.

Er den ikke mer, klagede Sønnen. Jeg er saa vaagen. Jeg er bange, jeg er syg. Jeg har ligget vaagen længe. Det suger saadan i min Mave, som jeg var sulten.

Hm, trøstede den Gamle. Læg du dig nu ned og forstyr ikke os andre. Er du syg, saa skal vi sørge for dig, naar det bliver Dag.

Dermed krøb Bakmanden ind i sin Seng igen. Sandt at sige følte han sig ogsaa sært lysten efter Mad; men det maatte jo være en Indbildning. Konen laa vaagen og gabte saa hun peb ved det, da Manden kom igen, men hun ytrede Ingenting. Noget efter sov det ganske Hus igen.

Det traf sig, at Bakfolkene havde *Tordenkalven* i Logis den Nytaarsnat. Han var vant til af komme der, han foretrak jo gammeldags Steder, og Bakmanden viste ham altid Gæstfrihed. Tordenkalven var kommen om Aftenen og havde efter at have spist Nadvere og kvitteret med en Vise faaet anvist Plads i Slagbænken. Han sov meget troligt tilligemed de andre. Da Bakmanden var oppe og føle paa Klok-

ken, hørte han den gamle Tordenkalv vende sig og brumle hult i Søvne. Men da Huset igen var stille, sov Tordenkalven videre med de andre uden at kny.

Nu vilde det jo være for meget at forlange, at Gaardens Kreaturer skulde holde sig rolig hele Dagen. Men der var bleven sørget for dem. Naar der skal gøres Løjer, saa skal det gøres grundigt, og de Keldby Karle havde holdt Udkig Nytaarsdag og set, at det ikke røg fra Skorstenen oppe paa Gaarden. Deres Forsøg havde slaaet an. Et Par Stykker af dem tog sig saa betænksomt for at gaa op til Gaarden og i al Forsigtighed fodre Kreaturerne, saadan at de ikke skulde gøre Spektakel for det første.

Bakfolkene sov uden at vende sig meget den anden Nat igennem. Men da de igen vaagnede, var de baade friske og sultne. Den Gamle var oppe og føle paa Viserne, nu var Klokken otte, den Gang meget rigtigt om Morgenen; men de troede jo, at der kun var gaaet en Time siden de sidst var vaagne. Sønnerne havde sovet sig halvt ustyrlige, de mjavede himmelhøjt af Utidighed og begyndte uden nogensomhelst Grund at le og more sig inde i den bælgmørke Alkove. Døtrene i den anden Alkove spjattede i Dynerne og gnæggede som unge Kvier. Der var ogsaa kommen Liv i Tordenkalven, man hørte ham ligge og skrue og skubbe sig i Slagbænken som en stor lodden Trold, og han var begyndt at nynne, endnu for sig selv, men stadig høj-

re og mere selskabeligt; en Gang imellem suttede an og gjorde Kluk med Tungen af Velbefindende. og var han stadig under Indflydelse af Natten og ilde ikke snakke, skønt Baksønnerne raabte opmunende til ham og bad ham synge. De lange Karle lev dristigere og dristigere i Mørket og fik meget ie Indfald, der gav Anledning til Latter.

Vil I være stille! befalede Bakmanden ud igennem ovekammerdøren til dem. Hvad er det for Kunster aa en højhellig Nytaarsmorgen!

De tav lydigt. Men lidt efter glemmer selve Iusfaderen sig og pirrer til Konen, som ligger lysaagen:

Jeg er baade sulten og tørstig ...

Disse Ord vækker lydelig Samstemmen inde fra Alkoverne. Men Konen er en Alvorskone og tror, le er forstyrrede. Vil de holde deres Mund! Noget efter farer hun op i Sengen, greben af Rædsel ved en kvalt spisende Lyd, hun hører inde i Sønnernes Alkove. *Skal* hun tro, at de har forgrebet sig paa de strængt fredede Spegepølser og Faaslaar, der hænger inde paa Loftsbjælken over Sengene? Hun tager ikke fejl.

Vil I skamme Jer noget! raaber hun saaret og vred. Hvad tager I Jer for! Skal I ligge og gnave paa Skinkerne! Fy Jer an!

Der bliver skamfuldt stille inde i Alkoven. Men Konen bliver siddende op og betænker sig. Hun føler sig selv underlig tom og krævende i Maven.

Og naar Manden ogsaa siger det . . . hvad ondt skulde der være i at spise en lille Bid paa Sengen til Tidligmorgenkost? Det er jo da en Festdag. Efter en kort Raadslagning med Manden staar hun op og famler sig ud i Køkkenet, hvor hun samler en hel Del Kage og Melmad sammen. Hun tænder ikke Lys, for hun er vant til at færdes i Mørke derude. Saa tapper hun et stort Krus fuldt af Juleøl og kommer ind med Sagerne. Det kan nok være de krattede i Maden. Og mens de laa i Sengene og spiste og drak, blev Snakken ualmindelig livlig, der var en Prat og en Munterhed som der aldrig havde været nogen Morgenstund før. De var alle slaaet af, hvor lang Nytaarsnatten havde været, og underholdt sig med hinanden derom. De huskede da ogsaa at ønske hverandre et glædeligt Nytaar. Ingen af dem blev mætte af det, de havde faaet, og Konen gav da hver især Lov til at gaa ud i Spise-kamret og hente hvad de behagede. Der blev en Listen paa bare Fødder og en Kommen tilbage med store Humpler Brød og Ost og Kød, som de spiste i Sengene. Varmen var gaaet saa rent ud, at de frøs gudsjammerligt. En af Døtrene tog sig for at gaa ud og fyre op i Bilæggeren, men saa længe det var saa koldt, fandt Ingen det menneskeligt at staa op. Og da de nu havde spist og drukket saa godt, og det kunde vare længe, inden det blev varmt i Stuen, lagde først en og saa en anden sig hen til en lille Lur. Den varede til om Aftenen.

Men da de vaagnede ud paa den tredje Nat, da
ınde de ikke sove mere. Sønnerne gik ud i den
ıbne Dør og stod der i Kuld og Mørke og spejdede
ter Dagtegn, de syntes aldrig, de havde oplevet
ıa lang og uendelig en Nat. Manden tog lidt Tøj
ıa og gik ud for at give Kreaturerne; de laa og
ggede Drøv og havde det rigtig godt, som om de
ʒe havde ædt af Krybben. Ogsaa Hestene var ro-
ʒe og mætte; men det var sunken iøjnefaldende i
akkelseskisten. Manden tav i den Anledning med
ʀad han troede; det var jo *Nissen*, der havde
vet Livstegn fra sig her; men sligt snakker man
ke om.

Da det var og blev Nat, havde de jo ikke andet
gøre end at gaa ind og lægge sig i Sengene
ɪn. Sønnerne var lysvaagne og bad om at faa Lys
ɪdt, de vilde sidde op i Sengene og spille Kort,
Hedninger, men det nægtede Moderen dem dog.
ɪd skulde de brænde Lys for, naar der ingen alvor-
Grund var til det?

Sønnerne kunde imidlertid ikke forholde sig ro-
Der var saa meget Mod i dem, de laa med
spillevende Øjne i det brandstagende Mørke.
f dem gav sig med vild Dødsforagt til at fjerte
ɪg aabenlyst, de andre samlede al deres Energi
kunderede med hver sit Tordenskrald, hvorpaa
faldt hen i Krampegrin. De Gamle bebrejdede
eres Ukyskhed men maatte selv le, og Døtrene
sig ned under deres Dyner, hvor Latteren

lød som var de sunkne langt ned i Jorden. Den mørke Stue genlød af en Latter som ikke kunde holdes tilbage, den rigtige meningsløse Hjærtenslyst, der er som en Udblomstren af Helbred efter Hvile. De laa og skoggerlo, de kaglede og boltrede sig i Dynerne uden at kunne faa Brug for de vældige Kræfter, der havde samlet sig i dem. Sønnerne begyndte at brydes som Drenge under uhyre Lattersalver. Pigerne kildede hinanden, indtil de brølte som Svin, der er ude at galoppere i det Fri om Foraaret. Under alt dette blev de tørstige og bælgede Godtøl i sig og udpønsede nye Løjer for at faa den forfærdelig lange Nat til at gaa.

Tordenkalven maatte jo holde for, men nu var han ogsaa mere end villig til at deltage i Munterheden. Han sang først en Vise, og det var en af hans fineste Numre, en af dem han ellers maatte have en Galskilling eller en stor Pose Pibeudkradsning for at synge; den var baade stærk og ram og egnede sig til at synges i Mørke. Den gjorde ogsaa Lykke, næsten for meget. Sønnerne vrinskede, saa der ikke var Ørenlyd.

Derefter fortalte Tordenkalven „Gaader“, og de var gode, de var saadan at Tydningen laa nær for, uden at Nogen dog *turde* gætte dem. Den gamle Krøbling befandt sig udmærket, han laa paa sin Ryg i Slagbænken og kravlede rundt i Mørket med de lange Arme, mens han uafbrudt fortalte de usigeligste Ting uden selv nogensinde at le. Han for-

ılte saa dybt og godt, der var en mosset Klang i
ans Stemme som naar man stamper paa fjedrende
ingbund, det var Puklen, der sang under Røstens
ybe Streng, og Tungen boblede og dukdukkede
aa blødt i den gamle tandløse og lodne Mund
om et Væld i Bunden af de klare, fløjlssorte Tørve-
rave.

Men Tordenkalven mærkede jo snart, at her var
ıandens Gaver spildte, der var Ingen der hørte
fter for Latter og Kommers; han tav da og laa
ænge pustende som en Blæsebælg, der giver Luften
d af sig, mens Smeden belaver sig paa at slaa.
ler var Brug for en solidere Spas end den, der kan
ummes i Ord, og Tordenkalven laa længe og speku-
erede den ud, mens de andre tumlede i Sengene
g omsider glemte ham. Ingen tænkte over, hvad
en Gamle lumskede om i Mørket efter eller foretog
ig, før de hørte ham knurre som en Buk og bryde
d i de ømmeste Kysserier; Tordenkalven, der havde
ine Hænder allevegne, var kommen over en levende
raaspurv oppe i et Hul under Tagskægget og hav-
e lukket den inde i sine store Hænder; og mens
ıan stadig slegede for den og var saa rørt, tog han
umskelig et langt Skridt over Gulvet og slap Spur-
'en ind i Sengen til Pigerne!

Spurven flagrede, og Pigerne skreg op i Dødens
Angst! Pludselig føler de et Spring paa Dynen, det
er Katten, som i Mørket springer op og bliver le-
vende, og nu kommer det til Spurvejagt i Sengen!

Pigerne skriger og daaner og lever op igen og ler, Spurven surrer som en Ten fra Hjørne til Hjørne i den gravmørke Alkoveseng, og Katten efter den med det ene Rusk mod Sengevæggene efter det andet og alle ti Kløer ude! Omsider fanger Pigerne jo Katten og er nær ved at krænge den af bar Overgivenhed; de krammer den i Mørket ned under Dynen og ligger paa den og kæler saa voldsk for den, at Mis flyver i det hvideste Raseri og snorker og spruder som en Krudttønde. Nu bliver de henne i det allesammen af Latter, de hyler i et Træk ud Halsen, fylder Lungerne paany og sætter Tonen endnu en Streg højere, de *skriger* tilsidst af Fryd som i yderste Smærte. Og imidlertid har Tordenkalven igen puttet sig og ligger og sætter de dybeste og varmeste Fugletoner til Koncerten; han kukker som en Gøg, som en Gøg, der fjæler sig under Løvet i den duggende Majaften og efterligner sit eget bløde Ekko, han kukker saa sødt og stille, at han tilsidst falder hen i Taage og maa tie, som Natten der nu falder paa. Og saa vaagner han med nye lange Fløjtetoner, der er fulde af Morgensøvnighed og Solens første Varme, han fløjter, djukker og kogler, mens han stadig føler og rører rundt i Mørket med sine lange Troldarme. Nu mindes han sin Ungdom, nu pibler det i den gamle Elletrunte; han fortaber sig i Suset og den ringende Efterklang af *det* store Foraar, der er tabt og bevaret i hans Hjærte

Han tier tilsidst og ligger og vejrer i Mørket, glemmer Alt og Alle omkring sig.

Da de andre havde drukket Morskaben ud af en Tildragelse med Spurven, hittede de paa nye øjer. De behøvede ikke noget stort Paaskud for : le, for de var aldrig bleven øvet i Lystighed; de ar taknemlige for enhver Ytring af Livsglæde, det kkedes dem at skabe, var den aldrig saa grov ler plat. En af Sønnerne gjorde det til sit Fund huje og pibe som en Gal og fandt en ukendt dyb ydelse deri, hvis haarfine Pointe rimeligvis var elelsen af, at han formaaede at te sig saaledes len i Virkeligheden at være fra Forstanden. Den igste af Sønnerne viste samme Opfindsomhed paa ı anden Maade, idet han kravlede ud paa det ıre Gulv og gav sig til at lege Invalid; han bandt t ene Ben op med et Baand og humpede omkring Mørket, ganske tavs og ene med den Lykke, han lte derved. Bakmanden laa og fortalte storartede istorier om Svig i Kreaturhandler, som ikke en el hørte paa, men som godtede ham selv lige ind Benpiberne. Han havde alle Dage før sèt sin edste Morskab i at *fortie* alle disse skumle Beifter og gaa stille med dem, men nu følte han r første Gang Sødmen ved at lukke op for sit lerdunkleste og fuleste Indre. Den eneste der ke deltog i Orgiet var Bakkonen, for det ligger ı en Gang baade over og under en Husmoders erdighed at blande sig i Familjens Stemninger.

Men hun laa og mærkede sig baade det ene og det andet; hun undrede sig. Saadan en Nat havde hun aldrig oplevet før. Hun kendte ikke Bakmanden igen og begreb ikke sine Børn; de *tog selv* allesammen. Hun havde aldrig hørt, at Folk skal more sig. Men her slog de sig sandelig løs, og det var tydeligt, at det smagte dem saligt. Ikke at det klædte dem, for de havde jo aldrig prøvet det før, og derfor løb de avet om og hoppede forkert i det som Bolde, der ikke er runde. Bakkonen var ikke glad. Det anede hende, at Magten her stod paa Spil. Saa maa man jo tie og lære af Ukvemmet for siden i det daglige lidt efter lidt at lempe sig ovenpaa igen. Hun forudsaa, at her skulde ligges og grædes meget om Nætterne af hende i Fremtiden for atter at faa Bakmanden hentet ned fra Sorgløshedens Tinder.

Men Ingen tænker foreløbigt paa de Tavse. Huset var i den syvende Himmel.

De lo og turede hele Resten af Natten. Bakfolkene gik ind i det nye Aar med et Livsmod af den anden Verden og med en opsparet Asakraft, der kunde flytte Bjærge.

Det var sandelig *Holger Danske,* der vaagnede den Nytaarsmorgen!

Men de undgik rigtignok ikke Følelsen af at være vaagnet temmelig sent; det anede dem, at de var kommen bagefter deres Tid, da de længere op paa Formiddagen havde faaet klædt sig paa og stillede

nede ved Kirken uden at se et eneste Menneske der. Kirken var lukket og laaset, og de kunde ikke forstaa det.

En Karl fra Keldby tonede frem, et mageløs tjenstivrigt Menneske, der kunde fortælle dem, at der ingen Gudstjeneste var, desformedelst det var *tredje* Nytaarsdag og ikke første, som de kunde have deres Grunde til at tro. Samme Karl oplyste dem om, at man nede i Keldby havde været saa forundret over i to Dage slet ikke at have set Røg fra Skorstenen paa Bakgaarden. Han røbede Lyst til at forklare mange flere Ting, men Bakfolkene sagde, at de skulde hjem, de led ikke Karlens Ansigt, vovede ikke at se paa ham, de bød et hastigt Farvel og skyndte sig hjemad, meget forstemte. Det vender sig vel ogsaa svimmelt i en, naar man opdager, at den Tid, man lever i og tror er splinterny, den har alle de andre for længe siden slidt op. Der var ingen Latter i Bakfolkene nu mere. De syntes ikke, det var høfligt af Karlen at give sig til at le, da de vendte Ryggen til.

Da de kom hjem, undersøgte de Ruderne men fandt ikke andet mærkværdigt paa dem end nogle svage Spor af Gær og Papir. De havde været klare nok om Morgenen. Karlene havde jo nemlig fjærnet Papiret fra dem Natten til tredje Nytaarsdag. De var næsten bleven betænkelige, da der hele anden Nytaarsdag ikke viste sig Tegn til Liv paa Gaarden. Sæt Folkene laa og sov sig totalt ihjel derinde! De var

saa listet derop om Aftenen for at vejre paa Stillingen. Men da havde de jo hørt, hvordan Familjen jubilerede og bølede derinde i Mørket, som om det kunde være et stort Gilde, og under Dækning af den dundrende Festalarm havde de saa opblødt og løsnet Papiret fra Vinduesruderne.

Bakfolkene viste sig ikke udenfor Gaarden Resten af Helligdagene. De kunde sidde hjemme de stille Frostaftener og høre Latterskraalene helt over Søen nede fra Keldby.

GULDGRAVEREN

[os Anders Eriksen, Landsbyens Snedker, hang
L der i mange Aar et Par sære Støvler. De var
·ken pløkket eller syet sammen men gjort i et af
nmi, de var saa lange, at de naaede en Mand til
ten. Det var Guldgraverstøvler.

Snedker Anders brugte dem ikke, og naar hans
nge en Gang imellem vadede en Tur med dem
ammen, turde de ikke have dem paa mere end
Minutter ad Gangen; Lægen i Byen havde er-
·et, at Føddeme ikke kan „aande" i den Slags
'ler. De lugtede nu ogsaa godt nok af Gift eller
licin, og naar Vandet pressede de slappe Skafter
men om Benene, kunde man jo tydeligt fornemme,
Benene begyndte at visne. Man havde stor Re-
ct for de Støvler. Folk, der kom ind i Sned-
Anders Værksted og saa dem hænge paa Væggen,
dte en vag Tanke ud i den vilde Verden, saadan
i de og de fjærne Regioner, hvor man graver
d op, og hvor ordentlige Folk holder sig fra.
saa kunde de i gudfrygtig Nysgerrighed spørge
Lavst Eriksen, Snedker Anders Fader, hvor han nu
henne, om Sønnen havde hørt fra ham, og om
ikke snart skulde arve ham . . .

Snedker Anders rystede paa Hovedet hver Gang Nogen spurgte. Saa gik Lavst Eriksen i Glemme. Støvlerne blev glemt, de hang og skørnede oppe i Spindelvævet under Loftet.

Snedker Anders blev bekendt med sin Fader, *fik* ham, som muntre Folk udtrykte sig, i sit niogtyvende Aar. Før den Tid havde han aldrig set ham. Anders' Moder døde da han var en lille Dreng, og da var Faderen allerede væk. Da Anders gik i Skole, var det de andre nidkære Børns Fornøjelse at kneble ham med Fortællingen om, at han havde haft en Fader, der hed Lavst, men at han var rendt sin Vej fra Moderen og ham og Huset og det hele. Og siden da han var bleven voksen og ved gode Menneskers Bistand sat ind i et Erhverv, blev det ham en Vane at betale af paa Taknemlighedsgælden ved altid villigt at lytte til, naar medlidende Mennesker omtalte hans Skarns Fader, der var løbet sin Vej til Amerika. Anders var en tavs Fyr, der var ikke Ondt i ham, han var lang og tynd, trukken i Længden som selve Taknemligheden, han var blegfiset og smal over Brystet, fornærmede Ingen. Han blev kasseret som Soldat. Nu lavede han Ligkister som for at hævne sig i dybest mulige Stilhed. Han var frugtbar og fik aarlig et Barn med et Kvindemenneske, som Ingen anden havde tænkt sig at kunne røre ved.

Lavst Eriksen udgik som Spire af et lignende Menneskeri i sin Tid. Han blev Tjenestedreng, Halv-

arl og Karl, skøttede sig selv og tjente sig stærk. ɩokkede saa en Pige i en uheldig Stund og blev ængende ved hende. Een Ulykke kommer aldrig lene; Lavst „elskede" Pigen, det vil sige, han tog n Fornøjelse alvorligt og valgte at bære Følgerne af n Synd, hvilket er hovmodigt og ikke bliver tilgivet ' Godtfolk, som stiller Fordring om, at alle skal ære lige sjofle. Lavst lod skimte Følelse og blev dstødt af sin Kaste.

En saadan Mand er en Nybegynder, og som orholdene var paa Lavsts Tid, henvistes han til *'eden.* For de Hundrede Rigsdaler Lavst havde tjent g sammen, købte han et Lyngareal, og en Søndag ɩa man ham og hans topmavede Kæreste tosse om ɩa „Ejendommen" som fine Folk, der er ude at ɩa Spaseregang. De to var i Færd med at vælge g Byggested. Til Forargelse for Folk i Graabølle ɑlgte de et højt Sted paa en Lyngbanke med *Udsigt,* ɔm om de ikke havde bedre af at putte sig ned i n af de sure Lavninger, hvor Fattigfolk med Søm- ɪelighedsfølelse sørger for at rejse deres Pindehus. Løbet af Vinteren samlede Lavst Sten og al Slags ;ammelt Træværk sammen paa Toppen af Banken, ɩg om Foraaret begyndte han egenhændig at bygge. Det blev halvt et Jordhus, idet han gravede Stuen ɪed i Jorden og satte den med Kampesten og tæk- ɛede over den med Lyng. Ved Siden af dette Slot havde han den daarlige Smag at rejse en Flagstang! Han havde købt den paa en Auktion og malet den

op, hvid med rød Spiralstribe, og fra Toppen af den vajede et lille Flag, midt i den øde Hede, den Dag de to Unge flyttede ind. Det skulde han faa betalt.

Nu stod Lavst og Mette Kirstine foran Udsigten til ved tyve-tredive Aars Arbejde, ved Haandkraft alene at dyrke Hedelodden op. Det der *kunde* naaes, var et Boelsted med to Køer og en Snes Faar i *fri* Besiddelse, men det laa altsaa en Menneskealder ude i Fremtiden. Foreløbigt havde de end ikke en Kat i Hytten. Lavst gik paa Arbejde og tjente for Dagløn oppe i Graabølle, det var lige at de kunde bjærge Føden. I sin Fritid begyndte Lavst paa sit Herkulesarbejde, at brække Heden med Spaden, det blev jo til Ingenting. Men at han ikke gav det op, irriterede Folk, som ellers kunde haft Sindelag til at laane ham en Plov og et Par Stude nu og da. Lavst var trodsig, og det baader ikke en ung Stodder. Gaardmændene saa sig gale paa ham, og de andre Smaakaarsfolk hadede ham, fordi han isolerede sig. En Nytaarsnat rottede de sig sammen og forsøgte i Navn af Spøg at hale Taget væk over Hovedet paa de ny Folk med Reb. Lavst gik ud og bankede et Par Stykker af dem. Siden blev Mette Kirstine bortvist fra Gaardene, hvor hun plejede at faa Mælk. Værre blev det, da man lidt efter lidt paa Gaardene mente at kunne undvære Lavsts Arbejde, over det han var storsindet. Man vilde jo ikke tigge ham til at komme og fortjene det Nødvendige. Den sidste

avst kunde faa Arbejde hos, var Thomas i Spang-
iarden, og med ham kom han i Træde en Dag og
ev vist væk. Nu stod han der med sine Kæmpe-
ender, lukket ude og ledig.

Til Raseri for alle bjærgede Lavst sig imidlertid
ıdnu et halvt Aar. Han havde lejet Ret til Tørve-
:ær i en Mose paa meget billige Vilkaar, fordi Tør-
:jorden var af særlig ringe Beskaffenhed, men Lavst
ndt paa at ælte Tørven og forme den som man
ryger Sten, hvorved den blev udmærket. Det var
stort Arbejde, men da Lavst skaffede sig Forbin-
:lser i Købstaden og eksporterede sine Tørv dertil,
:nte han ganske betydeligt. Daglønnen for Tørve-
'avning var højst to Mark; men Lavst skal have
ıft en Fortjeneste paa over seks ved sin Driftighed.
ıen Manden, han havde lejet Mosen af, taalte det
ke. Han anlagde Proces og gjorde gældende, at
avst kun havde Ret til at grave til eget Forbrug,
ke i fabriksmæssig Stil. Lavst tabte Sagen. Vin-
:ren efter sultede de i Hytten. Der gik Krøniker
n det, de sultede nok saa det knasede i Ribbenene
ıa dem. Man saa næsten aldrig Røg fra den elen-
ige Skorsten derude paa *Udsigten*. Lavst kom hver
ortende Dag eller hver Maaned til Høkeren og købte
t Pund Fedt; hvor fik han Pengene fra? Han skjulte
it radmagre Ansigt i et stort Mundklæde. Han gik
re-fem Mil for at tjene en Mark og to Skilling
ed Tærskning. Han blev set ved et Marked i et

andet Herred, hvor han faldbød Pibekradsere af Dyrebeben, som Ingen vilde købe. Ved Paasketider færdedes der en Mormon paa Egnen, og henimod Foraaret var det, at Lavst Eriksen forsvandt. Folk vrinskede.

Mette Kirstine og Drengen ligesom stod sig ved det. For nu Stivnakken var af Vejen, kunde de dog komme paa Sognet og føle Brød mellem Gummerne igen. Det skal nok have været en ubeskrivelig ynkelig Forfatning, Sogneraadet fandt dem i ude i Hytten. Mette Kirstine forvandt det ikke; hverken Mad eller Pleje kunde redde hende, hun døde. Drengen blev sat ud hos nogle Husfolk ved Licitation og siden anbragt i Snedkerlære. Han havde nedsat sig i Byen og havde Familje, da den Mand, der var hans Fader, en skønne Dag viste sig i Landskabet igen.

Deligencen satte en Dag en Fremmed af i Kroen tilligemed en Jærnbliks Kuffert. Ingen kendte ham, og han gav sig ikke selv til Kende. Paa Kufferten var der klistret en Seddel, hvorpaa der stod *Red Star Line*, og af disse Mærker skaffede Rygtet sig Forvisningen om, at Manden kom fra Amerika. Men han var dansk. Han gjorde stor Opsigt i Byen og blev kaldt „Guldgraveren". Man snakkede meget om denne Størrelse, der var kommen til Kroen og som foreløbig ikke foretog sig andet end at sidde bag Bordskiven og spejde rundt paa Folk. Han havde et hvast Blik, der gjorde Folk forsigtige, men saa ellers

ikke ondsindet ud. Hans Klædedragt var fremmedagtig, nærmest tarvelig, han var raget som andre Folk med Undtagelse af en strid Dusk paa Hagen, Han sagde ikke stort. En Dag kom der en ældre Mand ind, som kendte ham. Herefter vidste man, og de fleste følte sig stødte over det, at det var Lavst Eriksen, som efter niogtyve Aars Forløb var kommen hjem fra Amerika.

Samme Dag gik Lavst ned og hilste paa sin Søn. Det var nok ikke noget videre bevæget Møde. Der *havde* været en og fortalt Snedker Anders Nyheden, for at ikke for meget skulde ske, og Anders stod ved Høvlebænken. Han indstillede ikke sit Arbejde, saa blot hastigt op og nikkede til Goddag. Lavst Eriksen oversaa Værkstedet og sin Søn et Minut, saa hilste han lavt:

Goddag, Anders.

Anders høvler med største Omhu videre.

Ja, jeg er jo din Fader . . .

Jeg har hørt det, siger Anders hurtigt. Han ser i et Blink op paa Faderen, ængstelig berørt ved det fremmede Tonefald, og ved at Faderen siger *jeg* til sig.

Tavshed.

Lavst betragtede Sønnen, der gjorde sig det travlt med at bearbejde en Fjæl med Høvlen og trak lange hvinende Spaaner fra den. Anders var høj og mager med store Kæber og syge Øjne. Han var kalveknæet og rundrygget, Nakken var tynd som paa et

Barn og med en Grøft i. Han lignede Moderen. Lavsts Øjne spaserede til og fra ham. Tavshed. Saa aabner Anders' Kone Døren ind til Stuen, stikker et uredt Hoved frem, ser den Fremmede og trækker sig uden et Ord tilbage igen. Tavshed.

Hvor faar du dit Træ fra? spørger Lavst Eriksen mildt og ser op i de Bundter af Fjæl og Planker, der ligger under Loftet. Han fikserer en særlig lille Hylde, hvorpaa der ligger et Par Plader Mahogni og nogle Ender af andre Sorter ædelt Træ, og han faar vaade Øjne. Anders holder inde med Arbejdet, følger Faderens Blik og putter en Haand ind under Skødskindet. Han staar længe i Tanker. Omsider ser han paa Faderen og har gjort sit Ansigt fuldstændig tomt, for at den Gamle ikke skal fatte nogen Slags Haab.

Jeg køber det ved Svendsen i Hvirresund.

Svarets fuldkomne Tonløshed slaar den Gamle af Marken. Han staar endnu nogle Minutter og hefter Øjnene paa forskellige Ting, tabt i Tanker, saa siger han klejnmodig hen i Retning af Sønnens Ryg:

Ja. Naa. Vi kan jo snakke om det, Anders. Jeg tænker, jeg slaar mig til Ro . . .

Her høres et Rabalder udenfor Døren, hvor Anders' Kone har staaet og lyttet. Anders høvler videre og tager Fjælen op for at kigge langs Randen ad den og se om den er lige.

Jeg har gjort dig Uret, siger Lavst Eriksen lidt dirrende. Og da Anders ikke synes at høre efter

men staar og pikker paa Høvljærnet for at indstille det bedre, giver den Gamle sig til at se roligt og forskende paa ham. Endelig nikker han fattet og vender sig mod Døren:

Godbej!

Udenfor blev Lavst Eriksen staaende lidt og saa op over Sønnens Hus, maalte Højden af det, og han besaa de to nøgne Stikkelsbærbuske i „Haven“ og Stokrosen ved Husmuren. Saa gik han hurtigt tilbage til Kroen.

„Guldgraveren“ bragte en hel Del Liv til Egnen i de følgende Maaneder. Ikke at han var en munter Mand, tværtimod, det var en svær Ting at faa blot et Nej eller et Ja fra ham; men der var meget underligt ved ham i mange Henseender, som adspredte Folk. Ingen blev nogensinde klog paa, om han havde noget. Han var ikke flot, men derfor kunde han jo endda være en besiddende Mand. Hans Hænder var hærdede af groft Arbejde, de kunde ikke lukkes helt op; saa det lod jo til, han havde ført et slidsomt Liv. Stærk som en Bøddel var han endnu, skønt han var hvidhaaret.

Efter en Fjortendages Tids Forløb begyndte Lavst Eriksen at gaa paa Arbejde. Han viste sig god til al Slags, naar man blot kunde faa ham til at lade være at forbedre og makke om paa alle Redskaber og Metoder. Ingenting var som det skulde være,

og Ingenting gik ham gesvindt nok. Han kørte Gødning i Galop, naar han kunde faa Lov til det, og pløjede saa Flintestenene slog Gnister, han bevægede sig altid selv som om han kom fra Ildebrand og skulde efter Jordemoder, og Folk grinte lunt ad ham. Han var saa voldsomt barsk og studs i sit Væsen, skønt Ingen lagde et Halmstraa i Vejen for ham, det morede man sig ogsaa over. Folk efterlignede hans bidske Maade at svare paa, og det var længe Mode at støde et *Naw* ud mellem Tænderne, naar man blev spurgt om noget og vilde være vittig. Da han mærkede, at man ansaa ham for en Særling, blev han kun mere tavs. Fornuftige Folk havde imidlertid Respekt for Guldgraveren. Han havde lært mere i Amerika, tydeligt nok, end han lod sig mærke med. En Gang skulde der fældes et stort gammelt Træ i en Gaard, og der kom „Guldgraveren" tilfældigvis tilstede. Han fik fat i Øksen, som naturligvis ikke var god nok, men saa skulde man have set ham! Aa, han funklede af Øjnene, han gik rundt om Træet og lod Øksen falde mod det akkurat som en Fægtekunstner, der skifter Position og bruger Finter. Det var mageløst at se, hvor han kunde handle en Økse! Han var snild, havde lagt Mærke til mangfoldige Kunstigheder der hvor han havde været. En ny Maade at binde et Reb paa, som han indførte, blev siden staaende paa Egnen og blev kaldt „Guldgraverens Knude". Det var et almindeligt Halvstik. Han var en god

Jæger og skød mange Vildænder ude paa Fjorden; de sagde, at han lokkede dem nær ved at rappe som en And, og dette var mange Folk underlige ved. Han havde et mærkeligt Ur, som viste baade Maaneder og Dage i Aaret; Ingen begreb, at en Klokke kunde trækkes op til at gaa saa længe.

Da „Guldgraveren“ havde været nogle Maaneder hjemme, lagde han sig efter Mergelkastning. Det har fra gammel Tid altid været forvovne Karle, der gav sig af med den Haandtering; ved en „Mergelkaster“ forstod man en særlig haard Negl. Mergel graves paa to Maader, enten fra aabne Grave, hvor der altid er Fare for, at Siderne kan skride ned, eller fra lukkede, der af de Kyndige anses for sikrere. Her er der kun ført en smal Brønd ned i Jorden til Mergellejet, og Kasteren staar saa hernede og huler sig ind til alle Sider. Medhjælperen staar ovenfor og vinder Spandene op. Skrider saadan en Grav sammen, er Manden dernede fortabt; men det hænder ikke saa ofte. Mergellejet findes ved at de to Mænd, der arbejder sammen og har Forstand paa det, gaar omkring og borer i Jorden med en lang smækker Jærnstang, der har Gevinder i Spidsen. Alt hvad der sætter sig fast deri, undersøges ved at man drypper Skedevand derpaa; hvis det koger, er det Mergel. „Guldgraveren“ arbejdede først paa Akkord for forskellige, han blev snart en søgt Mand og tjente store Penge. Han var hensynsløs, regnede ikke Livsfare

for noget, og han var saa stor en Slider, at han kunde beskæftige to Mænd ovenfor Graven, en ved Spilbommen og en til at trille fra. Lavst kvikkede op, da han var kommen i Gang med dette her, han fandt sit Felt, lod det til. *Grave* maatte den Mand.

Men længe varede det jo ikke inden Æventyreren i ham fik Magten. Han skulde vise sig driftigere end andre Folk naturligvis og gik i Kompagni med tre store Svenskere, forløbne Drukkenbolte, om at anlægge et ligefremt Mergelgraveri. De købte et Mergelleje og arbejdede først en Maanedstid paa almindelig Vis, sled som Jætter; allerede i Solopgangen kunde man se de vældige Drabanter fortone sig i Taagen ude paa Heden og høre Kæden rasle fra Bommen. De var i et Mergel og Klæg over hele Kroppen, naar de viste sig i Byen og slog tilside med alle deres Penge. De lammede Folk ved Praleri, Ødselhed og svovlede Gudsbespottelser. Men det tog jo ogsaa en gal Ende. „Guldgraveren" kendte ingen Maade, han lod et Lokomobil køre fem Mil ud fra Købstaden og stille op, og nu begyndte de fire Kroppe at trille Mergel op i Tipvogne paa Spor! Der var ingen Gudsfrygt i de Karle, de savnede en anden Ens Blufærdighed overfor alt nymodens Værkeri. Faa Folk kunde lide at se det pulse og røge til enhver Tid fra det grimme Jærnrør derude paa Heden, man kunde godt blive sygelig i Tanken ved at se den

e Røg og fornemme den kullede Lugt, for de
de jo lade være med den Slags Frækhed, selv
ikke den Slemme var med i Spillet. Saa var
ogsaa forvovent som de kørte med Maskineriet,
ı kunde ikke se Egerne paa Hjulet, saadan snul-
e det rundt. Sæt det sprang i Stykker! Svære
nstumper kunde jo flyve lange Vegne hen. Hvor-
ıge kunde desuden det Jærnvæsen holde, det ru-
le jo, det kunde umuligt betale sig. Men grusse-
var det at se som de „forenede Mergelkastere“
adede i Jorden. De kunde faa noget udrettet;
ene var her, og den anden var der, og det sorte
omobil rystede og suste, og Jærntovet peb og
aslede, og op kom den ene bitte Jærnvogn med
rgel efter den anden! Aldrig havde Egnens Folk
k sig en saa storstilet Mergelkastning.

Men aldrig havde man heller grint saadan af „Guld-
veren“, som da det efter fjorten Dages Dampdrift
e sig, at Mergellejet var tømt!

Lavst Eriksen selv tog sig det nu ikke nær.
n andre Ting forknyttede ham. Han var endnu
e bleven forligt med sin Søn.

Regelmæssig hver Søndag Formiddag var han i
yen for at bejle til Snedker Anders. De var end
e kommen hinanden saa nær, at de var begyndt
snakke om Tingene. Lavst Eriksen plejede at stille
ind i Værkstedet og se Sønnen arbejde, og Sned-
Anders lod sig aldrig forstyrre, blev ganske rolig

ved at sysle med sin Lim, sin Kønrøg og sine Forme af Svovlsten, hvori han støbte korslagte Hænder og Englehoveder, ligetil Kirkeklokken begyndte at ringe sammen. Saa løste han Skødskindet, og den Gamle gav Farvel. Undertiden kunde der falde et Par Sætninger imellem dem, men altid om Ting, der laa deres egentlige Mellemværende fjærnt. Snedker Anders bevarede en Art forbindtlig Holdning, som var Faderen en iøvrigt højtagtet Kunde, der var lidt længe om af bestille Ligkisten, som han dog vel var kommen efter. Lavst Eriksen vilde ikke nærme sig mere end han gjorde, saalænge Sønnen ikke gjorde ringeste Skridt til Forsoning. Han stod gærne henne ved Døren for Enden af Høvlebænken, gik aldrig længere frem og rørte ikke ved noget. Sønnen havde en Gang i Stilhed taget en Passer ud af Haanden paa ham, som han stod og legede med. Lavsts Øjne veg ikke fra Sønnen, saalænge han var i Værkstedet. Det kunde hænde, at han stak en Føler ud ved at forhøre sig om Konens Tilstand eller ved ærligt at spørge til Anders' Brokskade, men Anders reflekterede aldrig paa Tilnærmelsen. En Søndag lagde den Gamle som i Tanker et Pund Chokolade paa Høvlebænken, næste Søndag laa det urørt paa samme Sted. Der kom som et Gys over Lavst, da han saa Pakken ligge der. Søndagen efter laa den der fremdeles, og den Dag hæfiede den Gamle den til sig og tog den med sig igen. Der blev ikke talt et Ord de tre Søndage.

For en Mand som Snedker Anders, der var Bonde
ɜlv og kendte Bønders Maade at skjule Alting paa,
ar det jo let at se, hvad Faderen ønskede, og det
ar let at gennemskue hans kolde Væsen. Han vilde
rhverve en ringe Smule Venlighed paa sine gamle
age, han vilde have sin Dreng igen, det var alt hvad
Guldgraveren" ønskede. Men Snedker Anders saa
ıgen Grund til venlig Imødekommenhed. Ikke at
an personligt bar Nag til Faderen, fordi han i sin
id var rømt fra ham og Moderen, for det kunde han
ke huske noget om, og Snedker Anders besad over-
ovedet ikke Driften, der sætter sig op mod Uret.
luligvis var det for det bedste; Faderen havde en
ag ladet et Ord falde i den Retning, som kunde
ave Rimelighed: der var Mening i at søge Lykken
Udlandet, naar den blev en forbudt hjemme. Lavst
riksen behøvede jo ikke at have haft i Sinde at for-
ıde Kone og Børn for stedse, det kunde jo have
æret hans Hensigt at rejse ud og hente baade Penge
g Velstand hjem til dem, naar det maatte gaa ham
ɔdt. Hvad den Side af Sagen angik, lod det sig vel
ɐre at naa til Forstaaelse. Men Snedker Anders
entede og havde Tid til at vente paa, at den Gamle
ulde aabne sig med Hensyn til *hvordan* han kom
lbage, om han kom for at ligge til Byrde, eller
vordan. Lavst Eriksen vilde imidlertid sidst af alt
ɔre ved dette Spørgsmaal. Han havde rimeligvis
t Slags Instinkt, der raadede ham til at prøve Søn-
en ved at tie derom. Men saaledes gik det til, at de

aldrig en eneste Gang kom virkeligt i Snak om Tingene.

„Guldgraveren“, der var en bomstærk og ukuelig Slider til Hverdags, lignede en gammel Mand hver Søndag, naar han med lange Skridt nærmede sig Snedkerhuset. Han var da ikke i sit sære amerikanske Arbejdstøj, hvor Bluse og Bukser gik i et, men havde blaa Trøje med blanke Knapper paa og Krøs i Brystet. Han kom præcis ved Nitiden, og Folk saa ham lige saa regelmæssig forlade Sønnens Hus Kl. 10, naar de gik til Kirke. Lavst kom ikke der, han gik altid lige hjem i sit Logis, hvor han nu holdt til. Folk der mødte ham, hørte ham gaa og snakke med sig selv, mens han stirrede ned i Vejen, saa forstod Ingen ham, for det var „Engelst“ han talte med sig selv. Han blev en Sagnfigur i det Aar han var paa Egnen. Ingen kom ham nær.

Men Lavst Eriksen, der havde tilegnet sig et barskt og kort Væsen derude i det Fremmede, gemte mere Mildhed og Varme end Bønderfolk i Almindelighed. Det viste sig i den Punktlighed og den Troskab, hvormed han Søndag efter Søndag indfandt sig i Byen og dukkede ind i det lille Værksted, hvor den lange svage Kistesnedker stod og høvlede og vendte sin slunkne Buksebag imod ham og tav imod ham, som om han var Luft.

Naar da Guldgraveren stod der stille, saa at Sønnen næsten glemte ham, kom han til at se saa ensom ud i sit haarde Ansigt. Han saa sig saa lange-

t om, den gamle Helbefarne og gned Knoerne lidt komment i hinanden. Skulde der ikke kunne blive fredet Krog til ham her? Skulde ikke et eneste r Øjne mødes hans uden Svig, nu naar han blev nmel?

Inde i Stuen havde han ikke været. Men hver ng Døren ind til Lejligheden stod paa Klem, kigle den Gamle derind og holdt sig musestille, han saa Anders' sure og højmavede Kone gaa og sætte de ge Kartofler over Ilden og klø sig i Skilningen d en Finger og ruske og tørre sine smaa Rollinger, altid syntes at fugte i en eller anden Ende. ›kken derinde i den lille Stue dikkede uhyre vært. Inde paa Kommoden stod et Fotografi i Ram- ved Siden af en Porcellænshund, og „Guldgra- 'en" tænkte sig altid, at det kunde være af den de, Moderen, hans Kæreste og Kone, som han ›de forladt. Han kunde ikke flytte sig frem og ı ind og se ad, han havde ikke faaet Lov.

Naw!

Saa en Søndag Morgen da „Guldgraveren" som dvanlig indfandt sig i Snedkerhuset, var Anders ikke 'ærkstedet. Derimod hørte Lavst sin Søn sidde e i Stuen og snakke sagte med Børnene, som snart og snart flæbede, og hvis smaa Skridt lød paa lvet. Døren var lukket.

„Guldgraveren" stod et Kvarter alene ude i Værkdet paa sin Plads og saa sig om paa alle de fat-

tige og slidte Smaating, som Sønnen gik der til dag-lig og puslede med. Han hørte Vuggegængen derinde i den lille Stue paa det sandede Gulv. Døren var lukket.

„Guldgraveren" flyttede en Fod en Gang imellem, for at Sønnen skulde vide, han var kommen. Han hostede lidt nu og da for at blive hørt. Men Døren var lukket, og den blev ikke aabnet. *Naw!* Saa skruppede den Gamle af.

Næste Dag kom der et Bud med et Par Støvler og et stort tykt Brev til Snedker Anders. Det var disse her lange Guldgraverstøvler, som Lavst havde staaet i Mergelgravene med. I Brevet stod der Ingenting, *men det indeholdt halvtredje Hundrede Tikronesedler.*

Se hvad var nu det for en Maner at sende saa mange Penge i almindelig Konvolut? Folk snakkede siden om det. Den Slags Uforsigtighed var jo næsten strafbar. Men saadan var „Guldgraveren" i alle Forhold, fremfusende og uden Tanke for skæbnesvangre Følger.

Folk blev ved at more sig over hans Mergelkastning, hans „Fabrik", længe efter at han var rejst. Hvad havde ikke det Lokomobil slugt af Penge! Men den Slags havde han naturligvis ikke kunnet afholde sig fra at lære ovre i Amerika. Hvis Lavst Eriksen var bleven ved med den gamle Maade at grave Mergel paa, havde der været Mergel nok i Lejet for Resten af hans Liv!

Naa. „Guldgraveren“ var en Dag rejst. Han var ganske stille listet af med samt sin Jernbliks Kuffert og sine store Gravepoter. Han var gaaet tilbage til Staterne, til de lange Prærier og de uendelige Skove. Landsbyen hørte aldrig siden fra ham.

ANDREAS OLUFSEN

n Dreng bekendt under Navnet Drejs var kommen til at gaa ved Siden af Degnen en Søndag Vej til Kirke. Degnen saa at han gik med en g stikkende ud af Bukselommen og spurgte, hvad var.

Det er min Hyldebøsse, svarede Drengen.

Er det en god Hyldebøsse, du har, Drejs?

Ja den er ikke saa ringe.

Degnen faar et Indfald og giver sig til at le:

Kan du skyde Præsten, saa skal du faa fire lling!

Det var jo ikke Degnens Alvor, skønt han mulignok undte Præsten et Hagl. Drejs saa op paa Lærer og Tugtemester men smilte ikke, sagde helikke noget.

Men da Præsten er midt i sin Præken og der rs er tyst i Kirken, bliver Menigheden vár, at en vadmelsklædt Figur rejser sig i et af Stolelerne ligefor Prækestolen og stemmer en Hyldeses Ladestok mod sit Bryst; der høres et meget enligt Skrald, og man ser Præsten vakle som om er dødeligt truffen. Det var han dog ikke, for den havde ramt den Helligaands Due, der svæ-

vede i en Strikke over Præstens Hoved, den begyndte ganske langsomt at køre rundt; Drejs havde holdt for højt. Der blev en dødsstille Pavse, hvorunder Præsten og Drejs saa paa hinanden. Saa satte Drejs sig ned igen, og Præsten drog et dybt Suk, hvorpaa han gik videre i sin Tale, som om intet var passeret.

Da Gudstjenesten var forbi, kom Drejs jo i pinligt Forhør og tilstod men vægrede sig koldblodigt ved at røbe sit Motiv. Han blev saa talet strængelig til af Præsten og af Sognefogden anbefalet til et Livfuld Hug af sin Husbond. Dermed faldt Historien. Men da Degnen og Drejs næste Gang traf sammen under fire Øjne, blev han rost og anerkendt for sin Behjærtethed og fik de fire Skilling udbetalt.

Drejs købte Messingtraad for Pengene og gjorde Hægter og Maller deraf, som han solgte for seks Skilling i Penge, Varer til en Værdi af to Skilling (en Knald gammelt Bivoks og et Spejlskaar) samt Løfte om Forret til al Handel med Hægter og Maller i Fremtiden hos de betræffende Forbindelser. For de seks Skilling købte Drejs sig ny Messingtraad, som han forarbejdede dels til Hægter og dels til en køn Kæde, som han „forsølvede" ved Hjælp af Skedevand og Spejlbelægning skrabet af Skaaret. Naar man holder en Kæde, der er forsølvet paa denne Maade, i den ene Ende og lader den hænge frit i Luften uden at gnide mod noget, kan den godt holde sig hvid, til man har faaet den solgt. Drejs fik

den solgt. Bivokset smeltede han om til det blev hvidt og forhandlede det saa som „Jomfruvoks“ til Piger, der havde ormstukne Tænder. Den samlede Fortjeneste satte han i et godt Lammeskind. Alt imens passede Drejs sin Dont som Hyrdedreng paa Uensgaarden og forøgede det betydelige Oplag af Kohaar, han havde liggende dels som Bolde, færdige til Salg, og dels som uforarbejdet Materiale. I Sommerens Løb tog hans Hægte og Malleindustri et betydeligt Opsving, og om Efteraaret da det faldt i hans Lod at drive nogle Kreaturer til Marked, medførte han for egen Regning et halvt Deger Lammeskind, som han ogsaa fik afhændet med god Avance. Inden sin Konfirmation hævdede han sig som fast Opkøber af Lammeskind i Sognet, idet han om muligt gav Vederlag i Hægter og Maller. Han blev konfirmeret af ren Naade; Præsten elskede ham ikke. Men han lod sig ikke sætte fast i sin Forklaring; Skriftstederne gik fra ham som Melet fra en Kværn, og saa maatte man jo lade ham slippe frem. Samme Efteraar trak Drejs til Marked med to gode Faar, der var hans egne, og kunde da han kom hjem købe tre igen, kontant.

Et Aarstid efter tabte man Drejs af Syne, idet han gennem sine Bekendtskaber paa Markederne blev ledet paa længere og længere Rejser, fra hvilke han tilsidst ikke kom tilbage. Der var for Resten Ingen der savnede ham; han havde ikke gjort sig uundværlig paa Uensgaarden ved Lyst til Arbejde eller

Villighed; Drejs skøttede af Natur ikke om at bl
varm, skønt man ikke kunde kalde ham efterlac
Han gjorde akkurat hvad han skulde, han var
med et Betalingssystem i sig, hvilket der ikke
noget at sige til, hvorvel Folk hellere ser at man
ver sig hen.

Drejs var en tyveaarig Karl men ellers
meget forandret, da han atter dukkede op i sin Hj
egn. Han viste sig med en høj Dragt Uldtøj
Ryggen, Bændler og Seler i en Byldt foran og
Alenmaal hængende i Knaphullet, som en vandre
Butik. Det hed sig, at han allerede havde ma
Penge staaende paa Rente i Hobro. Han gik nu
kring i Landet som Uldkræmmer i en Del Aar
tjente vist temmelig godt. Han kom til at
noget forover af altid at bære saa meget, og
holdt sig smalkindet i den Tid, fordi han besta
var gaaende. Der var ingen Munterhed i ham,
lo ikke naar han handlede. Han havde Unde
og høflige Øjne, der gjorde Folk kolde ved h
Hans Varer var altid nogenledes gode. Men et
blev de slemme, Uldtøjet krøb ind til Ingentin
Vask, Selerne sprak, og næste Aar viste Drejs
ikke.

Da han igen tonede frem, næsten glemt,
han Kolportør og solgte religiøse Skrifter og Skildei
Nu havde han ikke saa meget at bære længere,
medførte kun Prøver og stod iøvrigt i Forbinde
med Postvæsenet. Han havde lært Bogbinderiet

indrammede ogsaa selv Billederne. Lageret havde han saa langt sønderpaa som i Varde, hvor han boede om Vinteren. Man behøvede kun at skrive sig for hvad man havde Lyst til, saa kom det siden med Posten. Der var mange der handlede med Drejs, fordi de ikke skulde ud med Pengene straks; siden fortrød de det maaske. Skilderierne var nu kønne; de var allesammen ens og forestillede ikke noget; men i en smuk Indramning stod der med stadse, forgyldte Bogstaver: Gud! Velsign Vort Hjem! Folk syntes om det; det gav ligesom den daglige Bekymring Hvile at det hang i Stuen og vaagede for os Skrøbelige; mange gjorde i deres stille Sind Regning paa, at der kunde blive Raad til en uskyldig Skarnsstreg mere, naar Huset ellers synligt for alle var bleven gudelig stemplet. Drejs havde stor Afsætning paa Skilderierne. Men da alle havde faaet et Billede, hørte den Handel jo op.

Under den Periode kom det frem, hvorfor Kræmmer Drejs Aar efter Aar vendte tilbage til sin Fødeby, skønt han jo sagtens kunde gjort sin Lykke paa større Steder. Det rygtedes pludseligt, og det med næsten samme Skær over sig som et Mordforsøg, at Drejs havde friet til Iver Uensgaards Dorthea, at han øjeblikkeligt havde faaet Nej, og at han i samme Time var rejst sin Vej fra Byen. Uensgaard, som laa midt i Byen, var det ældste og fornemste Bondesæde paa Egnen, og Dorthea var eneste Arving. Der var mange, mange Penge foruden Ejendommen.

Dorthea havde fra Fødslen af dobbelt Hofteskade, saa at hun for hvert Skridt hun tog ligesom gik udenom det ene Ben med det andet, men hun var jo ellers en sædelig Pige. Hendes Stilling var i alt Fald saadan, at man kunde lade hende i Fred. Hun var en mild Pige, der havde været saa afholdt da hun gik i Skole. Drejs, der som Dreng ikke brød sig om at lege, havde taget sig meget af hende, mens han tjente paa Gaarden, og ikke siden tabt hende af Syne. Han kom altid ind paa Uensgaarden, naar han var i Byen, ikke alene for at handle men ogsaa for at snakke med Dorthea om gamle Dage. Han var galant af sig overfor hende og gav hende mange pæne Ting. Dorthea kunde godt lide Drejs. Men Iver Uensgaard svarede paa hendes Vegne, da Drejs friede, og var hjærteraa nok til at erklære, at den Handel kunde der ikke blive noget af. Drejs opsøgte en Bekendt i Byen, inden han rejste, og fortalte ham det hele. Drejs var ellers alt andet end aabenmundet, men her syntes han ikke, han kunde tie. Der faldt et altfor falskt Lys paa ham, over det Dorthea var Krøbling; Folk kunde være simple nok til at tro, han bejlede til hende for at faa Gaarden, skønt han ved at kende hende fra Barnsben af havde lært at elske hende for hendes egen Skyld. Drejs ytrede sig ogsaa med bitter Anklage om den Maade, hvorpaa han var bleven afvist, om den Standsfordom, han havde været Genstand for; det laa ikke nær for ham at tro, at Iver Uensgaard kunde

ıve Afsmag for ham selv personligt. Da Drejs
.r borte, og hans Bekendt lod gaa videre hvad
.n havde sagt, fandt mange virkelig, at Uensgaard-
ınden havde gjort Drejs Uret. Man glemte ham
idlertid snart igen. Og siden blev Dorthea gift.
ın fik en Gaardmandssøn af god Familje, og der
r ingen skinger Klang i Musiken paa hendes Bryl-
›sdag, naar fraregnes en næsten uhørlig Hvisken
ı, at Doktoren nok paa Forespørgsel havde er-
eret, at hun vilde dø, hvis hun blev med Barn.
len gik, og man passede paa hvad der vilde ske;
›n Dorthea blev ikke med Barn. Manden skaanede
nde. De levede ellers godt og roligt som sædvan-
t paa Uensgaarden med den ny Mand og med gamle
›r paa Aftægt.

Nu gik der igen to-tre Aar, saa kom Drejs til-
ge. Saaret var lægt. Han kaldte sig nu Andreas
ufsen (Olsen) og havde lagt al Handel af. Det
nle Navn Kræmmer Drejs lød han ikke mere;
ar nogen brugte det, tav han og saa ikke imøde-
mmende ud. Han var iøvrigt meget forandret og
vde lagt sig Fuldskæg til som en Fisker, han
te godt for sig, gjorde et myndigt Indtryk. An-
›as Olufsen havde været *henne og lært,* som man
vag Respekt udtrykker sig paa Landet, og stillede
fuldt færdig med noget han kaldte sin „Udvik-
ıg", en moden og selvprøvet Mand, rustet med
ıalmodighed og væbnet med Vilje. Foreløbigt ud-
lte han sig ikke nøjere om sin Livsanskuelse og

sine Gøremaal, lod kun antydningsvis forstaa, at hvad han havde at give gik i Retning af *Aand.* Først vilde han nedsætte sig i Byen for, som han sagde, at leve af Jordens Afgrøde i Lighed med de gamle Daner. Andreas Olufsen havde jo nok lagt sig mange Penge op, et Par Tusind Rigsdaler, mentes der, men for den Sum køber man sig ikke ind i godt Selskab. Det er meget bekvemmere at arve en Gaard, end det er at tjene sig op til den fra slet Ingenting i eet Slægtled. Andreas Olufsen flyttede ind i et Hussted, der var tilkøbs og som laa i Udkanten af Byen. Herfra rettede han sin Opmærksomhed ind mod Byens Midte.

Nu kunde man gætte paa, at Andreas Olufsen havde i Sinde at forbedre Husstedet og udvide det med Tiden. Det kan godt ogsaa være, det var hans redelige Hensigt; men han fik snart saa mange andre vigtige Ting at tænke paa, aandelige Ting, at der ikke blev megen Fritid tilovers til at kratte i Jorden. Og *den* vil nu kløes, før den giver af sin Fedme. Rimeligt er det ogsaa at høre den anden Part, og Andreas Olufsen havde maaske Ret, naar han i Samtaler ytrede sig bekymret om det aandelige Mørke paa Egnen og om Folks Hang til at vende Øjnene mod Jorden og fortabe sig i aandløs Stræben. Folk forstod ham egentlig godt, og navnlig begreb de, der *havde* noget, saa inderligt vel, at andre i deres Tomhedsfølelse ladede sig med Forvisningen om noget Høiere og Mere. Der skal være Ligevægt i Alting.

uden kedede man sig og saa gærne, at en Mand
dte op og ofrede sig for den almindelige For-
else. Saaledes fik Andreas Olufsen Lov til at
‹ke.

Der oprandt nu en ny og bevæget Tid for Eg-
s Befolkning. Andreas Olufsen traadte frem om-
ıt samtidig med Niels Kristian, Digteren og Læg-
:dikanten. Deres Vækkelse var hidført under næs-
samme Omstændigheder, idet det for begges Ved-
ımende var en dyb og gennemgribende Skuffelse
Kærlighedslivet, vistnok i Forbindelse med Ulyst
haardt Bondearbejde, der var bleven saa at sige
ømme Udgangspunkt for deres Selvfordybelse. Men
rs var de hinanden stærkt modsatte og var ikke
gt fra i hinanden gensidigt at se den Antikrist
skal komme. Niels Kristians Forkyndelse præ-
es af Frygt, den var som et bange jammerfuldt
eg i en Pavse mellem Djævelens Brøl; Niels
stian førte sin Flok til Frelse under Taarer, og
værelsen var for ham ikke andet end en Lejlig-
l til gennem Forsagelse at kvitte en ringe Smule
paa Regnskabet, vi slæber med os fra Arvesyn-
.. Hu! Det frøs og blæste gennem Niels Kristians
;ne Sideben, der gik et Dødspust fra hans isede
erte, naar han tænderklaprende vendte Timeglasset
lod sit rimede Knokkelansigt se i Lyset fra Vinter-
anen!

Andreas Olufsen kom med et lysere og mere
haabningsfuldt Livssyn. Han begyndte med en

barnlig og munter for ikke at sige frivol Tilnærmelse til Vorherre. Hans Forkyndelse, der iøvrigt var holdt i en vid og meget forsigtig Almindelighed, rettede sig saadan paa det mere *Folkelige*, det vil sige Løftelsen af det personlige Liv i Forbindelse med den levende Tilegnelse af Guds-Ordet, eller Genopvækkelsen af Folkets Oltids-Styrke parret med den inderlige Overlevering af Livet i Christo; hans Forkyndelse var med eet Ord af *Aand*. Uden at misforstaa nogen af de to aandelige Førere tør man vel sige, at Niels Kristians Forkyndelse ligesom vendte sig nedad, mod Dybden, hvorimod Andreas Olufsens rakte sig opad, stræbte mere i Højden. Medens man ved Niels Kristians sure Bønnemøder sukkede og stred under Følelsen af Guds Fjærnhed og det haabløse i nogensinde at naa frem til ham, saa sang man frejdige Fødelandssange i Andreas Olufsens smaa lumre Venneforsamliger og gik ud fra som noget givet, at man *var* frelst gennem Daaben, og at det nu blot gjaldt om at holde Humøret oppe og faa det mest mulige ud af Jordelivet. Tilværelsen var vel kun en stakket Rejse herfra og til det lysere Glad-Hjem, men undervejs lod mangt sig nyde, og det var en Ret og en Pligt for Gudsfolket at skabe saa gode Betingelser for sig selv som muligt her paa Jorderig. Medens Niels Kristian og hans Tilhængere overalt i deres Tro og i deres Id søgte bort fra det Timelige, antog den Bevægelse, som Andreas Olufsen ledede, mere og mere praktiske

ormer. Det er derfor ganske mærkeligt, at de to
ekter ikke kunde forliges; der syntes ikke at være
rund til Skinsyge for nogen af Parterne, aldenstund
en ene jo i Følge sin Sags Natur kun havde Inter-
sse af den andens Udbredelse.

De praktiske Former, der hentydes til, var Sogne-
aandsløsningen og siden Frimenighedsbevægelsen,
om Andreas Olufsen satte sig i Spidsen for, og som
andt god Tilslutning mellem Folk i Sognet. Man
avde muligvis ikke megen Forstand paa Sagens aan-
elige Betydning, det som Andreas Olufsen kaldte
olke-Foraaret og Atter-Lyset af Guddoms-Kraften i
ord, men de fandt det underholdende at have en
ilje igen, det gjorde dem godt selv at rave mellem
ræsterne i Stedet for som før at gaa til Middags-
vn hos den første den bedste, man sendte dem.
tædighed og Krakileri har altid ligget til Bonden;
et har altid moret ham mere at lægge en Tørv i
ejen for et Læs end at hjælpe det paa ret Køl,
aar det er væltet.

Nu var det heller ikke de Bedste, der fulgte
ndreas Olufsen, ingenlunde, for de Bedste har al-
rig indladt sig paa nogensomhelst aandelig Bevæ-
else i det hele taget, hverken i Fortid eller Nutid.
er har fra Begyndelsen eksisteret Slægter, som ikke
ilte Trang til nogen Art af Fællesskab, og som
ke behøvede at skaffe sig ind i et Selskab af Lige-
ndede ved at slutte sig til en Sekt. Man har ikke
ørt meget fra dem, fordi de var sig selv nok, og

fordi de netop i aandelig Henseende var tavse. Sjælelige Sager gjaldt ikke mere for dem i Forhold til deres Tilværelse, end Tallene gælder i Forhold til de Ting man tæller. De troede ikke paa Nogen eller Noget, fordi de ikke kendte til Tillid, og fordi de Ingenting frygtede. At der i Oldtiden var Heldører, som bævede for Thor og samlede sig med alle dem, der ogsaa bævede, til et Trossamfund, hvad kom det de den Gang Vantro ved? De tav ogsaa siden, da de altid Smaa importerede en ny Form for Bæven og samlede sig vidunderslagne om den Korsfæstede fra Golgata. De saa overhovedet ikke andet end foragtelig Svaghed i den Slags Fiksfakserier. De gik saamænd villigt i Kirke, naar de kunde føje Kongen deri, og den ny Religions Eder og syv Dødssynder tilegnede de sig gærne. Men i deres inderste Hjærte blev de aldrig smittet af det som Iver Uensgaard med gennemtrængende Foragt vilde sammenfattet under Haansordet „Kæresteri“.

Iver Uensgaard var en af de Gamle, hans Natur var ikke alene hedensk men før-hedensk. Og man kunde ikke tale til ham om *Sjælen* eller om *Vækkelser* og *Bevægelser*, uden at han skød Skuldrene op i Lede — kom der mere endnu? — og lidt efter gabede himmelhøjt som en Hund, der er utidig. Iver Uensgaard interesserede sig ikke en Smule for det ny rige Aandsliv paa Egnen, hverken den fedtede Pietisme eller den glade Kristendom. Baade Niels Kristian og Andreas Olufsen vidste ogsaa godt, at de ikke kunde naa ham.

Derfor var det en virkelig varm Triumf for *Ven-*
rne, men vel især for deres Fører, da det lykkedes
m at vinde den unge Kone paa Uensgaarden, Dor-
ɜa, for deres Sag. Det gjorde dem saa godt, navn-
fordi de vidste, hvor haardt det ramte den gamle
ɜnsgaardmand. Der havde han gabet sig Kæberne næs-
ı af Led af Ringeagt eller maaske nu og da naar
n var naadigst ytret et lille haanligt Ord om det
ɜlne Pak, og nu havde han, før han saa sig for, Van-
'en inden for sine egne Døre!

Dorthea sluttede sig til Vennerne af samme Grund,
m hun i sin Tid havde sluttet sig til daværende
'ejs, fordi hun fik Lov til at lege med. Hjem-
ɜ var der Ingen, der havde kunnet overse hendes
ɜgemsfejl eller tilgive hende den, men iblandt *Ven-*
rne kom det jo an paa helt andre Ting, paa
dre, aandelige Fortrin. Og Dorthea viste sig at
ve et rørigt Hjærte. Den lille vanskabte og sva-
lige Kone skjulte et rigt Følelsesliv, som det nu
ı Gang var umuligt for hende at faa befriet
ıder sit Ægteskab; det fandt Afløb paa Venne-
ɒderne. Dorthea sang godt og var saa taknemlig
r at faa Lov til at blive rørt og til at give sig
ɜn. Hun kunde blive rent umaadeholden i sin
'ejdighed, saa at mange af Vennerne maatte smile
l hende. Naar hun med sit stakkels værkbrudne
ɜgeme stod op i Forsamlingerne og vidnede ud
sin fulde Sjæl, var det vel nok en ublufærdig
ɔrestilling, for hun var jo en Bonde imellem Bøn-

der, men hun skulde nu have Lov til det, overd
det var hende. Somme stod og smilede und(
ligt, mens Dorthea blottede sig, det prægtige Hjært
Menneske hun var, andre slog Øjnene ned sa
længe og fandt andre Ting at tænke paa, der ku
de redde dem fra Undseelse. Dorthea samlede
Vennerne hjemme paa Gaarden til smaa, stærkt au
deligt bevægede Spisninger. Hendes Mand var (
saa gaaet over til det nye Liv og havde begyı
at samle sammen i Ansigtet til et stort Skæg. P
saadanne Aftener fortrak gamle Iver til Aftægtshus
hvorfra man Timer i Træk kunde høre ham b
skæftige sig stridigt med sin Astma og sin Gamm(
mandshoste.

Alt dette forefaldt en Gang langt nede i Fc
tiden. Bevægelsen havde i Himmerland væsentl
samme Karakter som i det øvrige Land; der sk
derfor ikke fortælles mere om almindeligt kend
Ting. Det er Andreas Olufsens Levned, der i kor
Træk skal opbevares for Historien.

Han blev jo snart en anset, i alle Fald en meg
omtalt Mand. Mærkeligt var det, at jo mere Beve
gelsen, han havde rejst, tog Fart, des tavsere bl(
Andreas Olufsen. Man kunde tilsidst kun en sjæ
den Gang faa et dunkelt Orakelsprog fra ham
Tvivlssager. Overlod han saaledes Forkyndelsen (
Udbredelsen af det lille Guds Ord til andre Begaved
der stod frem, saa tog han sig til Gengæld mere
Sagens praktiske Forretninger, der i Tidens Løb ble

aa vidtløftige, at kun han havde Rede paa dem. llerede for længe siden havde han stillet sig i ›idsen for det store Oplysningsværk, der skulde ›ttes i Gang paa Egnen, og havde skaffet en Bognling til Veje. Den Gang havde han endnu Tid at dyrke Bogbinderiet, heldigvis, og sørgede selv at Bøgerne blev godt indbundne. Han sad den ng paa sit Hussted og vilde jo gærne tjene en lling ved lidt Indearbejde. Siden opagiterede han nning for en Sparekasse i Sognet og afslog jo e et Vederlag for den Ulejlighed, han fik med føre Bøgerne. Det var imidlertid altsammen Smaa- g mod den Betydning, Andreas Olufsen siden fik ı Egnen og de Tillidsposter, han siden selv skabte selv beklædte.

Den store Forandring i Andreas Olufsens Liv ind- f ganske uventet og pludseligt. Den unge Mand ı Uensgaarden fik Lungebetændelse og døde, og var jo sørgeligt. Aaret efter giftede Enken sig d Andreas Olufsen, det var en hel Roman, syntes lk. Der var en Styrelse i det, tydeligt nok. Aneas Olufsen havde *aldrig* giftet sig, om ikke dette ır hændet, det var man sikker paa. Herregud saa ‹ han alligevel sin lille Barndomselskede, som han ıvs og trofast, ja uden Skinsyge, havde bevaret i sit ljærte i saa mange Aar. Det var nu alligevel kønt.

Paa sin Bryllupsdag blev Andreas Olufsen en Grad mere tavs. Vielsen blev fejret i Stilhed; der var kun nogle faa af Vennerne til Stede. Andreas

Olufsen satte sig, da de kom fra Kirke, i Hjørnet af den gamle Voksdugssofa paa Uensgaarden og blev siddende der Resten af Dagen, som om han var noget træt. Hans Underbid blev ligesom større den Dag og holdt sig mere fremtrædende siden. I den anden Ende af Sofaen sad gamle Iver og sloges med sin Hoste, han var i sine Hverdagsklæder. Han sagde ikke et eneste Ord; men der var heller Ingen der talte til ham.

Andreas Olufsen solgte sit Hussted og lod iøvrigt hele sin Fortid bag sig, da han flyttede ind som Mand paa Uensgaarden. Kun nogle Bøger og en Bogbinderpresse førte han med sig. Ellers var der alt hvad han skulde bruge paa Uensgaarden, han kendte Gaarden ud og ind; det var som lagt til Rette for ham der fra Arilds Tid. Der skete heller ingen Forandring i det daglige Liv paa Gaarden, naar undtages at Tjenestefolkene blev mere forknytte og stille end i gamle Dage. Andreas Olufsens Øjne havde, naar de saa nedad, en Evne til at drive Livslysten ud af dem, han lod dem hvile paa. Hyrdedrengene paa Uensgaarden nu havde ikke mange sorgløse Stunder.

Et Aarstid efter Bryllupet døde Dorthea i Barselseng under forfærdelige Pinsler. Hun skreg i to Dage og Nætter, saa man kunde høre hende over hele Byen. Barnet blev knebet fra hende med Tænger i Stumper og Stykker. Det skulde just træffe sig, at Andreas Olufsen var paa Rejse til Møder i

de Dage, hans Kone blev forløst. Han kom hjem og fandt en hvid livløs Ting, der var lagt i Kiste, lille Dorthea. Hun lignede et Vinterlandskab, der ligger stivnet og stille efter en forrygende Snestorm. Men inde i Aftægtsstuen havde gamle Iver Uensgaard siddet og hørt sin Slægt uddø, ikke som et Menneske, der dør Døden, men som et vildt og skrigende Dyr, der bliver levende sønderslidt.

Andreas Olufsen gjorde det største og flotteste Begravelsesgilde, der havde været set i Mands Minde. Vennerne paa Egnen til et Antal af flere Hundrede, Folk med Appetit, blev bespist paa Uensgaarden, og Levningerne fik de Fattige. Gamle Iver var bleven stablet op i Voksdugssofaen, hvor han sad lam og valen af Alderdom og modtog Haandslag af de Bedrøvede. Gamle Iver talte ikke mere, Tungen vilde ikke; men han sad hele Tiden og fulgte sin Svigersøn og fordums Tjenestedreng med Øjnene, hvor han saa gik og stod. Andreas Olufsen udholdt Blikket. De to havde haft et Ordskifte Dagen efter Dortheas Død, der endte med, at den Gamles Tunge sprang lam. Og nu kunde han kun bruge Øjnene. Morder! stod der i dem. To Aar efter stod Andreas Olufsen over ham og lukkede dem med sine Fingre.

Men inden Iver døde, havde Andreas Olufsen, nu ogsaa kaldet Andreas Uensgaard, ført en ny Kone ind paa Gaarden. Hun var en af Vennerne, en livsglad og dygtig Pige. Hun førte en betydelig Medgift ind paa Uensgaarden; for som man siger, det

Meget skal til det Meget. Som Ungpige havde hun hørt til de gladeste og frejdigste i hele Frimenigheden, vistnok mere af Natur end egentlig af skolet Livsanskuelse, og det var derfor ikke saa helt uforklarligt, at hun hurtigt tabte Humøret, da hun var bleven gift. Muligvis skræmmede det hende ogsaa noget til daglig at omgaas den tavse Mand, der havde saa meget at tænke paa, at han kun fik Tid til at henvende sig til sin Familie med korte Ordrer. Den ny Kone paa Uensgaarden var iøvrigt et Jærn til at faa Børn. Efter nogle Aars Forløb hængte hun mod Jorden. Andreas Olufsen, der blev en meget gammel Mand, sled ialt tre Koner op.

Her kan med det samme gives en flygtig Oversigt over Andreas Olufsens Karriere i det offentlige Liv. Han blev til sin Tid Sognefoged og Sogneraadsformand, Formand i Sparekassen og Amtsraadsmedlem og siden Rigsdagsmand ved Kaaring. Paa Rigsdagen sluttede han sig til de Nationalliberale men oplod ved ingen Lejlighed sin Mund paa Tinge, rigtig ledet af en naturlig Uvilje mod at træde frem. Hjemme i Kredsen nød han Vælgernes ubetingede og blinde Tillid. Det var ham derfor let at oparbejde en flammende Krigsstemning før 64 uden egentlig at holde Taler eller paa anden Maade gøre sig til ansvarligt Midtpunkt i Strømningen. Det ligesom blot udstraalede fra ham, hvad Standpunkt hans Tilhængere skulde tage, hvorvel han endnu brugte at lade sin Mening skinne frem gennem dunkle,

ingede Fyndord. Der var ikke en eneste af Venne, der ikke stolede fast paa den danske Heltekraft lod haant om Tyskens aandløse Overmagt, og de alle hen til Andreas Olufsen, Dane- og Kristkæm- (han maalte 60 Tommer i sine Træsko og havde ig været Soldat) som den, der nok skulde føre *iden* til Sejr.

Efter den lille Krig svækkede det ikke Vennernes id, at Andreas Olufsen indtog en noget anden dning; de havde smærtelig misforstaaet ham; *han* de aldrig villet Krigen! Iøvrigt blomstrede der jo ı bekendt en Fornyelsens Aand af den blodige ıde, Folket ligesom vendte sig indad efter Lemlæsen og samlede sig i en stærk og frugtbar national mning, hvis Vingeslag virkede løftende paa Lander havde mistet Fødderne, og i denne Stemning g Andreas Olufsen og hans Flok sig atter ubrødesammen.

Efter 64 sluttede Andreas Olufsen sig til det rste radikale Venstre, der modsatte sig Befæstgen saavel som al militær Overklassepolitik og i Anledning rejste Forfatningskampen. I Provietiden, da Konflikten tilspidsedes i Riffelbevæsen, optraadte Andreas Olufsen som det radikale ıstres højre Haand. Det var nemlig ham, der i ophidsede jyske Kredse hemmeligt men med Energi dede til Rejsning, og det var ham, der siden ntligt og saa hele Landet hørte det besvor Folket

at optræde loyalt, da der kom seks Gensdarmer til Egnen.

Siden tabte Andreas Olufsens Indflydelse sig i det mere skjulte, men den viste sig til Gengæld i sit fuldeste Lys, da Andreas Olufsen tilligemed flere Ligesindede brød ud af Venstre, som netop havde *Fjenden* — nemlig de Nationalliberale — trængt op i et Hjørne, og afstedkom *Forliget*. Det var Andreas Olufsens sidste store Daad i det offentlige Liv,. derefter trak han sig tilbage. Han var nu ogsaa en gammel Mand, der kunde trænge til Hvile, han havde udrettet meget. I Anledning af Jubilæet blev det udregnet, at han var den der havde siddet længst i den danske Rigsdag af alle dalevende Politikere. Han oplevede ikke Systemskiftet, men man tør sige, at hans Aand rakte ud over Graven og virkede medbestemmende i den ny Ungdoms Tiltag. Andreas Olufsen gik bort paa et lykkeligt Tidspunkt, just som han efter et langt harmonisk Liv saa sin Hjertesag modnes. Nu piber Vinden fra et andet R . . . . . end hans i Danmark, men *Aanden* turde være ret egentlig den samme.

Det er ikke paa sin Plads at blande Træk ind fra Andreas Olufsens Privatliv, naar Talen er om hans Gærning i det Offentlige. Men da det er med hans Privatlivs Saga der her er begyndt, skal der vedføjes nogle faa Oplysninger til hans Karakteristik som Menneske. Han var jo i mange, mange Aar en fast og uomskiftelig Figur paa Egnen saa-

velsom i det danske Aandsliv overhovedet, hans Personlighed var os saa kendt og hjemlig, at enhver Anekdote om ham tør anses for kærkommen og i bedste Forstand spændende. Hans Ydre med de myndige og dog saa bramfri Træk er bekendt. Af Skikkelse var han kun klejn men slet ikke gesvindt i Vendingerne eller meget fremtalende, som smaa Folk plejer at være det; tværtimod bevægede han sig med en vis borgerlig Tyngde, der indgød Respekt — ikke ulig den, der var ejendommelig for Iver Uensgaard i sin Tid — og han blev navnlig med Aarene en næsten tavs Mand.

Han var arbejdsom som faa, forsaavidt Kræfterne strakte til. I sin bedste Manddomstid led han meget af nervøs Svækkelse men fandt Helsebod ved Brugen af det Rejersenske elektriske Styrkebælte. Tiltrods for den sarte Konstitution, der fra hans Ungdom af havde tvunget ham til at skaane sig i Retning af Kropsarbejde var han en flittig og altid aarvaagen Mand. Han besad en saa levende Lærvillighed i aandelige Ting, at alt hvad han tilegnede sig fra andre snart ikke længere kunde skelnes fra hans eget; der var derfor tit Tvivl om, hvorfra hans Livsanskuelse hentede sit Stof. Uvenner af ham vilde paastaa, at han vist i Grunden aldrig anede Meningen af hvad han forkyndte, men at det kun var de mest flydende Vendinger fra Grundtvigs Skrifter, som Tyveknægten pressede ud med sin Bogbinderskrue og tilvendte sig til eget Forbrug. Andreas Olufsen

vedkendte sig imidlertid aldrig den store Digter som
sit Forbillede og vilde nødig, at man kaldte hans
Sag for *Grundtvigianisme* . . . hvilket Grundtvig jo
som bekendt ogsaa meget frabad sig! Egnens Folk
der ikke gjorde sig Bekymringer om nogensomhels
aandelig Ejendomsret, fandt det paa deres Side aller
mest passende at hjemle Andreas Olufsen baade Sage
selv og dens geniale Udspring.

Vi kommer nu til Andreas Olufsens hemmeligst
Ejendommelighed, den inderste bevægende Nerve
hans Liv. Da der udbredes saa megen løs Sna
om Folk i fremskudte Stillinger, er de ofte bedr
tjent med at man siger Sandheden om dem og ku
Sandheden; det vil derfor ikke være rigtigt at foı
dølge et saa fremherskende Træk hos Andreas Olul
sen som hans *Sparsommelighed.* Man kunde tale oı
den Tilbøjelighed hos ham til altid at fæste Blikke
paa det Nærmeste, der var Grundvolden i hans Væ
sen som Politiker og som hidkalder Tanken paa e
saa ædelt Forbillede som Kong Frederik den Sjette
men det er i rent praktisk Forstand vi her om
handler hans Sparsommelighed. Han var i Penge
sager paaholdende indtil Sygelighed. Man fortæller
og det har Sandsynligheden for sig, at der i han
lange Liv aldrig en eneste Gang er gaaet rede Peng
fra ham; han omfattede sine Kontanter med en Ar
Samlermani. Hans Hadere, der selvfølgelig overdrev
forsikrede, at han vilde brænde en Gaard af, hvi
han selv havde Haab om at skrabe en Femøre op

af Tomten. I de næsten to Menneskealdre han gennem alle Partiomskiftelser holdt sig siddende paa Tinge, oppebar han en Folkerepræsentants Dagpenge, der jo er temmelig anselige, og som mange misundte ham. Man ved, at han betragtede denne Indkomst med en særlig Interesse eller Pietet, og at han besad en Bankbog, hvori den samlede Sum, uden at han nogensinde havde rørt den, stod indført. Det var en lille Formue, da han trak sig tilbage, og det endskønt han ikke oplevede Diætforhøjelsen. De store Spisegæstebud, han især i en Fortid holdt paa Uensgaarden for Meningsfællerne skal have kostet ham meget, men det gik jo kun fra Gaarden i Form af Levnedsmidler, og i den senere Tid dels aftog Gæsteriet, og dels bidrog Vennerne under Haanden deres Skærv dertil, som jo fuldt rimeligt var. Sin talrige Familje opdrog Andreas Olufsen uden større Bekostning, da Børnene gjorde Gavn paa Gaarden for deres Fortæring; enkelte fik en videre Uddannelse gennem Fripladser [illegible] Højskoler, Andreas Olufsen havde gjort sig for[illegible]den. Andreas Olufsen var da en Mand, der sad overordentlig rige Kaar, hvilket man jo maa blive, [illegible]r man i et usædvanlig langt Liv stadig tager ind [illegible]en nogensinde ved nogensomhelst Lejlighed selv at [illegible]e ud.

Andreas Olufsen var en vigtig Mand. *Vigtig*, [illegible]ad vil nu det sige? At han som en Slags instinkt[illegible]æssig Modvægt mod sit uanselige Ydre førte sig

med nogen Storladenhed og Kulde maa synes i alt Fald velovervejet, naar man tager Hensyn til det Ansvar, der laa paa ham. At han virkelig gjorde Indtryk af at være i en mærkelig Grad indbildsk, var for det første begrundet i hans uomtvistelige Begavelse og skyldtes vel desuden hans stærkt udviklede Underbid, altsaa en organisk medfødt Tilfældighed. Han lignede noget en Gedde, der jo har en rovbegærligt fremstrakt Undermund; men kan man forbinde nogen Mening med at skylde Gedden for Indbildskhed? Nogle paastod, at de havde set Andreas Olufsen ligefrem *lammet* af Vigtighed, naar han var i Selskab med flere, saa at han sad stiv og stirrende med sit Underbid paa *et* Sted i en hel Klokketime; men er det ikke netop Geddens Sædvane at stille sig saadan i sit Element, og kan man bebrejde Gedden bevidst Hovmod? Gedden *fordøjer* vel simpelthen i den Stilling.

Mange fandt jo ogsaa Anledning til at skumle over mindre propre Handlinger, Andreas Olufsen gjorde sig skyldig i. Han havde det paafaldende Uheld at komme til at begaa omtrent de fleste af de Ting, han strængelig forbød andre, i Politik som i sit Privatliv, hvad enten det nu var en Skæbnens Ironi, der forfulgte ham, eller han i sit allerinderste Hjærtes Hjærte havde udtaget et Slags moralsk Patent, hvilket Ingen havde let ved at tiltro hans iøvrigt saa enkle Natur. Han skal engang i et uoverlagt Øjeblik have ytret, at det ikke er Synd at lyve eller

:jæle, men at det er sjofelt at blive opdaget og :rafbart at gaa til Bekendelse. Denne Anekdote er og sikkert apokryf. Andreas Olufsen havde aldrig ɜlv begaaet noget lovstridigt eller noget, der umulig- jorde ham i Folks Agtelse.

Der *var* jo den sørgelige Tildragelse med Dor- ıea, hans første Kones Død, den kunde ikke glem- ıes, selv ikke af dem, der holdt ubønhørligst paa Ɛgteskabets Ret. Nogle fastholdt, at han i den Sag avde opført sig som en koldblodig Skurk; men er et ikke en Modsigelse, staar det ikke i Modstrid l selve „Forbrydelsens" Akt? Undtagelsesmennesker ıdrømmer man jo en Del, og er man omvendt en kurk, saa ophører man vel at være et Undtagelses- ıenneske, og hvem skal saa tilgives noget? Under lle Omstændigheder staar det Enhver frit for at ærge sig mod de slette Mennesker her i Verden. aalænge vi ikke kan maale os med en Mand, hvad- nten vi nu ikke er haardføre nok, eller vi ikke gider, læder det os bedst at udsætte vor Dom over ham ıdtil videre.

En saadan Betragtning ligger nær, naar man ser en til Niels Kristian, der i sin sidste Levetid for- om som omvankende Visesælger i den dybeste apo- toliske Elendighed, og som aldrig kunde nedbede ›vovl og Beg nok fra Himlen over Andreas Olufsens yndige Hoved.

Desuden, hvis Andreas Olufsen havde været en ›kurk, vilde han nok i Lighed med andre af Histo-

riens Umennesker være død af Lusesyge, eller hans Lig vilde være drevet gennem Sprækkerne i hans Kiste paa Vejen til Kirkegaarden; men ingen af disse Gudsdomme fandt Anvendelse paa ham; han sov stille og smertefrit hen af Alderdom i sin ordentlige Seng og kom i Jorden med største Stemningsfuldhed og Ære. Havde han været en graadig Snylter paa Jordoverfladen, saa gengav han den i hvert Fald sit Legeme med Renter og Renters Rente, med Hud og med Haar.

Den sidste halve Snes Aar af sit Liv gik Andreas Olufsen i Barndom. Man kan sige, at han aldrig naaede at blive stillet overfor det store Spørgsmaal om, *hvorfor* han havde levet; for paa det Tidspunkt, hvor dette Problem passende kunde indfinde sig, tog hans Aandsevner gradvis af, saa at Problemet ligesom skrumpede sammen og svandt bort tillige med hans Bevidsthed. Efter hans Død stod derfor ogsaa hele den store Formue, alle de lødige Penge urørt, og uden at han havde taget nogen Bestemmelse om deres Anvendelse. Mange Folk tog Anledning til at sukke over dette og betænke Livets korte Rækkevidde. Aa ja, men hvem ved, om ikke Andreas Olufsen bare havde samlet flere Penge, hvis han havde kunnet virke længere. Han var indrettet som en Fælde, der tager Alting ind men aldrig slipper Noget fra sig.

Der var en Samleraand i Andreas Olufsen. Selv af Person var han nærig; det meste af hvad han

ev i ham; Folk, der kendte ham godt morede
at paastaa, at der aldrig kom andet end Luft
. Alt hvad han fordøjede gik fra ham i aan-
rm.

blev med Alderen meget kropsvær, og i sin
øje Oldingealder sad han hen som en stor
Ansamling af Talg, begroet med lange hvid-
Haar, der saa ud som Mug. Han lignede en
stor lodden Paddehat, en ærværdig Kæmpe-
ler sad ene paa Jorden; og der var ogsaa den
ne sure Dunst ved ham som ved Fugt og
Trøske.

n sidste Tid var alle hans Sanser lukkede,
blind, døv og stum, kendte ikke sin Fa-
vidste ikke af sig selv mere. Da han ende-
, var der ikke anden Forandring paa ham,
ıan nu ikke mere blev madet; han gik i Jor-
ı en mægtig hvid Maddike, paa hvis Ender
er Forskel, og som er fuld af Nattens sorte

døde som selve Afbilledet paa den umætte-
naalsløse Vækstlighed. Han jævnedes efter et
vs private Appetit ud i den store Ensomhed,
gror.

TORDENKALVEN

et berettes om ham som et fjærnt Sagn, at han i sin Ungdom havde været en stor og vel-
t Karl, men at han var bleven Krøbling ved at bagover med en Hest. Som han nu saa ud ıavde set ud, saalænge levende Folk kunde hu- var han puklet og bøjet sammen til sin halve gde, og det ene Ben var for kort; men Kæmpe-
terne sad i ham endnu. Han lignede Danmarks orie.

Han var en vagabonderende Samler og Særling, lt af Alle, uden at Nogen vidste rigtig Besked ham alligevel; han tilhørte ikke nogen Familje, n Slægt eller noget Samfund. Han stod uden- Tiderne.

Hvad han hed var der Ingen der anede. Han le hele tolv Tilnavne af temmelig hedensk Klang, var alle af hans egen Opfindelse; han kaldte sig den Tordenkalven, hvilket Navn Folk altsaa var en staaende ved, ogsaa for *Klodden*, *Fylseplagen*, *lderlammet* o. s. f., lutter Navne der lød af Fyrig- og Ungdom. Han var saa gammel, at han ikke de huske sin Alder, han havde altid eksisteret og ikke til at ville dø.

For at forstaa, hvordan han saa ud, maa man tænke sig en Mand af kæmpemæssig Vækst, der er bleven bukket sammen og skudt ind i hinanden som en Kikkert. Kropstykket paa Tordenkalven var bredere end det var langt og af en Alens Gennemsnit fra Bryst til Ryg. Hans Arme var saa lange at de næsten naaede Jorden og svære som et jævnt Menneskes Ben; Hænderne var gule og kødfulde med stinde Haar paa og tykke hornede Negle. Han gik med en kort Krykke under venstre Arm og Stumpen af en svær jærnbeslaaet Kæp i højre Haand. Det venstre Ben var for kort og stift i Hoften. Om Vinteren gik han med umage Træsko; den paa venstre Fod havde Jærnbeslag paa fire-fem Tommers Højde. Men om Sommeren gik han med den højre vældige Fod bar og den venstre i en almindelig Træsko. Paa den Maade udjævnede han Benenes Længdeforskel og humpede over Bunden. Han gik flere Mil i sin Levetid end nogen anden Mand i Himmerland. Han havde jo ingen Hjem men stavrede altid omkring paa Landevejene, for at det skulde fuldkommes, at den der er daarligst til Bens, han naar længst.

Naar Tordenkalven kravlede ind i en By, var han jo ikke til at tage fejl af. Han lignede en Bylt gamle Klude, der har sat sig i Bevægelse paa fire sammenlaante Ben, hvoraf de to var Træben og ikke engang mage;. det skringlede og klang paa Stenene hvor han kom frem af ægte Jærnbeslag; han

atte dybe Spor i Jorden, for selv vejede han en
evn Stud op, og svære Byrder bar han baade for
g bag, han slæbte bestandig om med al sin Haben-
ut. Naar man nu saa ham saadan maale sig fir-
enet hen ad en Vej, skulde man jo ikke tro, han
ar et Menneske. Hans Klæder var noget af en
lærkelighed. Det var et Sæt Tøj, som han havde
aaet med i en tredive-fyrretyve Aar, og som han
avde lappet og besyet saa ofte og med saa mange
lags Klude, at det nu paa sine Steder var flere
ommer tykt og lignede en broget Butik. At det
:ke lugtede af Ambra, er en Selvfølge, men det var
iestaaende i sit Slags. Mange havde budt Torden-
ilven et nyt Sæt Tøj for at komme i Besiddelse af
:t gamle som en Sjældenhed, men han vilde ikke
' med det, han befandt sig ligesaa godt i det som
Dyr i sit Skind. Paa Hovedet bar han en gam-
el spidspullet Hat, der var gul af Ælde og stam-
ede ned fra Vornedskabets Tider, i Pullen af den
:mte han sin Melmad og sin Tobak; det var hans
)isekammer. I de store beskidte Bylter, han havde
ia Ryggen, slæbte han om med de Varer, han tig-
:de sammen, gammelt Jærn og alt muligt værdi-
st Ragelse; men i den hvide Vadmelsbylt, han bar
ran paa Brystet, havde han sine rede Penge, sin
)rmue i Sølv, og den var gammel og tung. Han
ıvde puget meget sammen, han var ikke for ingen
ng mærket af et halvt Aarhundredes Regn og Sol-
'and og Vestenstorm i sit Ansigt, han forfulgte et

Maal og havde bedre Tid end andre Folk, der haster afsted i Fjedervogn med Heste for og har saa travlt med at vinde ind paa Manden med Leen.

Man spørger sig altid uvilkaarligt, hvad en Mand *vil* og hvad han *kan*. Med Hensyn til Tordenkalven var Ingen i Tvivl. Han kunde to Ting: synge Viser og drawe Folk i Kelden, og i Vederlag ønskede han alt hvad der hed gammelt Metal, Knapskaller og Galskillinger. Den ene af hans Særevner kan forklares straks; han var saa umaadelig armstærk og saa tung, at det var ham den smalleste Sag af Verden at vinde en Mand op og ned i en Brønd. Naar der derfor var noget i Veien med Kelden, opsatte man det gærne til Tordenkalven kom til Byen og fik saa ham til at drawe Svinget; det var han en sikker Mand til. Han stod saa der med Hovedet ned i Maven, saglende i sit Møngspyt af et Skæg og drawede med een Haand, ganske som om det kunde være en tom Spand og ikke et voksent Menneske, han firede ned i Dybet. Der var fire Mands Styrke i hans Hænder. Tordenkalven var desaarsag fri for Drillerier, hvor han saa gik. Det fortaltes som et lærerigt Sagn, at en Hund, en taabelig Hund engang havde bidt efter ham og havde vovet sig indenfor Rækkevidden af hans Jærnkæp — Aa, den blev slaaet *helt* ihjel, den blev lavet til Klat med en eneste Lussing af Tordenkalvens Krykkekæp! Ellers gjorde han aldrig Fortræd; han var god.

Den anden Evne, Tordenkalven gjorde sig for-

ent ved, bundede i hele hans Væsen. Han var ›igter. De Viser, han sang for Folk, havde han elv gaaet og sat sammen. De var ikke som andre 'iser, hvori der besynges en sørgelig Tildragelse ller en romantisk Historie om Elskende, Tordenalvens Viser var Lovsange og Mysterier. Der var ;rader i dem, ligesom de var af forskellig Længde, ıan sang ikke den samme Vise ved enhver Lejlig-ıed. For et almindeligt Stykke gammelt Jærn, en Iælring eller et Par rustne Søm, kunde man faa en ille uskyldig Vise, der i sit allersidste Vers aabnede Døren paa Klem ind til Ukyskhedens Rige; men gav man ham en god Knapskal eller en ugangbar Sølvmønt, hvad han kaldte en Galskilling, saa fik man en lang grundig Vise, der ikke nøjedes med et Kig ind i Uterlighedens Land men gav en udførlig Topografi deraf.

Han sang ikke paa almindelig Vis, Tordenkalven, for hans Melodier var ogsaa selvgjorte. De var meget ensformige og laa dybt, saa at hans Sang nærmest lød som Foredrag med Toner under. Han sang mærkelig udtryksfuldt, og de kloge Øjne, som han aldrig slog ned, hjalp til at give Viserne Kraft. Han kunde næsten lamme Folk med dem; de var saa forvovne, til Tider saa svinske og dyriske, at ens Fødder blev som naglede til Jorden, naar man hørte dem. Det var et helt gaadefuldt Syn at se ham staa og synge udenfor en Gaard med Karle og Mænd rundt omkring sig; de kunde ikke flytte sig, de

hang fortryllet ved hvad de hørte, og kun naar Tordenkalvens Stemme, der i sig selv lød lavt, som om Ingen maatte høre ham, begyndte at synke helt, sprang en af Karlene afsted ind i Gaarden for i Huj og Hast at fremfinde et gammelt Søm eller en Metalknap til at nære Visen med.

Penge, virkelig gangbar Mønt stod ligesom udenfor Tornenkalvens daglige Ønskeomraade, hvorvel det var dem, han allerlængst ude stilede imod. Alle de Metalstumper, han tiggede, og hvad han ellers skrabede sammen, gjorde han i Penge en Gang om Aaret hos en Gørtler i Hobro. Derimod gemte han Galskillingerne og Knapskallerne, kort sagt alt hvad der var rundt og af Sølv. Gav Nogen ham nu imidlertid rede Penge for at synge, saa kunde han slaa med Hovedet, *ryste* sig ligesom, af Respekt, nu skulde der være Alvor i det, og saa hævede han Stemmen, saa udsang han med fuld Styrke de sidste unævneligste Ting; saa var det ikke en Glød, der laa i Halvmørke og ulmede men en sprudende Ild, der sved af lige til Grunden.

Der var som blæst for Fruentimmer, naar Tordenkalven stod ved en Gaard og sang, de var væk, de lod sig ikke se. I det hele taget frygtede alle Kvinder ham, og det endskønt han nærmede sig dem med de venligste og hensynsfuldeste Lader; de stod altid med Flugt i Lemmerne og med Øjekast rundt efter alle Udgange, naar han var i deres Nærhed.

Det var Tordenkalvens store Sorg. Han elskede et andet Køn, baade unge Piger og maveføre Koner g de alleræeldste furede Kærlinger, han elskede dem llesammen. Der var bevaret en Ridders Aand i en gamle Kæmpekrøblings Hjærte; der kunde ikke omme et Skørt i hans Nærhed, uden at Kludebunen ligesom blev til en lang følsom Troldarm, der krød sig famlende frem og søgte og ormede med lle fem opadrakte Fingre i Luften. Men *kom* nogen aa nær, at han kunde naa hende, vilde han hale ırmen hjem igen, kysse sig lækkersultent indeni laanden og stryge den saa varsomt, saa varsomt edad paa det dejlige Skørt, mens han krøb og krøb dybeste Underkastelse med sine frække Vædderjne. Kvinderne blev som de fik Rotter paa Kroppen, naar han rørte ved dem, de brølte og sprang. Men naar det nu traf sig, at det var en halvfemindstyveaarig gammel Egetræs Kone, Tordenkalven aa denne Maade viede sin næsegruse Dyrkelse, og *un* saa brød ud i et Kvak og hoppede som en Tudse, saa maa der jo et Billede fra Ridderalderens edste Tid til for at finde noget lignende i Retning af Sværmeri og skøn Undseelse.

Man fortalte for Resten, at der laa en ulykkelig Kærlighed bag Tordenkalvens Liv, men det vil man gærne fortælle om Enhver, der er kommen til Alder uden at have været gift, hvad Grunden nu kan have været. Det hed sig ogsaa om Lindby-Skytten og om Vogn paa Heden og Niels Kristian og flere

andre af den Slags Varulve, Snøvl-Peter da heller ikke at forglemme, at de gik og bar paa en ulykkelig Kærlighed fra deres Ungdom. Til Gengæld syntes det jo, som om de havde faaet andre Gaver i Erstatning allesammen. Skytten havde Ligfald, og Vogn var *klog*, Niels Kristian havde faaet den aandelig Gave, ligesom Kræmmer-Drejs, der jo for Resten fik Kæresten *med* inden Enden tog, Snøvl-Peter drak, og saadan fik de hver for sig den bedre Part, der ikke skulde tages fra dennem, i Stedet for den tabte Lykke.

Tordenkalven havde altsaa faaet en Skjalds Evner. Det skal nu siges, at han ikke som Niels Kristian brugte dem til Forklejnelse af de Ting, han havde maattet miste, tværtimod; som foran antydet var det netop *Besiddelsen* i Elskovslivet, han forherligede i sin Digtning. Og han drev det eksempelløst vidt som Kender og tungefærdig Beskriver af skjulte Ting, han var det mest alvidende Nydelsesmenneske, der nogensinde med tør Mund har udmalet et Fraadseri, ganske ligesom han skønt lambenet distancerede alle andre fuldstændigt som Vandringsmand.

Grunden til at Tordenkalvens Skjaldskab holdt sig saa klar af Forsagelse og af Vemod var den, at han trods al Vanførhed nød et ukueligt Helbred. Den puklede og vredne Bul af en Krop, han slæbte om med, skjulte et Par vældige Lunger, og det er som bekendt i dem Livslysten sidder. Han var et Friluftsmenneske, en født Ven af Naturen, han levede

t Liv under aaben Himmel med sin Opmærksomhed
elt mellem Regnormen og Lærken, og det var det
er gjorde ham til Digter. Hans Blod var saa sødt,
t han ikke kunne tale uden at smykke sine Ord,
lerfor udtrykte han sig altid i Kendinger og dunkle
Lignelser, for tilsidst naar Rytmen betog ham at
gaa over til at kvæde. Han benyttede sig mest af
Stavrim ligesom de Gamle, og han digtede ofte sine
Vers i samme Aandedræt som han sagde dem. Han
holdt af Børn, og traf han saadan en lille velnæret
og fløjlsblød Unge paa sin Vej, kunde han lægge
sin hule Haand som et Laag paa Barnets runde
Mave og bryde ud i et Kvæde, saa hele hans Hoved
dirrede derved:

Aa, du mit Sukkerbarn, du min bitte, bedste
Sukkertop, du er af Sukker og du spiser Sukker!
Fra du blev født har du drukket med din bitte søde
Mund af din Moders Sukkerpatte, og sulten er du,
og *som* du kan gnave med din bitte Sukkertang paa
dit Sukkerbrød og faa det til at skride ned i din bitte
Sukkermave — jeg *siger* du er sød! *Krill!*

Og Tordenkalven smuttede Barnet fra sig ved et
hastigt Klem med alle fem Fingre om den lille Top-
mave, saa at Barnet trillede skrupleende og henrykt
om paa Jorden.

Tordenkalven var altid paa Vandring, altid ude,
hvordan Vejret saa var. Om Sommeren sov han
under aaben Himmel. Man kunde kun med største
Vanskelighed og da kun om Vinteren faa ham lok-

let ind i en Stue, han kunde ikke aande derinde og taalte ikke de lave Lofter over Hovedet. Han var en Skabning, der skulde ses ude, kravlende paa Jorden og med et Vejr over sig, han lignede selv et Landskab eller en gammel Bondeegn med den toppede Hat, der saa ud som en Kæmpehøi, og Øjnene der skinnede som brændte Ruder i et gammelt Hus. Hans Skæg og Haar var som en rimet Kratskov, hans Pukkel lignede en Bakke, og hans Øren Grusgrave. Der stod en mudret Pyt i hver af hans Mundvige, hans Haandbage var mørke og furede som en Brakmark. Og i hans Miner legede det barske og blide Vejrlig, Regn og Solskin, den farende Blæst og de sure Taager.

Tordenkalven var en af de sidste i Himmerland, der talte det gamle rene Maal. Hans Sprog var rigt, sikkert og udtryksfuldt, og det dannede Grænsen for hans Verden; hans Vandringer strakte sig aldrig udenfor Dialektomraadet; Folk der sagde æ Hæjst i Stedet for Hæjsten, kunde Tordenkalven ikke lide, de var ikke af hans egne. Med Tiden snævredes Tordenkalvens Verden ind, ikke i Omkreds men i Tallet paa dem, der ligesom han talte det ublandede Maal. Han holdt sig helst til gammeldags Gaarde og ensomt beliggende Pladser, hvor Skikken og Smagen var den gamle. Og her tog man vel mod Tordenkalven, han var jo en strængt redelig gammel sær og forladt Karl, som der ikke var nogen Slags Ondt i. Mange gav ham vel ogsaa Husly en kold Nat ved Tanken om

alt det meget Sølv, han bar paa sig eller havde gravet ned rundt omkring i Herredet. Det kom for Resten aldrig for en Dag, for Tordenkalven døde uden at røbe Nogen Gemmestederne. Han kom en Nat skramlende ind paa en Gaard, stum og allerede langt inde i Dødens Svimmelhed; og der endte han sin Vandring.

Han *havde* været ulykkelig forelsket, den gamle puklede og lamme Jætte! Med hans Bevidsthed slukkedes et forgudet Erindringsbillede i hans Indre, Billedet af en ung Karl, der rank og sværlemmet red højt paa en ustyrlig Hest . . .

ANE OG KOEN

Oppe paa Kreaturpladsen ved Hvalpsunds Marked
stod en gammel Kone med sin Ko. Hun stod
oget afsides med sin enlige Ko, hvadenten det nu
ar af Beskedenhed eller for at blive lagt bedre
lærke til. Hun stod saa roligt med Hovedklædet
raget lidt frem over Panden for Solen og strikkede
aa en Strømpe, som allerede var lang og brættet
p i en tyk Rulle. Hun var klædt paa efter pæn
ammeldags Mode med indigofarvet Skørt, der lugtede
ıa hjemligt af Lødgryden, og med et brunt strikket
orsklæde over det hule Liv. Hovedklædet var
ılmet og havde Læg af at være gemt hen, og Træ-
coene var fladbundede, men hun havde blanket
em. I det graa Haar stak en ekstra Strikkepind
ıruden de fire, hun brugte saa flittigt med sine
amle forslidte Hænder. Hun stod med et Øre vendt
Retning af Musiken fra Krammarkedet og saa sig
gsaa lidt om paa Folk og Kreaturer, som trængtes
g handlede lige ved hende. Der var en Støj og
t Brøl omkring hende og allevegne fra, Vrinsken
ppe fra Hestemarkedet og Tummel af Baade nede
ed Stranden, Hvæld af Gøglere og Trommebump,
ıen hun stod saa stille der i Solen og bandt paa sin
Hose.

Og ved Siden af hende med Hovedet nær ved hendes Albue stod Koen hængevommet og udtilbens og tyggede Drøv. Det var en gammel Ko, men den var god, sund i Haarlaget og rigtig ordenlig holdt. Den var jo noget skarp i Agterpartiet og henad Rygbenene, men det var ellers ægte Sager det hele; Yveret struttede fint og loddent under den, og der var ikke altfor mange Ringe paa de kønne sorte og hvide Horn. Den stod med fugtige Øjne og malede anden Gang paa Foderet, stadigt fra venstre til højre med Undermunden, og naar den havde sunket Bidden, vendte den Hovedet og saa sig om, for atter at staa med rolig Hals, naar den næste Foderbolle var ilet gennem Spiserøret og op i Munden. Den slimede veltilmode fra den store Mule, og det sang dybt og elastisk som en dunkel Orgeltone i dens Indre, naar den drog Pusten. Det var en sund og levende Ko, der var kommen til Skelsaar og Alder, og som havde oplevet hvad der kan times Køer; den havde født sine Kalve uden nogensinde at faa Lov at se dem eller slikke dem, og den havde siden tæret sit Foder og givet sin Mælk i god Tro. Og nu tyggede den Drøv her ligesaa godt som et andet Sted og svang sin Haledusk i stive Snirkler om efter Fluerne. Tøjret hang omhyggelig oprinket paa det ene Horn, for den vilde jo ikke bisse eller gaa paa egen Haand, og Klaptræerne var gamle og rundslidte uden hverken Jærn over Næsen eller indadvendte Pløkke, for den behøvede jo slet ikke at aves. Det maa bemærkes,

at den havde sit nye Reb paa i Dag, ikke det gamle tynde og øgede, den ellers græssede med. Gammel-Ane vilde, at hun, Koen nemlig, skulde tage sig ud til sin Fordel.

Det var en god Ko, velegnet til Slagtning, og det varede derfor ikke længe før en Mand kom hen og stirrede paa den og grov sine Fingerspidser ned i dens Rygskind, hvilket Tilnærmelse den hummede sig noget for uden dog at blive harmet.

Hvad koster Koen, Gammelmor? spurgte Manden og rettede sit stærke Blik fra Koen og til Ane. Ane strikkede videre.

Den skal ikke sælges, svarede hun. Og som for at slutte Samtalen paa høvisk Maade slap hun Pindene med den ene Haand og tørrede sig privat beskæftiget under Næsen. Manden drev af men kom ligesom til at hælde, idet han gik, fordi han ikke kunde løsrive sine Øjne fra Koen.

Ikke længe efter svipper en fin og barberet Slagter Koen over Hornene med sit Spanskrør og lader sin ophovnede Haand glide hastigt henover Ky'et.

Hvad koster Koen?

Gammel-Ane skeler først til sin Ko, der sitrer fromt med Øjenlaagene for Spanskrøret, og saa vender hun Hovedet og synes at opdage noget langt borte, der interesserer hende.

Den er ikke til Salg.

Færdig. Vor Pranger flagrer videre i sin blodskjoldede Støvfrakke. Men ikke længe efter indfinder

der sig en ny Lysthavende. Gammel-Ane ryster paa Hovedet, Koen skal ikke sælges.

Da hun nu saadan havde givet en hel Del Folk Afslag, blev hun jo kendt; de begyndte at snakke om hende. En Mand der havde spurgt paa Koen før, kom tilbage og vilde endelig købe den, og nu gjorde han et Bud, som var meget fordelagtigt. Gammel Ane sagde Nej, lidt urolig, men bestemt.

Er den da solgt? spurgte Manden.

Nej, det var den slet ikke.

Jamen hvorfor i Alverden staar du da her og paraderer med Koen?

Gammel-Ane lod Hovedet synke men strikkede haardnakket videre.

Hvad? Hvorfor staar du her med Koen? spurgte Manden, som nu var helt fornærmet. Er det din egen Ko?

Ja det var nu sikkert nok at det var. Sandelig var det Anes Ko. Hun lagde til, at hun saamænd havde haft den siden den var Kalv, ja hun havde saamænd saa. Kunde Snak forsone Manden, tænkte Ane, saa skulde det ikke mangle. Men han afbrød hende:

Staar du her og gør Nar af Folk?

Aa Gud! Ane tier ulykkelig. Hun strikker som i Vildelse, hun ved ikke, hvorhen hun skal *se*, saa ked af det bliver hun. Og Manden trænger paa, vred:

Jeg siger, er du kommen til Marked for at gøre Nar af Folk?

Da er det at Gamle-Ane holder op med Strikninen. Og mens hun letter Tøjret af Hornet paa Koen g ordner sig paa Tilbagetoget, fæster hun sine Øjne abent og bedende paa Manden:

Det er saadan en enlig Ko, betror hun ham tillidsıldt, det er *saadan* en enlig Ko! Jeg har kun den amme paa mit bitte Hussted, og hun kommer saa jældent mellem andre Kreaturer. Jeg bor jo saa ıngt fra andre Folk. Saa tyktes jeg jo jeg vilde række hende til Marked, for at hun kunde komme i ›elskab med andre af hendes egne og adsprede sig ın bitte Gang, ja jeg tyktes saamænd saa, og det cunde jo Ingen skade, mente jeg, og saa var det jo vi rak herhen. Men vi skal ikke sælges, og nu skal vi nok trække af Vejen. Og *Undskyld,* skulde jeg sige. Og Farvel. Og Tak.

JENS

Ƨeldby er en Haandværkerby, der lever af Om-
egnens Bønder; den strækker sig i en lang af-
adt Gade af Smaahuse paa begge Sider af Konge-
jen. Paa hvert Dørtræ sidder en meget lille Hund
usseligste Race, som holder sig rørig ved at fare
og kæfte i Benene paa de Vejfarende.

En Sommerdag bevægede en stor Bondekarl sig
d ad Landevejen gennem Byen omhvirvlet af samt-
e Køtere, ikke i Gang eller Løb men i Saltomor-
er! Han gjorde det ene høje Spring op i Luften
er det andet, vendte sig forlængs en hel Omgang
sig selv og landede paa Jorden med Fødderne
n, saa at Træskoene sang i den haarde Vej som
bjælder, og Smaastenene sprøjtede fra Jærnbeslaget!
llem hvert Luftspring hujede han og favnede liv-
igt med Armene imod de smaa Hunde, der var
e ved at rase sig selv Tænder og Tarme ud af
lsen.

Skomager Anton, der sad og syrnede inde i sit
erksted med Klumpfoden under Bordet og Næsen
d af Lampeos, rakte sit blege Ansigt op til Ruden
at se, hvem „Dyrplageren“ var. Aa naa! Det
r den Gale fra Graabølle, Jens Mekanikus. Idag
r han da fuldstændig vild!

Det var nu ikke saa langt fra heller, at Jens saa Solsystemer og Stjærner for sig idag; han havde været paa Posthuset og faaet et Brev, et lykkeligt Brev. Det var fra en Officer i København og meddelte Jens, at hvis han kunde komme til Hovedstaden, skulde han foreløbigt faa Ansættelse som Karl paa et Laboratorium. Hvis han saa læste i sin Fritid og fik Præliminæreksamen, skulde der nok blive Raad til at faa ham ind paa Polyteknisk Læreanstalt. Og — som Officeren skrev — skønt Jens var en Karl midt i Tyverne, haabede han dog i sin Levetid at se ham som Professor i Kemi ved Københavns Universitet.

Da Jens havde læst Brevet, tog han Tilløb og saltomortalede sig ned ad Vejen. Han skulde endelig, endelig slippe ud nu! Han saa sin Bane for sig, sit Maal, som en Verden af Lys og Hvidhed, han saa sig gaa i Vejret, fjærnt og højt, mod *Videnskabens* Arbejdshaller!

Bekendtskabet med Officeren skrev sig fra Jenses Soldatertid. Jens havde ligget ved Ingeniørerne i København og havde fra første Færd gjort sig bemærket ved sin Styrke og Smidighed, Egenskaber som sjældent findes forenede i en Bondekarls Krop. Han, der før han kom ind som Rekrut havde kunnet svinge to Tønder Rug op paa sin Nakke, men som aldrig havde haft Hovedet nedad, lærte paa faa Uger at eftergøre enhver gymnastisk Øvelse, han saa. Ting som at entre Glatstangen i Hænderne

ene eller flyve over Hesten med fire Madratser aa, var ham snart Bagateller; mod Slutningen af n Rekruttid kunde han gøre en Saltomortale paa en bare Jord med fuld Ingeniøroppakning paa Kroppen!

Soldaterlivet var ham ikke en Byrde men en fri lands herlige Tilværelse, hvorunder alle hans glimende Anlæg kom til Udfoldelse. Han satte Liv i ele Kompagniet, for der var et susende Tempo i ham, an var lys og venlig, sorgløst aaben og var jo hveren krybende eller vigtig. Hans Livslyst kendte ingen ;rænser, han enten arbejdede som en Jætte under ang eller fik Luft i kæmpemæssige Spilopper, der jorde ham til Kompagniets beundrede Kæledægge. Ian var opmærksom, levende, altid vaagen, han saa g sansede med hver Fiber i sin Krop, han var den urtigste til at opfatte og i Handling som et Lyn. Og il enhver Tid lyste han af en uhyre Tilfredshed, ian var altid spændt i Lemmerne, rømmede sig fyrigt ed enhver Lejlighed og spilede Øjnene op som en ing Hest, der ejer hele Græsgangen.

Men i Slutningen af Tjenestetiden blev Jens sin Kaptejns Yndling og Førstemand paa en anden Maade ogsaa; det opdagedes nemlig, at han foruden sin enestaaende praktiske Opfindsomhed og Fingernemhed besad teoretisk Indsigt i Naturvidenskaberne. Kaptejnen snakkede en Dag højt med sig selv om, hvor han skulde finde et Afledningssted for sin Strøm, en Dag de øvede Felttelegraf.

Kløv det Træ der og put Traaden ind ved den vaade Bark, foreslog 217. Kaptejnen fulgte Raadet, og siden blev Jens altsaa hans betroede Haand i alle vigtige Ting.

Hvor havde Jens sin Viden fra? Den havde han skaffet sig ved en ren Tilfældighed. En af Kameraterne, som var medicinsk Student, kom en Dag i Betryk for Kontanter og afhændede to propre og smuktudseende men forresten uopskaarne Bøger til den tjenstvillige Jens. Det var Holtens Fysik og S. M. Jørgensens Kemi. Næste Søndag begyndte Jens at læse i dem. Hans Viden hjemmefra indskrænkede sig før den Tid til hvad han som en vældig Nummer Et havde kunnet forfra og bagfra og paa et Ben af Katekismen i Graabølle Skole. De to nye Bøger aabnede ham Portene til Universet.

Han var jo ingen Læser, han saa med dybeste Foragt ned paa enhver aandelig Affære; men her var *Kundskab,* og han læste, fortærede Bøgerne under en intens Virksomhed af alle Sanser, en legemlig *Genkenden* af alt dette, han gennemtrængte Bogens Ord, levede dem op til den dybeste Bund i deres Mening, han borede sine Øjne gennem Bogen og ud i Uendeligheden, han drak Kundskab, som en Væge suger Olie. Hvorfor skulde han ikke kunne sanse, opleve en Bog ligesaavel som en Storm eller en Feber? Det var det han gjorde, han mættede sig ind i alle Nerver med Nyhed og pragtfuld Overbevisning, han *sprang,* han lærte paa en Gang Højden

og Dybden af Verden og sin egen Rækkevidde i den, han saa sine Grænser og fortættedes derved. Han anede for første Gang sine indre titaniske Kræfter.

Kemien greb ham stærkest, for den havde næsten helt Nyhedens Interesse for ham. Fysiken derimod bragte kun Orden i en Verden af Iagttagelser, han allerede selv havde gjort. Baade Tyngdens Lov og Haarrørsvirkningen var ham væsenlig bekendt, fra han som Hyrdedreng vejede Stene paa Baghaanden og flød med Spaaner paa Vand. Han vidste endogsaa Ting, der slet ikke stod omtalt i Fysiken; saaledes havde han for Eksempel som Sandgraver overbevist sig om, at visse ovale Smaasten med en brun lagdelt Kærne altid laa i Jorden og pegte med Enden mod et bestemt Punkt paa Himmelhvælvingen, som han havde mærket sig, men om dette Fænomen søgte han forgæves Oplysning hos Holten.

Ellers var det jo noget af et vildt sjæleligt Orgie for Jens at styrte sig ind i Elektricitetslæren og Fysikens øvrige Guddommeligheder; det trængte ham til Marven at læse Dampmaskinens Historie, han skred glubsk til det Kapitel og fortærede det med en voldsom Nydelse og Spænding, følte en smærtelig Hunger efter mere, da det var slut. Han kunde Bogen, da han havde læst den igennem een Gang. Men den havde slaaet Døren op for et mørkt Gab i hans Indre, han havde hist og her været nødt til at springe over et Svælg, som han kun vidste hed

Matematik. Her maatte en Bog vel kunne erhverves, en Bog om den Ting.

Imidlertid kastede han sig i sine Fritimer med flammende Opdagerlyst ind i Kemien. Den Fryd han gennemgik, og den Triumf der fra nu af og altid siden satte Bo i hans Hjærte, kan forstaas af Mænd, der har oplevet det samme, men lader sig jo ikke udmale. Kemien gik lige saa hurtigt og med lige saa stor Naturlighed over i hans Væsen, som Vand læsker Kalk. Forudsætningen var tilstede, Jens var en født Elsker af de synlige og rørlige Ting, han havde fra sin første skære Barndom higet efter at forenes med Naturen og blive et med dens Vidundere; han kendte alt hvad der ligger et friskt Menneske under Øjnene og savnede kun den store Sammenhæng. Ved Lugten af rent Jod, som han skaffede sig et Stykke af paa et Apotek, følte han sig i Besiddelse af Hjemstedet for Alverdens Strandlugt; Kendskabet til Lugten af destileret Fuselolie blev ham Brændpunktet for hans Erfaringsmateriale af Drankere, Fattighuse, Morgenbræk, Syner af Rotter og alt hvad han havde mødt af Katzenjammer og forpestet Aande i Graabølle og Omegn.

Kemien laa ikke for ham som en Brændestabel imod hans Skinneben men som en vældig Lyskilde, som et nærende Fluidum, der i et Nu gennemtrængte hele hans tørstige Indre. Derfor vidste han ikke kælnere eller sødere Sang end en rigtig endeløs kemisk Formel, hvis Bogstavrække for ham var en

skøn Svingning, en formfin Mosaik af Grundstoffer i Forklædning. Da der Ingen var, der havde lært ham, hvordan Formel udtales, havde han selv lært sig til, at det hed For*meel*, hvilken Udtale han betjente sig af; og var han bleven en Fører siden, havde man vel været nødt til at lægge Tonen paa den Stavelse, der passede ham.

Livet fik et andet Udseelse for Jens, i den Tid han fløj paa Vingerne af sin første Kundskabsrus. Naar han havde læst, gik han ud og genkendte, bekræftede Verden, skabte den paany. Han havde før været en stor Iagttager men altid paa Overfladen. Han sad inde med en uendelig og broget Viden, hentet fra det daglige; han gravede ikke Tørv uden at mærke sig, om det var gammel Birk eller Eg han stødte paa i Mosen, han havde overhovedet aldrig anset Nogenting for i og for sig kedeligt.

Fuldendthed og Hensigtsmæssighed var Punkter, som hans Væsen altid havde været sat i Bevægelse mod; han glædede sig rent umiddelbart ved at sætte en Kniv op, saa den skar Uld paa Vand, eller ved at smøre en Vogn. Blot at afrunde et Stykke Træ med Kniven og give det en smigrende Form var en Beskæftigelse, hvorunder han groede. Hans Sind var saaledes i sig selv beredt for Naturvidenskaberne. Men han havde jo aldrig set andet end *Sten* i de tunge Ting paa Jorden, hvorvel han elskede dem, fordi de var tunge og haarde og netop det de

var. Nu opgik alle Naturen simpleste Love for ham i deres uendelige Perspektiv.

Rust! Aa gaa til Helvede . . . det var jo *iltet* Jærn og ikke noget man skraber af Plovjærnet! Naar Jens nu opsamlede en Sten paa Marken, saa var han ikke dermed færdig. Det var Kvarts, Fjeldspath o. s. v. Jens afsang Formeelen! Han fyldte Vagtstuen paa Kasernen med høje besynderlige Frydesange — yderst sammensatte overkromsure Forbindelser rytmisk udslyngede — han rasede i en Spand Vand under Stemningen af, at det var to fornemme Luftarters Forbindelse, han havde med at gøre. Han blev set i Byen om Søndagen som en stor velskabt Soldat, der med Spændthed og Forskerglæde i alle Miner stod stille og betragtede et Kloaklaag paa Gaden eller bøjede sig og rørte op med Fingeren i en lille Dynge fint Støv mellem Brostenene paa Strøget. Oh, Jens maalte bare Massen af dette Jærnlaag med Øjnene, nød dets Gedigenhed og memorerede alt om *Fe;* eller det var faldet ham ind, at man naturligvis ved en mikroskopisk Undersøgelse af det fine Støv paa Fortovet vilde kunne finde ganske smaa afslidte Dele af næsten alt hvad stofligt var i Byen. Med Hænderne ophængt ved begge Tommelfingre i sin Livrem paa rigtig Soldatermaner slentrede han om i København, tiltrukken af alle mærkelige og ikke mærkelige Ting. Og saadan skulde han jo være afbildet. For det burde staa

uudsletteligt for Alle, hvilket Ydre der gemte over en Sjæl, som ejede Tilværelsens Oprindelighed.

Jens tiltrak sig ikke straks Opmærksomhed ved sin Person; og dog var han køn. Han var jo stor og stærk med et Par mægtige Haandled og bugnende Skuldre, i det hele svært bygget; og dog førte han sig hurtigt og med Lethed. Han var lys med et Par blaa opspilede Øjne, der udtrykte Tillid og Dristighed; de var blaa som naar Himlen spejler sig i Havet. Hele Underansigtet var omgivet af et gult tvedelt Skæg, der var silkeblødt og ligesom gennemdugget af Solskin. Haaret var ogsaa lysblondt og stod lige op fra Hovedet. Han knitrede af Helbred, af Mod og af en Dødsforagt, der fornyedes med hvert Stød af Blodet i hans Hjærte.

Men Soldatertiden fik Ende, og dermed Jenses lykkelige Dage. Saasnart han havde afleveret Trøjen og var kommen i sit hjemmegjorte Vadmelssæt igen, ilede han den lange Rejse hjem til Graabølle med sine Skatte af Færdigheder og Kundskaber, utaalmodig efter at udsprede Visdom mellem sine Kendinge og forgylde hele Egnen derhjemme. Da han havde været en Maaned hjemme, dannede sig hans Tilnavn: den Gale fra Graabølle.

Det var nu endelig ikke saa sært. For med alle sine geniale Evner manglede Jens i en mærkværdig Grad Tilpasningsevnen, der jo næsten er selve Bonden, og han var dog selv en ægte Bondefødning. Han savnede den Almuemandens Blufærdig-

hed, der vel ikke er andet end Fejghed og Bøjen af for det almindelige Nid, men som nu en Gang holder en Mand paa Plads og gør ham brugelig. Jens forstod ikke den uendeligt fine Kunst det er at tone ind i en Købmandsbutik og vejre sig til, hvem der er, og stemme sig af imod dem alle og ikke veje for meget og ikke syne og dog holde sig i Erindring. Han kom en Dag stormende ind til Høkeren i Keldby og beskød ham og alle Tilstedeværende med Kemi:

Hvad tror du *det* er? spurgte han truende og affyrede et stort Blik fra sine havblaa Øjne paa Høkeren, altimens han slog Næven i en Sæk med fem Lispund Blaasten og holdt den op i stiv Arm. Herregud, det var jo Blaasten til at farve Kalken med, naar man strøg Husmure, det vidste de Allesammen. Men Jens var klogere:

Det er svovl-sur Kobber-Ilte, dit Torskehoved!

Ih se! Nej saa! svarede Høkeren blidt. Alle Øjne i Butiken krøb ud i Krogene, varsomme Smil dannede sig om Pibespidserne. Men Jens holdt Foredrag med Klang og i frodigste Stemning uden at mærke Fluekravlet paa sig. Folk der hørte paa ham ved den Lejlighed udbredte det første Rygte om den Skade, han havde taget paa Forstanden i Kongens Tjeneste. De kunde belægge Frasagnet om hans gale Snak med Fortællingen om andre rasende Ting, de havde set med deres egne Øjne. Jens var jo nemlig kommen til Keldby for at more sig, og da

han havde forklaret, hvad Alting i Butiken *var* og afsunget de dertilhørende kemiske Vers, spurgte han en Mand i Butiken, om han kunde kyste en Korre uden at røre Jorden med Hoved eller Hænder. Det troede Manden ikke han kunde, han stod desuden med en Snes Æg i et Tørklæde i den ene Haand og en Krukke Smør i den anden.

Da kan jeg, din Knokkelmaas! erklærede Jens og fnøs. Det skal du Satan ilte mig faa at se!

Og dermed sprang Jens op i Luften, vendte sig baglængs, saa hans Træskohæle strejfede Kostene og Hørkramvarerne under Loftet, og landede paa Fødderne igen! To Teglsten sprak i Butiksgulvet. En gammel Kone bad Gud se i Naade til sig. De andre sitrede i Øjnene som for et blændende Lys men sagde ellers ikke noget. Siden gik Jens fulgt af en Skare stumme Nysgerrige ind i Ove Jørgensens Lade, hvor han hængte sig i sine Storetæer oppe under Hanebjælken og med Hovedet nedad og store rullende Øjne holdt en Tale til de Nedenstaaende om det relative i Tyngden; han paastod, at det var de andre der stod med Hovedet nedad, saasom Jordens elendige Smule Privattiltrækningskraft ikke kunde komme i Betragtning i Verdensrummet. Folk gik bort med en skærende Fornemmelse i Hovedet under Forsøget paa at afspejle Jenses indre Tilstand. Han fik sit Øgenavn i en Fart og beholdt det.

Det andet Tilnavn, Jens Mekanikus, erhvervede

han sig lidt efter lidt ved sin Fingerfærdighed. Før han blev Soldat havde Jens tjent som Karl paa forskellige Gaarde og udmærket sig ved sin Ordenlighed og sin store Arbejdskraft; hans lyse Hoved viste sig den Gang kun ved hans overstadige, rent ud spjattegale Humør, der dog ingenlunde stak af mod hans Omgivelser; for de unge Bønder *kan* være springske og ovenud ladede med Livslyst; iøvrigt havde han været ualmindeligt opfindsom og snild paa Fingrene. Men nu ønskede Jens at gøre sin Viden frugtbringende, han vilde være *Opfinder* og gik til den Ende i Lære hos Smeden i Graabølle. Mens han var her, fik han efterhaanden en Mængde at gøre med alle mulige Ting. Folk vænnede sig til at tro, at han kunde hvad det skal være tiltrods for de løse Skruer, han havde i Hovedet, og kom til ham med gamle Ure, der skulde bringes til at gaa, og Jens lærte sig Urmageriet paa den første Klokke, han fik i sine Hænder. Han reparerede Pumper, loddede og limede, han tækkede Hus, strøg Sten, satte Ruder i, snedkrede og murede, han smedede kunstige Laase, forstod sig paa Saddelmageri, tømrede og byggede Møller. Han konstruerede sig en Cykle, det var i de høje Maskiners Tid, den vejede halvandet Hundrede Pund, men saa var der ogsaa Tørn i den, og paa den kørte Jens Skærverne smaa paa Landevejen. Han satte Kæmpedrager op, syslede med en Flyvemaskine . . . og under alt dette befandt han sig som i den syvende Himmel.

Men det var jo altsammen kun Foreløbigheder, kun Foreløbigheder selvfølgelig; Jens stod hele Tiden paa Spring, han agtede sig væk, videre frem, ud i den store Verden, hvor der var Brug for Snille, Kræfter og et klart Hoved. *Kemien* var hans Haab som den var hans Lyst, her følte han sine Evner samles og væbne sig, og her vilde han levere Verden et Slag.

Hver Søndag stod han i den sorte Smedje og gjorde Forsøg med sine Syrer og Luftarter, og Folk der passerede forbi, hørte Knald og saa grønne Flammer derinde. Jens stod og sang uendelige Besværgelser. Hans Næse var i uafbrudt Bevægelse, han snusede over sine Glas, forelsket som han endnu var i den blotte Lugt af Stofferne, og et Bytte for Storme af Ideassociationer. Han omtaagede sig med Svovlbrinte og mættede sig med denne Kilde til al raadden Lugt i Renkultur, han fremstillede Knaldluft og skød den af under Krigshyl, han nød Gang paa Gang Kemiens elementære Tilfredsstillelse, det at det *slaar til,* det *indtræffer,* det *er* saadan. Han følte jo, hvor snart han vilde naa til at kunne alt hvad man ved; men siden vilde han komme til et Punkt, hvor noget ikke indfandt sig som det skulde, og saa kunde *han* træde frem mellem dem der havde formet Kemien og sige, som han havde sagt til sin Kaptejn:

Kløv det Træ der o. s. v.

Aa, han havde aldeles ikke været utaalmodig. Det

havde ikke hastet. *Det* kom, som skulde komme, vidste han.

Og var her nu ikke Brevet? Var ikke her den hjærtelige Invitation fra Verden, fra Laboratoriet?!

Jens sprang lige op i Luften og sprællede med alle fire Lemmer som for at blive hængende deroppe. Men da han landede paa Jorden igen, begyndte han med lange, viljestærke Skridt at gaa; nu vilde han hjem til Graabølle og pakke sin Kiste. Og saa til København!

Jens gik tværs paa ned over Engene. Han tog Retning i lige Linje efter Graabølle, for han behøvede ikke at passere Spangen, han kunde svømme over Aaen med sit Tøj paa Hovedet. Han gik en Tid tavs og kold af Beslutning. Men snart brød han ud i Sang og slog op med Hænderne mod Solen paa Himlen. Han gik ikke, han *skred,* han rejste sit Hoved i Sommerluften, der suste om hans Øren, han fyldte Lungerne og skreg, udbrølte sin Triumf.

Det var en dejlig Julidag, Høet stod i Stakke paa Engene langsad Dalen med den bugtede Aa og de milelange Brinker og Kroge paa begge Sider. Himlen var saa blaa, og Kuppelskyerne stod som Bestandighedstegn paa dens Væg. Solen var lige i Syd, det var Middag og stille, fra det modne Enggræs og fra Stakkene og fra Alverden kom en Duft fuld af Sødme, en Varmestøv, som naar man kværner Byg.

Jens gaar ikke af Vejen for Høstakkene, han springer paa dem og staar paa Nakken af dem og lader dem efter sig som slagne Fjender paa sin Vej. Men pludselig da han entrer saadan en Stak i Spring og med et skrækkeligt Brøl, rejser der sig et Kvindeansigt over den, en Pige der har ligget og sovet i Høet. I samme Nu hun ser Jens, flyver der en vanvittig Angst op i hendes Træk. Og da sker det, at Jens maaske for første og sidste Gang i sit Liv ikke giver Pardon. Nej, han mister al Besindelse paa Grund af den vilde Skræk i hendes Øjne, de klamrer sig i Rædsel om hinandens Hals, og der er saa Skæbnen over dem begge!

Da Jens næste Dag har pakket og bereder sig til Rejsen, kommer der en Mand ind i Smedjen, Pigens Fader, og begynder at spørge ham ud, saadan og saadan, meget sagtmodigt. Jens nægter jo Ingenting. Og da han ikke gør det, træder to andre Mænd ind i Smedjen, som har holdt sig skjult udenfor og lyttet. De er Vidner! Pigens Fader anslaar nu en anden Tone, og det hele trækker op til at blive intet mindre end en Sag om Voldtægt. Hvad Jens helst vil, meldes til Politiet eller gifte sig med Pigen?

Der stod Jens. Men det gik meget lettere at faa ham spændt for, end de havde troet. Ikke andet end at gifte sig! Kom her med Pige og Præst! Ho! Pigen var jo, saa vidt han havde set, meget pæn, og nægte vilde han slet ikke, at hun havde behaget

ham. Den Slags Sager havde Verden tilstrækkelig Øvelse i, til at han kunde beskæftige sig med andre Ting, ordn væk til Bryllup! Kæreste bitte Folk, her gjordes ikke Prokurator behov, han var virkelig glad over at blive lykkeliggjort med en Kone gratis. Hils hende, hvad var det nu hun hed, Hurra, Hurra!

Gift blev Jens.

Han saa kun en kort Foreløbighed deri. Han tog det med. Siden kunde han jo gøre sin Lykke som gift Mand. Han kunde tage Konen med til København, naar der blev Raad til det, eller hun kunde vel dø, eller ... ja den Tid den Sorg.

Da Jens var bleven gift, befandt han sig glimrende ved det. Hans Kone hed Ane Sofie, men han kaldte hende aldrig andet end *Høstakken,* til Minde om den første Gang han faldt over hende; med Tiden kom Navnet til at passe meget godt. De kom særdeles smukt ud af det med hinanden; Jens overstraalede hende med sine blaa Øjne, elskede hende som enhver anden Ting i Naturen. Hun var rigtig vidunderlig. Alt hvad der kom ind i Lyset fra ham blev jo dejligt.

Det viste sig meget snart, at Jens maatte til at tjene til Føden for dem begge to. Man forlangte af ham, at der skulde sættes Bo, og at de skulde leve som andre ordenlige Folk. Hu hej, saa flyttede Jens med Konen ind til Keldby og nedsatte sig der som Smed. Han rejste med egen Haand en højst

ɔreløbig Smedje og lejede to Værelser i et af de smaa Iaandværkerhuse.

Det var det hvori Skomager Anton boede! Der ad en lille Hund paa Dørtræet og gnirrede skadefro nod de unge Folk, da de flyttede ind.

Nogen Tid efter bekom Høstakken sit første Barn.

Men den Dag hujede Jens som en vild Mand af ;læde. Og i det følgende Aar, der fløj som en Avne ɔr Vinden, havde de det inderlig godt i de to smaa ıtuer. Saadan hvad Endrægtighed og gensidig Fortaaelse angaar. Høstakken hørte endnu efter med et g samme Beundringssmil og med lydige og svømıende Øjne, naar Jens i kolossal Inspiration sang ıtuen fuld af sit Hoveds pragtfulde Syner. Men hun lev træt, og da Jens tjente mindre og mindre som Smed, ɔrdi han beskæftigede sig med hundrede andre Ting, lev hun vred, og en Dag saa Jens, at hun smilede om et Lig, og at Øjnene nærmest stod brustne i henes Hoved, mens hun hørte paa hans naturvidenkabelige Glædesskrig. Det bragte ham forresten ikke l Tavshed.

Men da Konen en Søndag indfandt sig i Smedjen, vor Jens eksperimenterede, og foreholdt ham det mandige i at staa og lege med de Apotekersager isteet for at gøre Træskosøm, som andre Smede gjorde m Søndagen, tog Jens den kullede Klud i Vandhullet ed Essen og tævede hende ud af Smedjen med den.)er var et Grin paa hans Ansigt, som fik hende til t frygte for sit Liv. Jens slog aldrig sin Kone

siden, for det var første og sidste Gang hun gik ham for nær.

Barn Nummer 2 indfandt sig, og Jens var ude af sig selv af Lykke over den nye Spire. Men nu kunde han se, at der skulde tages fat, hvis Nøden skulde holdes fra Døren, og han tog fat. Han var jo en vældig Arbejder, naar han lagde sig i med alle sine Kræfter, saa tjene Penge kunde han. Han opgav alle mekaniske Sysler og alle de Tusindkunster, han før havde gjort gratis for Folk, han bestemte sig til at opsætte Rejsen til København et Aarstid eller to for i Mellemtiden at virke Kontanter frem med Hamren. Svigerforældrene glædede sig over denne Forandring til det bedre. Der kunde man dog se, at Kæmpen inderst inde besad Pligtfølelse! Højtflyveren lod sig opdrage til Troskaben i det Smaa! De ventede snart at kunne flytte fra deres usle Hussted og op til Keldby for at tilbringe deres Livs Aften i Datterens Hjem.

Jens sang over Ambolten, sodet, svedig og henrykt. Ja, og saa kom der listende en Tid, hvor han Morgen efter Morgen havde vanskeligere ved at genfinde sine Kræfter. Den ene Hammer blev ham for tung efter den anden. Han brækkede sig, han magrede af. Gik saa en Dag til Lægen med de værste Anelser men kom trøstet og haabefuld hjem; det var ikke andet en Tuberkler i Maven. En langvarig Sygdom, ikke? Tæring, en snigende, altsaa langsom, langsom Historie! Der var jo Tid nok. Jens tabte saa

sandelig ikke Modet. Alt kunde naas endnu. Desuden vilde han jo komme sig.

Skomager Anton havde haft en halvvoksen Pige, som i flere Aar havde ligget af Tæring, og som nu var død. Da hun paa det Sidste laa med store aabne Saar og maatte flyttes fra en Seng og i en anden, plejede Jens at gaa ind til Skomageren og bære hende; han var jo saa stærk. Saa havde han vel faaet Tuberkler paa Fingrene og derfra i Maven. Men, som han blev ved at sige til sig selv, det kan man jo leve længe med.

Han blev ikke ked af det for sin egen Skyld, faldt ikke et Øjeblik sammen. Men der gik et smærteligt Sting gennem hans Hjærte af Skræk for Udkommet, Brødet til de to Smaa. Nu da hans Arbejdskraft gik ned, øjnede han Fattigdommen, som før havde været en Umulighed i hans Tanker, ikke alene fordi han var almægtig til at udrette noget, men fordi han altid havde været nøjsommere end en Hund med sin Føde. Han plejede at bryde ud i Lovsange over et Stykke røget Flæsk og en duftende Rugbrødsskorpe, som smagte han den mageløse Mad for første Gang; han havde af blot Nysgerrighed i Tænderne prøvet at spise Bark, raa Havre og deslige og fundet alt godt, hvad der lod sig tygge, saa han kunde jo aldrig selv komme til at mangle. Men Angsten for, hvordan det skulde gaa hans Børn, sad som en Bolt gennem hans Hjærte. Det brændte hans Indre ud at tænke sig dem sultne. Jens havde jo haft en for-

underlig Barndom paa Graabølle Hede og havde ikke glemt den, han var een stor Ømhed for Børn. Aa, her skulde arbejdes!

Jens hængte i, gik fra Grovsmedearbejdet, som han ikke længer kunde taale, over til lettere Ting. Han murede for Folk, for det var let Arbejde. Men ogsaa det blev for svært, og han sad saa hjemme og loddede Bliktøj, altid. Han blev stadig sygere.

Livet er kort. Tiden gaar.

En Morgen kan Jens ikke løfte sine Ben fra Sengen. Nej, han kan ikke. De er lamme begge to. Hans Springben, hans gode haarde Skanker ligger døde ved ham i Sengen, er falden fra hans Vilie. Da bliver Jens stille. Ja, ja.

Jens ligger og skriver paa Dynen med Fingren og udgrubler en Art Vogn, som skal være til at drive frem med Hænderne, og som skal kunne gøre en betydelig Fart.

Tuberkler i Maven gaar hurtigt. Jens døde paa faa Maaneder uden et eneste Nu at tro det, uden et Øjeblik at tabe sit lyse Mod. Da det led mod Slutningen, sagde Konen ham det. Og der fik hun da saa det sidste Ord. Jens brast i Graad med sine sidste Kræfter. Han døde meget hurtigt af Sorg, da han først vidste det.

Saa kom *det* dog ikke, som skulde komme . . .

Ak jamen var det ikke ham, der skulde træde frem, netop naar noget ikke indtraf som det skulde; for paa den Maade blev jo al ny Viden til . . . hvad

var det for Flammer af Mørke, der sprang ind paa ham nu? Var det Døden han opfandt . . . i sin sidste Stund? Farvel, I Sole og Stjærner!

Under Dødskampen, som var bitter og kvalfuld, var han hele Tiden klar og saa paa sine Børn med en Kærlighed, der syntes at volde ham ulidelig Smærte. Hans blaa fortvivlede Øjne græd og *saa* til det Sidste, til de mistede Lyset indenfra.

KIRSTENS SIDSTE REJSE

Kort efter Nytaar kom Budskabet til Egnen om, at Kirsten Smed var død. Det gjorde et sært Indtryk paa Folk; Kirsten havde været fuldstændig glemt i den sidste halve Snes Aar, og dog var det en unaturlig Tanke, at hun kunde være død. Papirerne kom til Kirstens Brodersøn, hun var død paa Anstalten i Aalborg; og nu maatte Christen Sørensen som nærmeste Familje træffe Bestemmelse om hendes Jordefærd.

Der kunde ikke være Tale om andet, end at Kirsten skulde hentes og begraves paa Kirkegaarden, hvor Anders Smed og alle Kirstens Børn hvilede; det havde været Kirstens eneste Vilje, medens hun endnu havde Forstandens Brug, og det var bleven som en Overlevering i Slægten. Christen Sørensen gjorde sin Vogn i Stand og kørte tillige med Karlen afsted efter Fasteren. De havde otte Mil til Aalborg. Det var klart og skarpt Vejr om Tirsdagen, da de drog af Gaarde, og det var Bestemmelsen de skulde være tilbage næste Dag, til hvilken Tid Begravelsen var fastsat.

Men samme Aften blev det et Herrens Vejr med Sydøstenstorm og Snefog, og det holdt ved. Det var en Tredages-Snefog, der satte ind, den kom med

bidende Kulde, Brandstorm og Sne, saa Himmel og Jord stod i een Taage. Vejret lysnede en Smule Onsdag Middag, og da man kom udentil, viste det sig, at der allerede laa mandshøje Driver. Stormen gik strid og iskold, Alverden var i en pibende Fog.

Præsten sled sig op til Kirken ved Totiden og fandt en halv Snes forkomne Mennesker fra Sognet, der krykkede sammen i Hjørnet ved Vaabenhuset, halvt blindede af Sne og Kulde. Liget var ikke kommen. Præsten sluttede sig til Følget, og de snakkede om Stillingen, stod i tæt Klynge under Taarnet næsten uden at kunne se hverandre. Sneen jog over den øde Kirkegaard i hushøje Hvirvler; hist og her ragede lidt af et nøgent Jærnkors op af Driverne.

Jeg kan aldrig tro, de vinder igennem, raabte Jørgen Pors. .

Nej, det er *ikke* muligt, hujede Købmanden ud fra sit vaade Mundklæde. Der er hverken Vej eller Grøft mere. Det er ugørligt.

Sneen peb dem om Hovedet. Højt oppe stødte Vejret hult i Taarnets Lydhuller, og Klokken gav sig nu og da med en næsten umærkelig, skinger Klang, naar Vinden hvæssede den langs Randen, det lød saa jamrende og betrængt.

Præsten tog det med Fatning, han var gammel og taalmodig. Da Degnen noget efter kom til, snorkende og formaadslet af at skræve i Driverne, lukkede de sig ind i Vaabenhuset og stod der og ventede en Timestid og frøs. Jørgen Pors, der havde

gravet Graven, var henne og rydde den for Sne endnu en Gang. En Mand blev sendt ned til Christen Sørensen for' at faa Besked. Det begyndte allerede at mørkne, og de faa Mænd stod i det skumrende Vaabenhus og saa med klare Øjne ud gennem Døraabningen, hvor Sneen viftede fin og iskold. Kirkegaarden derude var i en rasende Brand af Sne, og det mørknede mere truende. Kulden gjorde alle Mændene saa smaa.

Det er da mageløst! sagde en af dem klejnmodigt for sig selv. De snusede op i Næsen og skiftede Fod, de rystede stille paa Hovedet. Det er værre end jeg kan huske! Aa søde Gud som det nu giver ned!

Endelig kom Budet tilbage. Der var intet Ligtog kommen til Christen Sørensens, og de havde ikke hørt det ringeste fra Manden. Saa opsatte Præsten Begravelsen. Degnen laasede Kirkedøren, og Folkene gik stærkt forundrede hjem igen hver til sin Kant.

Hele Onsdag Nat var det et forrygende Vejr. De sad oppe til Christen Sørensens og vaagede, men Manden udeblev. Om Torsdagen sagtnede Vejret noget, Nedfaldet var ikke saa stærkt; men Stormen og Jordfoget rasede fremdeles. Driverne laa saa store som Lader i Byen, og alt hvad der hed Vej var udslettet. Snefogden sendte Folk ud for at sætte Vejen af med Halmviske, men det var iøvrigt til ingen Nytte, da Ingen fo'r paa Landevejen i det Vejr. Ogsaa Torsdag Nat vaagede de i Christen Sørensens Gaard. Begra-

velsesmaden stod paa Bordene. Konen var forstyrret. Der kom ingen Befordring.

Om Fredagen blev Vejret saa haardt, at Ingen havde kendt Mage. Det var en Orkan, og Luften var saa fuld af Sne, at Dagen ikke kunde trænge igennem Skyen. Folk sad i Tusmørke inde i Stuerne. Man kunde ikke komme ud af Dørene for Sne men maatte gaa over Lofter og Lad for at naa til Udhusene og give Høvederne. I det Par Dage brast alt Samkvem, man kan sige, at alt Kultur ophørte.

Men i alle Husene, der nu laa fuldkomment ene hvert for sig, vidste man, at Kirsten befandt sig paa Vej til Byen. Det beskæftigede Sindene. De forestillede sig Vognen og Kisten, saadan som den nu holdt eller kørte derude paa Aalborg Landevej i Snefoget. Om Torsdagen kom der *en* Kunde til Købmanden, og han var næsten trætgaaet. Om Fredagen kom der Ingen. Den Dag kunde Byen og Sognet lige saa godt været øde.

To Mennesker mødtes om Fredagen i en Snedrive, hvori de stak til Halsen.

Ohøj, hvem er det? raabte den ene.

Det er mig. Aa, men er det Dem, bitte Doktor! Kan *De* faa Pusten? Ha-ka-ka!

Den ene af de to Levende var Doktor Eriksen, den anden var Niels Liv. Og Niels Liv blev siddende i Sneen og skreg af Fryd. Han var 69 Aar, men elskede endnu Snedriver og Strabadser trods noget

›rengebarn. Han lo voldsomt, hylede over dette her, g Doktor Eriksen kunde slet ikke se ham.

Det *sner* noget Korn! jublede Niels Liv. Kan De ›rnemme det? Ha-ka-ka! Jeg siger, det sner, bitte ›oktor! *Hvor tror De, Kirsten lander?* Jeg sagde det il Christen Sørensen, vi faar Sne, sagde jeg, tag ›læden, sagde jeg, men han kørte i Vognen, fordi liels Liv er et gammelt Sludrechatol! Ha-ka-ka! Se, itte Doktor, det er os to, der maa ud i alt Slags 'ejr! Gudivold!

Niels Liv lo herligt og blev borte i Sneen. Han ik med et stort Grovbrød under hver Arm og agtede ig ud til et Husmandssted, hvor han var kommen Tanker om, at det fattige Rak maaske ingenting avde.

Lørdag Morgen var det aldeles stille og klart 'ejr, Blikstille og Solskin. Da Folk kom ud og esteg Driverne, kendte de knap deres By og Egn ;en. Der laa Snedriver paa tyve Alens Højde, og t se sig om fra Toppen af dem var en sær Foremmelse. Flere Huse var føget til helt op over lønningen.

Selve Egnen var ukendelig, de Høje og Agerındinger, man var vant til at se, havde Sneen jævet, og paa andre Steder havde der dannet sig ukendte remspring i Terrænet. Synskredsen var en anden. ›g hele det vældige Sneland laa i Folder og Bøler fra Sydøst, som var det vandret ind i et vildt lastværk og under svære Kampe. Driverne strakte

sig som hvide Kolosser, der er segnet om. Solen skinnede over det store Billede paa stivnet Flugt. Halve Mil borte kunde man se et Menneske færdes paa de blændende Ørkener som en sort Myre.

Snekasterne samlede sig tidligt om Morgenen ved Kroen. Der blev Arbejde for dem i Dag! Næsten hele Byens Mandskab var bleven „bojet". Ogsaa Niels Liv ansteg i Træskostøvler og med Skovlen over Skuldren, fyrig som en Plag, han hoppede, han var i den syvende Himmel. Snekastning var i hans Ungdom det festligste Sjov, et Menneske kunde komme med til.

Det var imidlertid bleven bekendt, at Christen Sørensen nu endelig nærmede sig Byen med Liget. Han var en Mils Vej borte, paa denne Side af Flejsborg Kro, men da der skulde kastes foran ham næsten hele Tiden, kunde han ikke være i Byen før over Middag.

I de tre Døgn, Christen Sørensen havde været ventet, var han bleven en Sagnskikkelse. Det var lange Døgn, og alt Nyt havde været sparsomt; Rygtet om Christen Sørensen, der var paa Vej med Liget, havde forplantet sig paa en sær glubsk Maade. Hvem der havde bragt Nyheden med nu til Morgen, var der Ingen der vidste, men den var trængt igennem. Der forlød ikke andet, end at Christen Sørensen som sagt var en Milsvej fra Byen og nærmede sig med Liget. Der gik en Stab Snekastere foran ham.

Det var den store Tidende. Forventningen om

ıdtoget antog overnaturlige, uklare Former. Hele yen kom paa Benene, de strømmede til fra Sognet, le skulde til Begravelse, naar nu Christen Sørensen ɔm med Kirsten. Der var en stærk Stemning i yen hele Lørdag Formiddag. Snekasterne arbejdede g ud nordigennem Byen, de gik skjult i dybe Udravninger, og Stedet hvor de var og havde travlt ɔbedes af Sneblokkene, der fløj op paa Kanterne ligeɔm ved egen Kraft.

Der bredte sig en Melding om, at Christen Sørenɜn var naaet over Bakken ved Per Allerups, og at an nu kørte ned i Dalen nordenfor Byen.

Nede midt i denne Dal, som Landevejen forsvinder dybt i, staar Milepælen med Indskrift: 8 Mil fra ‸alborg. Og her mødtes Snekasterne fra Byen med oget. Tilsammen med de Folk, der havde gravet :hristen Sørensen gennem Hornum By, blev de over t halvthundrede Mand, der stod paa hver sin Side f Vejen, støttet til Skovlene, mens Christen Sørensen ørte igennem og hilste til højre og venstre. Nu var :hristen Sørensen endelig igen mellem sine egne. Han oldt stille og gav Haand til saa mange, han kunde verkomme. De flokkedes om ham.

Det er ikke din egen Vogn, Christen!

Nej, det var det ikke. Den stod i Nibe med ıkslen brækket. Denne her havde Christen Sørenen lejet i Stedet. Det var en lang Arbejdsfjederogn. Folk gik rundt om den og besaa den. Hjuɜne sad i stivfrossen Sne lige til Navet, alt Under-

værket var klinet til, den lignede en Snevogn. Den sorte Kiste ovenpaa var ogsaa blakket af Frostsneen, som ikke vilde slippe Træet. Christen Sørensens Øg stod jo noget slappe i Selerne men var ellers sluppen nogenlunde fra det. Men Folk kendte ikke Christen Sørensen igen. Han var opsvulmet i Hovedet og havde faaet en hel anden Stemme. Han var bleven snakkesalig; mens han stod og bankede sine Hænder og sank i Knæene, snakkede han uafbrudt. Han henvendte sig ikke til nogen bestemt, og han var rent aandsfraværende. Christen Sørensen kunde ikke siges at være svirende, men han lugtede lang Vej hen af Spiritus. Der blev saa uhyggelig stille om ham. Han stod og snakkede i et væk som en Maskine, uden Spor af Sindsbevægelse; alle maatte se paa det sprængrøde Ansigt med de halvbrustne Øjne. Han havde stillet sig ved Forhjulet af Vognen og klemte paa, for at de kunde faa det at vide altsammen, han vilde føje dem, skønt han var udslidt af Søvnløshed og Drik og fordummet af Kulde. Han holdt paa Tømmen med hovne og magtesløse Fingre .... og allerbedst som han stod, glippede han langt og mødigt, Mælet sank ned til en dæmpet Sludren, han nikkede, stod og smaasov.

Tror du ikke, vi skulde se at liste videre? sagde Anders Nielsen og saa vist paa ham. Er det værdt at holde her længere, Christen?

Christen Sørensen fo'r op med et Sæt og hyppede som i Dvale paa Hestene. Toget satte sig i

Bevægelse. Christen Sørensen gik og begyndte igen at snakke. Da de kom op over Smedens Bakke og kunde se Byen, mødte de en Mængde Folk i Begravelsesklæder, og da der nu blev livligt om Christen Sørensen, hævede han Stemmen og fortalte forfra om den lange, lange Rejse. Karlen gik bagved og fortalte til en anden Flok. Han var ogsaa bleven et Vrag af sig selv, han gik og sejlede med et underlig tomt og forgrædt Udtryk i det unge Ansigt. Men han vilde saa inderlig gærne gøre Rede for alting; Beretningen kom fra ham, som blev han overhørt i sin Forklaring. Han var rusten i Mælet. Han kunde ikke gøre for noget af det. Og nu var Nøden jo overstaaet, og de var kommen hjem.

Folk dannede sig en Forestilling om Rejsen af de to haardt medtagne Menneskers Fortælling. Christen Sørensen var kommen til Aalborg Tirsdag Eftermiddag, ligesom Snestormen begyndte. Næste Morgen kørte han afsted med Liget, skønt man ikke kunde se ud over Hestenes Øren i Uvejret. De maatte holde ind i den første Kro de kom til, og der kørte de fra, da de syntes det lysnede lidt. Og saadan gik det dem hele Vejen, de vandt frem fra Kro til Kro. Christen Sørensen var ingen forfalden Mand, men her var der ikke andet Raad. De havde haft bitre Genvordigheder. De fo'r vild, de tabte al Orientering, vidste tilsidst hverken Rede paa Sted eller Tid. Mange Gange sad de totalt fast og maatte hente Folk for at blive kastet ud. Det var alt det,

de kunde holde sig aarvaagne i den rasende Kulde, meget af Vejen kunde de slet ikke huske; der havde de rejst som rene Søvngængere. Om Torsdagen var de nær omkommen, da der ingen Folk var ude, og de kørte fast midt ude paa de vilde Agre. Et Stykke søndenfor Nibe væltede de i Grøften, saa at Vognen skiltes ad, Kisten gik fra hinanden, og Liget faldt ud i Sneen. Da troede de næsten, de skulde have givet fortabt. Men ogsaa den Gang fik de Hjælp og fik skaffet en anden Vogn fra Nibe.

Og vi tog til Flasken, bekendte Christen Sørensen beklagende men uden Anger. For det skulde gennemføres. Der var Stunder, hvor vi kunde lagt os til at dø, havde vi ikke haft Munken med Brændevin. Jeg tyktes endda, men Anton, min Karl, blev saa søvnig mange Gange, at jeg maatte køre med den ene Haand og ryste ham med den anden, for at han ikke skulde blive henne.

Toget bevægede sig lige ned til Kirkegaarden. Der var gaaet Bud til Præsten, og Begravelsen skulde staa med det samme. Der var kommen flere Mennesker tilstede, end nogen mindedes at have set ved en Jordefærd. Dels var der saa mange, der havde kendt Kirsten Smed, dels havde Rygtet om hendes besværlige Rejse lokket mange til.

Kisten blev baaren ind i Kirken og sat paa Gulvet nedenfor Alteret. Konerne fra Egnen gik stille frem for at aflevere Kransene, og Christen Sørensen tog højrøstet imod dem og stillede dem paa Kant

opad Kisten. Christen Sørensen blev saa hed, nu da han var kommen under Tag, der stod en Em fra hans skaldede Hoved, og det saa ud som hans Øjne skulde springe. Han vidste næppe af sig selv. Medens alle de andre i Kirken hviskede eller tav, blev han ved at tale højt og lige ud som paa ethvert andet profant Sted.

Tak skal du have, sagde han til en gammel Kone, der kom med Krans. Du er gæv, du husker ogsaa paa bitte Kirsten. Ja hun var en Ære værd. Tak, Tak for det!

Det varede noget længe, inden Præsten kom. Imens stod de og biede i Kirken, saamange som der kunde være i det lille Skib med de skæve Stader og isede Mure. Gulvet var koldt, de stod og traadte i Støvlerne og bankede Fødderne saa smaat for at føle, at de havde dem.

Vil I se Liget? spurgte Christen Sørensen pludselig med Liv. I kan godt faa det at se.

Christen Sørensen skruede de smaa korsformede Nagler fra og løftede Laaget af Kisten, stadig under en Strøm af meget jævne Ytringer.

Se, hun ligger jo ordenligt.

Christen Sørensen blev staaende med Laaget støttet op ad sig og tav et Minut, mens de saa paa det lille gule Hoved i Kisten. De Allerældste, der var kommen tilstede, dem af de gamle Slægter, som havde delt Liv og Skæbne med hinanden, mens Kirsten var levende, de saa hendes Lig, men de mindedes en

stor tyveaarig Pige med gult Haar og de mildeste Øjne. Folk som nu ikke længere var unge, saa hende og tænkte paa den stærke Enke, der altid var tilstede for at hjælpe. Der var ogsaa nogle Børn i Kirken, og deres store Øjne saa kun en skrumpen Ting i det hvide Ligtøj.

Da Christen Sørensen mente, han havde givet Folk Tid nok til at se, rakte han Haanden ud og lagde den varsomt paa den Dødes Ansigt.

Kirsten hendes Næse har faaet et bitte Knog, forklarede han med inderlig Nænsomhed. Det var da vi væltede hende. I kan se, den er skæv til den ene Side.

Han forsøgte lempeligt at rette lidt paa Fejlen, stod og puslede saa klog og blid ved den døde Ting, som han under Opbydelsen af en haard Naturs sidste Reserve havde ført hjem gennem Vinterstorm og ædende Kulde over et vejløst Land, ene ledet af Kærlighed til den, der ikke *var* mere, og imidlertid snakkede han videre, idet han ogsaa uafbrudt snuste og harkede op i sin hudløse Næse og glippede med de svulne Øienlaag.

Ellers kan I vel kende hende. Det *er* jo Kirsten, som vi kan huske, men for mig at tykkes er hun svunden meget. Aa, hun er ingenting at løfte (kom du kuns, Mette Marie, og se hende, du skal ikke frygte); Kisten er ogsaa det mindste Nummer, der kan faas til en Voksen. Ja, hun er svunden meget. Men

ıun ligger køn. Skal jeg lægge nogle af Kransene ndeni til hende?

Christen forstummede ikke, før Præsten kom. Det ıavde været pinligt for Folk at høre paa ham. Christen Sørensen var til daglig en Mand, der holdt ›aa Formerne, lige saa ømfindtlig for sine Omgivelser som Folk i Almindelighed, han havde aldrig før snakket saadan op i en Forsamling. Men de tre Døgns Overanstrengelse og Kulde havde slidt et Lag ıf ham. Det var som efter en stille Overenskomst, ıt hans Kendinge havde givet ham Lov til at blotte sig.

Begravelsen gik sin Gang, Kirsten blev puttet ıed i den frosne Jord, som gemte alle dem, der ıavde været hendes. Der blev en frisk, sort Tue i len dybe Sne.

Nu hvilede hun ogsaa her, Kirsten Smed, den Barmhjærtige og Stærke, nu var hun firet ned til sine Døde. Nu var hun bleven baaret hen, hun som ıltid bar, den Hjælperige som havde kendt Livet og staaet lige trøstig ved Fødselslejet og de Døendes Seng. Nu laa hun, den Staaende, den altid Haabefulde der havde set sine egne synke tilbage, hjælpeløse, med deres elendige Øjne i hendes.

Al den mageløse Varme, der havde lyst ud af Kirstens furede Ansigt, den var nu kun et fattigt Genskin i deres Øjne, der huskede hende; de Skatte ıf Ydmyghed og af Prøvelser og af Visdom i menneskelige Ting, der laa gemt i Kirstens dybe Hjærte,

de var nu svage Billeder i de Efterlevendes Erindring.

Kirsten var nu hos de Trofaste, de gamle Bondeskikkelser, der aldrig skal rejse sig mere, de gamle milde Folk, der har bedt sig undskyldt, og som ikke lod andet Eftermæle efter sig paa deres Kors af Træ, end at de var fødte og døde i Graabølle. Ogsaa Kirsten var nu naaet til Løsningen af det store Spørgsmaal, der ængstede de Gamle, det der endte med at formørke hendes Sind; hun var stuvet ned, og Spørgsmaalet var hørt op. Hun der tilsidst ikke længere kunde tro, og som huskede sig fra Forstanden for at komme paa, *hvad det var hun skulde*, hun havde nu overhovedet og endelig glemt, at hun havde haft noget Ærinde. Hun var nu jordfæstet, og der var bedt over hende, og den sidste Salme var sungen.

Men Christen Sørensen var gaaet fra Pladsen forinden. Anders Nielsen tog ham stille ved Armen og førte ham med sig, og Christen lod sig viljeløst lede.

Da de var kommen et Stykke ned ad Vejen, begyndte Benene at slaa Sludder under Christen Sørensen, Anders Nielsen maatte saa godt som bære ham. Christen Sørensen snakkede i Vildelse, mens han gik, han svælgede og kæmpede imod Søvnen. Da de kom til hans Gaard, hang han som en død Vægt paa Anders Nielsens Arm, men endda blev Benene ved at flytte sig under ham. Han

endte sin Port, da de gik ind i den, gav en sagte
:lagelyd og sank sovende om for Anders Nielsens
'ødder.

Hans Træk jævnedes øjeblikkeligt, det kom saa
ulmende over ham.

INDHOLD